NATIONAL UNION OF ERITREAN YOUTH & STUDENTS

መንእሰይ

መጽሔት ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ

2026
87
ለካቲት

ሰላምን ርግኣትን ቅድመ-ኵነት ንልምዓት

ት ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ፡ 2026

- 2026፡ መሳግሮ ናብ ዝተፈልየ መድረኽ
- ህዝባዊ ግንባር፡ ባህሊ ህዝቢ ኤርትራ
- ‘ብቑዕ’ ምኳን እቲ እንኮ ምርጫ…
- ምብታኽ መሓውር ሕንከራ

ክልተ ወርሓዊት መጽሔት
ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ

ለካቲት 2026 ቁ.87

ኣዳላዊ

ክፍሊ ዜናን ባህልን ሃማመተኤ

ዋና ኣሰናዳኢ

መስፍን ገብረሂወት

ለይ ኣውት

MGH

ዲዛይን ሕብራዊ ገበር

ከማል ዲኖ

ስእሊ

ዮሃንስ በረኸት

ኣድራሻ

መጽሔት መንእሰይ

ቁ.ሳ.ጶ 1042

ቁ.ስልኪ 291-1-202592

ፋክስ 291-1-125981

መርበብ ሓበሬታ ማሕበር

www.eriyouth.org

ዘርጋሒ

ቁ.ስልኪ 200454

መጽሔት መንእሰይ ብተወሳኺ ኣብ
www.shabait.com (menesey magazine)
ክትረኽብዋ ትኽእሉ።

ትሕዝቶ

ቃል ኣሰናዳኢ 2

ሰላምን ርግኣትን 3

ደሃይ ማሕበር 8

ዓመታዊ ገምጋም ስራሕ
- ኣኼባ ፈጻሚት ሽማግለ ሃማመተኤ
- ውድድር ፈጠራዊ ሓሳብ

ጉዳያት 14
- መሳግሮ ናብ ዝተፈልየ መስመር
- ህዝባዊ ግንባር
- ምብታኽ መሓውር ሕንከራ

ዳህሳስ ማሕበራዊ ሚድያ 20

ኣገራሚ ብህሎታት

ሓሳባት 22
- ብቑዕ ምኺን
- መብጽዓ ጽባሕ
- ወለንታውነት
- ጽምዶ፡ ቃል 2025
- ንስኻ ንስኻ ዲኻ፧
- ናይ ድስፕሊን ስቓይ

ኦርያ 34
- ዶ/ር ዓሊ ሃሎ

ተክኖሎጂ 38
- ማሕበራዊ መራኸቢ

ኣካዳሚ 41
- ሕሳብ/ቁጽሪ

ሕብረተሰብ 42
- ኣተሃናንጻ ክብርታት

ሓንቲ ሕቶ ኣላትኒ 48

ባህልን ስነጥበብን 53
- ሄኖክ ዋሪ

ስፖርት 61

ኣትለት ሞናሊዛ ኣርኣያ

ቃል ኣሰናዳኢ

ዓመተ 2025: ብደረጃ ዞባና፡ ዝሰፍሐ ጐደቦናን ዓለምን፡ ንሰላምን ርግኣትን ሓባራዊ ልምዓታዊ ገስጋስን ዝፈታተኑ ዝተሓላለኹ ክስተታት እተጋህደሉን ከቢድ ቅልውላዋት ዝዓብለሎን ምንባሩ ናይ ቀረባ ተዘክሮና'ዩ። ሃገራዊ ርግኣትን ሰላምን ከነውሕስ፡ ልቦና፡ ዓቕልን ተጻዋርነትን ዓጢቕና ንኹሉ ክስተታትን ብድሆታትን ስለ ዝመከትናዮ ግዳ፡ ከም ውጽኢት ጽንዓትናን ፖለቲካዊ ብቕዓትናን፡ ሎሚ፡ ኣብዚ ህውጽ ዞባ፡ ንሕና ካብ ካልኦት ብተዛማዲ ኣብ ዝሓሸ ሃዋህው ንርከብ ኣሎና። እዚ ዝሓሸ ሃዋህው'ዚ ኸኣ ክንዛነየሉ ዘይኮነ፡ ብኣድማዕነትን ብቕልጣፈን ሰሪሕና ናብ ዝበለጸ ደረጃ ክንሰጋገረሉ ከድልየና'ዩ።

ኣብዛ ድሮ ክልተ ወርሒ ተላዒላ ዘሎ ዓመተ 2026 ድማ፡ ውህሉል ተመኩሮና ኣብ ዞባዊ ጉዳያት ኣብ ግምት ብምእታው፡ ምስ'ቲ ሕጂ ዘሎ ክዉንነትን ክመጽእ ዝኽእል ምዕባለታትን ማእዝንናን ኣካይዳናን ኣስተኻኺልና፡ ብቖንዱ ናብ ዘቤታዊ ዕማምና ብምድሃብ፡ ገስጋስ ህንጻትን ልምዓትን ብዝሓየለ ናህሪ እነቐጽለላ ዓመት ብምዃና ፍሉይነት ኣለዋ። ኣብ ርእሲ'ቲ በብቕሩብ ከነዋህልሎ ዝጸናሕና ዘቤታዊ ዓቕምን ዘጥረናዮ ተሞኩሮን፡ ፈጢርናዮ ብዘለና ሰላማዊ ሃዋህውን ብዝተሰላሰለ ሓያል ዲፕሎማሲያዊ ስራሕን፡ ናይ ሸርክነት ዓቕሚ እውን ክድረቦ ትጽቢት ዝግበረሉ ስለዝኾነ፡ ካብ ዝሓለፈ ግዜ ዝሓሸን ዝሰለጠን ገስጋስ ክህልወና ምዃኑ ርጉጽ እዩ። መጽሔት መንእሰይ፡ ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ብምኽንያት ሓድሽ ዓመት ንማዕከናት ዜና ኤርትራ ዝሃቦ ቃለመጠይቕ ሕመረት ነጥብታቱ ኣሰንያ፡ ንእዋናዊ ኲነታት ዝድህስስ ትሕዝቶታት ኣእንጊዳ ኣላ።

ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ፡ መንእሰያት ኣብ ምውዳብ፡ ምንቃሕን ምዕጣቕን ኣብ ባይታ ክሰረሓሉ ዝጸንሐ ሓሙሽተ ዓመታዊ ስትራተጂያዊ ዉጥን 2021-2025 ብዕምቈት ብምግምጋም፡ ናይ ዝቕጽል ሓሙሽተ ዓመት 2026-2030 ስትራተጂያዊ ውጥን ስራሕ ኣጽዲቑ ንስራሕ ተበጊሱ ኣሎ። መጽሔት መንእሰይ፡ ፈጻሚት ሽማግለ ማሕበር፡ ንስትራተጂያዊ ውጥን ስራሕ ማሕበር ኣመልኪታ ዘካየደቶ ኣኼባ ምርኲስ ብምግባር፡ ኣብቶም ኣገደስቲ ነጥብታት ብምትኳር ዘዳለወቶ ትሕዝቶ ኣብ ደሃይ ማሕበር ቀሪቡ ኣሎ።

መጽሔት መንእሰይ፡ መማእዘኒ ትሕዝቶኣ፡ ምስቲ ማሕበር ኩለንትናዊ ብቕዓቱ ዘረጋገጸ፡ መሃዚ፡ ኣፍራዪን ሓላፍነታውን ንቑሕ መንእሰይ ንምህናጽ ሓንጺጽዎ ምስ ዘሎ ሓድሽ ስትራተጂ ቃንያ፡ ምስ ግዜን ሓድሽ ምዕባለታትን እናሰጐመት፡ ኣድማዕነታን ብቕዓት ኣቀራርባኣን ዝያዳ ከተውርጽጽ'ያ። ነዚ ሓድሽ ናይ ህንጻትን ልምዓትን መድረኽ ብቕዕቲ ኮይና ክትርከብ'ውን ዕቱብ ስራሕ ከድልያ ምዃኑ ተገንዚባቶ ኣላ። ሓያል ጐድና ዓቂባ፡ ድኽመታ ኣሪማ ኣድማዒ ኣበርክቶ ክትገብር፡ ዕቱብ ስራሕ ይጸብያ ኣሎ። ኣብዚ ዕማም'ዚ፡ ግደ ኣንበብታን ግዱሳት ኣበርከትቲን ወሳኒ ምዃኑ ከም ወትሩ እምንቶኣ ጽኑዕ'ዩ።

ሰላምን ርግኣትን ቅድመ-ኵነት ንልምዓት

ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ፡ ብምኽንያት ሓድሽ ዓመት፡ ብ12 ጥሪ 2026፡ ብሬድዮን ቴለቪዥንን ኤርትራ ብቐጥታ ዝተመሓላለፈ ቃለ-መጠይቕ ብምክያድ፡ ንዓለማዊ፡ ዞባውን ዘቤታውን ጉዳያት ኣመልኪቱ ብጋዜጠኛታት ዝቐረበሉ ሕቶታት ሰፊሕ መልሲ ሂቡሉ። መጽሔት መንእሰይ፡ ኣብዚ እንኳትዎ ዘለና ሓድሽ ዓመት ንኹለን ውዳበታት ማሕበር፡ ከም መርሓ ምእንቲ ከገልግል ሕመረት ነጥብታቱ (High lights) ተቕርበልኩም።

ዓለም ናበይ ገጻ’ያ፧

ድሕሪ ምብቃዕ ዝሑል ኲናት፡ ብመሪሕነት ኣመሪካ ዝተሃቀነ ምምስራት እንኮ ቀጽራዊ ዓለማዊ ስርዓት ኣይተዓወተን። ኣብ ዝሓለፈ 30 ዓመታት ቁጠባዊ፡ ወተሃደራዊ፡ ተክኖሎጂያዊ ሓይልን ጽልዋን ኣመሪካ እናንቈልቈለ’ዩ መጺኡ። “ማጋ” ሰረተ እምነት ትራምፕን ደገፍቱን፡ ነዚ ሓቂ’ዚ ብምቕባል ዝመጸ እዩ። ኣመሪካ ደጊማ ዓባይን ሓያልን ክትከውን ግን እንታይ ክትገብር ትኽእል፧ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ዝውሰድ ስጉምትታት ሳዕቤኑ ምግማቱ ዘጸግም’ዩ። ናይ ታሪፍ ውግእ፣ ዘራይ ጸዓዱ ወይ ክርስትያን መሲልካ ምቕራብ፣ ዓራቒ ክትመስል ምፍታን፣ ካብ ዓለማዊ ውዳበታት ኣባልነት ኣመሪካ ምስሓብ፣ ጉዳይ ፍልሰትን ስደተኛታትን ወዘተ. ካብቲ ዝርአ ዘሎ ስጉምትታት እዩ።

ካብቲ ዛጊት ዝርኣናዮ፡ ቀዳማይ ዕላማ ናይ ‘ማጋ’ ባህርያዊ ጸጋታት ምቍጽጻር ምዃኑ ነጺሩ ኣሎ። ናይ ኣመሪካ ቁጠባዊ ሓይሊ፡ እናደኸመ ስለዝመጽአ፡ ንምሕያሉ ጸጋታት ምቁጽጻር። ብፖሊሲ ናይ ማጋ እቶም ቀንዲ ዝጥመቱ ዘለዉ መወዳድርቲ፡ ቻይናን ሩስያን እዮም። ንበዓል ህንዲ፡ ፖኪስታን፡ ጃፓን፡ ኮርያ፡ ኢንዶነዥያ፡ ኣብ ኔቶ ወይ ሕብረት ኤውሮጳ ዘለዉ ሰብ ኪዳን ከይተረፈ፡ ንላቲን ኣመሪካን ካልኦትን ናይ ምቍጽጻር ድሌት ርኡይ እዩ። ኣፍሪቃ ኣብቲ ምዕሪት ኣላ ክበሃል ኣይከኣልን። ሓቂ’ዩ ኣፍሪቃ ጸጋታት ኣለዋ፣ ብግብሪ ግን ካብቲ ዘሎ ዓለማዊ ኵነታት ዝተዋሰነት’ያ። ካብኡ ናብኡ፡ ዞባና ብምኽንያት ጂኦ ስትራተጂያዊ ኣገዳስነቱ፡ በቲ ዘሎ ዓለማዊ ምዕባለታት ክጽሎ ዝኽእል’ዩ። ዕቑር ጸጋታቱ እውን ቀሊል ኣይኮነን። ብዓቢኡ ናይ’ዘን ብነዳዲ ሃብታማት ዝኾና ጎረባብትና ሃገራት ጉዳይ ኣሎ። ብዝኾነ ናይ ማጋ ፖሊሲታት ኣብ ከባቢናን ኣህጉርናን ከመይ ክኸይድ’ዩ ብሕጂ ዝርአ እዩ።

ዓለማዊ ኵነታት ብወድዓውነት ከነንብቦ፡ ናይ ሓደ ወገን ስጉምትታት ጥራሕ ኣይኮንናን ንዕቅን።

ብመንጽሩ’ኸ ካልኦት እንታይ ይገብሩ፡ ኣብ ግምት ክኣቱ ዘለዎ እዩ። ብሓፈሻ ግን ካብዚ ዝጸንሐ ናይ ዝሑል ኩናትን እንኮ ቀጽራውን ኣተሓሳስባ ምውጻእ የድሊ። ዓለም ብፍትሒ ብርትዓዊ ዝምድናታት ክትነባበር ክትክእል ኣለዋ። ኣብዚ ዝሓለፈ ሰማንያ ዓመታት ዝነበረ ኣካይዳ እንታይ ከምዝፈጠረ ርኢናዮ ኢና። ባህጊ ህዝቢ ዓለም ብሰላም ምንባር’ዩ። ሰብ ብሰላም ብኽብረት ክነብር፡ ፍረ ረሃጹ ብርትዒ ክረክብ፡ ንሓድሕዱ ተኸባቢሩ ክነባበር፡ ብጥምረት ሽግራቱ ክፈትሕን’ዩ ዝደሊ። ብምጉናጽን ብምፍርራሕን ብምምንዛዕን ቀሲኑ ክነብር ኣይክእልን’ዩ። እዚ ሕጂ ዘለናዮ መድረኽ ናይ ምሕቓን፡ ናይ ምስግጋር (transition) ግዜ እዩ። ኣብ ርግኣትን ሰላምን ከባቢና ክህልዎ ዝኽእል ጽልዋ ድማ ብደቂቕ ክንከታተሎ የድልየና። ጽልዋታት ከነንብብ እንከለና ግን፡ ተወጢጥና ናብ ኣመሪካን ትራምፕን ጥራይ ክንጥምት የብልናን፣ ኪጋገየና ስለዝኽእል። ካልኦት ተዋሳእቲ እውን ናታቶም ግደ ኣለዎም።

ጽምዶ ኤርትራን ኣመሪካን

ጽምዶ ሓድሽ ነገር ኣይኮነን። ካብ ቅድም ዝጸንሐ ፖሊሲና’ዩ። ምስ ኣመሪካ ይኹን ካልኦት። ድሕሪ ናጽነት ንኹሉ ኣብ ርእሰና ዝወረደ በደላት ረሲዕና፡ ምስ ምምሕዳራት ኣመሪካ ዝምድናና ናይ ምምዕርራይ ፖሊሲ ተኸቲልና። እንተኾነ ክሳብ ሕጂ ዝጸንሐ ፖሊሲ ምምሕዳራት ኣመሪካ ሓጋዚ ኣይነበረን። ጽምዶ ክንብል ከለና ኣብ ናትና ጉዳይ ጥራይ ዘተኰረ ኣይኮነን። ብቐንዱ መኣዝኑ ዝሰሓተ ፖሊሲታት ኣመሪካ ኣብ ዞባና ዘውርዶ ዘሎ ዕንወት ናብ ምእራም ዝቐንዐ እዩ። ንዕኦም እውን ጠቓሚ እዩ። ፖሊሲታት ኣመሪካ ነዚ ከባቢና ብእወንታ ክጸልዎ ይኽእል እዩ። ብዛዕባ ውሽጣዊ ኩነታትና እውን ሓደ ብሓደ ክንዛረበሉ ንኽእል። ምኽንያቱ፡ ጽምዶ ፍረ ከምጽእ እንድሕር ኮይኑ፡ ናይ ክልተና ኣናብባ ወድዓዊ ክኸውን ኣለዎ። ኣብ ስምዒታዊ ወይ ኣብ ባዕላዊ ገምጋማት ዝተመርኰሰ ክኸውን የብሉን።

ፕረዚደንት ትራምፕ ኣብ ቀዳማይ እብረ ናብ ስልጣን ምስ መጸ፡ በዚ መንፈስ መልእኽቲ ተሰዲድሉ። መልሱ እውን እወታዊ ነይሩ። ሽዑ ብዝተፈላለየ ምኽንያት፡ ካልኦት ዓበይቲ ጉዳያት እውን ስለ ዝዓብለሉ፡ ሓሳብ ንምልውዋጥ ዕድል ኣይተረኸበን። ብድሕሪኡ ናይ ባይደን ስርዓት መጺኡ። ሽዑ እውን እቲ ጉዳይ ናይ ውልቀ ሰባት ጉዳይ ኣይኮነን ኢልና ክንቅጽሎ ተደናዲንና ነይርና። ግን ብዙሕ ተስፋ ዝህብ ኣይነበረን። ትራምፕ ኣብ 2025 ዳግማይ ናብ ጻዕዳ ገዛ ምስ መጸ፡ ዝጀመርናዮ ምምኽኻር ክንቅጽሎ ተበጊስና። ኣብ መንጎ ግን፡ ጸገማት ተራእዩ። ኣማኸርቲ ኢና፡ ንፈልጥ ኢና ዝብሉ፡ ዝፈልጥዎ ዘይብሎም፡ ናይ ገዛእ ርእሶም ፋንታዝያታት ዘለዎም ወገናት፡ ነቲ ጽምዶ ከዕንቅፉ ዝፍትኑ ኣለዉ። እዚ ግን ነቲ ናይ ጽምዶ ተበግሶና ደው ዘብሎ ኣይኮነን፣ ጻዕርና ቀጻሊ’ዩ።

ኩነታት ሱዳን

ኣብ ሱዳን ዝኾነ ፖለቲካዊ ሓይሊ ወይ ሰራዊት ዕልዋ ኣይገበረን። ህዝቢ’ዩ ድሕሪ ነዊሕ ምጽማም ‘ይኣኽለና’ ኢሉ ንሙእተመር ወጠኒ ካብ ስልጣን ኣልይዎ። ሰራዊትን ናይ ጸጥታ ሓይልታትን ከኣ፡ ኣብ ጎድኒ ህዝቦም ደዉ ኢሎም። መሰጋገሪ ዝኸውን ግዝያዊ ባይቶ ድማ ኣቚሞም። ብወገንና ምስኣቶም ክንተሓባበር ብዝብል ሓሳብ፡ ካብ ወድዓዊ ንባብ ኩነታት ሱዳን ዝብገስ እማመና ብጽሑፍ ኣቕሪብናሎም። ኣብ ናይ ሓባር መረዳእታ እውን በጺሕና ኔርና። ሰራዊት ሱዳን ከም ልኡላዊ ትካል ሕድሪ ህዝቢ ተሰኪሙ ዘሎ ብምዃኑ፡ ኣብ ስልጣን ዘወዳድር ምኽንያት የብሉን። ክሳብ ሕድሩ ዝፍጽም ድማ ፖለቲካውያን ሓይልታት እውን ምስኡ ዘጨቓጭቕ ምኽንያት የብሎምን። እቲ ሓቂ እዚ እናኾነ ግን፡ ልክዕ ከምቲ ኣብ የመን፡ ሶማል፡ ደቡብ ሱዳን፡ ኢትዮጵያ ዘሎ ኩነታት፡ ነዛ ጉዳይ እዚኣ እውን ክንጥቀመላ ኣለና ብዝብል ሓሳብ ናይ ግዳም ምትእትታዋት መጺኡ፣ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ሱዳን ብብዙሕ ግንባራት ኲናት ተኣዊጁ። ብሊብያ፡ ጫድ፡ ብምዕራብ ዳርፉር፡ ብሪፓብሊክ ማእከላይ ኣፍሪቃን ደቡብ ሱዳንን፡ ብኢትዮጵያ ብብሉ ናይልን ኩርዱፋንን። ዕላማኡ ኣብ መወዳእታ ንሱዳን ምቁጽጻር’ዩ።

ንሕና ምስ ሱዳን ሓደስቲ ጸመድቲ ኣይኮንናን። ናይ ደቡብ ጉዳይ ምስ ተላዕለ፡ ሃገራዊ ደሞክራሲያዊ ኪዳን (NDA) ኣብ ኣስመራ ተመስሪቱ፡ ሱዳን ናብ ሓድሽ መድረኽ ህንጸት ሃገር ክትኣቱ ዕድል ተፈጢሩ ነይሩ። ኣብ መወዳእታ ግን እቲ መስርሕ በርዒኑ። ኣብ 2011 ምንጻል ደቡብ ሱዳን መጺኡ። ኣመጻጽኣኡ ናቱ ዳይናሚክስ ኣለዎ። እዚ ታሪኽ’ዚ ሕጂ ክድገም የብሉን። ክሳዕ ሕጂ፡ ንጉዳይ ሱዳን ንምፍታሕ ዝተወስደ ‘ሩብዒያ’ ይኹን ናይ ጐረባብቲ ሃገራት

ተበግሶታት ኣይተዓወተን ዘሎ። ሕጂ ዝመጽእ ዘሎ ተበግሶ ናይ ባይቶ ጸጥታን ካልእን እውን ነቲ ጉዳይ ክሓላልኽን ከደናጕን እንተ ዘይኮይኑ ውጽኢታዊ ክኸውን ኣይክእልን። ጉዳይ ሱዳን ካብ ከምዚ ዝኣመሰለ ዓዘቕቲ ብቕልጡፍ ክወጽእ ኣለዎ። እታ ሓጻር ቅንዕቲ መንገዲ፡ ነዚ ሕድሪ ተሰኪሙ ዘሎ ግዝያዊ መሰጋገሪ ባይቶ ተልእኾኡ ፈጺሙ ሓላፍነቱ ንህዝቢ ከረክብ ዕድል ምሃቡ እዩ። እቲ ጽቡቕ ነገር፡ ምስ ግዜ ንቕሓት ህዝቢ ሱዳን እናሓየለ፡ ዓቕሚ መሰጋገሪ ባይቶ እውን እናተመሓየሸ ይኸይድ ኣሎ። እቲ ፍታሕ ክቀላጠፍ ከኣ፡ ናይ ኩሉ ወገን ኣውራ ናይ ጎረባብቲ ሃገራት ሃናጺ ኣበርክቶ የድሊ።

ኣዋጅ ኲናት ብልጽግና

ተኣዊጁ ዘሎ ኲናት ብሓቂ ዘገርም'ዩ። ከምኡ ዘገርም ነገር ሰሚዕና ኣይንፈልጥን። ኣብ ኢትዮጵያ ዝነበሩ ስርዓታት፡ ኲናታት ይእውጁ ነይሮም እዮም'ሞ፡ ከምዚ ግን ኣይተራእየን። እቲ ዝኸፍአ ኲናት ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኢትዮጵያ ዝተኣወጀ'ዩ። እዚ ናይ ማያት ዝበሃል ንመዳመቒ ዝመጸ'ዩ። ድሕሪ ስምምዕ ፕሪቶርያ፡ ቅድም ቀዳድም 'ፋኖታት ከነጥፍኦም' ኣለና ብዝብል፡ ኣንጻር ህዝቢ ኣምሓራ ኲናት ተኣዊጁ፤ ቀጺሉ ኣንጻር ህዝብታት ትግራይ፡ ኦሮሞ፡ ሶማል፡ ዓፈር መወዳእታ ዘይብሉ ኲናት'ዩ ተኣዊጁ፤ ኲናት ዘይተኣወጀሉ ወገን ዳርጋ የለን።

ናብ ከምዚ ዝኣመሰለ ዘየድሊ ቅልውላዋት ዝኣቱ ሰብ ሰነፍ፡ ነዳይ፡ ፈራሕ፡ ልዕሊ ኹሉ ድማ ስሱዕ ጥራይ'ዩ። ካልእ ክብሃል ኣይክእልን። ብዝኾነ እቲ ናይ ኲናት ዘመተ ሰብ ክሻቐለሉ የብሉን። ሓደ ተረፍ መረፍ እናበልዐ ዝሰርሕ ዘሎ ዕሱብ፡ ኲናት ኣዊጁልና ኢልና ንጫነቐሉ ምኽንያት የለን። እንታይ ዓይነት ኲናት'ዩ ክእውጅ፧ ናቱ ኣጀንዳ ኣይኮነን። ናይቶም ዝምውሉዎ ዘለዉ ኣጀንዳ'ዩ። ነዚ ኩሉ ውዲታት'ዚ ዝምውል ዘሎ ገንዘብን ዝዓረት ዘሎ ኣጽዋርን ካበይ ይመጽእ ኣሎ ዝተሰወረ ምስጢር ኣይኮነን።

ንሕና ኣብ ናታቶም ናይ ቌይቀ፡ ሓሶትን ምድንጋርን መኣዲ ክንዕደም የብልናን። ስራሕና ክንገብር ኣለና። ኲናት እንተ መጺኡ ድማ ናይ ምክልኻል መሰልና ንዝኾነ ወገን ንሓተሉ ኣይኮነን። ኲናት ንኣና ሓድሽ ነገር ኣይኮነን። ኣብ ኮለጃት ከይድና ኣይተማሃርናዮን። ብኸምዚ ዓይነት ጠልቀፍቀፍ ናይ ስድታት ግን፡ ናብ ኲናት ኣይንዕደምን። ምስ ከምዚኦም ዝኣመሰሉ ዝሃወተቱ ነዳያት ዘጓዩ ምኽንያት የብልናን።

ዝምድና ኤርትራ፡ ስዑድያን ግብጽን

ካብ ግዜ ሓርነታዊ ቃልሲ ጀሚርና፡ ከም ቀዋሚ ሃገራዊ ፖሊሲ ክንሰርሓሉ ዝጸናሕና ዞባዊ ርግኣት ዝብል መትከል ኣሎና። ዞባዊ ርግኣት ሕርያ ኣይኮነን፣ ግዴታ'ዩ። ርግኣት ከየረጋገጽና ብዛዕባ ልምዓት ክንዛረብ ኣይንኽእልን። ኣብዚ ዞባ ዘሎ ዕቑር ባህርያዊ ጸጋታት፡ ናይ ጂኦግራፍ ብልጫታት ቀሊል ኣይኮነን። ህዝብታት'ዚ ዞባ ነዚ ጸጋታት'ዚ ተጠቂሞም፡ ኩሉ መዳያዊ ምዕባለ ብዘላቕነት ክውሕሱ፡ ቅድም ርግኣት የድልዮም። እዚ ጎዶቦ'ዚ ብዞባዊ ስንፍና፡ ብቐንዱ ግን ብናይ ደገ ምትእትታው ኣብ ቀጻሊ ቅልውላው ጸኒሑ፣ ሕጂ እውን ኣብ ቅልውላው እዩ ዝርከብ። ኣብ ሱዳን፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሶማልያ፡ ኢትዮጵያ፡ የመን ዘሎ ኵነታት ምስ እንርኢ ውዱቓት ሃገራት ዝበዝሓሉ'ዩ።

ጸጥታ ቀይሕ ባሕሪ ብዘላቕነት ንምውሓስ ብወገንና ቅድሚ ሕጂ ዘቕረብናዮ 12 ነጥብታት ዝሓዘ እማመ ነይሩ። ቀይሕ ባሕሪ ስትራተጂያዊ ኣገዳስነት ኣለዎ ተባሂሉ ኣራግጽ ክበዝሖ የብሉን። ርግጽ'ዩ፡ ምድኳን ወተሃደራዊ መዓስከር ብዝምልከት ነፍሲወከፍ መንግስቲ፡ ናቱ ልኡላዊ ውሳነ ኣለዎ። ኣብ መወዳእታ ግን ብዞባ ደረጃ ኣመታቱን ሳዕቤናቱን ክንሓስበሉ ዘለና'ዩ።

ሶማል 3300 ኪሎ ሜትር ገማግም ባሕሪ ኣለዋ። ብግብሪ እዚ ገማግም'ዚ ብዘይካ ሶማላውያን ካልእ ክሕልዎ ዝኽእል የለን። ኣብቲ ከባቢ ዘሎ እምንን ዕንጨይትን ማይን ዝፈልጥ፡ ወዲ ሶማል'ዩ። ስለዚ ብቐዳምነት ነቲ ወዲ መሬት ናይ ገዛእ ርእሱ ዓቕሚ ክፈጥር ዕድል ክወሃቦ ኣለዎ። በይንኻ ኣይክኣልን እንተተባሂሉ፡ ናብ ካልኣይ ጽፍሒ ክብ ብምባል ሃገራት እዚ ከባቢ ጥምረት ፈጢረን ክሰርሓ ይኽእላ። ኣድላዪ እንተ ኾይኑ'ውን፡ ሕጊ ብዘፍቅዶ፡ ባይቶ ጸጥታ ይኹን ካልኦት ኣህጉራዊ ውድባት ብዝተሰማምዓሉ መሰረት፡ ተወሳኺ ካልእ መካኒዝም ምፍጣር ይከኣል።

ስዑድያ ሰላምን ርግኣትና ጎዶቦና ኣብ ምርግጋጽ ክትገብሮ እትኽእል ኣበርክቶ ዓቢ እዩ። ግብጺ እውን ብተመሳሳሊ። ኢትዮጵያ፡ ሱዳን፡ ደቡብ ሱዳን፡

ሶማልያ፡ የመን ኮነ ካልኦት ድማ በብዓቕመን ከበርክታ ክኽእላ ኣለወን። ነዚ ንምግባር፡ ፈለማ ሓደ ናይ ሓባር መረዳእታ ምፍጣር ስለዘድሊ፡ ኣብ ቀጻሊ ምምኽኻር ጸኒሕና ኣለና። መሓመድቢን ሰልማን ምስ መጸ ድማ እቲ ምምኽኻር ብዝለዓለ ደረጃ ቀጺሉ። ኣብዘን ዝሓለፉ 14 ዓመታት ዘካየድናዮ ቀጻሊ ምምኽኻር ድማ፡ ሎሚ ፍረኡ ብግብሪ ንርእዮ ኣለና።

ዘቤታዊ መደባት

ሃገር ምህናጽ ብግዜ፡ ብንዋት፡ ብጸጋታት፡ ብዝተፈላለየ ካልእ ረቛሒታት ቀሊል ኣይኮነን። ብሕልፊ ኣብዚ እንነብሮ ዘለና ተሃዋሲ ዞባ ዓቢ ብድሆ'ዩ። ዞባና ርግኣትን ሰላምን ክሳብ ዘይረኸበ፡ ንሕና ውሽጣዊ ርግኣት ኣሎና፡ ንህንጸት ሃገር ብተዛማዲ ዝሓሸ ዕድል ኣሎና ክንብል ኣይንኽእልን። ሰላምን ርግኣትን ብዘላቕነት ከነውሕስ፡ ምስ ከባቢና ጥምረት ብምፍጣር ክንሰርሕ የድልየና። እዚ እናገበርና ግን እቲ ዝዓበየ ኣተኩሮና ኩሉ ሳዕ ኣብ ልምዓት እዩ። ናይ ልምዓት መደባትና ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት ዝውንዘፍ ኣይኮነን። 'ብዕራይ ናብ ዘበለ የብል፡ ዕርፊ ኣጽንዕ' እዩ፡ ኣብ መወዳእታ።

ትሕተ ቅርጺ

እዚ ካብ 2025 ናብ 2026 ንሰጋገረሉ ዘለና መድረኽ ናቱ ፍሉይነት ኣለዎ። ስለዚ ናይዚ መድረኽ'ዚ ዝዓበየ ቀዳምነትና ትሕተ ቅርጺ'ዩ። ዛጊት ብዙሕ ዓሚምና ክንከውን ንኽእል። ግን፡ ከምቲ ንደልዮ ኣይኮነን። ካብኡ ንላዕሊ ዓበይቲ ስርሓት ክንሰርሕ ንኽእል ኢና። ጽርግያታትና ናብ ዝበለጸ ደረጃ ክሰጋገሩ ኣለዎም። በዚ ድማ ቅድሚ ሕጂ ዝሰራሕናዮ ኮነ፡ ክንሰርሖ መዲብና ዘይሰራሕናዮ ኩሉ ከም ብሓድሽ ከሊስና፡ ዘድልየና ጸጋታት ኣገሚትና ኣብዚ ዓመት'ዚ ምምሕያሽ ትሕተ-ቅርጺ ቀዳምነት ሰሪዕና ክንሰርሓሉ ኢና። ዘቤታዊ ጽርግያታት ጥራይ ዘይኮነ፡ ምስ ጎረባብትና ዘራኽበና ጽርግያታት'ውን ከነማዕብሎ ኣለና።

ልምዓት ማይ

ናይ ማይ መደባት ኣብ ዝሓለፈ መድረኻት ቅድሚ ኩሉ ሰሪዕና ክንሰርሓሉ ዝጸናሕና ኮይኑ ብዝሰፍሐ ክቕጽል ዘለዎ እዩ። ዓበይቲ ከዘንቲ ማይ ትሕተ-ቅርጽታት ምስራሕ ንበይኑ ኣኻሊ ኣይኮነን። እቲ ዝዓበየ ስራሕ፡ ፍወሳ ማይ ከዖታት ወይ ምዕቃብ ማይን ሓመድን እዩ። እዚ ዕማም'ዚ ብስነ ፍልጠታዊ መንገዲ፡ ኣብ ኩሉ ዓይነት ቅርጺ መሬት፡ ስንጭሮ፡ ጸድፊ፡ ጎልጎል፡ እናተተግበረ፡ ናይ ማይ ምቍጽጻር ዓቕምና ክብ ክብል ኣለዎ። ማዕረ ማዕረኡ ኸኣ ናይ ምግራብ መደባት ብስፍሓት ምትግባር የድሊ። ኣብ ኣጠቓቕማ ሃብቲ ማይ እውን ዝበለጸ ተክኖሎጂ ኣታኣታቲና ክንሰርሕ ኣለና። ን2026 ኣብ መደባት ምስሳን ሃብቲ ማይን ፍወሳ ማይ ከዖታትን፡ ኣብ መከፋፈልን መበጻጽሕን፡ ኣብ ተክኖሎጂዊ እታው ዝተታሕዘ ሰፊሕ መደብ ኣሎ። ምስ'ቲ ንሓዋሩ ክንሰርሖ ዘለና ኣነጻጺርካ ግን፡ ሓደ ንእሽቶ ክፋል ናይ'ቲ ገፊሕ ስትራተጂና'ዩ።

ጸዓት

ኣገልግሎት ኤለክትሪክ ተዳኺሙ'ዩ ጸኒሑ። ኣብ ዝሓለፉ ቀረባ ዓመታት ግን ኣብ ንኡስ ርባባት (ሚኒ ግሪድስ) ዝተኸፋፈለ መመንጩዊታት ጸዓት ንምምስራት ክስርሓሉ ጸኒሖ ኣሎ። ከም መበገሲ ብደረጃ ሃገር 12 ንኡስ ርባባት ክህልወና እዩ - እቲ መደብ። ኣብዚ ንኡስ ርባባት እተዳቐለ (ሃይብሪድ) መመንጩዊታት ረስናውን ተሓዳስን ክንጥቀም ከም መደብ ተታሒዙ ይስርሓሉ ኣሎ። ንሓዋሩ ኸኣ ጂኦተርማል ኣሎና። ካብኡ ሓሊፍና እውን ኑክለር ክንጥቀም ንኽእል ኢና። እቲ ዘገርም፡ ቀደም መዓስከር ቃኘው ኣብ ኣስመራ ክምስረት እንከሎ፡ ኣመሪካውያን ዘካየዱዎ መጽናዕቲ ነይሩ። ናይ ሓሙሽተ ሜጋ ናይ ኑክሌር መመንጩዊ ጸዓት ኣብ ኣስመራ ክተኽሉ ሓሳብ ነይሩዎም። ናይ ቀረባ ግዜ መደብና ኣብ 12 ሚኒ ግሪድስ 360 ሜጋ ምምንጫው እዩ። ነቲ ርባባት ኩሉ ድሕሪ ምልጋብና ድማ፡ ዓቕሙ ናብ 2000 ሜጋ ዋት ከነደይቦ ኢና። ኣብ መንን ምናልባት ዝበለጸ ሓሳብ ወይ ሓዲሽ ቴክኖሎጂ እንተመጺኡ እውን ከነተኣታቱ ንኽእል። ኣብዚ ዓውዲ'ዚ ሞያዊ ክእለት ወሳኒ እዩ። ምውላ ምርካብ ቴክኖሎጂ ምዕዳግ ኣጸጋሚ ከይከውን ይኽእል። ንኡ ከተካይዶ፡ ዘላቕነቱን ዕብየቱን ከተረጋግጽ፡ ከትጽግኖን ከትከናኽኖን ዘኽእለካ ሞያዊ ብቕዓት ከተጥሪ ግን ቀሊል ኣይኮነን። ስለዚ ምምዕባል ዓቕሚ ሰብ እውን ወሳኒ ክፋል ናይ'ቲ ስራሕ እዩ።

ትምህርቲ

‘ካብ ጉይይ ምውዓል ክሳድ ምሓዝ’ ከም ዝበሃል፡ ንኹሉ ናይ ልምዓት መደባት ዘተግብር ብቑንዱ ሰብ እዩ። ስለዚ ናይ ሰብ ጸጋና ንምምዕባል፡ ጽላት ትምህርቲ ኣብቲ ዝበለጸ ደረጃ ከነበጽሖ ዝዓበየ ቀዳምነትና እዩ። ኣኽል ታርፍ ሞያዊ ዓቕሚ ክህልወና ኣለዎ። ሰፊሕ ሱታፌ ህዝቢ ከነረጋግጽ ኣለና ክንብል ከለና፡ ሱታፌ ብኣሃዝ ጥራይ ኣይኮነን። ብቕዓትን ክእለትን፡ ሞያን ተመኩሮን ዘለዎ፡ ብግብሪ ዘድምዕ ብቑዕ ዓቕሚ ሰብ ክህልወና ኣለዎ። በዚ ዕላማዚ ሞያዊ ዓቕሚ ሰብ ንምምልማል ከነካይዶ ዝጸናሕና ስራሕ ኣሎ። ከምቲ ንደልዮ ግን ኣይከደን። ስለዚ ዝጸንሐ ስርዓተ ትምህርቲ፡ ካብ ቅድመ ትምህርቲ ጀሚርካ፡ ንናይ ልምዓት መደባትና ዓቢ ድርኺት ዝፈጥር ምእንቲ ክኸውን ብመሰረቱ ክንከልሶ ኣለና። ሓደ ካብ ዓበይቲ መደባት 2026-2030፡ ብቐንዱ ምስ ናይ ትምህርቲ ትካላትና ዝተኣሳሰረ’ዩ። ሰብኣዊ ዓቕምና ኣብቲ ዝድለ ደረጃ ክበጽሕ ኣድማዕን ውጽኢታውን ስርዓተ ትምህርቲ ምፍጣር ቀዳምነት ናይ ቀዳምነታትና እዩ።

ኣብቲ ካልእ ጽላታት

እዚ ቀዲሙ ዝተገልጸ መሰረታዊ ኮይኑ፡ ካልእ ዘይጉሰ ብዙሕ ዝተፈላለየ ናይ ልምዓት መደባት እውን ኣሎ። ምስ ጽርግያታት ምምሕያሽ፣ ኣገልግሎት መጓዓዝያ ሰብን ንብረትን እውን ክምዕብል ኣለዎ። መንበሪ ኣባይቲ ምስ ቀዳምነታት ዝስራዕ እዩ። ምስ ሕርሻን ሃብቲ ባሕርን ተኣሳሲሮም ዝተታሕዙ መደባት እውን ኣለዉ። ናይ ዕደና ፕሮጀክትታና እናዓበየ ዝኸይድ ዘሎ እዩ። ኣብ ኩሉ ጽላታት፡ ካብ 2026 ክሳብ 2030 ዝኸይድ ናይ ልምዓት መርሓ ጐደና (ሮድ ማፕ) ሒዝና ኣለና። እቲ መደብ ብዞባታት ዝተኸፋፈለ ኮይኑ፡ ብደረጃ ሃገር ወይ ብሃገራውያን ትካላት ዝትግበር እውን ኣሎ። ኣብ 2026 ኣብ ነፍሲ ወከፍ ዞባ ዝህሉ መደባት ብዝምልከት ኣመሓደርቲ ዞባታት ቀሪቦም፡ ከተግብሩዎ ዝጸንሑ መደባት እንታይ ይመስል፤ ንቕድሚት ሰሪዖሞ ዘለዉ መደባት እንታይ እዩ፤ ናይ ህዝቢ ሱታፌ ከረጋግጹ እንታይ ምድላዋት ገይሮም ኣለዉ፤ ቃለ-መጠይቕ ክግብረሎም ይኽእል እዩ። እቲ ዝርዝራት ንኣታቶም ዝግደፍ እዩ።

ኤርትራውያን ኣብ ወጻኢ

ሱታፌ ህዝቢ ክበሃል ከሎ፡ ኣብ ውሽጢ ሃገር ጥራይ ኣይኮነን። ኣብ ሓርነታዊ ቃልስና፡ ኣብ ደገ ዝነበሩ ዜጋታትና ዝነበሮም ተሳትፎ፡ መወዳእታ ዘይብሉ ዛንታ ክጽሓፎ ዝኽእል ፍሉይ ቅያ እዩ። ሕጂ እውን ኣብ ደገ ዘለዉ ዜጋታትና ሓርበኛነቶም፡ ሃገራውነቶም፡ ካብቲ ናይ ቅድም ዝተፈልየ ኣይኮነን።

ሱታፌ ኣብ ደገ ዝነብሩ ዜጋታትና ክንብል ከለና ኣብ ክልተ ከፊልና ክንርእዮ ንኽእል። ሓደ ፖለቲካዊ፡ ዲፕሎማስያዊ፡ ዜናዊ መኸተ’ዩ። እዚ ሓዲሽ ኣይኮነን፡ ቅድሚ ሕጂ ክሰርሕሉ ጸኒሖም’ዮም። ምስዚ ዘሎ ዓለማዊ ኩነታትን ምዕባለ ተክኖሎጅን ድማ ዝበለጸ ውዳበን ብቕዓትን እናፈጠሩ ከሐይልዎ የድሊ። እቲ ካልእ ሱታፌ ብቐንዱ ኣብ ልምዓት እዩ። ኣብ ወጻኢ ዘለዉ ዜጋታትና ኣብ ኩሉ ናይ ልምዓት መደባት ክሳተፉ ዝኽእሉም ባይታ ክንፈጥር ኣለና። ኣብ ዕደና፡ ሕርሻ፡ ሃብቲ ባሕሪ፡ ማይ፡ ጸዓት፡ ትሕተ-ቕርጺ፡ ኣገልግሎታት ብውልቂ ይኹን ተኣኪቦም ከምዚ ክንገብር ኢና ንዝብሉ መርሓ ተዳልዩ ጸኒሑ፡ ብቐጥታ ከውፍሩ ዝኽእሉ ባይታ ክፍጠረሎም ኣለዎ። ኣብ ደገ ዘለዉ ዜጋታት ብገንዘብ፡ ብፍልጠትን ሞያን ሃገራዊ ህንጸት ዝድርኹ ኩነታት ክንፈጥር ኣሎና። ብፍላይ እቶም ናይ ትምህርቲ ዕድል ዘይረኸቡ ዜጋታትና ኣብዚ ኣቐዲመ ክጠቕሶ ዝጸናሕኩ ናይ ትምህርቲ መደባት ልዑል ኣበርክቶ ክገብሩ ይኽእሉ’ዮም። ኣብ ምርምር፡ ኣብ ካልእ ዝተራቐቐ ሞያታት፡ ሓዲሽ ተክኖሎጂታት፡ ክጸወትዎ ዘለዎም ግደ ኣነኣኢስካ ዝርአ ኣይኮነን። ዝበዝሐ ስርሓት ንሳቶም ክዓምዎ ዘለዎም’ዩ።

ኣብ መወዳእታ ግን ከመይ ገይርካ ትሰርሓሉ’ዩ። ብሃሰሰ ለባም ኣየዋጸጽኣናን’ዩ። ስለዚ ቅድም ውጥንና ከነነጽር ኣለና፡ ዳታ ክንእክብ ኣለና፡ መን ኣበይ ኣሎ፤ እንታይ’ዩ ትምህርቱ፡ ሞያኡ፡ ብቕዓቱ፤ ኣብ ምንታይ ክሳተፍ ይኽእል፤ ንዕኡ ዝምልከት እንታይ ፍሉይ ተልእኾ ክንህቦ ንኽእል፤ ዝብል ሕቶታት ክንምልስ ክንክእል ኣለና ተባሂሉ ክስርሓሉ ጸኒሑ ኣሎ። ንሕና ናትና ናይ ገዛእ ርእስና ፍሉይ ብድሆታትን ኩነታትን ስለዘለና፡ ናትና ፍሉይነት ኣብ ግምት ዘእተወ፡ ኣድማዒ ሱታፌ ዘረጋግጽ ፕሮጀክትታት ክነተግብር ኣለና። ኣብዚ ካብ 2026 ክሳዕ 2030 ወጺኡ ዘሎ ሃገራዊ መደባት ልምዓት፡ ሱታፌ ኣብ ወጻኢ ዝነብሩ ዜጋታት ኣድማዒ ዝኾነሉ ስርዓት ንምፍጣር ለይትን መዓልትን ንሰርሓሉ ኣለና። ኣድማዕነቱ ብግብሪ እናለካዕናዮ ክንከይድ ኢና፡ ሸቶኡ ከም ዝወቅዕ ድማ ዘጠራጥር የለን።

ደሃይ ማሕበር

ሃማመተኤ፡ ናይ 2025 ዓመታዊ ገምጋም ስራሕ ብምክያድ ኣብ ውጥን ስራሕ ናይ ዝቕጽል ዓመት ዘትዩ

ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ፡ ካብ 26-28 ታሕሳስ 2025 ሓለፍቲ ማእከላይ ቤት ጽሕፈትን ኣብያተ ጽሕፈት ዞባን ኣብ ዝተረኽብሉ ኣጋጣሚ፡ ብሓለፍቲ ክፍልታት ማእከላይ ቤት ጽሕፈትን ዞባታትን ኣብ ዝቐረበ ዓመታዊ ገምጋማዊ ጸብጻብ ስራሕ፡ ማሕበር ኣብ ምምሕዳር ከባብን ኣብያተ ትምህርትን ዘለዓለ ኣተኩሮ ብምግባር፡ ኣብ መንእሰያትን ተመሃሮን ፖለቲካውን ውድባውን ንቕሓትን ተሳታፍነትን ዘበርኽ፡ ድሌትን ተገዳስነትን ኣብ ትምህርቲ ዘዕብዩ፡ ማሕበራዊ ንቕሓት ዘደንፍዑን ኣፍራይነት ዘሐይሉን ኣድማዕቲ ስርሓት ከም እተዓመ ተገምጊሙ።

ማሕበር ኣብ ዓመተ 2024 ብኣተኩሮ ሒዝዎም ካብ ዝነበረ መደባት፡ ኣብ ኩለን ዞባታት ንተመሃሮን መ ን እ ሰ ያ ት ን ዝተዋህበ ሲቪካዊ ስልጠናታት፤ ፖለቲካዊ ንቕሓት መንእሰያትን ተመሃሮን ንምዕባይ ዝተኻየደ ሰሚናራት፡ ኣስተምህሮታት፡ ምንባብ መነቓቕሒ ጽሑፋትን፤ ካብ ቤት ትምህርቲ፡ ምምሕዳር ከባብን ንኡስ ዞባን ተበጊሱ ትምህርታዊ፡ ባህላውን ስፖርታውን ውድድራት ሓቝፉ ዝተኻየደ ዉዕዉዕ ቅነ-ውዳበታት፤ ብሓያል ናይ ውድድር መንፈስ ኣብ ነፍሲወከፍ ኮለጅን ብጥርኑፍን እተኻየደ ፈስቲቫል ትካላት ላዕለዋይ ትምህርቲ፤ ንሓለፍቲ ንኡሳን ዞባታት፡ ሓለፍቲ ውዳበታትን ኣሃዱታት ማእከላይ ቤት ጽሕፈትን ዝተዋህበ መማእዘኒ ስልጠና፡ ብደረጃ ሃገር ኣብ ከተማ ከረን ዝተኻየደ ፋልማይ ቅነ

ውዳበ ቀያሕቲ ዕምባባን ኣብቲ ቅነ ናብ መባእታን ማእከላይ ደረጃን ኣብያተ ትምህርቲ ዝዝርግሑ ብትሽዓቲኦን ቋንቋታት ሃገርና ዝፈረዩ ሃገራዊ፡ ሞራላውን ትምህርታውን ትሕዝቶ ዘለዎም ስእላዊ መዛሙር፡ ንሃበርም ተመሃሮ ዝተዋህበ መተባብዒ ሽልማታትን ካልእን ብዕምቈት ብምርኣይ ውጽኢታዊ ዕማም ከም እተዓመ ኣብ ዝቐረበ ዝርዝራዊ ገምጋማዊ ጸብጻብ ስራሕ ተገሊጹ።

ንምሕያል ማእከል መንእሰያት ዝምልከት ኣብ ዝቐረበ መካትዒ ወረቐት፡- ማእከል መንእሰያት፡ መንእሰያት ብፍልጠትን ክእለትን፡ ንቕሓትን ተሳታፍነትን፡ ጥዕና፡ ፈጠራን መሃዝነትን ሓይሎም ኣብ ሃገራዊ፡ ዞባውን ዓለማውን መድረኻት ብኣድማዕነት ክሳተፉ ደራኺ እጃም ክህልወን ምእንቲ፡ ኣገልግሎት ጥዕና፡ ትምህርትን ስልጠናን፡ ምሕያል ምህዞን ዋኒንን ምስፋሕ ቁጠባዊ ዕድላትን፡ ስፖርትን ባህልን ምዝንጋዕን፡ ሲቪካዊ፡ ፖለቲካውን ተሳታፍነት ዘዕብዩ ስትራተጂያዊ ኣገልግሎታት ክህባ ኣብ ዘኽእለን መዳያት ሰፊሕ ዘተን ክትዕን ተኻይዱ።

ማሕበር፡ ኣብ 2025፡ ኣብ ምምሕዳር ከባቢታት ኣብ ተመሃሮን መንእሰያትን ዝካየድ መነቓቕሒ መደባት ብዝሓየለ ክስረሓሉ፡ ውዳበ ቀያሕቲ ዕምባባ መዘናዊ ጽልዋኡን ኣድማዕነቱን ከም ዝዓቢ ክግበር፡ ዓቕሚ ሰብ ማሕበር ንምምዕባል መማእዘኒ ስልጠና ክወሃብ፤ ንውድድር ቀሪቡ ዘሎ ፈጠራዊ ሓሳባት ሞያዊ ቅጥዒ ኣማሊኡ ናብ ውጽኢት ክስጋገር፤ ዝካየድ ሰሚናራትን ኣስተምህሮታትን ምስ መድረኽ መኸተ ልምዓት ተሳንዩ ብዝሓየለ ክቕጽል ኣብ ዝብሉን ካልኦትን ኣብ ሓባራዊ መረዳእታ ተበጺሑ።

ኣቦ መንበር ማሕበር ኣቶ ሳልሕ ኣሕመዲ ካብ ተሳተፍቲ ንዝቐረበ ሕቶን ርእይቶን መብርሂ ድሕሪ ምሃብ፡ ተግቢሩ ዘሎ ዕማማት ሳላ ንጡፍ ተሳትፎ ስድራቤታት፡ ኮምን ኣካላት መንግስትን ግንባርን ብዓቢኡ ድማ ንጡፍ ተሳትፎ ተመሃሮን መንእሰያትን ምዃኑ ብምጥቃስ፡ ሕጂ'ውን ኣብ ምምሕዳር ከባቢን

ትሕቲኡን ብምውራድ እተጸንዐ ዓይነታውን ጸላውን ናይ ንቕሓት መደባት ንምክያድ ብኣተኩሮ ክሰረሓሉ ምዃኑ ገሊጹ።

ሓላፊ ውድባዊ ጉዳያት ህግደፍ ኣቶ ዩሱፍ ሳይቕ ብወገኑ፡ ንኣኼበኛታት ኣማእዛኒ መርሓ-ጐደና ድሕሪ ምሃብ፡ ማሕበር መደባቱ ኣብ ምግምጋም ኣጥርይዎ ዘሎ ተመኩሮ ብዝለዓለ ደረጃ ክቕጽሎን፡ ነቲ ርሱን ክትዕን ዘተን ክወሃበሉ ዝቐነየ ናይ ሓሙሽተ ዓመት ንድፊ እማመ ስትራተጂያዊ ውጥኑ ናይ መወዳእታ መልክዕ ኣትሒዙ ንትግባርተኡ ብዝለዓለ ወንን ትግሃትን ክብገስ ኣገንዚቡ።

ፈጻሚት ሽማግለ ሃማመተኤ
ናይ ሓሙሽተ ዓመት
ስትራተጂያዊ ውጥን ስራሕ ሓንጺጻ

ፈጻሚት ሽማግለ ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ፡ ብ3 ጥሪ ኣብ ኣስመራ ኣብ ዘካየደቶ ኣኼባ፡ መንእሰያት ኣብ ምውዳብ፡ ምንቃሕን ምዕጣቕን ኣብ ባይታ ክስረሓሉ ዝጸንሐ ሓሙሽተ ዓመታዊ ስትራተጂያዊ ዉጥን 2021-2025 ብምግምጋም፡ ናይ ዝቕጽል ሓሙሽተ ዓመት 2026-2030 ስትራተጂያዊ ውጥን ስራሕ ሓንጺጻ።

ኣብቲ ብደረጃ ማሕበር ብመንጽር ውጥንን ትግባረን ብጥርኑፍ ዝቐረበ ናይ ዝሓለፈ 5 ዓመት ዝርዝራዊ ጸብጻብ ስራሕን ኣብ ኩለን ዞባታት፡ ዝተመርጸ ንኡስ ዞባታትን ምምሕዳራት ከባብን ብምብጻሕ ምስ ወከልቲ ተመሃሮ፡ መንእሰያትን ሽማግለ ኣዕሩኽ መንእሰያትን መሻርኽቲ ኣካላትን ዳህሳሳዊ ርክባት ብምክያድ ኣብ ባይታ ኣብ ኣገባብ ትግባረ ዝነበረ ብልጫን ድኽመትን ብምትንታን ኣቐዲሙ ብኮሚቴ ተዳልዩ ኣብ ዝቐረበ ገምጋማዊ ጸብጻብ ስራሕ ኣብ ዝገበረቶ ዘተን ክትዕን፡ ንቐያሕቲ ዕምባባ፡ ፈተውራሪ፡ ሕመረትን ማእከላይ ደረጃ ካድርን ዝተዋህበ ሲቪካዊ ስልጠናታት፤ ውዳበን ንቕሓትን ተመሃሮ፡ መንእሰያትን ሽማግለታት ኣዕሩኽ መንእሰያት ንምድልዳል ዝተኻየደ መደባት፤ መንእሰያት ብቑጠባ ነብሶም ዝኽእልሉ ኩነታት ንምፍጣር ዝተዋህበ ብርክት ዝበለ ሞያዊ ስልጠናታት፡ ምህዞን ዋኒንን መንእሰያት ንምትብባዕ ዝተኻየደ ምርኢታትን ውድድራትን ጸለውትን ኣድማዕትን ምንባሮም ገምጊማ።

ድሕርዚ ፈጻሚት ሽማግለ ሃማመተኤ፡ “መንእሰይ ይንቃሕ፡ ይወደብ፡ ይዕጠቕ” ብዝብል መርሓ፡ መንእሰያትን ተመሃሮን ተራኦም ኣብ መደባት ልምዓትን መኸተን ሃገር ዘሐይሉ፡ ኣብ ውድባዊ፡ ፖለቲካዊ፡ ማሕበራዊ፡ ቁጠባዊ፡ ባህላውን ዜናውን መዳያት ዘተኮረ ሓሙሽተ ሸቶታት ኣብ ዝሓቘፈ ናይ 2026-2030 ንድፊ ስትራተጂያዊ ውጥን ማሕበር ብዕምቈት ብምዝታይ ኣገዲሳን ወሲኻን ናይ መወዳእታ ቕርጺ ብምትሓዝ ኣጽዲቓ።

ብመሰረት ዝጸደቐ ሓድሽ ስትራተጂያዊ ውጥን ስራሕ፡ ማሕበር፡ ማሕበር ክሰርሓሉ ዝጸንሐ ኣገባብ ኣወዳድባ ኣብ ተመሃሮ ኣብ ክልተ ዓበይቲ ምድባት ዝተኸፍለ ማለት ንጡፍ ዉዳበን ሰፊሕ ዉዳበን ኮይኑ፡ ሰንሰለታዊ ኣገባብ ኣወዳድባ ተመሃሮ ንጡፍ ዉዳበ (ቀያሕቲ ዕንባባ፡ ፈተዉራሪ፡ ሕመረት፡ ማእከላይ ደረጃ ካድር፡ 2ይ ደረጃ ካድር) ከምኡ ድማ ኩሉ ተመሃራይ ኣብ ኣገባብ ኣወዳድባ ሰፊሕ ዉዳበ ክሕቆፍ ጸኒሑ፡ ፡ ቀንዲ ዕላማ ንጡፍ ዉዳበ ዉሑዳት ኣብነታውያን መንእሰያት ኣድላዪ ፍልጠትን ንቕሓትን ብምቕሳም፡ ንኹሉ ተመሃራይን መንእሰይን ብማዕረ ንምጽላዉ ዝዓለመ እዩ። እዚ ሜላ ኣብ ምብራኽ ዉልቃዊ ብቕዓትን ንቕሓትን ኣባላት ንጡፍ ውዳበ ዝነበሮ ተራ ብእወታ ዝግምገም እዩ፡፡ ይኹን'ምበር ብመንገዶም ንዝሰፍሐ ተመሃራይ ምእላይን ምምእዛንን ግን ሕጽረታት ጸኒሕዎ።

ሓደ ካብ ዓበይቲ ምኽንያት ናይዚ ሕጽረት ድማ ኣባላት ንጡፍ ዉዳበ ንሰፊሕ ክጸልዉሉ ዘኽእሎም ስሩዕ ቅርጽን ኣገባብ ኣወዳድባን ድሩትነት ስለዝጸንሖ እዩ።

ብዚ መሰረት፡ ኣብዚ ሓድሽ

ስትራተጂያዊ ውጥን፡ ምምሕዳር ከባብን ዓድታትን ጨናፍር ኣብያተ ትምህርትን ከም መሰረት ውዳበኡ ወሲዱ ኣብ ነፍሲወከፍ መሳርዕ ምቛምን ምሕያልን፤ ንኹሉ ተመሃራይ ንምውዳብን ንምምእዛንን ዘኽእል ቅርጽን ኣወዳድባን ብምሕያል ንነፍሲ-ወከፍ ክፍሊ ወከልቲ ከምዝህልዋ ብምግባር፡ ንዕኦም ዘወሃህዱ ኣካየዲት ኣካል ቤት ትምህርቲ ድማ ክቐዉም እዩ።

ኣካያዲ ኣካል መሰረት ኩሉ ዓይነታት ውዳበታት ማሕበር ብምዃኑ፡ ኣባላቱ መዛናኦም ንምእላይ ዘኽእሎም ጥበባትን ንቕሓቶም ዘበርኽ ዝተፈላለዩ ኣርእስታትን ኣብ ምሕደራ፡ ፖለቲካ፡ ስነ-ኣእምሮ፡ ታሪኽ ወዘተ ዝሓቖፈ ስልጠና ብስሩዕ ክወሃቦም ከም መደብ ተታሒዙ ኣሎ። ተመሃሮ ክድልብዎ ንዘድለ ደረጃ ንቕሓት ብቕርበትን ስሩዕነትን መደባት ንምስልሳል፡ ኣብ ታሪኽ፡ ስነ-ምግባር፡ ተገዳስነት ኣብ ትምህርቲ፡ ግቡእ ኣጠቓቕማ ቴክኖሎጂ፡ ሃይማኖታዊ ጥሩፍነት ካልእ ኣገዳሲ ዛዕባታትን ዘተኮረ ሓጸርቲ ወርሓዊ ጽሑፋት ክዳሎ እዩ። እዚ ወርሓዊ ጽሑፋት ብኣላይነት ወከልቲ ክፍሊ ተመሃሮ ኣብ ክፍሎም ወርሓዊ ክዛተይሎም እዩም።

ብተወሳኺ ተመሃሮ ኣብ ከባቢኦም ዝንባሊኦም ዘለልይሉን ዓቕሞም ዘዕብይሉን ኣብ ንባብ፡ ስነ-ጥበብ፡ መሃዝነት ወዘተ ዝተፈላለየ ክለባት ክቐዉም ከም መደብ ተታሒዙ ኣሎ። ባህሊ ዓያይነትን ንምኹኳስን ኣበርክትኦም ኣብ ከባቢ ንምዕባይን ዝዓለመ ማእቶታዊ መደባት፡ ከምኡ’ውን ናብ ታሪኻውን ልምዓታውን ቦታታት ዑደት ንምብጻሕ’ውን መደባት ተወጢኑ ኣሎ።

ኣብ ዉዳበ መንእሰያት ሰራሕተኛታት ክስርሓሉ ዝጸንሐ ኣገባብ ኣወዳድባ፡ ብደረጃ ትካላት ንምዉዳብ ክጽዓረሉ ዝጸንሐ መንገዲ እዩ። ይኹን’ምበር ብዝሒ ኣብ ትካላት ዝርከቡ መንእሰያትን ብዉዳበ ዝተበጽሑ ኣባላትን ብመንጽር ብዝሕን ዓይነትን መደባት ክነጻጸር ከሎ ኣድማዕን ቀጻልነቱ ዘዉሓሰ ኣይጸንሐን። ውዳበታት ማሕበር ክሳብ ምምሕዳር ከባቢ ንምስፍሑ’ውን ጻዕርታት ክካየድ ጸኒሑ’ኳ እንተኾነ፡ ከምቲ ዝድለ ዓማምን ኣድማዕን ኣይኮነን።

ስለዚ ኣብዚ ሓድሽ ስትራተጅያዊ ዉጥን፡ ዉዳበ መንእሰያት ብደረጃ ዝነብርሉ ምምሕዳር ከባቢ ኮይኑ፡ መንእሰያት ሰራሕተኛታት፡ ሰብ ዉልቀ ዋኒን ብሓባር ክወደቡ ዘኽእል ኣገባባትን መደባትን ተሓንጺጹ ኣሎ። ነዚ ምርኩስ ዝገበረ ኣብ ሓድሕዶም ንቕሓቶም ዘበርኽሉ፡ ንናኣሽቱ ተመሃሮ ኣብ ከባብኢኦም ዘማእዝንሉን ዝሕግዝሉን፡ ብሓፈሻ ድማ ኣብ ሕብረተሰብ ኣበርክቶ ዝገብርሉ ዝርዝራዊ ውጥን ተዳልዩ ኣሎ።

ሽማግለ የዕሩኽ መንእሰያት ኣብ ደረጃ ምምሕዳር ንኡሳን ዞባታት ቆይማ ዓቕማ ዘፍቅዶ መንእሰያት ኣብ ምንቃሕን ምዕጣቕን እጃማ ከተበርክት ጸኒሓ። ኣብዚ ዝቕጽል ሓሙሽተ ዓመት ድማ ብደረጃ ምምሕዳር ከባብን ንኡስ ዞባን ብምቛም፡ ንመንእሰያት ሃገራዊ ንቕሓቶም ኣብ ምብራኽ፡ ከምኡ ድማ ወለዲ ኣብ ምእላይን ምምእዛንን መንእሰያት ክኽተልዎ ዝግባእ ሜላታት ማእከል ዝገበረ ንቕሓታዊ መደባትን ምሕያል ማእከላት መንእሰያትን ዘተኮረ መደባት ሽማግለ የዕሩኽ መንእሰያት ተወጢኑ ኣሎ።

ማሕበር ሓደ ካብ ዓበይቲ ንቕሓት መንእሰያት ንምብራኽ ብሰፊሕ ከካይዶ ዝጸንሐ ኣብ ጨናፍር ኣብያተ ትምህርቲ መደባት ሰሚናራት ዋርሳን እዩ። እዚ መደባት ኣብ ምብራኽ ንቕሓት መንእሰያት ዘለዎ ተራ፡ ዉጽኢቱን ኣድማዕነቱን ብእወታ ተገምጊሙ። ይኹን’ምበር ዝያዳ ኣድማዒ ንምግባሩን ንምስፍሑን ድማ ኣብ ጥበባት ኣገባብ ኣቀራርባ፡ ምቹእነት ግዜን ቦታን ኣድላዪ ለዉጥታት ብምትእትታዉ ሰፋሕቲ ናይ ጎስጓስ መደባት ክካየድ ተወጢኑ ኣሎ።

ኣብ ዜናውን ባህላውን መደባት ማሕበር ዝያዳ ኣድማዒ ክኸዉን፡ ንተመሃሮን መንእሰያትን ዘተኮረ ትሕዝቶን ኣቀራርባን ክህልዎ ብዕቱብ ክስርሓሉ እዩ። ከምኡ’ዉን ኣፍራይነትን መሃዝነትን መንእሰያት ንምዕባይ፡ ኣብ ምህዞን ሰንዓን መንእሰያት ክሳተፉ ዝያዳ ባይታ ክፈጥር ዝኽእል ሰፋሕቲ መደባት ምህዞን ሰንዓን ክሰላሰሉ፡ ተሳታፍነት ደቀንስትዮ ኣብ ታሕተዋይ መሓውር ኣተባባዒ ስለዘሎ፡ ኣብ ጽፍሕታት ማሕበር ዝድይባሉ ኣገባብ ክተኣታቶ ዝብሉን ካልእን ብኣተኩሮ ክስረሓሎም ምኳኑ ኣብ ዝተኻየደ ርክብ ተገሊጹ።

ኣቦ መንበር ማሕበር ብጻይ ሳልሕ ኣሕመዲን ኣብ ዘስምዖ ቃል፡ ስትራተጅያዊ ውጥን ናይ ሓደ ትካል ሓያልን ድኹምን ጎድንታት ብምልላይ፡ ዕድላትን ስግኣታትን ኣብ ግምት ብምእታው ኣብ ቀንዲ ሽቶታት ብምትኳር ንራእይን ዕላማታትን ኣወሃሂዱ ዘማእዝን ኣገባብ ምኳኑ ጠቒሱ፡ ብስትራተጅያዊ ውጥን ተመሪሕካ ምስራሕ ሓደ ካብ ክብርታት ማሕበር ኮይኑ ምቕጻሉን ኣብ ዝሓለፈ 5 ዓመት ማሕበር ተዓቃኒ ስራሕ ክዓምም ወሳኒ ተራ ከም ዝነበሮ ገሊጹ። ኣብ ዝተዓመ ናይ ምንቕቓሕ ስራሕ፡ ትካላት መንግስትን ግንባርን ሕብረተሰብን ብሕልፊ ድማ ትካላት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ዝነበሮም ምትሕግጋዝ ብምድናቕ፡ ሕጂ’ውን ኣብቲ ብኹለናትናኡ ብቑዕ መንእሰይ ንምህናጽ ዝግበር ዓብዪ ሃገራዊ ዕማም፡ ናህርን ድርኺትን ኣብ ምፍጣር ምትሕግጋዞም ከሐይሉ ተላብዩ።

ውድድር ፈጠራዊ ሓሳብ

ንዝተዓወቱ ወረቓቕቲ ናብ ግብሪ ኽትርጐሙ ምትብባዕ ተገይሩ

ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ፡ “ፈጠራዊ ሓሳብ ንምዕባለ ሕብረተሰብ” ኣብ ትሕቲ ዝብል ቴማ፡ ንኣስታት 6 ወርሒ ዝቐጸለ፡ ከካይዶ ዝጸንሐ መደብ ሎሚ ኣብ ናይ መዛዘሚ መድረኽ በጺሑ ኣሎ። እዚ ኣብ መጽሔት መንእሰይን ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራን ካልኦት መሳኸቲ ሓበሬታን ብዝወጸ ወግዓዊ ሓበሬታ ዝጀመረ ቀዳማይ መድረኽ ውድድር፡ 92 ተወዳደርቲ ሒዙ ከም ዝጀመረ ካብ ኣካያዲት ኮሚቴ ውድድር ፈጠራዊ ሓሳብ ዝረኸብናዮ ሓበሬታ የረድእ። ካብ ዝቐረቡ ናይ ሓሳባት ወረቓቕቲ፡ 17 ካብ ዞባ ዓንሰባ፡ 7 ካብ ዞባ ጋሽ ባርካ፡ 38 ካብ ዞባ ማእከል፡ 2 ካብ ዞባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ፡ 24 ካብ ዞባ ደቡብ ከምኡ'ውን 4 ካብ ዞባ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ ተወዳደርቲ ቀሪቦም። ጠቕላላ ቍጽሪ ተወዳደርቲ እዚ መደብ፣ 30 ብጓጅለ፡ 62 ድማ ብውልቂ ዝተሳተፉ'ዮም።

ዕላማታት እዚ ውድድር፡ ኣብ መንእሰያት ባህሊ ሓሳባዊ ምርምርን ፈጠራን ንምምዕባል፡ ንሃገራዊ ጸገማት (ከም ኣብ ሕርሻ፡ ጥዕና፡ ጸዓት፡ ተክኖሎጅን ካልእን) ዝፈትሑ ሓደስቲ ሓሳባት ንምእካብ፡ ተወዳደርቲ ሓሳባቶም ናብ ተግባር ንምቕያር ዘኽእሉ ቴክኒካውን ዋኒናውን ምኽሪ ዝወሃበሉ ባይታ ንምፍጣርን'ዩ። እዚ ን6 ወርሒ ዝቐጸለ መደብ፡ ኣብ 4 መድረኻት ተኸፋፊሉ ዝተኻየደ ከም መቐጸልታ ናይ'ቲ ማሕበር ከካይዶ ዝጸንሐ፡ ንዕብየት መንእሰያት ዝድርኽ መደባት'ዩ። እዚ መደብ ካብ ዝሓለፈ ናይ ምህዞን ፈጠራዊ ሓሳብን ውድድራት ፍልይ ዝብሎ ረቛሒ፡ መሃዝቲ ንምትብባዕ ጥራይ ዘይኮነ፡ ነፍሲወከፍ ተወዳዳሪ ክንዮ ሒዝዎ ዝቐረበ ፈጠራዊ ሓሳብ፡ ብቴክኒካዊ መዳዩ ንኽጉልብት ቀጻሊ ምኽርን ኣማእዛኒ ሓሳብን ክወሃቦን ዝቐረበ ሓሳብ ምሉእ ስእለ-ኣእምሮ ሂልይዎ ናብ ዋኒን ክሰግረሉ ዘኽእል ስልጠና ምድላው ዋኒን ተዋሂቡ።

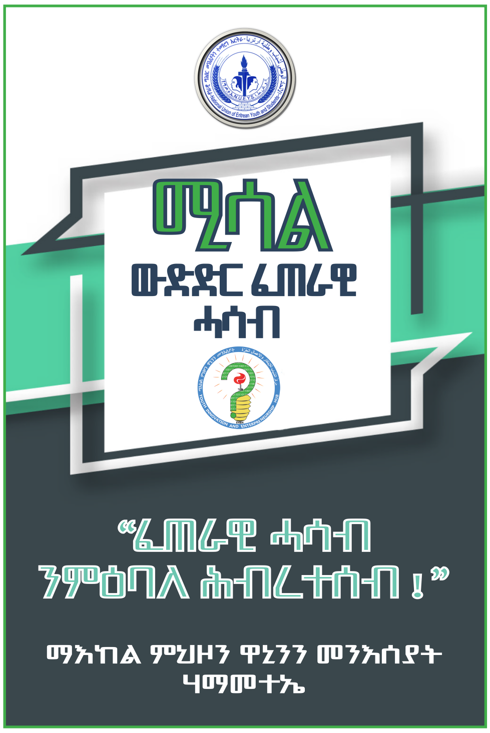

እዚ ካብ ኩሉ ዕድመን ጾታን ከምኡ'ውን ደረጃ ትምህርቲ ዝርከቡ፡ ተወዳደርቲ እማመ ፈጠራዊ ሓሳብ ዘቕረቡሉን ዝተወዳደሩሉን መደብ፡ ሓሳባቶም ኣብ መመድረኹ ብዝረቘቐ ናይ መመመዪ ቕጥዕታት ተመርሚሩ። ኣብቲ ፈላሚ መድረኽ፡ ዝቐረቡ ሓሳባት ተግባራውነትን ጽልዋ ኣብ ሕብረተሰብን ተመምዩ። ቀጺሉ ድማ፡ ብመንጽር ግዜ፡ ባጀትን ዝተኻየደ ምርምራዊ ዕዮን ናብ ተግባር ንምቕያር ዘድልዮ መስርሕ ተመዚኑ፡ ንህሉው ሕብረተሰባዊ ብድሆ ምስናይ ቀዳምነታት ኣብ ግምት ኣእትዩ፡ ብዝተኻየደ መስርሕ ምመያ፡ ካብ ኣብ ምፍላም እቲ መስርሕ ዝቐረበ 92 ሓሳባት ተጻርየን ንራብዓይ መድረኽ ዝሓለፋ 16 ስርሓት፡ ብ3ን 4ን ጥሪ

ዝተኻየደ ናይ መወዳእታ ውድድር ኣቢለን ተጻርየን ኣለዋ።

ኵሉ ኣብዚ መድረኽ ዝቐረበ ሓሳባት፡ ብመንጽር ዕላማ፡ ዘለዎ ኣገዳስነት ዘየሻሙ እዩ። ገለኡ ኣብ ቀረባ ክትግበር ዘድልን ዝኽእልን እዩ። ገሊኡ ድማ ኣድላዩ እኳ እንተኾነ ኣብ መጻኢ ክትግበር ዝምረጽ እዩ።

ኣብ መስርሕ ምመያ ናይዚ ውድድር ካብ ዝተተግበሩ ሕጋዊ መስርሓትን ውሕስነትን ናይ ፈጠራዊ ሓሳባት ብዝምልከት፡ ኣብ መዳይ ምስጢራውነት፡ ኵሎም ደያኑን ኣወሃሃድቲ መደብን፡ ውዕል ምስጢር ምሕላው ከቲሞም። ኣብ ዋንነት ፈጠራዊ ሓሳብ ድማ ተወዳደርቲ ናይ ዋንነት መረጋገጺ ቅጥዒ ብምምላእ ምሉእ ሰነድ ተታሒዞ። እቲ ውድድር ካብ ዝኾነ ኣድልዎ ናጻ ብዝኾነ ኣገባብ ብሕጋዊ መምርሒ ክካየድ ምጽንሑ፡ ፍትሓውነት ንምርግጋጽ ብግብኡ ከም እተሰርሓሉ ብኮምቴ ደያኑ ኣብ ዝቐረበ ጸብጻብ ተገሊጹ።

ኣብ ውድድር ዝቐረቡ ሓሳባት፡ ኣብዞም ዝስዕቡ ዓውድታት ዝተኮሩ፥ ከም ሕርሻ፡ ጥዕና፡ ጸዓት፡ ሓፈሻዊ ምህንድስና፡ ታሪኽ፡ ቋንቋ ካልእ ብዙሐ-ዓውዲ ሓሳባት ቀሪቡ። ደረጃ ትምህርቲ ኣቕረብቲ ሓሳብ፡ 36 ትሕቲ ካልኣይ ደረጃ፡ 27 ካብ 8ይ ክሳዕ 12 ኽፍሊ ክምኡ'ውን 29 ዝብዝሖም 12+3 ልዕሊኡን እዮም። በዚ መንጽር ከኣ እዩ ተወዳደርቲ ካብ ኵሉ ደረጃ ትምህርቲ ተባሂሉ ዝተጠቕሰ።

መስርሕ ዳንነት ብዝምልከት፡ ካብ ዝተፈላለየ ሞያታት ዝተዋጽኡ ክኢላታት ማለት ናይ ሕጊ፡ ቍጠባ፡ ሕርሻ፡ ኮምፒተርን ተክኖሎጅን፡ ናይ መካኒካውን ኤለክትሮኒካውን ምህንድስና ክኢላታት፡ ክምኡ'ውን ተመራመርቲ፡ ጸሓፍትን ሰነድቲ ታሪኽን ይርከብዎም። መበቈላውነት፡ ቴክኒካዊ ተተግባራይነት፡ ጽልዋ ኣብ ሕብረተሰብ፡ ንግዳዊ ኣገዳስነትን ካልእ ዝኣመሰሉ መዐቀኒታት ደያኑ ዝተጠቕሙሎም'ዮም።

ኣብ ግዜ ውድድር ዘጋጠሙ ጸገማት፡ ኣብ ካልኣይ መድረኽ ብሰሪ ራሕቂ ቦታ ገለ ተወዳደርቲ ብተሌፎን ቃለ መሕትት ምግባሮም፡ ሓሳባቶም ብዝግባእ ከረድኡ ዕንቅፋት ምንባሩ ከም ሓደ ብድሆ ናይ'ዚ ዝነበረ ውድድር ኰይኑ ተመዝጊቡ ኣሎ።

እዚ ውድድር'ዚ፡ ሕብረተሰብ ዘለዎ ብድሆታት ዝፈትሕ ከምኡ'ውን ኣብ ልዕሊ መንእሰያት ዘሕደሮ ጽልዋን ዝፈጠሮ ሞራልን ዓቢ ምንባሩ ኣብ ግምት ኣእቲኻ፡ ነቶም ኣብ መስርሕ ውድድር ዝተዓወቱ ወረቓቕቲ ናብ ግብሪ ኽትርጐሙ ኣብ ዝውሰድ መስርሕ ዝያዳ ክድፍኣሉ፡ እቶም ኣብ ሽልማት ዘይበቕዑ ግን ከኣ ጽልዋ ክፈጥሩ ዝኽእሉ ሓሳባት ምስ ዝምልከቶም ኣካላት መንግስቲ ብምትሕሓዝ ሽርክነት ክፈጥሩ ብምግባር ክስርሓሎም ምድራኽ፡ ኮሚተ ዳንነት ይላቦ።

ምህዞ ኣብ ቴክኖሎጅያዊ ምዕባለ ብእኡ ኣቢሉ ድማ ኣብ ቍጠባዊ ዕብየትን ልምዓትን ተራኡ ወሳኒ እዩ። ክንዲ ዝኾነ ኸኣ ዓቢ ወፍሪ የድልዮ። እዚ መድረኽ ሓደ ተበግሶ እዩ፡ ቀጻልነቱ ንምውሓስ ከኣ ኵሉመዳያዊ ደገፍ ኣካላት መንግስቲ ወሳኒ እዩ።

ብተወሳኺ ንመጻኢ ክካየዱ ኣብ ዝውጠኑ ውድድራት፡ ክመሓየሹ ዘለዎም ጉዳያት ተጸኒዮም ንዝለዓለ ውጽኢት ክስራሕ። ኮሚተ ዳንነት ንማሕበር ዝርከቡ ተወሰኽቲ ሰነዳት ኮሚተ ዳንነት (Annexes)፣ ዝርዝር ኣስማት ተወዳደርቲ ምስ ኣርእስቲ ስርሓቶም፡ ቅዳሕ ናይቲ ደያኑን ተወዳደርቲ ዝኸተምሉ ሕጋዊ ቅጥዕታት፡ ነጥቢ ዝሰፈረሉ መመመዩ ቅጥዕታት ኣብ ፋይልን ውድድር ጥበባዊ ሓሳብ ብግቡእ ተሰኒዱ ከም ዘሎ ካብ ኣካያዲት ኮሚቴ ዝረኸብናዮ ሓበሬታ የረድእ።

ጉዳያት

2026 መሳግሮ ናብ ዝተሓሸ መጻኢ

“ሰላምን ርግኣትን ብዘላቕነት ከነውሕስ፡ ምስ ከባቢና ጥምረት ፈጢርና ክንሰርሕ የድልየና። ዝዓበየ ኣተኩሮና ግን ኩሉ ሳዕ ኣብ ልምዓት’ዩ። ናይ ልምዓት መደባትና ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት ዝውንዘፍ ኣይኮነን። ‘ብዕራይ ናብ ዘበለ የብል፡ ዕርፊ ኣጽንዕ’ እዩ፡ ኣብ መወዳእታ።”
ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ – ቃለመጠይቕ 12 ጥሪ 2026

ዓመተ 2026 ካብ ዝሓለፈ ዓመታት ናታ ፍልይ ዝበለ ኩነታት ኣለዋ።

ከም ዝፍለጥ ኣብ 2018 ኣብ ኢትዮጵያ ዝተኸስተ ናይ ስርዓት ለውጢ፡ ህዝቢ፡ ተናዓዒቡ ዘምጽኦ’ዩ። ጠለቡ ድማ፡ ፍትሕን ማዕርነትን ኣብ መንጎ ኩሎም ህዝብታት ኢትዮጵያ፡ ሰላም ምስ ጎረባብቲ ህዝብታት እምበር፡ ካልእ ኣይነበረን። በዚ ምኽንያት፡ ምስ ኤርትራ ዕርቀ-ሰላም ሰፊኑ ምስ ተባህለ ህዝቢ ኢትዮጵያ ብልዑል ባህታን ፍስሃን’ዩ ደገፉ ገሊጹ። ህዝብን መንግስትን ኤርትራ’ውን ብቕንዕና፡ ብሃናጺ ጽምዶ፡ ህዝቢ ኢትዮጵያ ኣብ ውሽጡን ምስ ጎረባብቱን ሰላም ንኽረክብ ዝከኣሎም ደገፍ ኣበርኪቶም።

የግዳስ ብኣንጻር’ቲ ኣብ ህዝብታት ኢትዮጵያን ዞባናን ዝተፈጥረ ተስፋ፡ ስልጣን ዝተረከበ ጉጅለ ንኢትዮጵያ ትኣክል ዓባይን ተኣፋፊትን ሃገር ዝምጥን ኮይኑ ኣይተረኸበን። ምስሉይነቱ ምስ ተቐልዐ፡ ፖለቲካዊ ብቕዓትን ብስለትን ዘይብሉ፣ ብፋንታዝያዊ ሰረተ-እምነትን ዕሸላዊ ሕልምታትን ዝምራሕ፣ ካብ ሃገራዊ ዕላማታት ውልቃዊ ጥሙሓት ዝያዳ ዝዓጦ፣ ኣብ ከርሱ ሕነ ሕሉፍ ጭቆና ናይ ምፍዳይ ግኒ ዝዓቖረ፣ ብሒደት ትኳቦ ንግዳማውያን ሓይልታት ክዕሰብ ቅሩብ ዝኾነ ስሱዕ ጉጅለ ኮይኑ’ዩ ጸኒሑ። በዚ ድማ፡ ነዊሕ ከይከደ ብናይ ግዳም ሓይልታት ተዓዲጉ፡ ንኢትዮጵያ ኣብ ዝኸፍአ ዓዘቕቲ ኲናት ሓድሕድ፡ ፖለቲካውን ጸጥታውን ቅልውላው ሸሚሙዋ። ነቲ ኣብ ዞባና ተፈጢሩ ዝነበረ ተስፋ ድማ ኣጸልሚቱዎ። ሱዳን እውን ብተመሳሳሊ ብሰንኪ ግዳማዊ ምትእትታው ኣብ ከቢድ ጸገም እያ እትርከብ። ኣብ ደቡብ ሱዳን፡ ሶማል፡ የመን ዘሎ ኩነታት እውን ናይ ምርግጋእ ኣንፈት ክሕዝ ገና ግዜ ዝሓትት እዩ።

እዚ ኩነታት’ዚ፡ ንህዝቢ ኤርትራን መንግስቱን ኣብ ርእሲ ልቦናኦም ልቦና ዝድርዕ መልእኽቲ ኣለዎ። ጸገም

ኣይትደልዮን፣ ኣይትምነዮን፣ ግን ዝምህረካ ነገር ኣሎ። ዓመተ 2026 እምበኣር፡ ፍሉይነታ ውህሉል ተመኩሮና ኣብ ዞባዊ ጉዳያት ኣብ ግምት ብምእታው፡ ምስቲ ሕጂ ዘሎ ክውንነትን ክመጽእ ዝኽእል ምዕባለታትን ማእዝንናን ኣካይዳናን ኣስተኻኺልና፡ ብቐንዱ ናብ ዘቤታዊ ዕማምና እንደህበላ ዓመት እያ። እዚ ክብሃል ከሎ፡ ክሳብ ሕጂ ኢድና ኣጣሚርና ጸኒሕና ወይ ኣብ ዞባዊ ጉዳያት ጥራይ'ዩ ነይሩ ኣተኩሮና ማለት ኣይኮነን። ምስ ከቢድ ብድሆታት እናገጠምና፡ መሰረታት ህንጸት ሃገር ኣብ ምንጻፍ ዘሳለጥናዮ ስራሕ ቀሊል ኣይኮነን። እቲ ዝዓበየ ብልጫና ከኣ፡ ተሸጊርና ኢልና፡ ንቅሩብ ቍራቦ መግደፍ፡ ሃገራዊ ረብሓታትና ኣብ ዋጋ ዕዳጋ ኣየውረድናን፣ ክብረትና ኣይሸጥናን፣ በዚ ድማ ግዳማዊ ሸርሒታት ምስናይ ጸዕቁን ዓይነቱን ፈቓቕ ኣይረኸበልናን። ከም ውጽኢት ጽንዓትናን ፖለቲካዊ ብቕዓትናን ከኣ፡ ሎሚ፡ ኣብዚ ህውጽ ዞባ፡ ንሕና ካብ ካልኦት ብተዛማዲ ኣብ ዝሓሸ ሃዋህው ንርከብ። እዚ ዝሓሸ ሃዋህው'ዚ ከኣ ክንዛነየሉ ዘይኮነ፡ ብኣድማዕነትን ብቅልጣፈን ሰሪሕና ናብዚ ዝበለጸ ደረጃ ክንሰጋገረሉ ዘለና እዩ።

ዓመተ 2026፡ ዘለና ዘቤታዊ ርግኣትን ሰላምን ከምኡ'ውን ዕድላትን ብልጫታትን ተጠቒምና፡ ነቲ ክሳብ 2030 ኣብ ዘሎ ግዜ ኣብ ኩሉ ጽላታት ክትግበር ተወጢኑ ዘሎ፡ ኣብ ሃገራዊ ልምዓት ዝላ ንምምዝጋብ ዝሓለነ ናይ ሓሙሽተ ዓመት ውጥናት ልምዓት ብዝበለጸ ናይ ኣተጋባብራ ውዳበ ንምትግባሩ እነበግሰላ ዓመት እያ።

እዚ ሓድሽ መድረኽ፡ ኣብ ርእሲ'ቲ በብቐሩብ ክነዋህልሎ ዝጸናሕና ዘቤታዊ ዓቕሚን ዘጥረናዮ ተሞኩሮን፡ ፈጢርናዮ ብዘለና ሰላማዊ ሃዋህው ኮነ፡ ከምኡ'ውን ብዝተሰላሰለ ሓያል ዲፕሎማሲያዊ ስራሕ ናይ ሽርክነት ዓቕሚ እውን ክድርቦ ትጽቢት ዝግበረሉ እዩ። በዚ ድማ፡ ካብ ዝሓለፈ ግዜ ዝሓሸን ዝሰለጠን ገስጋስ ክህልወና ምኽኑ ርጉጽ እዩ። ከምዚ

ክበሃል እንከሎ፡ ዝዓበየ እምነትና ኣብ መሻርኽቲ ወይ ናይ ግዳም ኣውፈርቲ እዩ ማለት ኣይኮነን። ግደ መሻርኽቲ፡ መወሰኽታ እምበር፡ እቲ ቀንዲ ረቛሒ ናይ ዕብየት ክኸውን ኣይክእልን። ሕጂ እውን እቲ ቀንዲ እንተኣማመነሉ ጺጋ ዘቤታዊ ዓቕምናን ስራሕናን ናይ ውሽጢ ሃገር ወፍርን እዩ።

ከምዝፍለጥ ኣብቲ ዝሓለፈናዮ ጽንኩር ናይ መኸተ እዋን፡ ቁጠባዊ ለውጢ ንምምጻእ ባይታ ዝምድምድ ወሰንቲ መደባት ልምዓት ብውሽጣዊ ዓቕምና ተግቢርና ኢና። ሓደ ካብኡ ማይ ናይ ምውህላል ዓቕምና ምዕባይ እዩ። ኣብ በበይኑ ከባቢታት ሃገር፡ ሕርሻዊ ጺጋታትና ብብቕዓት ክንምዝምዝ ዘኽእለና ባይታ እውን ተዋዲዱ ኣሎ። ኣብ ኩሉ ከባቢታት ሃገር ጽርግያታት፡ ቀረብ ጽሩይ ዝስተ ማይ፡ ጸዓት፡ ኣገልግሎት መጓዓዝያን መራኸቢታትን ንምርግጋጽ ዝዓመምናዮ ስርሓት፡ ድሓን መበገሲ ዝኾነና እዩ። ተገዳስነት ሱታፌን ናይ ውሽጥን ግዳምን ኣውፈርቲ እውን ብሕልፊ ኣብ ዕደና እናሰፍሐ ክመጽእ ጸኒሑ ኣሎ። እዚ ከም መበገሲ ንመደባት ናይዚ ኣብ 2026 እንጅምሮ ውጥን ሓሙሽተ ዓመት ኣበርክቶኡ ቀሊል ኣይኮነን። ብመጠን ጥሙሕናን ራእይናን ግን እቲ

ዛጊት ሰሪሕናዮ ዘለና ኣመና ንእሽቶ እዩ።

ኣብዚ ኣቲናዮ ዘለና ሓድሽ መድረኽ ቀዳምነታት ተዋሂቡዎ ዘሎ ዕማማት፡ ፕረዚደትን ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ኣብ ቃለ-መጠይቕ ሓድሽ ዓመት መብርሂ ሂብሉ እዩ። ሓደ ካብኡ ነቲ ዘሎ ጽርግያታት ናይ ምምሕያሽን ምዝምናውን ሓደስቲ ናይ ምውሳኽን ሰፊሕ ትሕተ ቅርጻዊ ስርሓት እዩ። እዚ ዕማም'ዚ ብቐዕ፡ ስሉጥ፡ ዘመናዊ ኣገልግሎት መጓዓዝያ ሰብን ንብረትን ንክህሉ ወሳኒ መሰረት እዩ። ምምዕባል ወደባትን ህንጻት ኣባይትን እውን ኣብዚ ናይ ትሕተ ቅርጺ መደባት ኣትዩ ክስርሓሉ እዩ። መልክዕ መሬትና ዝቕይር፡ ሃብቲ ማይን ገረብን ዘሰስን ማይክሮታት ናይ ምፍዋስ ስራሓት፡ ዝተኸዘነ ማይ ብኣድማዕነት ኣብ ኣፍራይነት ዘውዕል ተወሰኽቲ ትሕተ-ቅርጺታት ምውዳድ ድማ ብደረጃ ዞባታት፡ ብሰፊሕ ሱታፌ ህዝቢ ዝትግበር መደባት ወጺኡሉ ኣሎ።

ኤርትራ ሰፊሕ ገማግም ባሕርን ደሴታትን ዘለዋ ሃገር ብምዃና፡ ሰማያዊ ቁጠባ ንምምዕባል ዘሎ ዕቑር ዓቕሚ ገዚፍ እዩ። እንተኾነ ክሳብ ሕጂ ነዚ ጸጋ'ዚ ኣይመዝመዝናዮን። ቀንዲ ማሕንቖ ትሕተ-ቅርጺ ማለት ወደባትን ማርሳታትን፡ ጸዓትን ካልእ መሳለጥያታትን እዩ። ሕጂ ግን እቲ ዝጸንሐ ማሕንቖታት እናተፈትሐ ይኸይድ ኣሎ። ክንዲ ዝኾነ ሃብቲ ባሕርና ንዕብየት ቁጠባና ብኣድማዕነት ክንጥቀመሉ ኣብ ምምዝማዝ ሃብቲ ዓሳ ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ መፍረ ጨው፡ ምዝመዛ ማዕድናዊ ሃብቲ ውሽጢ ባሕሪን ገማግምን ዝትግበር ብዙሕ መደባት ተታሒዙ ኣሎ። ኣብ ጸዓት እውን ምስዚ ሓድሽ መድረኽ ክኸይድ ዝኽእል ዓቕሚ ንምድላብ፡ ንገዚፍ ቁጠባዊ ምንቅስቓስን ናይ ትሕተ-ቅርጺ ስርሓትን ብዘይ ስክፍታ ዘዕግብ ስርዓተ ጸዓትን ኤለትሪክን ምውዳድ፡ ንልምዓት ገማግም ባሕሪ ዝሕግዝ ናይ ንፋስን ጸሓይን እንተላይ ጂኦተርማል መደባት ምትግባር ካብቲ ቀዳምነት ተዋሂቡዎ ዘሎ እዩ።

ማዕድናዊ ሃብቲ ንምምዝማዝ ክሳብ ሕጂ ዝተሰላሰለ ስራሕ ምስቲ ዘሎ ዕቑር ሃብቲ ብምንጽጻር ቅንጣሮ እዩ። ኣብዚ ሃገር ዘሎ ማዕድናዊ ሃብቲ ፖታሽ፡ ስሚንቶ፡ ሓጺን፡ እምኒ፡ ነዳዲን ጋዝን እምብዛ ገዚፍ እዩ። ነዚ ኣብ ግምት ብምእታው መመስርሒ ኢንዱስትሪታት ምምዕባል ሓደ ካብ ዓበይቲ መደባት ናይ ዝመጽእ ሓሙሽተ ዓመታት እዩ።

ነቲ ኣብ ህንጻት ሃገር ዝያዳ ኩሉ እንተኣማመነሉ ጸጋ ሰብና ምጕልባትን ምስልጣንን፡ ኣብ ኩሉ ጽላታት ሞያዊ ብቕዓትን ክእለትን ዘለዎ ሰብ ናይ ምምልማል ስራሕ፡ ኣብዚ መድረኽ'ዚ ብዝለዓለ ደረጃ ክድፍኣሉ ተመዲቡ ዘሎ እዩ። ኣብ ዝተፈላለየ ጽላታት ቁጠባ ውሽጣዊ ዓቕሚ ምምዕባልን ተበግሶታት ምብርባርን እምበኣር ሓደ ካብ ዓበይቲ ቀዳምነታት ናይቲ ኣብ 2026 ዝብገስ ዘሎ ናይ ሓሙሽተ ዓመት ሃገራዊ ውጥን ልምዓት እዩ።

ኣብ መወዳእታ፡ ኣብ ህንጻት ሃገርን ምምሕያሽ መነባብሮ ህዝብን ምፍጣር ሽቕለትን ወሳኒ ተራ ዝጻወት፡ ናይ ዜጋታት ወፍሪን ተበግሶን'ዩ። ግዳማዊ ወፍሪ ብኣድማዕነት ኣብ ረብሓ ሃገር ዝውዕል እውን መሻርኽቲ ናይ ውሽጢ ወፍሪ ኣብ ዝኾነሉ እዩ። ስለዚ ምትብባዕ ወፍርን ተበግሶን ዜጋታት ናይዚ እንኣትዎ ዘለና መድረኽ ዝዓበየ ተልእኾ እዩ።

2026 እምበኣር ዓመተ ትስፉው ንቕሎ ናብ ዝዓበየ ዕማም ዘቤታዊ ህንጻት እያ። እዚ ክበሃል እንከሎ ግን ዞባውን ዓለማውን ኩነታት ኣየገድሰናን'ዩ፣ ረጥሪጥናዮ ኢና ማለት ኣይኮነን። ከምቲ ክቡር ፕረዚደንት ዝበሎ ነቲ ቀንዲ ዕርፊ ኣጽኒዕና፡ ጎዶቦና ርግኣትን ሰላምን ንኽረክብ እንካይዶ ጻዕሪ ቀጻሊ እዩ፣ ዲፕሎማሲያዊ ጽምዶ ምስ ናይ ርሑቕን ቀረባን ሓይልታት ድማ፡ ጎድኒ ጎድኒ መደባት ህንጻት ሃገር ብትግሃት ዝሰላሰል ዕማም እዩ።

***

ህዝባዊ ግንባር
ባህሊ ህዝቢ ኤርትራ

ህዝባዊ ግንባር፡ መቐጸልታ ኤርትራዊ ውዳበታት'ዩ። ኤርትራዊ ውዳበታት፡ ዝተፈላለየን ዝተሓላለኸን መስርሓት - ካብ ድቂ ክሳዕ ምዕኳኽ - ሓሊፉ ናብቲ ዝለዓለ ጥርዙ በጽሐ። ዝለዓለ ጥርዚ ዝበሃል፡ ብሓያል ባዕዲ ዝተመንዝዐ ናጽነት ንምምጻእ ኣብ ዝተኻየደ ዝተሓላለኸ ቃልሲ፡ ብልዑል ባህሊ ውዳበ ብናጽነት ስለ ዝመለሰ'ዩ።

ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣብቲ ንህላወኡን ንመሰል-ርእሰ-ውሳነኡን ዝተጋደሎ፡ ተጋድሎኡ ብዓወት ንምብጻሕ ባህጊ ገድሊ ሃኒጹ። እቲ ባህጊ፡ ኣብ ፈለማ፡ ከም እግሪ ተኸሊ፡ ናብዝን ናብትን ዝብል፣ ዝወድቕን ዝትንስእን፣ ዝደምን ዝልሕጸጽን ነበረ። ቀስ-ብቐስ፡ ሜላታት ውሽጡ እናሃነጸ፡ ግዳማዊ ሓይሊ ኣነጺሩ እናፈለጠ፡ ኣብ ውሽጡ እናተበላልዐ፡ ... ናብ ዓወት ዝወስድ ድልዱል ባህሊ ንኽሃንጽ ቀሊል ዘይኮነ ዋጋ ከፊሉ። ዝኸፈል ዋጋ ብዝርከብ ውጽኢት እዩ ዝከሓስ። ህዝቢ ኤርትራ ዝኸፈሎ ዋጋ ናጽነት፡ ብናጽነት ተኻሒሱ። እቲ ናብ ናጽነት ዝወሰድ መንገዲ ኵርኳሕን ጸላምን ስለ ዝነበረ፡ ኣብ ጸላም ብርሃን፡ ኣብ ኵርኳሕ ጥጡሕ ዝፈጥር ባህሊ ጽንዓት ምህናጽ ግድን ነበረ። እዚ ድማ ከኣሊኡ'ዩ ዝኸእሎ።

ሓባራዊ ባህሊ ምህናጽ፡ ከምቲ ገድሊ፡ ኣመና ከቢድ'ዩ ነይሩ። ዝተፈላለየ ድሕረ-ባይታ፡ ድሌት፡ እምነት፡ ብሄር፡ ኣቃውማ፡ ባህሊ፡. . . ዘሎዎ ሕብረተሰብ፡ ናብ ሓደ ሃገራዊ ባህሊ ምምጻእ፡ ብብዙሓት ኣህዛብ ተፈቲኑ ብቐሊሉ ዘይተኻእለ'ዩ። ኣውራ፡ ናይ ውሽጥን ግዳምን ዘረግቲ ባህሊ ስለዝፍጠሩ፡ ስጥመትን ስሙር ስጉሚ ድማ ናይ ውህደት መስርሕ ብምዃኑ፡ ክሰምር ዝጋደል ንኽዘርግ ዝዕሰብ ኣብ ዝራጸሙሉ፡ ትብዓት ክንዮ ስንፍና ንኽወጽእ ዘይቀሊል ፈተነ ይገሃድ። ሓያል ባህሊ ተጻዋርነት፡ ተበላሓትነት፡ ትብዓት፡ ንቕሓት፡ ሓድነት፡ እምነት ኣብ ዕላማ፡ ቅኑዕ መትከል፡ ... ዝሓዘን ዝሃነጸን ሕብረተሰብ - ድሕሪ መሪር ተጋድሎ - ናብ ዓወት ዘብጽሖ መንገዲ ክሕዝ ኣይጽገምን። ህዝቢ ኤርትራ፡ ብመንገዲ ዝሃነጾ ህዝባዊ ግንባር ነዚ'ዩ ኣተግቢሩ።

ፈራሓትን ኣምሰሉታትን ዝሃንጹዎ ባህሊ'ውን ኣሎ። ሕብረተሰባት፡ ኣብ ታሪኾም ባህሊ ይሃንጹ'ዮም ክበሃል እንከሎ፡ ጽቡቕ ባህሊ ጥራይ ዘይኮነ፡ እኩይ'ውን ይሃንጹ'ዮም። ባህሊ ሓሶት ዝሃንጹ'ውን ኣለዉ። ምሕሳው ባህሊ ምስ ዝቕየር፡ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ ይሰጋገር። እቲ ዳሕረዋይ ወለዶ ነቲ ሓሶት ከምክዉን ሓቂ ስለ ዝኣምኖ፡ ነጊርካ ከተስምዖ ቀሊል ኣይከውንን። ሓሶት ዝኣመነ ንሓቂ ይኽሕዳ'ዩ። ወይ እቲ ሓቂ'ዩ ሓሶት ዝመስሎ - ክሳዕ ዝስወጦ። ዘይምርብራብ።

ባህሊ፡ ሕብረተሰባት ብሓባር ዘተግብሩዎ ተግባር'ዩ። ብሓባር ትቃለስ፣ ብሓባር ትምክት፣ ብሓባር ትዓዪ፣ ብሓባር ትሓልም፣ ብሓባር ትኣምን፣ ብሓባር ትዕወት፣ ብሓባር ትብልጽግ። ባህሊ፡ ብመንጽር ዝኸፈሉሉ ዋጋን ዝወሃቦ ግዜን'ዩ ኣብ ሕብረተሰብ ዝሰርጽ።

"ህዝባዊ ግንባር"፡ "ባህሊ ህዝቢ ኤርትራ እዩ" ዝበሃለሉ ቀንዲ ምኽንያት፡ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ መስርሕ ምርግጋጽ ህላወኡ ዝሃንጾ ዝለዓለ ዋሕስ ህላወኡ ብምዃኑ'ዩ - ባህሊ ሃገራውነት። ብዘይ ምህናጽ ባህሊ ሃገራውነት፡ ኩሉ ንፉስ ቀልቀል'ዩ።

ERmedia

ምብታኽ መሓውር ሕንከራ
ካብ የመን ክሳብ ሱዳን

ፖለቲካውን ጸጥታውን ቅልውላዋት ዘባና ከጉህር ካብ ዝጸንሐ መሓውራት ሕንከራ ሓደ ምትእትታው ሕቡራት ኢማራት ዓረብ፡ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃን ደቡባዊ ቀይሕ ባሕርን'ዩ። እዛ ኣብ ውሽመጥ ዓረብ እትርከብ ንእሽቶ ግን ከኣ ሃብታም ሃገር፡ ብሓይሊ ገንዘብ፡ ኣብ ሱዳን፡ ኢትዮጵያ፡ ሶማል፡ የመን፡ ደቡብ ሱዳን ተለኣኣኸቲ ብምዕሳብ፡ ንጺጋታትን ገማግም ባሕርን ናይዚ ስትራተጂያዊ ከባቢ ዓለምና ንምቁጽጻር ክትገብሮ ዝጸንሐት ምትእትታው፡ ኣብ ኣዒንቲ ብዙሓት ወገናት ኣእትዩዋ ጸኒሑ እዩ። ምስ ምእታው ሓድሽ ዓመት 2026 ግዳ፡ ሃንደበት ካብ ሰሜናውን ደቡባዊን ወሽመጥ ዓደን ሓይልታታ ክትስሕብ ምኺና ብወግዒ ኣፍሊጣ።

ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ነዚ ሃንደበታዊ ውሳነ'ዚ ዘፍለጠት ምስ ስዑዲ ዓረብ ዳርጋ ብቐጥታ ክበሃል ብዝኽእል ደረጃ፡ ኣብ ግጭት ድሕሪ ምእታዋ እዩ። ኣብ ፈለማ ሰሙን ናይ 2026፡ ስዑዲ ዓረብ ኣብ ልዕሊ እቶም ብኢማራት ዝድገፉ 'ደቡባዊ መሰጋገሪ ቤት ምኽሪ' ተባሂሎም ዝፍለጡ ንደቡብ የመን ካብ የመን ምንጻል ዝዕላማኦም ሓይልታት፡ ከምኡ'ውን ኣብ ወደብ ሙካላ ወተሃደራዊ ንብረት ኣብ ልዕሊ ዝጸዓና መራኽብ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ፡ ደብዳብ ነፈርቲን ድሮናትን ፈጺማ። ብድሕሪኡ እውን፡ እቲ ብሱዑዲ ዓረብ ዝድገፍ ኣህጉራዊ ተፈላጥነት ዘለዎ መሰጋገሪ መንግስቲ የመን፡ ጸረ መጥቃዕቲ ብምፍናው ኣብ ትሕቲ 'ደቡባዊ መሰጋገሪ ቤት ምኽሪ' ዝጸንሐ ሰፊሕ ከባቢታት ደቡብ የመንን ኣገደስቲ ደሴታትን ክቆጻጸር ክኢሉ።

ኣቐድም ኣቢሉ ብ30 ታሕሳስ 2025፡ እቲ ኣህጉራዊ ተፈላጥነት ዘለዎ፡ ኣብ ምብራቓዊ የመን መሰረቱ ዝገበረ ብስዑዲ ዓረብ ዝድገፍ መሰጋገሪ መንግስቲ የመን፡ ናይ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ወተሃደራዊ ንጥፈት ኣብ የመን ከእንግድን ከሳሲን ሓላፍነት ከም ዘይብሉን ህላወ ኢማራት ዓረብ ኣብቲ ከባቢ ከምዘየድልን ብምግላጽ፡ ኢማራት ኣብ ውሽጢ 24 ሰዓት ሓይልታታ ካብ የመን ክትስሕብ ሓቲቱ ነይሩ እዩ። መሰጋገሪ መንግስቲ የመን ነዚ ውሳነ'ዚ ዘፍለጠ፡ እቶም ብኢማራት ዝድገፉ ሓይልታት ደቡባዊ መሰጋገሪ ቤት ምኽሪ፡ ኣብ ልዕሊ'ቶም ኣብ ምብራቓዊ የመን ከባቢታት ሓድራማዊትን መሃራን ሰፊሮም ዝነበሩ ወተሃደራቱ መጥቃዕቲ ብምፍጻም ቦታታት ክቆጻጸሩን ከስፋሕፍሑን ድሕሪ ምፍታኖም እዩ። መጥቃዕቲ ስዑዲ ዓረብ ኣብ ልዕሊ ሓይልታት 'ደቡባዊ መሰጋገሪ ቤት ምኽሪ' ድማ ከም ግብረ መልሲ ናይዚ ምዕባለታት'ዚ ዝሰዓበ እዩ ነይሩ።

ኣብ ርእሲ'ዚ፡ ኣብ ሰሜናዊ ምብራቕ ገማግም ባሕሪ የመን ዝርከቡ ቀቢላታት ሓውሲ ርእሰ ምምሕዳራዊ ህይወት ዝጸንሑም ኮይኖም፡ ከባቢኦም ብተዛማዲ ሰላም ዝሰፈኖ ብምኻኑ፡ ወተሃደራዊ ሓይሊ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ጠቕሊሉ ክወጻሎም ክጠርዑ፡ ብዲፕሎማስያዊ መገዲታት ጸቕጢ ከገብሩ ጸኒሖም እዮም።

ወተሃደራዊ ህላወ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኣብ የመን፣ ምስቲ ሃገራት ወሽመጥ ዓረብ ኣብ 2016 ጥምረት ብምፍጣር፡ ኣብ ልዕሊ ምንቅስቓስ ሑቲ መጥቃዕቲ ንምፍጻም ኣብታ ሃገር ዝገበሩዎ ወተሃደራዊ ምትእትታው ተኣሳሲሩ ዝመጸ እዩ። ከም ዕላማ ሒዛ ክተስርሓሉ ዝጸንሐት ንደቡብ የመን ካብ የመን ንምንጻል ዝደልዩ ወገናት ብምድጋፍ፡ ንገማግም ባሕሪ ደቡብ የመን ከምኡ'ውን፡ ኣብ ከባቢ መጸብቦ ባብ ኤልመንደብ ንዝርከባ ደሴታት ምቁጽጻር እዩ። በዚ ድማ ኣብ ደሴታት ሶቐጥራ፡ ዙቑርን ሓኒሽን ወተሃደራዊ መደበር ንምምስራት ዝዓለመ ምንቅስቓሳት ጸኒሑ። ብድሕሪ'ዚ ናይ ኢማራት ምንቅስቓስ፡ እስራኤል ከምዘላ ብሰፊሑ ዝሕመ እዩ። ምንቅስቓስ የመናውያን ሑቲ፡ ምስ ግጭት ቃዛ ተኣሳሲሩ፡ ነተን ብባብ ኤልመንደብ ዝሓልፋ መራኽብ እስራኤል ኮነ ናብ እስራኤል ዘመርሓ ናይ ካልኦት ሃገራት መራኽብ ዒላማ መጥቃዕቲ ስለዝገበረን፡ እስራኤል ንሕቡራት ኢማራት ቅድሚት ኣሰሊፋ፡ ኣብቲ ከባቢ መዓስከራት መስሪታ ነቲ ከባቢ ክትቈጻጸር እዩ ሓሳባ።

እስራኤል ኣብ ጽባሕ ልደት ፈረንጂ (ክሪስማስ) ነታ ካብ 1991 ጀሚራ ካብ ሶማል ብምንጻል ናይ ገዛእ ርእሳ መንግስቲ ዘቘመት፡ እንተኾነ ብኣህጉራዊ ማሕበረሰብ

ልኡላውነታ ተቐባልነት ዘይረኸበ ሶማሊላንድ ኣፍልጦ ምሃባ ምስዚ ኩነታት'ዚ ዝተኣሳሰር እዩ። ደድሕሪ እስራኤል ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኮነ ኢትዮጵያ ኣፍልጦ ክህባኣ ይኽእላ እየን ዝብል ናይ ብዙሓት ግምት ነይሩ እዩ። ምኽንያቱ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኣብ ሶማሊላንድ ወደብ በርበራ ወተሃደራዊን ቁጠባውን ህላወኣ ንምዕባይ ክትሰርሕ ጸኒሓ እያ። ኢትዮጵያ እውን ኣብ ፈለማ 2024 ንወደብን ምምስራት ሓይሊ ባሕርን ዝምልከት ብብዙሓት ተቐባልነት ዘይረኸበ ናይ ምርድዳእ ስምምዕ ምስ ሶማሊላንድ ከቲማ ነይራ።

የግዳስ ብኣንጻር ድሌት ሕቡራት ኢማራት ዓረብ፡ እቲ ንኢማራት ብኣባልነት ዝሓቍፍ ማሕበር ሃገራት ዓረብ ኮነ፡ ሕብረት ኣፍሪቃ፡ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ብዓቢኡ ከምኡ'ውን ኣብ ከባቢና ዓቢ ጽልዋ ዘለወን ሃገራት ስዑዲ ዓረብ፡ ግብጺ፡ ቱርኪን ካልኦትን እስራኤል ንሶማሊላንድ ኣፍልጦ ምሃባ ብትሪ እዮም ተቓዊሞሞ። መንግስቲ ሶማል ከኣ ደድሕሪ'ዚ ናይ እስራኤል ውሳነ፡ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኣብ ሶማል ዝጸንሓ ደው ከብሎ ወሲኑ። በዚ ተቓውሞታት'ዚ ዝተሰናበዳ፡ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኮነ ኢትዮጵያ ኣብ ጉዳይ ኣፍልጦ እስራኤል ንሶማሊላንድ ዛጊት ብጨቕ ክብላ ኣይተሰምዓን።

ኣብ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ፡ ከምዚ ዝኣመሰለ ምቅንስቓስ ናይ ሕቡራት ኢማራት ዓረብን እስራኤልን እናሃለወ፡ ስዑዲ ዓረብ ከም ዞባዊ ሓይሊ፡ ዝወሰደቶ ስጉምቲ ዳርጋ ኣይነበረን። ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣብ ቃለ-መጠይቓቱ ደጋጊሙ ስዑዲ ዓረብ፡ ከምኡ'ውን ግብጺ ከም ዞባውያን ሓይልታት ኣብ ጸጥታን ምርግጋእን ዞባና ብፍላይ ድማ ኣብ ጸጥታ ቀይሕ ባሕርን ልዑል ስትራተጂያዊ ኣገዳስነት ዘለዎ መጻብቦ ባብ ኤልመንደብ ግቡእ ተራኦን ክጻወታ ከጽውዕ ጸኒሑ እዩ። ስዑዲ ዓረብ ኣብዚ ቀረባ እዋን ኣብ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ ዝወሰደቶ ስጉምቲ ዝተዓዘቡ ወገናት ከኣ፡ እዛ ዞባዊት ሓይሊ ሎምስ ካብ ድቃሳ ዝተበራበረት ትመስል ክብሉ ይገልጹ ኣለዉ። ምኽንያቱ እቲ ኣብ ደቡብ የመን ዝወሰደቶ ወተሃደራዊ መጥቃዕቲ፡ ንሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኣሰናቢዱ፡ ኣደብ ንክትገብር መልእኽቲ ዘመሓላለፈ፡ ብኣገላልጻ ገለ ወገናት ድማ፡ ሓደ ካብ መሓውር ምትእትታዋት ዝቑረጸ እዩ።

ናይ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ካልእ፡ ከቢድ ዕንወት ዝፈጠር ዘሎ ምትእትታው ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ እዩ። ልክዕ ከም ናይ የመንን ሶማልን፡ ነቲ ኣብ ሱዳን ኢትዮጵያን ደቡብ ሱዳንን ዘሎ ሕንፉሽ ኩነታት መዝሚዝካ፡ ነዘን ሃገራት ንምቁጽጻር መራሒ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ብዙሕ ኣጽዋርን ገንዘብን ከፍስስ ጸኒሑ ኣሎ። እዚ ምትእትታዋት'ዚ ናይ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ እውን ከበሃል ኣይከኣልን'ዩ። ውልቃዊ ጥሙሕን ፋንታዝያን መራሒ እታ ሃገር ዝደረኾ እዩ። ዕላማኡ ድማ ብሓደ ወገን ነቲ ካብ ሱዳን ክሳብ ሶማልያ ዘሎ ገማግም ባሕሪ ቀርኒ ኣፍሪቃ ብምቁጽጻርን ብምዕብላልን፡ እንተቐጾ፡ ጨናፍር ናይ ዱባይ ኮይኑ ከምዝሰርሕ ምግባር፡ እንተዘይቀጾ ድማ፡ ብምኽንያት ስትራተጂያዊ ኣቀማምጣኡ ንዱባይ ዘውድቕ ከይከውን ልምዓቱ ሓኒቕካ ምሓዝ እዩ። እቲ ካልእ ዝዓበየ ዕላማ ድማ ኣብዚ ዞባ ዝርከብ ገዚፍ ዕቑር ማዕድናዊ ሃብቲ ብፍላይ ማዕድን ወርቂ ምግባት እዩ።

ኣብ ሱዳን ህዝቢ ነቲ ብዑመር ኣልበሽር ዝምራሕ ዝነበረ ሰልፊ ሙእተመር ወጠኒ ብናዕቢ ምስ ኣለዮ፡ ሰራዊትን ናይ ጸጥታ ሓይልታትን ሱዳን እዮም ነቲ መሰጋገሪ መድረኽ ተረኪቦሞ። እንተኾነ ኣይደንጐየን በዚን በትን ናይ ግዳም ምትእትታዋት በዚሑ። ሕቡራት ኢማራት፡ ነቲ ብጀነራል ሓምዳን ዳጋሎ (ሑመቲ) ዝምራሕ፡ ቅልጡፍ ወሃቢ ደገፍ ሓይሊ ምልሻታት (ዳዕመ ኣሰሪዕ) ብኡ ንብኡ ዘይተኣደነ ገንዘብን ኣጽዋርን ብምስናቕ፡ ኣብ ልዕሊ ሃገራዊ ሰራዊት ሱዳን መጥቃዕቲ ንክፍጽም ልዑል ድርኺት ገይራ። ሱዳን ሰፊሕ ሃገር ምስ ምኳኑ፡ ብሊብያ፣ ጫድ፣ ብምዕራብ ዳርፉር፡ ብሪፓብሊክ ማእከላይ ኣፍሪቃን ደቡብ ሱዳንን፡ ብኢትዮጵያ ብብሉ ናይልን ኩርዱፋንን ዝጸንሐ ናይ ግዳም ምትእትታዋት ማእለያ የብሉን። ናይ ሕቡራት ኢማራት ዓረብን ብድሕሪኣ ዘለዉ ካልኦት ሓይልታትን ድራኸ፡ ንሱዳን እንተተቘጻጺርካ ኣብዚ ከባቢ ክህልወካ ጽልዋ ቀሊል ኣይኮነን ዝብል እዩ።

እዚ ብግዳም ዝተደረኸ ኲናት ኣብ ሱዳን ዝፈጠሮ፡ ዕንወትን ሰብኣዊ ቅልውላውን እምብዛ ከቢድ እዩ። በቲ ካልእ ወገን፡ እዚ ግዳማዊ ምትእትታዋት መውረርያ ተገይሩሉ፡ ህዝቢ ሱዳን ሽግራቱ ባዕሉ ንክፈትሕ ዕድል ክወሃቦ ኣለዎ ዝብል መርገጺ ዘለወን ሃገራት ኣለዋ። ግብጽን ሱዕድያን ከምኡ'ውን ኤርትራ ነዚ መርገጺ ሒዘን ጻዕርታት ዘካይዳ ዘለዋ እየን። ኣብዚ ሕጂ እዋን ከኣ፡ ሰራዊት ሱዳን ዝጸንሖ ድኹም ቁመና ኣመሓይሹ ምቁጽጻሩ ንምሕያል ይጽዕር ኣሎ። እሞ'ኸ እዚ ሓድሽ ምዕባለታት፡ ነቶም ኲናት ከጉህሩ ዝጸንሑ ሓይልታት ኣውራ ኢማራት ዓረብ ተስፋ ብምቑራጽ መሓውራት ግዳማዊ ምትእትታው ካብ ሱዳን ጨሪሱ ክበትኮ ይኽእል'ዶ፧ ምዕባለታቱ ኣብ ቀጻሊ ዝርአ እዩ። እቲ ኣንፈት ግን ትስፉው እዩ።

ዳህሳስ ማሕበራዊ ሚድያ

ኣገራሚ ብህሎታት

መራሒ ብልጽግና ብ3 ለካቲት 2026 ነቶም ተወከልቲ ህዝቢ (ፓርላማ) ዝበሃሉ ኣኪቡ ኣብ ዘስምዖ መደረ፡ ብጣቕዒት ኣባላት ባይቶ ተሰንዩ፡ ንኢትዮጵያን ህዝባን መንግስታን ዘዋረደ ዘረባታት ከህተፍትፍ ውዒሉ። ኢትዮጵያውያንን ኤርትራውያንን ነጠፍቲ ማሕበራዊ ሚድያ ድማ፡ ናይ ቀደም መደረታቱ ምስዚ ናይ ሕጂ እናዛመዱ ከላግጽሉ ቀንዮም። ኣብ ታሪኽ ኢትዮጵያ ከምዚ ዓይነት፡ ዓሰርተ ሳዕ መልሓስ ምቕይያር ዘየሕንኾ ውርደተኛ መንግስቲን መራሕን ተራእዩ ኣይፈልጥን።

ንምንጽጻር ገለ ካብ ናይ ቅድም መግለጺታት መራሕቲ ብልጽግና ጠቒስና፡ ኣብ ናይ ሕጂ ኣኼባ ፓርላማ ዝተሰምዐ ብህሎታት ነቕርብ፥

“ምስ ጎረባብትና ክንዕረቕ ኣለና፡ ጎረባብትና እንተ ዘይሒዝና፡ ጸገም ክገጥመና ይኽእል’ዩ ኢልና፡ ምስ ኤርትራ ንምዕትራቕ ዝወሰድናዮ ስጉምቲ ውጽኢቱ ብግብሪ ርኢናዮ። ምስ ክብደትን ጽንኩርነትን ናይ’ቲ ገጢሙና ዝነበረ ጸገም፡ ምስ ኤርትራ እንተ ዘይንዕረቕ ነይርና እንታይ ምወረደና፡ ምግማቱ ዘሸግር’ዩ። ህዝብን መንግስንን ኤርትራ እንተ ዘይህልዉ እንታይ ምውሓጠና፤ ኣበይ ምሃለና፤ ውዕለት ህዝብን መንግስትን ኤርትራ ኩሉ ኢትዮጵያዊ ፍጹም ክርስዖ ዘይብሉ’ዩ። ነዚ ውዕለት’ዚ ክንርስዖ ዝሓስብ እንተሎ፡ ጽሉል ጥራይ እዩ። እቲ ዕርቂ ናይ መንግስታት ዘይኮነ ናይ ህዝቢ ምዃኑ ህዝቢ ኤርትራ ብግብሪ ኣርእዩና’ዩ። ወያነ ንሰራዊት ሰሜን እዝ ክዳውንቱ ቀንጢጡ ጥራሕ ዕርቃኑ ናብ ኤርትራ ከም ዝሰግር’ዩ ገይርዎ። ህዝቢ ኤርትራ ግን ክዳን ኣልቢሱ፡ መግቢ ሂቡ ስለዘዕጠቖ፡ ተመሊሱ ጸረ መጥቃዕቲ ፈጺሙ ክዕወት ክኢሉ። ህዝብን መንግስትን ኤርትራ ናይ ወትሪ ዕለት መሓዛትና’ዮም። ”

ኣቢይ ኣሕመድ

“ሰራዊት ኤርትራ ናብ ትግራይ ኣይኣተወን፤ ክኣቱ ዘድልየሉ ምኽንያት’ውን የለን። ኢትዮጵያ ኣብ ብዙሕ ሃገራት ዓቃብ ሰላም ሰራዊት ኣዋፊራ ዘላ ሃገር’ያ። ተወሳኺ ሰራዊት እንተ ኣድልይዋ ንኣታቶም ተመጽእ እምበር ናይ ኤርትራ ሰራዊት ሓገዝ ትደልየሉ ምኽንያት የለን።”

ዳኒኤል ክብረት

“ንሕና ናይ ሰራዊት ኤርትራ ሓገዝ ኣይሓተትናን፤ ናብ ትግራይ ክኣቱ ኣይዓደምናዮን፤ ባዕሎም ወያነ እዮም ናብ ኣስመራ ሚሳይል ተኩሶም ዓዲሞሞ።”

ጀነራል ብርሃኑ ጁላ

“ሰራዊት ኤርትራ ኣብ ኣኽሱም ህዝቢ ጨፍጪፉ ዝበሃል ሓሶት’ዩ። እቲ ጉዳይ ከምቲ ኣብ ማሕበራዊ ሚድያ ተጋኒኑ ዝንገር ኣይኮነን። ጥፍኣት ዝፈጸመ ብቐንዱ ባዕሉ ወያነ’ዩ። ሰራዊት ሻዕብያ ብማእከል ከተማ ኣኽሱም እናሓለፈ እንከሎ፡ ምስ’ቲ ሲቪል ህዝቢ ተሓዋዊሶም ካብ ዝነበሩ ምልሻታት ተኹሲ ተኸፊቱሉ፤ እንተ ተተኩሱሉ ከም ሰራዊት ግብረ መልሲ ክህብ ግድን እዩ። ተኹሲ እንተሎ ከኣ መጉዳእቲ ናይ ግድን እዩ። ኣብ ኣኽሱም ኣብ ሰላማዊ ሰብ ጉድኣት ከም ዝበጽሕ ዝገበረ፡ ሰራዊት ኤርትራ ዘይኮነ ወያነ እዩ።”

ጀነራል ብርሃኑ ጁላ

“መቐለ ልክዕ ከም በሻሻ ገይርናያ ኢና። ወያነ ኣብ ንፋስ ከም ዝተበተነ ሓርጭ ኮይኑ እዩ። ሕጂ ንዝተበተነ ሓርጭ ኣኪብና ሰብነት ከነልብሶ ኣይንኽእልን ኢና። ምስ መን ኢና ክንዘራረብ፧”

ኣቢይ ኣሕመድ

“ኣነ ባጽዕ ብኣካል ምስ ከድኩ፡ ናይ ኲናት ኣስካሕካሒ ውጽኢት ብዓይነይ ተዓዚበ’የ። ኤርትራ ከይትኸይድ ተባሂሉ ኣብ ኤርትራ ዝተኻየደ ነዊሕ ኲናት፡ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝተፈጸመ በደላት መዳርግቲ የብሉን። እንተኾነ ዝተረኽበ ፋይዳ ኣይነበረን። ኤርትራ ምኻዳ ዘይተርፍ ክንዲ’ዚ ዋጋ ምኽፋል ኣድላዪ’ዶ ነይሩ ኢልካ ክትሓስቦ ከለኻ፣ ከይተዋጋእካ ብሰላም ተሓባቢርካ ምንባር፣ ወደባት ናይ ኤርትራ ምጥቃም እናተኻእለ ኣብ ከምኡ ምእታው ኣስፈሕካ ዘይምሕሳብ ጥራይ እዩ።”

ኣቢይ ኣሕመድ

ድሕሪ ግዜ ...
ጭንቀት ምስ ዓረገ

“ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዘሎ ጸገም፡ ንሕና ናይ ቀይሕ ባሕሪ ጉዳይ ብምልዓልና ዝመጸ ገይሮም ዝርድእዎ ኣለዉ። እቲ ባእሲ ብጉዳይ ቀይሕ ባሕሪ ዝጀመረ ኣይኮነን። ኣብቲ ቀዳማይ ገጽ ኲናት ትግራይ፡ ሰራዊትና ንሽረ እንዳስላሰ ካብ ወያነ ምስ ኣልቀቓ፡ ሰራዊት ሻዕብያ ደድሕሪ ሰራዊትና ስዒቦም ብምምጻእ፡ ናይ ውልቀሰባት ኣባይትን ርሻውንትን ከፍርሱ፡ ንብረት ክዘምቱ፡ ሰባት ክቐትሉ ኣብ ዝጀመርሉ እዩ እቲ ባእሲ ፈሊሙ። ጸኒሖም ኣብ ኣኽሱም ሰባት ምስ ቀተሉ እቲ ባእሲ ዝያዳ ገዲዱ። ኣብ ዓድዋ ፋብሪካታት ከዕንዉ፡ ኣብ ዓዲግራት ዝነበረ ፋብሪካ መድሃኒት ክነቕሉ ክዘምቱን ከለዉ እቲ ባእሲ ኣብ ጫፍ በጺሑ። መንግስቲ ኣብቲ ግዜ’ቲ በዝን በትን ክዋጋእ ዓቕሚ ኣይነበሮን። ሰራዊት ኤርትራ ዝፍጽሞ ዝነበረ ዝምታን ዕንወትን ደው ከብል ንገዱ እንዳርጋቸውን ደመቀ መኰንን ናብ ኣስመራ ልኢኸዮም እየ። ንሳቶም ንማዕተቦም ክምስክሩ ይኽእሉ እዮም። ብድሕሪኡ እቲ ዝዓበየ ባእሲ ዝመጸ ፕሪቶርያ ምስ ተፈረመ እዩ። ‘ስለምንታይ ትግራይ ከይዓነወት ስምምዕ ይፍረም’ ኢሎም። ትግራይ እኮ ህዝብና እዩ፣ ክጠፍእ ኣይንደልዮን ኢና ኢልናዮም። በዚ እቲ ባእሲ ዓሪጉ። ሎሚ ሓደ ሓደ ናይ ትግራይ ሰባት፡ ነቲ ካብ ዕንወት ዝተኸላኸለሎም ወገን ጠሊሞም፡ ምስቲ ትግራይ ክትዓኑ ነይሩዋ ዝብል ወገኖም ክትርኢ እንከለኻ፡ እዞም ሰባት ክሳብ ክንደይ እዮም ንህዝቦም ዝጸልኡዎ፣ ክሳብ ክንደይ እዩ ኣብ ህዝቦም ዝወረደ ዕንወትን መቕዘፍቲን ዘይግድሶም ኢኻ ትብል።”

ኣቢይ ኣሕመድ

“... መከላኸሊ ሓይልና ኣብ ቀዳማይ ገጽ ኲናት ትግራይ ንመቐለ ክኣቱ ኣብ ዝመደበሉ፡ ሰራዊት ሻዕብያ ናብታ ከተማ ከምዘይኣቱ ብምግባር ባዕሉ እዩ ተቖጻጺሩዋ። ምኽንያቱ ንመቐለ እውን ከምተን ካልኦት ከተማታት ከየዕንውዋ ስለዝሰጋእና። ሰራዊትና ሳላ ከምኡ ዝገበረ ድማ ኣብ መቐለ ዘጋጠመ ምንም ዕንወት ኣይነበረን። ሰራዊትና ንመቐለ ካብ ዕጡቓት ኣምሓራን ሻዕብያን ተኸላኺሉላ እዩ። ብድሕሪኡ ህዝቢ ትግራይ ትንፋስ ንኽረክብ ኢልና ብገዛእ ፍቓድና ካብ መቐለ ምስ ሰሓብና፣ ህወሓት ዳግማይ ተወዳዲቡ፡ ናብ ክልል ኣምሓራ ወሪሩ። ህወሓት ክልል ኣምሓራ ኣብ ዝወረረሉ እዋን ዝፈጸሞ ገዚፍ ዕንወት፡ ቅትለት፡ ዝምታ ንብረትን ትካላትን ኣዝዩ ዘስካሕክሕ እዩ። ሎሚ ገለ ወገናት ኣምሓራ፡ ምስቲ ኣብ ህዝቦም ብዙሕ ግፍዒን ዝምታን ዝፈጸመ ሓይሊ ኮይኖም ኣንጻር እቲ ክከላኸለሎም ብዙሕ ዋጋ ዝኸፈለ መንግስቲ ክኾኑ ኣዝዩ ዘሕዝን እዩ።”

ኣቢይ ኣሕመድ

“እስራኤል ንኣኽራናት ጎላን ናይ ሶርያ ሒዛቶ ዘላ፡ ንሃገራዊ ድሕነት ኢላ እያ። ምኽንያታዊ ድማ እዩ። ንሕና እውን ብቐይሕ ባሕሪ ክመጸና ዝኽእል ስግኣት ኣለና። ስለዚ ቀይሕ ባሕሪ የገድሰና እዩ ክንብል ከለና ስግኣት ስለዘለና እዩ፤ ቅቡል ምኽንያት ድማ እዩ። ጎረባብትና ነዚ ጸገም’ዚ ክርድኡልና ንደሊ። ኢትዮጵያ እናተጕድኣት፡ ብሰላም ክነብርን ክረብሕን ዝኽእል ጐረቤት ክህሉ ኣይክእልን። .... መንግስቲ ኢትዮጵያ ኣብ ዓሰብ ወደብ ሃኒጹ፣ ኣየርፖርት ሰሪሑ፣ ጽርግያ ሰሪሑ፣ መጻረዪ ነዳዲ (ሪፋይነሪ) ተኺሉ። ብድሕሪኡ ተጋጪና። እቲ ሃብቲ ኣብኡ ተሪፉ። እንደገና ምስ ተዓረቕና፡ ኤርትራውያን ኣብዚ መጺኦም ዝነበሮም ገዛ ይኹን ንብረት ናትና እዩ ሃቡና ምስ በሉ፡ ይወሃቦም ተባሂሉ። እሞ መንግስቲ ኢትዮጵያ’ኸ እቲ ባዕሉ ዝሃነጾ ወደብ፡ ኣየርፖርት፡ ሪፋይነሪ ሃቡኒ እንተበለ፡ እዚ ጉዳይ’ዚ ብተመሳሳሊ ከምቲ ናይ ኤርትራውያን ዘይርኣየሉ ምኽንያት እንታይ እዩ፤ ድሓር ከኣ ንሕና ሃቡና ጥራይ ኣይኮናን ንብል ዘለና፣ ካባና እውን ውሰዱ ኢና ንብል ዘለና። ካብ ኣፍሪቃ ዝዓበየ ግድብ ኣለና፡ ካብ ኣፍሪቃ ዝበለጸ መገዲ ኣየር ኣለና፣ ኣብኡ ምሳና ተኻፈሉ ኢና ንብል ዘለና።”

ኣቢይ ኣሕመድ

ሓሳባት

ብዘይካ 'ብቑዕ' ምኽኗን ካልእ ምርጫ ዘይትህብ ዓለም!

ሓርነት፡ ብቐጻሊ 'ዝኸስኵስ' ደኣ'ምበር፡ ሓንሳእ ጥራይ 'ዝውረስ' ኣይኰነን!

ኤርምያስ ሰሎሞን

ሓይሊ፡ ብርቱዕ ድምጺ ምግባር ማለት ኣይኰነን፣ ሓይሊ ኣካላዊ ብቕዓት ጥራይ ኣይኰነን፣ ሓይሊ ወትሃደራዊ ጸብለልታ ጥራይ'ውን ኣይኰነን። ሓይሊ ዕሙቕ ዝበለ ኣምር'ዩ፣ ኣብ ውሽጢ ርግኣት'ዩ ዝሰፍር፣ ንግዚኡ ዘይኮነ ንነዊሕ'ዩ ዝጥምት! እምበር፡ ጥራዕ-ጠራዕ ኢልካ ምርኹማሽ፡ እዛ ዓለም ምሉእ ዕድመኣ ዝረኣየቶ ክስተት'ዩ። ዲሲፕሊን፡ ሓድነት፡ መስዋእቲ ንዕላማ፡ መኸተ፡ ነብስኻ ምኽባር ወዘተ. ቀንዲ ዓንድታት ሓይሊ እዮም።

ንቕሓት፡ መሰረት ሓይሊ

መን ኢኻ፡ ብኸመይ መጺእካ፡ ንምንታይ ዕላማ ቄይምካ፡ ሽቶኻ እንታይ'ዩ . . . ገለ ኻብቶም ንሓደ ሃገር ዘቐውሙ ንቕሓታትን መሰረት ህንጸት ሃገርን እዮም። እቶም፡ 'ሓንቲ ኤርትራ' ኢሎም እምብለይ ንመግዛእቲ ዝበሉ ኣያታትና፣ ነዘን ዝጠቐስናየን ሓይሊ ሓሳባት ኣብ ኣእምሮኦም ኣስፊሮም ደኣ'ምበር፡ ኣየናይ ዝጠቕም ዕጥቅን ስንቅን ሒዞምዶ ተበጊሶም'ዮም።

"ኣናብስ፡ ባዕሎም ታሪኾም ምጽሓፍ ክሳዕ ዝላመዱ፡ ነፍሲ-ወከፍ ዛንታ ንብቕዓት ሃዳኖ (ሰባት) ክምጉስ ክነብር'ዩ" ዝብል ምስላ ኣፍሪቃ ኣሎ። ኣብ ስቕታ ዘሎ ገዚፍ ሓይሊ ዝእምት ምስላ እዩ። ኣብዚ ብዘመነ ሓበሬታ ዝፍለጥ፡ 'ዝሩግ' ሓበሬታ ዝዓብለሎ እዋን ኴንካ፡ መንነትካ ክተሐይል ዘሎ መስገደል ቀሊል ኣይኰነን።

ሓድነት፡ ቀንዲ መሳርሒ ሓይሊ

ብጽውጽዋያት ይኹን ብግብሪ፡ ዝሓበራ ኣእዳው እንታይ ከም ዝገብራ እናተመሃርና ስለ ዝዓበና፡ ኣገዳስነት ሓድነት ብዙሕ ትንታነ ዘድልዮ ኣይኰነን። ሓይሊ ድማ ታሪኽካ ብምፍላጥ፡ ባህልኻ ብምኽባር፡ ልዕሊ ኹሉ ድማ ብመንነትካ ሕቡን ብምኽኗን እዩ ዝጅምር። ሕቡራትን ብቑዓትን መንእሰያት ዝወነነት ሃገር፡ ክብርትን ሕፍርትን ደኣ ትኸውን እምበር፡ ዝመጸ ዝዝውራ፣ ዝመቓቕላ ወይ'ውን ዝቈጻጸራ ኣይኰነትን። ብእምነት፡ ዓሌት፡ ብሄር፡ ጾታ፡ ከባቢ፡ ደረጃ ትምህርቲ ወዘተ. ከይተጻልወ ሓድነቱ ዘስመረ ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣንጻር ኩሉ ዓይነት ዕጥቅን ደገፍን ዝነበሮም ተቓሊሱ "ሃገር" እዩ ኣምጺኡ፣ ክሳዕ ሕጂ ድማ "ሃገር" ኣውሒሱ ይርከብ። ሓድነት፡ ንዓና ንኤርትራውያን ንሞራል ኢልና እንኸስኽሶ ዘይኮነስ፡ ስትራተጅያዊ ሓይልና እዩ። በዚ'ዩም ድማ ጸላእትና ወትሩ ኣብ ሰንሰለት ሓርነትና ሰንኮፍ ቀለቤት ክፈጥሩ ወትሩ ህርድግ ዝብሉ። ስለዚ፡ ንሕና ድማ ወትሩ ሓድነትና ኣብ ምሕላው ክንታኸስ ኣይግባእን። "ሓደ ነገር፡ ክሳዕ ዝትግበር፡ ዘከኣል ኣይመስልን እዩ" ይብል ነይሩ ኔልሰን ማንዴላ። ንሕና ድማ ነቲ ዘይከኣል ዝመስል ኢና ህያው ጌርናዮ።

ኣብዚ እዋን፡ ብእተፈላለየ ቃናታት ሓድነትና ንምፍትታን ዝግበር ሜላታት፡ ብቐንዱ ሓይልና ንምድኻም ዝዓለመ እዩ። ብፍላይ ማሕበራዊ ሚድያታት፡ ነቲ ዘይብልና ደኣ'ምበር፡ ነቲ ዘሎና ኣይኰነን ዘጕልሕ። ምኽንያቱ፡ እቲ ዘይብልና ዝበዝሕ ሓይሉ ነገራዊ እዩ፣ እቲ ዘሎና ግና ኣምራዊ ወይ ሓሳባዊ እዩ። ስለዚ ዋላ ክንሓምይ ከሎና፡ 'ሓባራዊ ሕሜታ' ንሕመ። ኣብዚ ቦታ ከምዚ ክግበር ኣሎዎ፡ እዚ ተርእዮ ብኸምዚ ክመሓየሽ ኣሎዎ፡ እዚ ጉዳይ ኣብዚ ቦታን ኣብትን ብማዕረ ኣይኰነን ዝኸይድ ዘሎ፡ ኣነን ንሳን . . . ወዘተ. እናበልና ደኣ ንሕመን ዘይዕግበትና ንግለጽን

ደኣ'ምበር፡ "ኣነኮ ከምዚ ዝገበርኩ ስለ ዝኾንኩስ፡ ንምንታይ ከምዚ ዘይግበረለይ" ዝዓይነቱ ንሓድነትና ዝፈታተን ውልቃዊ ኣተሓሳስባታት ወጊድ ንበል። ምኽንያቱ፡ ዝሓበረ ወለዶ'ዩ ዋልታ ሃገር።

ሓርነትን ልኡላውነትን ኤርትራ ብዋጋ ኩሉ ዓይነት መስዋእቲ እዩ መጺኡ። እዛ ኣብ ከባቢኣ ብኹለንተናዊ ሓይላ ጸብለል ኢላ ዘላ ሃገርና፡ ህዝባ ብሓድነት ንኽስውኣላ "ቅሩብ" ስለ ዝኾነ እዩ! ብሓጺሩ፡ ህንጸት ሃገር ቅድሚ ምርካብ፡ ምሃብ ዘቐድም ምኧኑ ዝርዳእ ምዕቡልን ሕቡንን ህዝቢ ስለ እትውንን እዩ።

ማእከል ሓይልና ኣብ ነብስና ምምርኳስን ምእማንን እዩ። ኣብ ዓለም ተሓጋጊዝካን ተኸባቢርካን ከም ዝንበር እንርዳእ ህዝቢ ኢና። ምናልባት'ውን ልዕሊ ዝኾነ ኻልእ ንርድኦን ነስተማቕሮን እኳ ደኣ! ኣብ ውሽጥና ከም ሕብረተሰብ ተደጋጊፍና ስለ እንነብር እኮ ኢና ህላወና ኣረጋጊጽና ዘሎና። "ናይ ጥራዩ ምሳሕ የሎን" ይብሉ ጸዓዱ። ፈለማ እቲ ከንገብሮ ዝግባእ ባዕልና ክንገብሮ፡ እንተወሓደ ድማ ክንፍትኖ ይግባእ። ኣብቲ ዘይንኽእሎ ድማ ሽርክነት ደኣ'ምበር ትኳቦ ኣይንሓትትን። ምኽንያቱ፡ ጽግዕተኛነት ሓይልኻ እዩ ዘድክም ወይ'ውን ሓይልኻ ንኽትፈልጥን ዓቕምኻ ንኽትትምዝምዝን ዕድል ኣይህብን እዩ።

ሓይሊ፡ ምፍጣር ስራሕ እምበር፡ ስራሕ ንኽወሃበካ ምጽባይ ማለት ኣይኮነን። ሓይሊ ዓበይቲ ማሽናት ክሳዕ እትረክብ ወይ ክሳዕ እተምጽእ፡ ብኣፍራዛ ጎቦ ንምፍራስ ተበግሶ ምውሳድ እዩ። ሓይሊ ዝኾነ ኣካል ወይ ኩነታት ንኺይትሰርሕ ክዓግተካ ኸሎ፡ 'ኣበደን' ኢልካ ከይተሓለልካ ምቕጻል እዩ። ሓቀኛ ሓይሊ፡ ብዘይ ቀይዲ ፍንጭራዕ ምባል ዘይኮነስ፡ ነብስኻን ስምዒትካን ተቘጻጺርካ ብሓላፍነትን ብኽብረትን ምስራሕ እዩ።

ከምዚ ክንብል ከሎና ግና ጽቡቕ ኣሎና ወይ'ውን ዝጐደለና የሎን ማለት ዘይምኳኑ ምብራህ ዘድልዮ ኣይመስለንን። ምኽንያቱ፡ ንሕና ከም ህዝቢ ብሓፈሻ ከም መንእሰያት ድማ ብፍላይ ንሓልፎ ዘሎና መድረኽ ባዕልና ንነብሮ ስለ ዘሎና፡ ካብ ዝኾነ ሰብ መግለጺ ኣየድልየናን እዩ። ወግዕና፡ እቲ እዋናዊ ወይ ኩነታዊ ብድሆታት፡ ነቶም ምስጢር ሓይልና ዝኾኑ ረቛሒታት ከይብሕጉግዎ ምዝኽኻር ጥራይ እዩ። እቲ ሎሚ ዘይብልና ነገራት ብርግጽ ጽባሕ ክህልወና እዩ። ምኽንያቱ፡ ንሕና ከም ህዝቢ ውሑዳት፡ ትጉሃትን ሕቡራትን ስለ ዝኾንና፡ ዝበዝሕ ኣድህቦና ናብ ልምዓት ኣብ እንገብረሉ እዋን ኣዝዩ ቅልጡፍ ለውጢ ከም እነምጽእ ፍጹም ዘየጠራጥር እዩ።

መንእሰያት ኤርትራ ታሪኽና ከም ዝምስክር፡ ሓይሊ ኣብ ተወፋይነት ደኣ'ምበር፡ ኣብ ዕብለላ ከም ዘይምርኮስ፡ ዓማጺ ወይ ወራሪ ዘይኮነ እቲ መካቲ ከም ዝዕወት፡ ዓው-ዓው ምባል ዘይኮነስ ብዕላማ ምጕዓዝ ከም ዘድሊ ወዘተ. ተማሂርና ኢና። እዚ ኹሉ ዝገለጽናዮ ዓይነታት ሓይሊ፡ ካብ ኣያታትና ምስ ወረስናዮን ባዕልና'ውን ምስ ኣማዕበልናዮን ግና ወትሩ ክንከስኩሶ ይግባእ። ምኽንያቱ፡ ካልእ ምርጫ ስለ ዘይብልና!!!

ወለንታውነት
መሰረት ምዕባለ

ጴጥሮስ መንግስ

ኣብዛ ታሪኽ ጽንዓትን ተወፋይነትን ዝማእዝና ኤርትራ፡ መንእሰያት መራሕቲ መንኮርኮር ምዕባለ`ዮም። እንተኾነ ብንጽል ኣብ እንርእየሉ እዋን እንዕዘቦ ነገራት ኣይሰኣንን። ሓደ ካብኡ፡ ገለ መንእሰያት ተበግሶ ኣብ ምውሳድ ዝሕል ዝበሉ ምዃኖም`ዩ። ንጉዳያት ናብ ካልእ ይገድፍዎ። ካልእ ሰብ ወይ ካልእ ኣካል ክትግብሮ ይጽበዩ። እንተኾነ ` ኣነ ዘይገበርክዎ መን ክገብሮ`ዩ? ` ዝብል ሕቶ ኣብ ነፍስወከፍ መንእሰይ ክሰርጽ ዘለዎ`ዩ። ምኽንያቱ ሓይሊ ሓንቲ ሃገር ኣብ ኣበርክቶ ነፍስወከፍ ሰብ ካብኡ ናብኡ ድማ ኣብ ኣበርክቶ ነፍስወከፍ መንእሰይ ስለዝምኩኦስ። መንእሰያት ንሕብረተሰቦም ከበርክትሉ ካብ ዝኽእሉ ኣድማዕቲ መገድታት ሓደ ድማ ወለንታውነት`ዩ። ብኣንጻር`ቲ ዘለና ቁጠባዊ ብድሆታትን ንዓመታት ዝቐጸለ ተጻብኦታትን ወለንታውነት ንሕብረትና፡ ሓይልናን ሓባራዊ ምዕባለናን መሰረት ክኸውን ከም ዝኽእል ንፈልጥ ኢና። ኣብ ምዕባለ ትምህርቲ፡ ጥዕና፡ ተክኖሎጂ፡ ማሕበራዊ ኣገልግሎትን ካልእን መንእሰይ ክሳተፍ ይኽእል`ዩ። እንተ ኾነ ብኸምቲ እንደልዮ ደረጃን ኣፍልጦንዶ ንወለንታውነት ነተግብሮ ኣለና? ዝብል ሕቶ ክንድህስስ ጽቡቕ`ዩ። እቲ ስጉምቲ ክንወስደሉ ዝግባእ ግዜ ኸኣ ሕጂ`ዩ - መጻኢ ኤርትራ ኣብ ጻዕሪ ነፍስወከፍ መንእሰይ ስለዝምርኩኦስ።

ስለምንታይ ወለንታውነት

ስለምንታይ`ዮም ገለ መንእሰያት ኣብ ወለንታዊ ንጥፈታት ዘይሳተፉ?

1. እቲ ዝዓበየ ቀዳማይ ረቛሒ ክኸውን ዝኽእል - ነቲ ሽግር ካልእ ሰብ ክፈትሖ`ዩ ኢልካ ምሕሳብ`ዩ። ንኩብሶም ከም ኣካል ፍታሕ ኣይርእይዎን። ንኣብነት፦ ኣብ መገዲ ዓንዲ ናይ ኤለክትሪክ ወዲቑ ምስ እንርኢ፡ ተቐላጢፍናዶ ንዝምልከቶ ኣካል ንሕብር ወይስ “ገለ ሰብ ሓቢርዎም ይኸውን`ዩ” ኢልና ንሓስብ። ብዙሕ ሰብ “ኣነ`የ ክገብሮ ዝግብኣኒ” ኣይብልን`ዩ።

2. ገለ መንእሰያት - እቲ ኣነ ክገብሮ ዝኽእል ዓቢ ጽልዋ ኣይክህልዎን`ዩ፡ ለውጢ ኣይከምጽእን`ዩ ብምባል ንኣበርክቶኦም የነኣእሱ`ዮም። እዚ ኣተሓሳስባ`ዚ ስጉምቲ ንኸይትወስድ ዝዕንቅጽ`ዩ። እንተኾነ ንኣሽቱ ፍጻመታት ተደማሚሮም ዓቢ ለውጢ ከምዘምጽኡ ታሪኽ ሃገራት፡ ብዓቢኡ ድማ ታሪኽ ኤርትራ፡ ይምህረና`ዩ። ዳርጋ ኩሉ ምንቅስቓሳት፡ ብተግባር ብዝጅምሩ ውልቀሰባት`ዩ ዝበገስ።

3. ሕጽረት ወግዓዊ ዕድላትን ጸጋታትን`ውን ካልእ ረቛሒ`ዩ። ብዙሓት መንእሰያት፡ ገንዘባዊ መበገሲ፡ ወግዓዊ መደባት ወይ ድማ ቅርጺ ዝሓለወ ምምሕዳራዊ ኣካይዳ ጥራይ ለውጢ ዘምጽእ ይመስሎም`ዩ። ዋላኳ ጸጋታት ሓገዝቲ እንተኾኑ፡ ኣብ ወለንታውነት እቲ ቀንዲ ኣገዳሲ ነገርሲ ንኸተገልግል ድሌት ምህላው`ዩ።

4. ኣብ መወዳእታ እንርእዮ ስግኣት፡ ዘይምዕዋትን ብኻልኦት ከይትግምገም ምፍራሕን`ዩ። ገለ መንእሰያት ነቲ ተበግሶኦም ካልኦት ከመይ ይርእይዎ ይኾኑ ዝብል ስክፍታ ኣለዎም። ናይ ካልኦት ባርኾት ምጽባይ ግን ነቲ ጉዳይ የደናጉዮ ጥራይ እዩ። ዝኾነ

ዓይነት ብድሆ ይሃሉ ብዘየገድስ ስጉምቲ ምውሳድ ናይ ሓቀኛታት መራሕቲ ባህሪ'ዩ።

ኣብ ህዝቢ ኤርትራ ዝወረደ በደላትን ኣሉታዊ ጽልዋኡን ኣብ ነፍስወከፍ ስድራን ውልቀሰብን ዝተንጸባረቐ'ዩ። ቁጠባዊ ሕጽረት፡ ማሕበራዊ ሽግር ከምኡ'ውን ሕጽረት ዕድላት፡ ገለ ካብቲ ኣብ ብዙሓት ዜጋታት ዝተራእየን ዝርአ ዘሎን ጸገማት'ዩ። ንኸባቢና ምስ እንዕዘብ፡ ነዚ ኩነታት ኣብ ኮማትና ክንርእዮ ኣይንጽገምን። ኣብዚ'ዩ ድማ መንእሰይ ንኣብ ከባቢኡ ዝርከብ ህዝቢ ናብ ልዕል ዝበለ ደረጃ ክብ ናይ ምባል ሓላፍነት ዝስከም። እዚ፡ ኣገዳሲ ጥራይ ዘይኮነ ግድንታዊ እውን'ዩ።

ብመንእሰያት ዝምራሕ ወለንታውነት ኣብ ኣባላት ማሕበረሰብ ዘሎ ጋግ ኣብ ምጽባብ ተራኡ ዕዙዝ'ዩ፡- ብዝተፈላለየ መዳያት ንዘተወጽዐ ወገናት ምሕጋዝ፡ ትምህርታዊ ተበግሶታት ምድጋፍ፡ ኣብ መንጎ ኣባላት ኮም ዘሎ ሰላም ምዕቃብን ግርጭታት ምፍታሕን ገለ ካብቲ ክጥቀስ ዝኽእል'ዩ። ተቐማጦ ሓደ ከባቢ ባዕሎም ንባዕሎም ንምድግጋፍ ዝገብርዎ ተበግሶ፡ ሓላፍነት ዘዕቢን ሓባራዊ ኣተሓሳስባ ዘሐይልን'ዩ።

ወለንታውነት፡ መንእሰያት ርእሰ ምትእምማን ንኸዕብዩ፡ ናይ መሪሕነት ክእለት ከማዕብሉ ከምኡውን ንጭቡጥ ጸገማት ሕብረተሰባት ናይ ምፍታሕ ተመክሮ ክቐስሙ ዘኽእሎም ናይ ለውጢን ዕበየትን ዕድል'ዩ። ምትዕጽጻፍን ዘይምሕላልን ዝኣመሰሉ፡ ንመጻኢ ኣዝዮም ሓገዝቲ ዝኾኑ ፡ ተመክሮታት ዝምዕብልሉ ዕድል ዝፈጥር'ውን'ዩ።

ብወለንታ፡ ኣብ ኮም ዝርከብ ንጥፈታት ምሕጋዝ፡ ኣብ መንጎ ተቐማጦ'ቲ ከባቢ ዘሎ ምትእስሳርን ምትሕግጋዝን ከሐይል ይኽእል'ዩ። መንእሰያት ንሓባራዊ ረብሓ ብሓባር ምስ ዝሰርሑ፡ ጽልዋኡ ናብ መላእ ሕብረተሰብ'ዩ ዝዝርጋሕ። በዚ መገዲ'ዚ ከኣ ዝያዳ ሕብረት ዘለዎን ንጉዳያት ኣቕዲሙ ብምግምጋም ፍታሕ ዘጣጥሕን ሕብረተሰብ ይፍጠር።

ንኻልኦት ምሕጋዝ ዓሚቝ ናይ ምሉእነትን ምሕላንን ስምዒት'ውን ዝፈጥር'ዩ። ኣብ ከቢድ ኩነታት ኣብ ክንዲ ዓቕሚ ዘይብሎም ኮይኑ ዝስምዖም፡ መንእሰያት ወለንታውነት ብምትእትታው፡ ዓቢ ዕላማ ከተግብር ዝኽእል ስራሕ ብምፍጣር፡ ኣበርክቶን ለውጥን ክገብሩ ይኽእሉ'ዮም።

መንእሰያት ናይ ወለንታውነት ስራሕ ክዓሙ ኣብ ዝብገስሉ እዋን ኩሉ ነገር ብጽፉፍ ክኸይደሎም ይኽእል'ዩ ማለት ኣይኮነን። ጸገማት ክህሉ'ዩ። እንተ'ኾነ እዚ ዝስዕብ መገድታት ሓጋዚ'ዩ።

ብንእሽ ጀምር፡- ንኽተተግብሮም ዘየሸግሩ፡ ከም ናይ ጽሬት ንጥፈታት፡ ኣብ ከባቢኻ ዝርከቡ ቆልዑ ኣብ ትምህርቲ ምሕጋዝ ወይ ድማ ንሽማግለታት ምብጻሕ ከተካይድ ትኽእል ኢኻ።

ማሕበራዊ ምትእስሳርካ ኣዕቢ፡- ምስ መዛኑ'ኻን ምስ ካልኦት ናይ ኮም ምትእኽኻባትን ተጸንበር። እዚ ሰባት ክትውድብን ናብ ስራሕ ከተሕብሮምን ይሕግዘካ'ዩ።

ኣብ ዕላማትካ ንለውጢ ጎስጉስ፡- ዕድል ኣብ እትረኽበሉ እዋን ብዛዕባ ኣገዳስነት ወለንታውነት ኣዕልል። ኣብ ከባቢኻ ዘለዉ ጸለውቲ ሰባትን ኣካላትን'ውን ንተበግሶታት መንእሰያት ክሕግዙ ድርኺት ፍጠረሎም።

ወለንታውነት ብኸመይ ክጅመር ይኽእል?

እቲ ንስኻ ደስ ኢሉካ ክትዓሞ እትኽእል ዓውዲ ኣለሊ፡- ኣብ ትምህርቲ፡ ጥዕና፡ ኣካባቢያዊ ድሕነት ወይስ ማሕበራዊ ውህደት ናይ ኮም? እተተኩረሉ ዓውዲ ምምራጽ ንኣበርክቶኻ ዝያዳ ውጽኢታዊ ክገብሮ ይኽእል'ዩ።

ድሮ ተጀሚሩ ኣብ ዘሎ ንጥፈታት ተሳተፍ፡- ኣብ ከባቢኻ ንዝርከብ ከም ኣብያተ ትምህርቲ ወይ ድማ ክሊኒካትን ካልኦት ትካላትን ምስ እትዕዘብ፡ ብመንእሰያት ዝካየድ ንሕብረተሰብ ከማዕብል ዝኽእል ንጥፈታት ኣይሰኣንን'ዩ። ምስኦም ምጽንባር ኣገዳሲ ተመክሮ ንኽትቀስም ዘኽእለካ'ዩ።

ተበግሶ ውሰድ ፡- ብዙሕ ዕድላት እንተ ዘየለ፡ ናትካ ዕድላት ፍጠር! መንእሰያት ኣክብ፡ ብዛዕባ ኣብ ከባቢኻ ክግበር ዝኽእል ነገራት እማመ ኣቕርብ፡ ንቕሓት ፍጠር። እዚ ንኽትጅምር ዘኽእለካ ጽቡቕ መገዲ'ዩ።

መዛዘሚ

መንእሰያት ኤርትራ ብወለንታውነት ክቕይርዎ ዝኽእሉ ነገራት ብዙሕ'ዩ። ግዜኻን ጸዓትካን ንኻልኦት ኣብ ምሕጋዝን ኣብ ምምዕባል ሕብረተሰብካን እንተ ኣውዒልካዮ ኪኖ'ቲ ዝህበካ ሕልናዊ ዕግበት፡ ብቐጥታ ኣብ ምህናጽ ሃገር ዝጠፍ ኣበርክቶ ትገብር ኣለኻ ማለት'ዩ። ነቲ ዘዕበየካ ሕብረተሰብ ተመሊስካ ክትህቦ እንከለኻ ናይ ሰናይ ተግባር ኣገልግሎት ጥራይ ኣይኮነን። ንሓያልን ሓድነታ ዝሓለወትን ኤርትራ ሓደ ስጉሚ ንቕድሚት ኣብ ዝወስድ ዕማም ኢኻ እትሳተፍ ዘለኻ። መጻኢ፡ ናይ'ቶም ብተግባር ዝሰርሕሉ ብግብሪ ዘበርክቱ'ዩ። ወለንታውነት ድማ ትስፉውን ዝተቐየረን መጻኢ ኣብ ምንጻፍ ሓያል መገዲ'ዩ።

መብጽዓ ጽባሕ
ስራሕ!

ተስፋኣለም ገብረስላሴ (ጫረ)

ጒዕዞ ሕብረተሰብ ኤርትራ፡ ካብ መኸተን ዓወትን ዝፍለ ታሪኽ የብሉን። ነፍሲ ወከፍ ወለዶ፡ ኣብ ግዜኡን መድረኹን ንዝቐረበሉ ሃገራዊ ሕቶ ብዘደንቕ ብቕዓት ክትግብር ጸኒሑን ኣሎን። ብተሪር መሰረት ዝተሃንጸ ባህሊ መኸተን ዓወትን፡ ኤርትራ ብዝኾነ ማዕበል ዘይትንቕነቕ ሰንጣቒት መርከብ፡ ብህቡብላ ዘይትናወጽ ርግእቲ ደሴት፡ ውሽጣዊ ሰላምን ስሙር ሓድነት እትውንን ሓያል ሃገር ኮይና ትርከብ። ኩሉ ዝተደለበ ልዑል ዓቕሚ፡ ዝተዋህለለ ደርማስ ሓይሊ፡ ዝተፈጥረ ረቂቕ ምስጢር'ውን ካልእ ምስጢር ኣለዎ፡ ስራሕ- ካብ ትማሊ ንእትበልጽ ጽባሕ!

ወናኒ ናይ'ዛ ብኹልንትናኣ ማራኺት፡ ኣብ ኣዝዩ ኣገዳሲ ስትራተጂያዊ መስመር እትርከብ ሃገር ዝኾነ ህዝቢ፡ ነቲ ኣዝዩ ዝጠንተወ ታሪኽ ገዲፍካ ነቲ ቐረባ ምዕራፋት መኸተ ብልክዕ እንተድኣ ዳህሲስካዮ እትረኽቦ ሓቂ እቲ ምስጢር ጥራይ እዩ። ዝስዕብ ወለዶ ካብ ዝቐደሙ ጀጋኑ ትውፊት ወሪሱ ዕጽፍን ዕጽፍጻፍን ብቕዓት ኣራቢሑን'ዩ ተጓዒዙ። ኣንጻር ወራራት መሳፍንቲ ከም ዓንዲ ማእከል ጸኒዖም ንዝመጽኦም ማዕበላዊ ወራር ዘምከኑ ዝነበሩ ኣቦታት፡ ኣብ ግዜኦም መዳርግቲ ዘይነበሮ ቅያ ምስርሖም ታሪኽ ይሕብር። ሓረግ ጅግንነት ዝቐጸሉ ጀጋኑ'ውን፡ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ክትህሉ ሰሪሖም።

ንሰለስተ ዘመን ዝገዝኣን ብኣደራዕነቱ ጸሊም ኣሰር ንዝገደፈን ኦቶማን ቱርኪ ዝመከቱ ኤርትራውያን ጀጋኑ ልዕሊ እቲ ኣብ እዋን ወራራት መሳንፍቲ ዝተንጸባረቐ መንፈስ መኸተ ኣንጸባሪቖም። ምኽንያቱ፡ ብድሆታት ብዝኸበደ መንፈስ ጽንዓትን መኸተን እዩ ዝሕይል።

"እምቢ ኣይግዛእን እየ" ዝብል መንፈስ ካብ መድረኽ ናብ መድረኽ ስለ ዝዓበየ ድሕሪ መግዛእቲ ግብጺ፡ ኣብ እዋን መግዛእቲ ጥልያን ዝተመስከረ ጽንዓት ኤርትራውያን ነቲ ዝነበረ ደረጃ ክብታ ወሲኹ። መንፈስ መኸተን ዕቃበ ክብርታት ኤርትራውያን ኣቦታት ንምቕታልን ንምርማስን ብእኡ ኣቢልካ ምህሙን ሕብረተሰብ ንምፍጣር ዝተኻየደ መዳርግቲ ኣልቦ ግፍዒ ተመኪቱ። ልዕልን ትሕትን ምድሪ ጥራይ ዘይኮነ ኣብ ውሽጢ ደሴታት ዝተደኰነ ማሕዩር ብቕያ ተሰይሩ። ባህሊ ኮይኑ እናተወራረሰ ዝመጽአ ጅግንነት ካብ ዝለዓለ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ደይቡ። ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ስራሕ ስለ ዝረጋገጽ።

ኤውሮጳዊ መግዛእቲ ኣብ ዝተዘርዘረሉ፡ እዛ ልዑል ሰብኣውን ባህርያውን ሃብቲ እትውንን ሃገር ብዓሎቕ ክብረታን ልዑላውነታን ኣብ ዝተነፍገትሉ፡ ናይቲ እዋን ኣቦታት ምስ ኩሉ ረቂቕን ከፋፋልን ውዲትን ልዑላን ሃገራት እዮም ገጢሞም። ንባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ዝነቕነቐ ጉዳይ ኣልዓዒሎም። ኩሉ ዓይነት ዋጋ ከፊሎም። ንሓድነትን ስምረትን ህዝቦም ዝለዓለ ትንፋሶም በጅዮም። እዞም ጀጋኑ እዚኦም ከም ፈለምትን ዘመናዊ መንቋሕቋሕታ ፖለቲካ ኤርትራ ጥራይ ዘይኮኑ፡ ነቲ በብግዜኡ ክስራሕን ክድለብን ዝጸንሐ ብቕዓት፡ ናብ ሰገነት እዮም ሰቒሎሞ።

ኤርትራዊ ምንቅስቓስ ንናጽነት፡ ካብቲ ዝነኣሰ ዋህዮ እዩ ተበጊሱ፡፡ ካብ ደገን ውሽጢ ሃገርን ሰሚሩ፡ ክሳብ ናብ ዕጥቓዊ ቃልሲ ክበጽሕ ዘካየዶ ውዳበ'ውን ኣብ ግዜኡ ነቲ ዝተደለበ ተመክሮ ናብ ዝለዓለ ጥርዚ እዮም ኣብጺሖም። ኤርትራውያን መንእሰያት ንፖለቲካ ናብ ጐነጻዊ ቃልሲ ከብጽሕዎ ባብ ኣርሒዮሞ። ስምረቶም ውዳበኦም ኩሉ እቲ ኣብ መስርሕ ሰውራ ኪጋጥም ዝኽእል ብድሆታት ገጢሞም ካብኦም ዝሕተት ዋጋ ከፊሎም፡ ምእንቲ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ።

ዓዋተ ዘበሰሮ ጐነጻዊ ቃልሲ ህዝቢ ኣብ ምዕራፍ ታሪኽ ህዝቢ ኤርትራ ዝሕዞ ግደ ኣዝዩ ዓቢ እዩ። ኣጻብዕ ኢድ ዘይመልኡ ፈለምቲ ተጋደልቲ፡ ብልዑል መንፈስ እምበር ብእኹል ዕጥቅን ስንቅን ኣይነቐሉን። ካብ እምባ ናብ ኣኽራን እናዘለሉ፡ ምስ ሓሽከት ሰራዊት ኢትዮጵያ እናገጠሙ፡ ነታ ብዓሎቕ ዝተመዝዐት ሃገር ናብ ዋናታታ ክመልሱ ዘመስከሩዎ መንፈስ ጽንዓት መዳርግቲ የብሉን። ሳላ ኣተሓሳስባ ትማሊ ትበልጽ ስራሕ፡ ተሪር መሰረትን ዱልድል ሓይልን ክፍጠር ተኻኢሉ።

ብጥጦ ምዕራባውያን ሃገራት ዝምገብን ንኣጀንዳኦም ከተግብር ዝተሓረየን ጃንሆይ፡ ነቲ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ንኹሉ ኣካል ሕብረተሰብ ኤርትራ ዘሳተፈ ሰውራ ኤርትራ ንምቑጻይ ዘየካየዶ ኲሉ ዓይነት ውግኣት ኣይነበረን። ቀዳሞት ተጋደልቲ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ምስ ኲሉ እቲ ውሽጣዊ ምግምማዓት፡ ነቲ ዝመጽአ ዝነበረን ክሳብ እዋኑ ከኣ ዝለዓለ ውግኣት ክምክቱ እዮም ተራእዮም። ህዝቢ'ውን ንኹሉ እቲ ሃገሩ ክቕበጽሕን ተሰፋ ቖሪጹ ጻዕዳ ባንዴራ መግዛእቲ ክቕበልን ኣብ ልዕሊኡ ዝወርድ ዝነበረ ኣደራዕ፡ ምእንቲ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ኤርትራ ክትህሉ እዩ ጸኒዑ። ዓዲታት ክቃጸላ፡ ተደጋጋሚ ጃምላዊ ህልቂት ክፍጸም፡ ብዓቢኡ ብትሕተ ሃገራዊ ስምዒት ንምንቓት ዝተኻየደ ስዉር ሽርሒ ዘምከነ ወለዶ እዩ ተፈጢሩ።

ንጉጒይ መስመር ብምእራም፡ ዕላማኡ ብምንጻር ካብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ዝተፈልየ ህዝባዊ ሓይልታት ሓርነት ኤርትራ'ውን ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ክሰርሕ እዩ ኣዝዩ ዓቢ ሓላፍነት ኣልዒሉ። ሃብታም ትውፊት ክብርታት ሕብረተሰብ ኤርትራ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ኣብጺሕዎ። በብግዜኡን በብመድረኹን ኣዝዩ ብሉጽ ነገራዊ ሓይሊ ሃኒጹ። ቅድምን ድሕርን ስምረት ሰለስተ ወገናት ዝሓለፎ ኲሉ መዳያዊ ግድላትን መስገደልን ናብታ ሓንትን ዘይትቕየርን መገዲ እዩ ዝወስድ ኔሩ፡ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ። መድረኻታት እናተረረ ውዳበን ኣወዳድባን እናሓየለ፡ ማዕበል ወራራት እናተዓጻጸፈ መንፈስ መኸተ ናብ ዝለዓለ ጥርዚ ስለ ዝበጽሐ፡ ተልእኾኡ ብምልኣት ዝፍጽም ንመስዋእቲ ዝቀዳደም ሰራዊት ተሃኒጹ። ካብ ደባይ ናብ ቀዋሚ፡ ካብ ምክልኻል ናብ ምጥቃዕ፡ ካብ ምጥቃዕ ናብ ውሑስ ምዝላቕ፡ ካብ ምዝላቕ ናብ ተበግሶን ዘይምለስን መጥቓዕቲ ናጽነት በጺሑ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ መድረኽ፡ ነቲ መድረኽ ዝበቕዕ ቀኣመና ተሃኒጹ። ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ እናተሃንጸ ከኣ፡ ዓለም ምልእቲ ዝቐበጸቶ ሰውራ ኤርትራ እዉጅ ናይ ጥፍኣት ወራራት ኣፍሺሉ ንዓለም ብዝገርም ብቕዓት ኣንጻባሪቑ። ብደረጃ ዓለም ኣዝዮም ብርቂ ዝኾነ ስትራተጂያዊ ዓወታት ተጎናጺፉ። ንኹሉ እዚ ብቕዓት ንምውናን ሓያል ስራሕ እዩ ተኻይዱ። ዓወት ግንባር ሰሜናዊ ምብራቕ፡ ወፍሪ ትንሳኤ ተሰነይ፡ መጥቓዕቲ ባረንቱ፡ ሓርነት ከተማ ኣፍዓበትን ምድምሳስ እዝ ናደውን፡ ስርሒት ፈንቅልን ዛዛሚ ኲናት ክፍጽም እንከሎ፡ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ እናሃነጸ እዩ ተጓዒዙ።

ብደሙን ድምጹን ናጽነት ክእውጅ ኣብ ሓጺርን ውሑድን ዓመታት ናብ ጉዕዞ ህንጻትን ማሕበራዊ ሕይወትን ክኣቱ ዘኽእሎ ውህሉል ተመክሮን ብመርሓ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ብምስራሕ እዩ ኔሩ። እቲ ብመስዋእቲ ሃገር ክውን ዝገበረ ወለዶ ዳግማይ ኣብ መድረኽ መስዋእቲ ክቕጽል ተራእዩ። ንርሑቕ ከባቢታት ዕላማ ዝገበረ፡ ንኹሉ ማዕረ ኣገልግሎት ንምብጻሕ ኣብ ዝተሰላሰለ ወፍሪ ህንጸት ወለዶ ናጽነት ዘመስከሮ ሓቅታት መኸተ፡ በቲ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ዝተመርሓ ስራሕ እዩ ኔሩ። ካብ 1992 ምዝገባ ዜግነት ክሳብ ምሕታም ኤርትራዊ ባጤራ፡ ካብ ምጥፋእ መሃይምነት ክሳብ ንጥፈታት ምዕቃብ ሓመድን ማይን፡ ካብ ምድኳን መጓዓዝያ ምድሪ ክሳብ መጓዓዝያ ባሕሪ፡ ካብ ናይ ህዝቢ ክሳብ ነፈርቲ ውግእ፡ ካብ ቀረብ ጽሩይ ዝስተ ማይ ክሳብ ምዝርጋሕ ዘመናዊ መራኸቢታት ዝተሰላሰለ ንጥፈታት፡ ብኣተሓሳስባ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ እዩ ኔሩ። እዚ ኣተሓሳስባ ከኣ ኣብቲ ብዓይነቱን ስፍሓቱን፡ ብዝርግሐኡን ኣላይነት ምዕራባዊ ዓለም ዝተኻየደ መጠነ ሰፊሕ ሰለስተ ወራር በዚ ሓይሊ እዚ እዩ ተሰጊሩን ተኻኢሉን። ድሕሪ ምብቃዕ ቅሉዕ ወራር ዝቐጸለ ካልእን ስዉርን ወራር ወለዶ ናጽነት ዝሰገሮ ቁጠባዊ ስነ ኣእምሮኣዊ ማሕበራውን ኲናት ቀሊል ኣይነበረን።

ሓርነት ክዉን ዝገበሩ ወለዶ ገድሊ ካብቲ ሓዲድ ኣይተኣለዩን። ዘንጊ ጽንዓት ዝገተሩ ኣባላት ካብ ሓምሻይ ዙርያ ነነጀ ልክዕ ንምኺን ካብ 1996 ክሳብ እዚ እዋን ዕርፊ ሓቂ ኣጽኒዖም ሃገር ኣብ ትሕቶም ጸኒዖም ይቃለሱ ኣለዉ። ኲሉ ግን ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ንምህናጽ እዩ። ስለዝኾነ ከኣ፡ ብኹሉ መስፈርቲታት ዝዕቀን መሬት ዝተንከፈ ሓቅታት ባዕሉ ይዛረብ። ዋላኳ ከም ባህግን ድሌትን ክንጋልብ ብዙሕ ማሕልኻ እንተሃለወ፡ በቲ ልክዕ መስፈሪታትን ብወድዓዊ ገምጋም፡ ናይ ትማልን ሎምን ዓቕምን ዝዳረግ ኣይኮነን። ቅድሚ ዓስርተ ዓመት ዝነበረ ዓቕሚ ሓካይምን ሕጅን ዘሎን ኣይዳረግን እዩ። ቅድሚ ዓሰርተ ዓመት ዝነበረ ዝርግሐ ማሕበራዊ ፍትሒ ብሓፈሻ ቀረብ ዝስተ ማይ፡ ኣገልግሎት መጓዓዝያ፡ ኣሕደርቲ ኣብያተ ትምህርቲ፡ መደበራት ማእከላትን መወከሲ ሆስፒታላትን ብዝተዓጻጸፈ ምዕሪት ምዕባዩ ኣየገርምን እዩ። ምኽንያቱ፡ ወለዶታት ንዕኡን ካብኡ ዝበልጽን መጻኢ እዩ ክሰርሕ ጸኒሑን ዘሎን። ወተሃደራዊ ዓቕሚ ኤርትራ ብሰማዩ ብባሕሩን ብኣየሩን ተደሊቡ ዘሎ ተመክሮ ቀሊል ኣይኮነን፡ ብዓቢኡ ኲልትናኡ ንሃገር ዝወፈየ ወለዶ እዩ ተሃኒጹ። ሕጂ'ውን ሓያል ስራሕ ካብ ትማሊ ትበልጽ ጽባሕ ክቕጽል ዝግብኦ።

“ጽምዶ” ቃል 2025

ሳሙኤል ሃብተሚካኤል

“እገለ ዝበሃል ድምጻዊ ከጽልኣኒ፡ ብቕዓት ዝበሃል የብሉን፡ ነዚ ስነ-ጥበብ መጻወቲ ገይርዎ፡ ብሓጺሩ ንሱ ብላሽ’ዩ” ዝብል ናይ ጽሑፍ፡ ቪድዮ፡ ወይ ካልእ ትሕዝቶ ኣብ መራኸቢ ብዙሃን ተዘርጊሑ ንበል። ከም ሳዕቤኑ ደገፍቲ’ቲ ድምጻዊ፡ ቊጠዐኦም ብዝተፈላለየ መንገዲ የንጸባርቑ። በዚ ክስተት ድማ፡ ዙረት መልሰ-ተግባር፡ ጸረ መልሰ-ተግባር ክስዕብ ይኽእል። ንኸምዚ ዝኣመሰለ ኵነት ብፍላይ ኣብ መድረኻት ማሕበራዊ መራኸቢ፡ ብቋንቋ እንግሊዝ ‘ረይጅ በይት’ ዝብል መግለጺ ይወሃቦ።

“ቃል እዚ ዓመት” (word of the year) ኢልካ ምርቃሕ መዓስ ከም ዝፈለመ፡ ንጹር ሓበሬታ ክርከቦ’ኳ እንተ ዘይተኻእለ፡ እቲ ልምዲ ብማሕበር ጀርመናውያን ንቋንቋ ጀርመን (German Society for German Language) ኣብ 1971 ከምዝፈለመ ዝእምቱ ጽሑፋት ኣለዉ። ፕረዚደንት ነበር ጆርጅ ሀርበርት ዋከር ቡሽ፡ መበል 41 ፕረዚደንት ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ ንምኺን ኣብ ዝወዳደረሉ ዝነበረ እዋን፡ ብ1988 ኣብ ዘሰመዖ መደረ፡ “ኣስተውዕሉ! ሓድሽ ግብሪ ኣይክእውጅን’የ” (Read my lips: no new taxes) ብምባል ድሒሩ ዘየኽበሮ መብጸዓ ኣትዩ ይበሃል። ማሕበር ላህጃ ኣመሪካ (American Dialect Society) ‘ቡሽሊፕስ’ (Bushlips) ቃል 1990 ኢሉ ብምምራጹ ድማ፡ እቲ ልምዲ ኣብ ቋንቋ እንግሊዝ ከም ዝተበጋገሰ ይሕበር። ኣብ ዝሰዓበ ዓመታት ከኣ፡ ኣውራ’ኳ እተን ብቛንቋ እንግሊዝ ዝሰናድኣ ግኑን ስም ዘለወን መዝገበ ቓላት፡ ነቲ ንጥፈት ተጸንቢረናኦ።

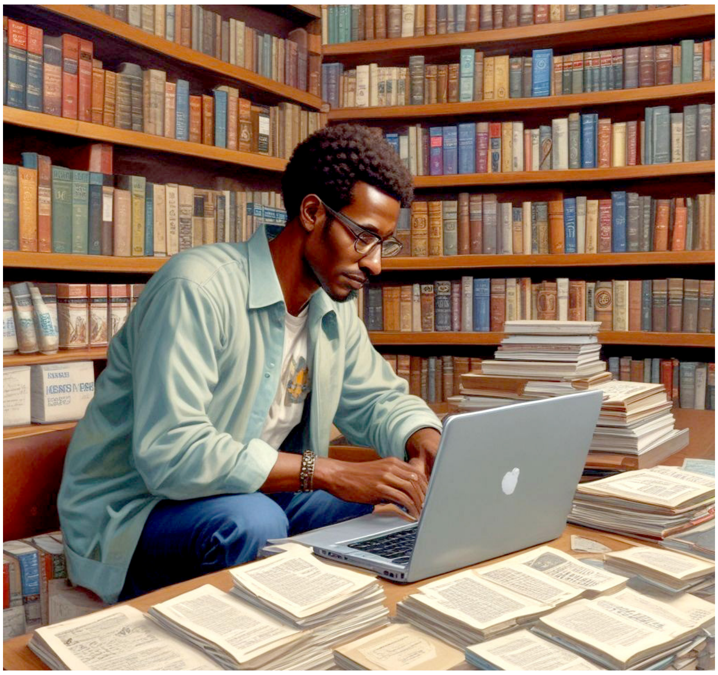

መምዘኒታትን መስርሕን ምርቓሕ

ቃል ሓደ ዓመት ንምምራጽ፡ ከኢላታት ስነ-ቋንቋን ኣዳለውቲ መዝገበ ቓልን፡ ብቐዳምነት ካብ መራኸቢ ብዙሃን፡ መጽሓፍትን መርበብ ሓበሬታን ብዙሕ ቃላት ይእክቡ። ብኻልኣይ ደረጃ፡ ብሓገዝ ረቂቕ ንዋት ኮምፕዩተር ማለት ሶፍትዌር፡ ሓደስቲ ወይ ኣብ ሓደ ዓመት ብብዝሒ ኣብ ጥቕሚ ዝወዓሉ ቃላት የለልዩን ይመምዩን። ቀጺሎም፣ ንውድድር ዝቐርብ ዝርዝር ቃላት የዳልዉ። ካብኡ ስዒቡ፡ መልሰ ዕንጋለ ህዝቢ ኣብቶም ንውድድር ዝተሓጽዩ ቃላት ይእክቡ። ኣብ መወዳእታ፡ ኣብ ዝተጠራቐመ ሓበሬታ፡ ባህላዊ ጽልዋ ሓደ ቃል፡ ምርጫ ሓፋሽን ተወሰኽቲ ረቛሒታትን ብምምርኳስ ውሳነ ይህቡ።

ኣብ ምዝዛም 2025፡ መዝገበ ቓላት እንግሊዝ፣ ኦክስፎርድ፡ ኮልንስ፡ ካምብሪጅ፡ ሚርያም ወብስተር፡ ከምኡ’ውን ዲክሽነሪ ዳትኮም፡ ቃል 2025 ብዝብል ኣርእስቲ፡ ቃላት ከምኡ’ውን ሓረጋት ረቕሒን ነይረን። መብዛሕትኡ’ቲ ዝመረጽኦ፡ ንጽልዋ መርበበ-ኣህጉር ማለት ኢንተርነት ኣብ መዓልታዊ ህይወትና ብሓፈሻ፡ ኣብ ቋንቋ ድማ ብፍላይ ዘጕልሕ’ዩ።

መዝገበ ቓላት ኦክስፎርድ (Oxford Dictionary) ‘ረይጅ በይት’ (rage bait) ንዝብል ሓረግ፡ ቃል 2025 ብምባል ሓርዩ። እዚ ሓረግ፡ ቃል ብቓሉ፡ “መስሓቢ ነድሪ” “መጻወድያ ሕርቃን” “መጓሃሃሪ ቍጠዐ” ኢልና ክንትርጉሞ ንኽእል። ‘ረይጅ በይት’፡ ነቲ ኣብ መራኸቢ ብዙሃን፡ ደይመደይ ኢልካ፡ ኣብ ተጠቀምቲ ቍጠዐ ንምፍጣር ዝዝርጋሕ ትሕዝቶ (Content) ከምዝውክል’ዩ ዝግለጽ። ምዝርጋሕ ተኾታኺ ትሕዝቶ፡ ኣድህቦ ተጠቀምቲ ንምስሓብ፡ ከምኡ’ውን ተሳትፎ (engagement) ንምብርካት ዕላማ ክገብር ከም ዝኽእል’ውን ይሕበር።

መዝገበ ቓላት ኮልንስ (Collins Dictionary) ድማ፡ ‘ቫይብ ኮዲን’ (Vibe coding) ንዝብል ሓረግ፡ ቃል 2025 ክኸውን መሪጹ። ‘ቫይብ ኮዲን’ ኣገባብ ምምዕባል ሶፍትዌር (software development) ኰይኑ፡ ሰብ-ሰርሖ ብልሒ ኣብ ጥቕሚ ብምውዓል፡ ባህርያዊ ቛንቋ ማለት እዚ ኣብ መዓልታዊ ንጥፈትና እንጥቀመሉ ናብ ኮድ ኮምፕዩተር ንምቕያር ዝሕግዝ መስርሕ’ዩ።

‘ፓራሶውሽል’ (parasocial) ዝብል ሓረግ፡ ቃል 2025 መዝገበ ቓላት ካምብሪጅ (Cambridge Dictionary) እዩ። ‘ፓራሶውሽል’ ሓደ ሰብ ብኣካል ምስ ዘይፈልጦ ህቡብ ሰብ (ስነ-ጥበበኛ፡ ገጸ-ባህሪ መጽሓፍ፡ ጸላዊ ሰብ)፣ ሕልፍ ብዝበለ ድማ፡ ምስ ‘ቻትቦት’ (Chatbot) ማለት ብሰብ-ሰርሖ ብልሒ ተደጊፉ፡ ምስ ደቂ-ሰብ ዘዕልል መተግበሪ ሶፍትዌር ንዘማዕብሎ ዘይሚዛናዊ ዝምድና ከም ዝውክል’ዩ ዝጥቀስ።

መዝገበ ቓላት ሚርያም ወብስተር (Merriam-Webster) ‘ስሎፕ’ (Slop) ዝብል ቃል’ዩ ረቒሑ። ‘ስሎፕ’፡ ብሰብ-ሰርሖ ብልሒ ዝፈሪ ትሑት ዝብቕዓቱ ዲጂታላዊ ትሕዝቶ ከምዝኾነ’ዩ ዝግለጽ። ሚርያም ወብስተር፡ ብሓገዝ ሰብ-ሰርሖ ብልሒ ንዝፈሪ ትርጉም ኣልቦ ቪድዮታት፡ መጽሓፍቲ ከም ኣብነት ‘ስሎፕ’ ጠቒሱ ኣሎ።

ዲክሽነሪ ዳትኮም (Dictionary.com) (መርበብ ሓበሬታ)፡ ፍልይ ብዝበለ ሕብረት ክልተ ቍጽርታት ማለት 6-7 (ሽዱሽተ-ሸውዓተ) ቃል 2025 ገይሩ ረቒሑ። 6-7፣ ንትርጉም ኣልቦ፡ ኣደናጋሪ፡ ዘይንጹር ኵነት ይውክል። ብብዝሒ እዞም ካብ 2010 ክሳብ 2025 ዝተወልዱ ብ‘ጀን ኣልፋ’ ዝልለዩ ኣብ ጥቕሚ ከም ዘውዕልዎ ድማ ይሕበር። ዲክሽነሪ ዳትኮም ን6-7 ቃል 2025 ኢሉ ብምርቃኑ፡ ካብ ብዙሓት “ቃል’ዚ ዓመት ኢና ዝበልናʼምበር ቍጽሪ’ዚ ዓመት ኣይጠለብናን” ዝብል ነቐፌታ ኣውሒዙሉ።

ቃል 2025 ዓድናኸ፧

ኣብ ሃገርና ሽሕኳ ብወግዒ ቃል 2025 እዚ’ዩ ተባሂሉ’ኳ እንተ ዘይተረቕሐ፡ ብብዝሒ ዝተደጋገመ ቃል፡ “ጽምዶ” ክትከውን ኣለዎ ዝብል እምንቶ ኣሎኒ። ጽምዶ ዝብል ቃል ሎሚ ዝተፈጥረ ኣይኮነን። ኣብ መዝገበ ቓላት ኢንግሊዝ - ትግርኛ - ዓረብኛ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ከምኡ’ውን ኣብ መዝገበ ቓላት ምዕቡል እንግሊዝ-ትግርኛ ብተኽአ ተስፉይ፣ ኪዳን፡ ውዕል፡ መብጽዓ፡ ምጽማድ፡ ቊርርን፡ ጽምደት፡ ጽምምድ ዝብል መለሳ ቃል ጽምዶ ክንረክብ’ውን ንኽእል።

ጽምዶ ዝብል ቃል፡ ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ብመራኸቢ ብዝሃን ሃገርናን ካልእ ኣጋጣሚታትን ሓሓሊፉ ይጠቓቐስ እኳ እንተ ነበረ፡ ብዓብላልነት ጕሊሑ ክወጽእ ዝተዓዘብናሉ ግዜ ኣክቲቪስት ስነ-ጥበበኛ ኣወል ስዒድን ንጽምዶ ብእወታ ዝጠመቱ ኣክቲቪስትታትን ብተደጋጋሚ ምስ ጕስጕስሉን፡ ብደረጃ ሃገር፡ ጐደቦናን ዓለምን ኣድህቦ ክስሕብ ምስ ጀመረን ኰይኑ እስመዓኒ። ዕዙዝነቱ ስለ ዝተራእየ ከይኰነ ኣይተርፍን ድማ፡ ጽምዶ ዝብል ኣርእስቲ ዝሓዘለ ትሕዝቶ (ቪድዮታት) ናብ ሓፋሽ ብቐጻሊ ዝተዘርግሐ። መዓስ’ዚ ጥራይ፡ ጽምዶ ዝብል ቃል ስም ትካላቶምን ትሕዝቶኦምን ዝገበሩ ዜጋታት ኣለዉ። ጽምዶ በርገር፡ ጽምዶ ቤት መግብን መስተን፡ ጽምዶ ስነ-ጽባቐ ጸጕሪ ርእሲ ወዘተረፈ....

ንስኻ፡ ንስኻ ዲኻ?

ኣሚራ ሰናይ

መን ኢኻ ንስኻ፧ ብዛዕባ ነብስኻ እንታይ ትሓስብ፧ ንነብስኻ ግለጻ እንተ ትበሃል ብኸመይ ምገለጽካያ፧ እቲ ንስኻ፡ 'ኣነ'የ!' እትብሎ'ኸ ብልክዕ ይውክለካ ድዩ፧ እቲ ሓሳብከ ካበይ ዝመጸ'ዩ፧ ናይ ብሓቂ ንስኻ ድዩ'ኸ፧

ኣነ ከምዚ እየ ብምባል ብዛዕባ ነብስና እንሓስቦ ሓሳብ፡ ኣብ ኩሉመዳያዊ ህይወትናን ሓፈሻዊ መንብሮናን ኣዝዩ ወሳኒ ተራ ካብ ዘለዎ ነገር'ዩ። ብሕጽር ዝበለ ወድ-ሰብ ውጽኢት ኣተሓሳስባኡ'ዩ እንተድኣ ኢልና፡ እቲ ሕመረት፡ እቲ ብዛዕባ ነብሱ "ኣነ ከምዚ'የ" ኢሉ ዝሓስቦ ይኸውን ኣሎ ማለት'ዩ።

እዚ "ኣነ" ዝብል ሓሳብ ወይ "ርድኢት" ግን መዓስ'ዩ ዝምዕብል፧

ምናልባት ውልድ ንዝበሉ ሕጻናት ብዛዕባ ነብስኹም እንታይ ኢኹም ትሓስቡ ወይ መዓስ ብዛዕባ ነብስኹም ምሕሳብ ጀሚርኩም ኢልና ምስ እንሓትት፡ ክምልሱ ስለ ዘይክእሉ፡ እዚ "ኣነ" ዝብል ርድኢት ብልክዕ መዓስ ከም ዝጀመረ ክፍለጥ ኣይከኣልን። ግዳ ነዚ መስርሕ ምዕባለ ዝገልጽ ብዙሕ ክልሰ ሓሳብ'ዩ ዘሎ። እቲ ብብዝሒ ዝጥቀስ፡ ኣብተን ቀዳሞት ኣዋርሕ ዕድሜኛና፡ እቲ "ኣነ" ዝብል ርድኢት ወይ ኣተሓሳስባ ገና ኣይማዕበለን ዘሎ ዝብል ርድኢት'ዩ። እዚ ማለት እቲ ኣነ ዝብል ዘሎ ነገር ከም ክፋል ናይ'ቲ ዘለዎ ከባቢ እምበር፡ ከም ሓደ ርእሱ ዝኸኣለ ፍሉይ ነገር ገይሩ ነብሱ ኣይቆጽራን።

ካብ ዝውለዱ ውሑዳት ኣዋርሕ ጥራይ ዘቝጸሩ ሕጻናት፡ ኩሉ ኣብ ከባቢኦም ዘሎ ነገር እንተ ጠምዮም ዝዕንግሎም፡ እንተ በኺዮም ዝእብዶም፡ ኮታስ ንዕኦም ንምግልጋል ተባሂሉ ዝተቐረበ ገይሮም'ዮም ዝርድእዎ። ኣብዚ ክሊ ዕድመ'ዚ ኣእምሮ ብዝርእዮን ብዝጭብጦን ነገራት ስለ ዝድረት ድማ፡ ሓደ ነገር ክጭብጥዎ ወይ ክሕዝዎ እንተ ዘይክኢሎም ወይ'ውን ካብ ዓይኖም ምስ ዝኸወል ወይ ክርእይዎ ምስ ዘይክእሉ የለን ማለት'ዩ ብምባል ይኣምኑ። ካብ 2 ክሳዕ 3 ኣዋርሕ ዕድመ ምስ በጽሑ ድማ ምስ ነብሶም እናተላለዩ ይመጹ። ኣእዳዎም ንላዕሊ እናሰደዱ ክጻወቱ፡ ድምጺ ክፈጥሩ፡ ጡብ ክጠብዉ፡ ወዘተ. ባህ ይብሎም። ካብ 2 ክሳዕ 6 ወርሒ ንዝዕድሚኦም ሕጻናት ንስኻ መን ኢኻ ወይ ንስኺ መን ኢኺ ኢልና እንተንሓቶም'ሞ፡ ክምልሱልና ኸኣ እንተ ዝኽእሉ፡ ኣነ ተዓዛባይ'የ፧ ኣነ ጠባዋይ'የ፧ ኣነ ኢደይ ንላዕሊ ኣመጣጢረ ዝደለኽዎ ዝረክብ'የ ወዘተ. ኢሎም ምመለሱልና ይኾኑ።

ብድሕር'ዚ ኢና ነብስና ከም ክፋል ናይ ከባቢና ዘይኮነትሲ፡ ከም ርእሳ ዝኸኣለት ፍልይቲ ነገር ጌርና ቀስ ኢልና ክንርድኣ እንጅምር። ካብ 5 ክሳዕ 9 ወርሒ ኣብ ዘሎ ዕድመና፡ ኣብ መስትያት ምስልና ከነለሊ ወይ ኣብ ቪዲዮ ዝተቐርጸ ምስልና ፈሊና

ክነውጽእ ወይ ክንርዳእ እንጅምረሉ እዋን'ዩ። እዚ ኣብተን ቀጺለን ዘለዋ ካብ 9 ክሳዕ 24 ኣዋርሕ ኣጸቢቑ ዝምዕብል'ዩ።

ካብ 3 ክሳዕ 5 ዓመት ዕድመ ዘለዉ ሕጻናት (መብዛሕትኡ ግዜ ነዚኦም ኣብ ቅድመ-ትምህርቲ ኢና ንረኽቦም)፡ ንስኻ መን ኢኻ ንእትብል ሕቶ ብዝጭበጥ ነገር ወይ ደጋዊ ትርኢቶም ወይ ዕድሚኦም ወይ'ውን ንሳቶም "ንፉዓት" ዝኾኑሉ ነገር ጌሮም ምመለስዋ። ኣነ ህያብ'የ፤ ኣነ ወዲ'የ፤ ኣነ ቀይሕ'፤ ንዓይ ማኪና ኣላትኒ፤ ድሙ ኣላትኒ፤ ኩዕሶ ይቘልብ'የ፡ ወዘተ.። ኣብዚ እታ "ኣነ" ትብል ቃል፡ ምስ'ቲ ዝውንንዎ ወይ ዘለዎም ነገር ተኣሳሲራ ኢና እንረኽባ።

እዞም ነብሶም ክግንዘቡ ዝጀመሩ ሕጻናት፡ ብሓባር ምስራሕ ኣይጽግሞምን'ዩ። ዋላ ምስ ዓበዩ'ውን ኣብ ዝኾነ ይኹን ነገር ክተሓጋገዙ ቅሩባት'ዮም። ስለዚ ኣብዚኣ እንሃንጻ መንነት ወሳኒት'ያ።

ብተወሳኺ እቶም "ኣነ ከምዚ'የ" ብምባል ንነብስና ክንገልጽ እንጥቀመሎም ቃላት፡ ክሳዕ ግዜ ብጽሕና ወይ ግርዝውና ንኣቱ፡ ከበድቲ ቃላት ከም ናይ ስነ-ኣእምሮ ቃል (Psychological terms) ወይ ዘይውድዓውያን ወይ ረቀቕቲ ኣምራት (Hypothetical and Abstract terms) እንብሎም ኣይሕወሶን'ዩ። ንኣብነት፥ ቅድሚ ብጽሕና ምእታውና፡ "ኣነ ሕጉስ'የ ወይ ቅሱን'የ" ኢልና ብርድኢት ኣይንዛረብ ኢና። ድሕሪ ግዜ ግርዝውና ምብጻሕና ኢና ብዛዕባ እዚ ክንሓስብን ክንዛረብን እንጅምር።

እዚ ዝኾነሉ ምኽንያት፡ ኣእምሮ ካብ ብዝጭበጡን ዝርኣዩን ነገራት ምሕሳብ ጥራይ ወጺኡ ብዛዕባ ዘይርእን ዘይጭበጥን ነገራት ክሓስብ ናብ ዝኽእለሉ ደረጃ ብምብጽሑ'ዩ። ከም ሞት፡ ሓጎስ፡ ፍትሒ፡ ማዕርነት ወዘተ. ዝብሉ ኣምራት፡ ብድሕር'ዚ እዋን'ዚ'ዩ ክርዳእን ክስተንትንን ዝጅምር። ስለዚ ብኡ መንጽር ድማ እቲ ብዛዕባ ነብስና፡ "ኣነ ከምዚ'የ" ኢልና እንሓስቦ ነገር እናተሓላለኸን እናረቐቐን ይመጽእ።

ዋላ'ኳ እዛ "ኣነ" እትብል ዘላ ነብሲ፡ ትቕየር ድያ ወይስ ሓንሳብ ምስ ተሃንጸት ከምታ ዘላታ'ያ እትቅጽል ዝብል ሕቶ ክሳብ ሕጂ እንተ ሃለወ፡ እዞም "ኣነ ከምዚ'የ" ዝብሉ ሓሳባት (self-concepts) ግና፡ መሰረት ናይ'ቲ ኣብ መጻኢ ዝህልወና መንነትን ብሓፈሻኡ ብዛዕባ ነብስና ዝስማዓና ስምዒትን'ዮም። ሓንሳብ ምስ ተሃንጹ ንኹሉ ግዜ ምሳና ሒዝናዮም ንኸይድ ማለት ግን ኣይኮነን። በብግዚኡ ክመሓየሹን ክልወጡን ይኽኣል'ዩ።

ብዘይካ'ዚ እቲ ብዛዕባ ነብስና ኣነ ከምዚ እየ ኢልና እንሓስቦ፡ ምስቲ ካልኦት ብዛዕባና ከምዚ ኢኻ ወይ ኢኺ ኢሎም ዝሓስቡዎ ዘይቃዶ ምስ ዝኸውንከ ዝብል ሕቶ ክልዓል ይኽእል'ዩ። ብዛዕባ'ዚ ኣብ ደቂ 9 ዓመት፡ ደቂ 15 ዓመትን ደቂ 17 ዓመትን ዝተኻየደ መጽናዕቲ ኣሎ።

ደቂ 15 ዓመት፡ እታ ኣነ ዝብልዋ ዘለዉ ኣካል፡ ኣብ ኩሉ ሓደ ክትኮነሎም ይደልዩ። እቲ ብዛዕባ ነብሶም ኣነ ከምዚ እየ ኢሎም ዝሓስብዎ፡ ምስ እቲ ኣዲኦም፡ ኣቡኦም፡ ኣዕሩኽቶም፡ መምሃራኖም፡ ወዘተ. ንስኻትኩም ኢኹም ዝብልዎ ክሰማማዕ ይደልዩ። እዚ እንተ ዘይኮይኑ የሻቕሎምን ብዛዕባ መንነቶም ድንግርግር ይብሎምን። ንደቂ 17 ዓመት ብፍላይ ጥዑይ ነብሰ ኣምር ንዘማዕበሉ (ተርኦምን መንነቶምን ኣብ ሕብረተሰብ ዘነጸሩ) እዚ ብዙሕ ጸቕጢ ኣይፈጥርን። እታ "ኣነ" እትብል ዘላ ነብሲ ኣብ ኩሉ ሓደ ክትከውን ከምዘይትግደድ ዝተገንዘቡ'ዮም።

ንደቂ 9 ዓመት ግን እዚ ኣይንታዮምን'ዩ። ምኽንያቱ ንደቂ 9 ዓመት ነብሶም ብደጋዊ ትርኢቶም ወይ በቲ ዝጭበጥ ነገር ከም ጾታ፡ ዕድመ፡ ደረጃ ትምህርቲ ወይ ዝፈትዉዎ ነገር፡ ወዘተ. እዮም ዝገልጽዋ። ኣብዚ ከመይ ጌሩ ዘካትዕ ነገር ክህሉ ይኽእል ኢሎም'ዮም ዝሓስቡ።

ኣነ ከምዚ'የ ዝብል ሓሳብ፡ በብመድረኹ እናተቐየረን እናተሃንጸን ዝኸይድ ነገር'ዩ። ንኣብነት፥ ኣነ ነዊሕ'ዩ ጸጉረይ፡ ወይ ኣነ ጸሊም'የ፡ ወይ ኣነ ቀጢን'የ፡ ወዘተ.ጥራይ ዝብል ዝነበረ መግለጺ፡ ድሓር'ዩ ናብ ኣነ ክፍእቲ'የ፡ ወይ ኣነ ነብሰይ ኣይፈትዋን'የ፡ ወዘተ. ዝብል መግለጺ ዝቕየር። ነዚ ዝጸልዉ ብዙሓት ነገራት ኣለዉ፥

ኣተዓባብያና ኣብ ነብስና ንዝህልወና ርድኢት ዓቢ ጽልዋ ካብ ዘለዎም ሓደ'ዩ። ብንኣሽቱና እንከለና ነብስና ክንክእል ድዩ ወይስ ጽግዕተኛታት ክንከውን ንተባባዕ ኔርና፤ ብፍቕሪ እናተሓብሓብና ዲና ዓቢና፤ ምስ ስድራና ዝነበረና ርክብ ከመይ ይመስል ኔሩ፤ ኣምር ናይ ወለዲ እናተማሃርና ዲና ዓቢና፤ ዓወት ብኸመይ ንርድኦ፤ ማለት ኣንበሳ ዝወደይ ኣንበሲት 'ዛ ጓለይ፡ ንስኻ ጅግና ኢኻ ወይ ንስኺ ጅግና ኢኺ ዲና ተባሂልና ወይስ ዓወት እንተ ጽዒርካ ዝርከብ ውጽኢት ምዃኑ ኢና ተነጊርና፤

ናይ ድስፕሊን ስቓይ . . .

ሲራክ ኣማኑኤል

ስቓይ ክንብል ከለና ብሓጺሩ ኣብ ስጋኻን ስጋዊ ኣተሓሳስባኻን እትምኮሮ ናይ ስምዒት ቃንዛ እዩ። እንተኾነ ኣብዚ ኣልዒልናዮ ዘለና ኣርእስቲ ስቓይን ድስፕሊንን ዘራኽቦም ናይ ሓባር ረቛሒ እንታይ ምኳኑ፡ ካብዚ ዝምድና እዚ ዝውለድ ሓደ ቅዉም ነገር'ከ እንታይ ክኸውን ይኽእል ከምኡ'ውን ጣዕሳ ዝበሃል ባዕዳዊ ዘመድ'ከ ምንጩን መሰረቱን ኣብዚ ሕብረት እንታይ እዩ ዝብል ሓሳብ ብምትንታን ሓደ ጠቓሚ ሓቂ ኪድህስስ ክፍትን እየ።

መብዛሕትኦም ሓሰብቲ ሰባት፡ ናብ ዓወት ዘብጽሖም ስትራተጂ ይሕንጽጹ'ዮም። እቶም ወትሩ ዕዉታት ዝኾኑ ሰባት ግን ኣብ መንጎ ሸቶን ክዉንነትን ዘሎ ርሕቀት ኣጸቢቖም ዝፈልጡ ጥራይ እዮም።

መቸምህይወትንሞትንዕላማናይዝኾነ ሰብ ክኾኑ ኣይክእሉን'ዮም። ምኽንያቱ ውሁብ ነገር ስለዝኾነ። ዕላማ እምበኣር ንስንጭሮ ከም ጥጡሕ ባይታ ንጎቦታት ድማ ከም ጎልጎል ጌርካ ክትጓዓዞም ዘገድድ ኣብ ኣእምሮኻ ዝሰኣልካዮ ንህይወት ትርጉም ዘልብስ መዓልቦ (Destination) እዩ። ስለዚ ንዝኾነ ትርጉም ዘለዎ ህይወት ክነብር ዝደሊ-ሰብ ዕላማ ክህልዎ ግድን እዩ ማለት'ዩ።

እንተኾነ ዕላማ ምህላውን ዕላማ ምጭባጥን፡ ናይ ሕልምን ጋህድን ፍልልይ ዘለዎ በበይኑ ኣርእስቲ ምኳኑ፡ ነፍሲ-ወከፍና ካብ ሕሉፍ ተመክሮና ድሮ ዝተመሃርናዮ ሓቂ እመስለኒ። በዚ መሰረት'ምበኣር ኩሉ ዝተሓልመ ይገሃድ ወይ'ውን ኩሉ ዝተወጠነ ይጭበጥ ማለት ኣይኮነን። ኩሉ ዝተበጽሐ ግን ብርግጽ ተመጣጣኒ ዋጋ ዝተኸፍሎ ውጽኢት

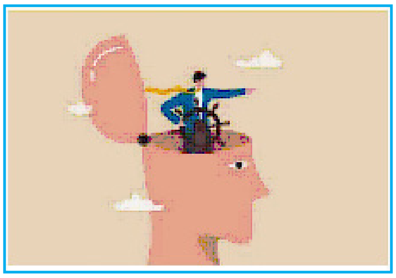

እዩ። ስለዚ ዓወት ናይቶም ሓንሳብ ስግር ኣማዕደዮም ምስ ጠመቱ፡ ድንድል መሳገሪ ክሃንጹ ዝኸኣሉ ጥበበኛታት ደኣ እምበር፡ ናይ ኩሎም ብሓባር ኮይናም ዘማዕደዉ ህያብ ኣይኮነትን።

እቲ ድንድል እምበኣር፡ ነቶም ውሑዳት ገዛእ ርእሶም በቲ ናይ ስቓይ ጎደና ንምሕላፍ ዝቖረጹ ተባዓት ጥራይ ዝተገልጸ ሕቡእን ስቱርን ምስጢር እዩ።

ድስፕሊን ብዘይካ ንገለ ዉሑዳት፡ ምስጢር ዝኾነሉ ምኽንያት'ምበኣር፡ ኮነ ኢሉ ገዛእ ርእሱ ካብ ሰባት ስለዝሰወረ ዘይኮነስ፡ ሰባት ብፍቓዶም ወይ'ውን ብሰሪ ዘይተገዝረ ፍርሒ ኣዒቶም ስለዝኸደኑ እዩ። ምኽንያቱ ወዲ-ሰብ ሓንሳብ ኣብ ትሕቲ ምልኪ እዛ ዓለም ካብ ዝወድቐ ንደሓር፡ ባህርያቱ ምስ ባህርያት እቲ ዘይቀያየር (rigid) ድስፕሊን ዝጻረር ኮይኑ እዩ ተረኺቡ። በዚ ድማ እቲ ዝደበነ ክፋል ናይ ዓለም፡ ንስምዒታት ደቂ-ሰባት ብምግዛእ ብዘይስክፍታ ንህይወቶም ከገልብቦ ጀሚሩ። ብድሕሪ እዚ፡ ውሳነታት ብሓይሊ ስምዒት ክገሃዱ ጀሚሮም። ምንባር ምስ ግዝያዊ ስምዒታት ዝተኣሳሰር ብርሃን ዝጎደሎ ጸቢብ ዓንኬል ኮይኑ። በዚ ምኽንያት እዩ'ምበኣር ንስምዒት ምስ ድስፕሊን ከቀራርብ ስቓይ ዝበሃል ኣካል ክቕልቀል ግድን ኮይኑ ዝተረኽበ።

ከምቲ ቅድም ኢለ ትንክፍ ዘበልክዎ፡ ኣእምሮ ወዲ-ሰብ ኣብ ትሕቲ ምልኪ ናይዛ ዘይርትዓዊት ዓለም ከይወደቐ እንከሎ፡ ናይ ምውሳን ስልጣን ዝነበሮ እዩ። ስለዚ ኣብቶም ውሑዳት ስልጣኖም ንግዝያዊ ንስምዒታት ዘየረከቡ ርትዓውያን ሰባት፡ ድስፕሊን ዝዓዘዘ ስልጣን ይውንን። ስቓይ ዝበሃል ኣካል ድማ ጽላሎት'ምበር ማይ ዘይብሉ ደበና ሓጋይ ኮይኑ ኣብ ርሑቕ ይተርፍ።

በዚ ምኽንያት እዩ'ምበኣር ድስፕሊን ማለት ንሓደ ሰብ ኣደብ ምትሓዝ፡ ብሕጊ ምቕያድ ወይ ምቕጻዕ ዝብል ትርጉም ንረኽበሉ። (Oxford Dictionary of English) ብኻልእ ኣዘራርባ ነቲ ዝሃለል ስምዒታትና ልጓም ርትዕን ስነ-መጎትን ምግባር የስምዕ። ስለዚ ድስፕሊን ስቓይ ኮይኑ ዝገሃድ፡ ኣብቲ ብዘይልጓም ምዕንዳር ዝፈቱ ክፋልና ጥራይ ምኳኑ ርዱእ ኮይኑ ኣሎ።

ካብዚ ብምብጋስ ድስፕሊን ኣጉዳስን ባህርያውን እዩ ኢልና እንሓስብ ምሉእ ናይ ኣእምሮና ፍቓድ ዘለና ሰባት፡ ምስዚ ኣብ ጉዕዞ ህይወትና ብዘይምቁራጽ ንቕድሚት ክንግስግስ ዘኽእለና ናይ ድስፕሊን ሓይሊ፡ ሕብረት ክህልወና ብውሕዱ ነዚ ዝስዕብ ስጉምቲ ምውሳድ የድልየና፡-

ቀጻልን ስሩዕን ኑብሰ-ገምጋም፡- ኣብ ሕሉፍ ተመክሮኻ ዘመዝገብካዮም እወንታዊ ለውጥን ፍሽለትን፡ ብሓፈሻ ጽቡቕን ሕማቕን ኩነታትካ ንምምሕዳር፡ ብቕዓት ዝተሰከምካዮ ሓላፍነት በይንኻ ኴንካ ትፍትሽሉ ዕድል ምፍጣር እዩ። ነቲ ዕድል ብግቡእ ተጠቒምካ፡ ኣብ ሕብረተሰብ እወታዊ ጽልዋ ዘለዎ ዓወታትካን ውሽጣዊ ሰላምካን እትዕቅነሉ ናይ ድስፕሊን ስትራተጂ ሓንጺጽካ ምውጻእ እቲ ቀዳማይ ስጉምቲ እዩ።

ካብዚ ስነ-ሓሳብ ብምብጋስ ክንስዕቦም ዘለና ባህርያት ናይ ድስፕሊን፡-

1. ቀጻሊ ድኻማትካ ምልላይ
2. ቀጻሊ ኑብሰኻ ምምሕያሽ
3. ብስሩዕን ብተደጋጋምን ብዘይምቁራጽ ምዕያይ (consistency)
4. ስምዒታትካ ምቁጽጻር
5. ምጽማም ምልምማድ
6. እሙን ምኳን/ኣብ ቃልካ ምጽናዕ
7. ክብርን እንታይነትን ግዜ ብግብሪ ምርዳእ

ዓወት ብቐሊሉ ኣይመጽእን እዩ። ክንድቲ ዝሓለንካዮ፡ ክንድኡ ዋጋ ድማ ትኸፍለሉ ። ብኡ መንጽር ክንድቲ ክትከዶ ዝግበኣካ ርሕቀት ድማ፡ ካብ ማሙቕ ስፍራኻ (comfort zone) ወጺእካ ኣብ ቁርን ንፋስን ዓቕብን ቁልቁልን ክትጎዑ ትግደድ።፡ ኣብ መወዳኣታ፡ ናይ መዘዘሚ ሕንጻጽ ምስ ረገጽካ መሰረት ዕዉትን ሕጉስን ህይወት ኣብ ውሽጢ ማሙቕ ስፍራኻ ኣንጊህካ ምትንሳእ ዘይኮነ፡ ኣብ ግዳም ኣንጻር ኩሉ ዓይነት ማዕበላትን ንፋሳትን ብትዕግስቲ ምጉያይ ጥራይ ምኳኑ ከተስተብህል ትጅምር። ስለዚ ብማዕዶ ከም ኮኾብ እትርእዮ ብርሃን ናይ ዕላማኻ፡ ብመነጽር እምነት ደሚቑ ክረኣየካ እንተ ኺኢሉ፡ ኣብኡ ኣብቲ ኣዒንቲ ልቦናኻ ዝረኣየኦ ትርኢት (Vision) ብመትከል እንተ ጸኒዕካ፡ ናይ ድስፕሊን ጉዕዞ ስቓይ ዘይኮነ፡ ንርእሱ ምሹው ስፍራኻ ብምኳን ጽሕፍቶኻ ዓወት ክጉብሮ እዩ።

“ብመንገዲ ድስፕሊን፡ ኩሉ ነገር ቀሊል እዩ” (Theodore Roosevelt)

እቲ ሓቂ እዚ ይኹን'ምበር፡ ንድስፕሊን ዝጻረር ካልእ መትከላት ግን ኣይተሳእነን።

ናይ ፍጹምነት መትከል፡- እዚ መትከል እዚ ኣብ ህይወትና ኣበር ዝበሃል ክረአ የብሉን ካብ ዝብል ውሽጣዊ ጥሙሕ ዝተላዕለ፡ ዕላማኻ ንምጭባጥ፡ ምሹው ዝተባህለ ግዜን ኩነታትን ምጽባባይ ማለት እዩ። እዚ ድማ ነቲ ዘይክዉንነታዊ ባህሪ ከም ውሁብ ሓሲብካ ኣበር ክትከድን ካብ ምሕሳብ ዝብገስ ፍልስፍና እዩ። በዚ ድማ ብተደጋጋሚ እትረኽቦ ውጽኢት፡ እቲ ዝዓበየ ምንጪ ናይ ድኻምካ ንሰኻ ባዕልኻ ጥራይ ምኳንካ እዩ ዝምስክር። ምኽንያቱ ፍጹም ፈጣሪ'ምበር ፍጹም ኩነታት ክህሉ ስለዘይክእል። ካብዚ ክዉንነት'ዚ ዝምንጨ ደቀቕቲ ዝመስሉ ግን ከኣ ፈጺሞም ዓንቀጽቲ ምልክታት'ውን ኣለዉና፡-

- ኣመኽናዪ ምኳን
- ኑብሰ-ምትዕሽሻው
- ተስፋ-ምቑራጽ
- ተጻባዪ ምኳን
- የርክበሉ እየ ምባልን ካልእን

እምበኣር ኣብዚ ደረጃ እዚ ዝርከብ ሰብ፡ ንዓወት ኣማዕድዩ ካብ ምዕዛብ ሓሊፉ፡ ምስ ዓወት፡ ዓይንን ሓመድን ኮይኖም ካብ ምቕጻል ዝዓግቶም ሓይሊ የለን፡ ብዘይካ ድስፕሊን።

“ድስፕሊን ኣብ መንጎ ሕጂ እትደልዮ ዘለኻን ኣዝዩ ዘገድሰካን ነገራት ብግቡእ ናይ ምምራጽ ብቕዓት እዩ”

ነዛ ጥቕሲ ብግቡእ ዘራጉደልና፡ ሓደ ኩልና ንፈልጦ ኣብነት ከቕርብ ደስ ይብለኒ፡ ‘ቃልሲ-ህዝቢ ኤርትራ ንናጽነት’

‘ቃልስና ነዊሕን መሪርን እዩ፡ ዓወትና ግን ናይ ግድን እዩ’ ገለ ካብ ጭርሖታት ድስፕሊን ናይ'ቲ ቃልሲ፡

ድስፕሊን ከም መሰረታዊ ናይ ዓወት ስትራተጂ ኣብ ዝተወሰነ ዓንቀጽ ወይ ጽሑፍ ስለዝሰፈረ፡ ቀለም ይበቕዖ እዩ ኢልካ ንምሕሳብ ዝከኣል ኣይኮነን። ምኽንያቱ ድስፕሊን ከም መትከልን እምነትን ኣብቲ ንስምዒት እዛ ዓለም እዚኣ ዝመለኸ ስልጡን ኣእምሮ ጥራይ እዩ ብምልኣት ክሰፍር ዝኽእል። ከምኡ ስለዝኾነ እዩ'ምበኣር ህዝቢ ኤርትራ፡ መሰል ርእሰ-ውሳነኡ ንምርግጋጽ ኣብ ዝወፈሮ ቃልሲ፡ ክንዮ እቲ ተራ ስምዒታዊ ድሌታቱ፡ ነቲ መባእታዊ ሰብኣዊ ድሌታት ናይዚ ምድራዊ ስጋና ምስ ዝጻረር ጎደና፡ እሞ ኸኣ ነዊሕ ግዜ ዝወስድ ምኳኑ'ውን እናፈለጠ እዩ ክፋለሞ ዝወሰነ። ነቲ ከም ሰብ ዝብላዕ መግቢ፡ ማይ፡ ክዳን፡ መጽለሊ፡ ጽሬት፡ ድቃስ፡ ምንቅስቓስ፡ ምዝንጋዕ፡ ወዘተ. ናይ ወዲ-ሰብ መባእታዊ መሰላት ተሓሪሙ፡ ከም ሓደ መንነቱ ዘይተረጋገጸ እንስሳ በረኻ ክነብር ዘኽኣሎ፡ ድስፕሊን ኣብ ልክዕ ስፍራኡ ተቐሚጡ፡ ካብ እምነት ናብ ውሉቃዊ ናይ ህይወት መትከል ነፍሲ-ወከፍ ተጋዳላይ ክሰጋገር ስለዝበቕዐ ጥራይ እዩ።

ስለዚ ድስፕሊን ጥዑም ፍረ ዘይኮነ፡ ምእንቲ ዕላማኻ ክትብል ክትከፍሎ እትግደድ መሪር ዋጋ እዩ። ምእንቲ እቲ ኣማዕዲካ እትርእዮ ጥዑም ፍረ ክትብል ድማ ንምጽማሙ ብቑዕ ትኸውን።

ኣብ መወዳእታ ‘ድስፕሊን ክትጉብሮ ከም ዝግበኣካ ትፈልጦ ኩሉ ምግባር'ዩ፡ ዋላ'ውን ኣይትድለዮ’ በዚ መሰረት እዩ'ምበኣር ዝኾነ ሰብ ተፈጢሩ፡ ናይዚ ምድሪ ጉዕዞኡ ዛዚሙ ክሳዕ ዝሰናበት፡ ፈትዩ ጸሊኡ ብሓንቲ ካብዘን ክልተ ጎደናታት ክሓልፍ ተፈጥሮ ዘገድዶ። ናይ ‘ድስፕሊን ስቓይ’ ወይ ናይ ‘ጣዕሳ ስቓይ’።

ንመልክዕን እንታይነትን ድስፕሊን ዘንጸባርቑ ኣብ ኢንተርነት ብዝረኸብክዎ ወርቃውያን ጥቕስታት ክፋነወኩም፡-

“ድስፕሊን፡ ኣብ መንጎ ዕላማን ግብራዊ ዕዮን ዝርከብ ድንድል'ዩ።”

“ድስፕሊን፡ ኣብ መንጎ ሕልምን ክዉንነትን ዘሎ ርሕቀት'ዩ።”

“ዓወት ክትርጎም እንከሎ ካልእ ኣይኮነን፡ ወትሩ ድስፕሊን ምዝውታር'ዩ።”

“ክእለትን ፍልጠትን ብዘይ ድስፕሊን፡ ዝባኸነ ዕድል'ዩ።”

“እቲ ብዘይ ድስፕሊን ዝነብር፡ ብዘይ ክብሪ ይመውት።”

“ነፍሲ-ወከፍ ናይ ድስፕሊን ስጉምቲ፡ ዕጽፊ ጻማ ተጐናጽፍ።”

“ብሉጽነት ጉዕዞ'ዩ። ድስፕሊን ከኣ መንኮርኮር።”

“ድስፕሊን ንብቕዓት ናብ ዓወት ዝቕይር ሓይሊ'ዩ።”

ኦርያ

ዶክተር ዓሊ ሃሴ
ካብ ኣፋምቦ ክሳዕ ኩባ

ሳምራዊት ሊብዮ

◆ ግዜኻ ስለዝወፈኻልና ነመስግን። ብሌላ ክንጅምር፡-

የቐንየለይ! ዓሊ ሓሎ እበሃል። ኣብ ሓውሲ ከተማ ኣፋምቦ ማእከል ደንከል ተወሊደ፡ ኣብኡ ዓብየ። ናይ መባእታ ትምህርተይ ኣብ ኣፋምቦ ተማሂረ። ብድሕሪኡ ኣብ ከባቢና ናይ ማእከላይን ካልኣይን ደረጃ ቤት-ትምህርቲ ስለ ዘይነበረ፡ ናብ ጢዖ ብምኻድ ትምህርተይ ቀጺለ። ከም ኩሉ ዜጋ ሃገራዊ ግቡኣይ ንምፍጻምን ናይ 12 ክፍሊ ትምህርተይ ንምክትታልን ናብ ሳዋ ወሪደ፡ ኣብ ሃገራዊ መልቀቒ ፈተና 3.6 ብምምጻእ ናብ ኮሌጅ ስነ-ፍልጠት ጥዕና ተጸንቢረ፡ ብዓውዲ ኣላዪ ሕሙም (Nursing) ትምህርተይ ተኸታቲለ፡ ብዲግሪ ተመሪቐ።

◆ ትምህርቲ ድሕሪ ምዝዛምካ ናበይ ኣበልካ?

ናብ ዓሰብ ተመዲበ። ድሕሪ ሽዱሽተ ወርሒ ናብ ንኡስ ዞባ ኣራዕታ ጢዖ ተቐይረ። ከም ሓላፊ ንኡስ ዞባ ሕክምና ኣራዕታ ኾይነ እናሰራሕኩ፡ ትምህርቲ ንምቕጻል ውድድር ተኻይዱልና። ኣብኡ ስለ ዝተዓወትኩ፡ ትምህርተይ ኣብ ሃገር ኩባ ኸይደ ክከታተል ዕድል ረኺበ። ናይ ትምህርቲ ቛንቛ፡ ቛንቛ ስጳኛ ስለ ዝነበረ፡ ፈለማ ንሽዱሽተ ወርሒ ቛንቛ ስጳኛ (Spanish) ክንምሃር ነይርና። እቲ ትምህርቲ ካልኣማልእ ተወሲኽዎ፡ ዳርጋ ንዓመት ቀጺልና። ሸውዓተ ዓመት ዝወሰደ ትምህርቲ ሕክምና ተኸታቲለ። 4.9 ነጥቢ ብምምጻእ ድማ ምስ'ቶም ቀዳሞት ዓሰርተ ብሉጻት ተመሃሮ ትምህርተይ ዛዚመ። ልዑል ነጥቢ ስለዘምጻእኩ ትምህርቲ ክቕጽል ዕድል ነይሩኒ። ኣብ ዓደይ ተመሊሰ፡ ሃገረይ ኣገልጊለ ኣብ ዝምእምእ ግዜ ትምህርተይ ክቕጽል ይሓይሽ ብዝብል ሓሳብ፡ ናብ ሃገረይ ተመሊሰ። ንኣስታት ሽዱሽተ ወርሒ ኣብ ሆስፒታል ዓሰብ ከም መዲካል ዳይረክተር ኮይነ ክሰርሕ ድሕሪ ምጽናሕ፡ ኣብ 2024 ናብ ዞባ ተሳሒበ፡ ኣብ ጨንፈር ሚኒስትሪ ጥዕና ዞባ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ ወኪል ኮይነ ክሰርሕ ተመዲበ። ክሳዕ ሕጂ ድማ ኣብኡ ኣለኹ።

◆ ሕራይ ዶክተር፡ ንድሕሪት ከመልሰካ። ኣብ ትምህርቲ ዝነበረካ ተገዳስነት ከመይ ነይሩ?

ኣቦይ ካብ ንእስነተይ ኣብ ትምህርቲ ተገዳስነት ከም ዘሕድር ገይሩኒ'ዩ። "ነቲ ንሕና ዘይረኸብናዮ ዕድል ትምህርቲ፡ ንስኻትኩም ክትጥቀምሉ ኣለኩም፡" እናበለ ቀጻሊ ይጐስጉሰኒ ነይሩ። ኣብቲ ኣነ ዝዓበኽሉ ከባቢ ቤት ትምህርቲ ስለዘይነበረ፡ ኣቦይ ሓደ ኻብቶም ናይ ትምህርቲ ዕድል ዘይረኸቡ'ዩ። ምስ ኣሕዋተይ ዕድል

> "ክትገብሮ ከምትኽእል ንነብስኻ ኣእሚንካ ምብጋስ፡ እቲ ዝዓበየ ምስጢር ዓወት'ዩ"
>
> ዶክተር ዓሊ ሃሴ

ናይ ትምህርቲ ከምንረክብ ገይሩና። ኣብ ትምህርቲ የተባብዓና ነይሩ። ኣብ መንጎና ናይ ተወዳዳርነት መንፈስ ብምፍጣር፡ ብሉጻት ክንከውን ሓጊዙና። ትምህርቲ ክጅመር እንከሎ ሽልማት የዳሉ’ሞ፡ ካባና ነቲ ቀዳማይ ዝወጸአ ይህቦ ነይሩ። ኣነ ኸኣ ተገዳስነት ስለዝነበረኒ ኣብ ትምህርቲ ክነፍዕ ክኢለ። ኣብ ኩሉ ደረጃታት ናይ ትምህርተይ ካብቶም ብሉጻት ሰለስተ ኮይነ እዛዝም ነይረ። ብእኡ ዝጀመረ ተወዳዳርነት ከኣ ክሳብ’ዚ ዝለዓለ ደረጃ ንኽበጽሕ ሓጊዙኒ’ዩ።

◆ መንፍዓትካ ብውጽኢት ይዛርብ’ዩ። ናይ ማትሪክ ውጽኢት ብሉጽ ስለዝኾነ ዲኻ ሕክምና መሪጽካ ወይስ ...

ካብ ንእስነተይ ጀሚረ ኣብ ሕክምና ልዑል ድሌት ነይሩኒ’ዩ። ወላድየይ ምህንድስና ክመሃር’ዩ ዝደልየኒ ነይሩ። ኣነ ግን ኣብ ሕክምና ዝንባለ ስለዝነበረኒ፡ ንዕኡ መሪጸ። ቅድሚ ሳዋ ምውራደይ፡ ብመገዲ ሃማመተኤ ስልጠና ቀዳማይ ረድኤት ብምውሳድ ምስ ዓውዲ ሕክምና ክላለ ዕድል ረኺበ ነይረ። ኣብ ማተሪክ ነጥቢ ምስ ኣምጻእኩ ድማ፡ ኣብ ኮለጅ ጥዕና ኦሮታ ክጽንበር ክኢለ። ካብ ፈለማ ኣብ ሕክምና ዝንባለን ልዑል ተገዳስነትን ስለ ዝነበረኒ፡ ብዙሕ ኣይከበደንን። ትምህርቲ ካብቲ ናይ ቅድሚ ኮለጅ ዝነበርክዎ ብዙሕ ፍልልይ ኣሎዎ። ኣብቲ ናቱ ዕምቈት ይኹን ኣገባብ ኣመሃህራ ይፈላለ’ዩ። ኩልና ብሓንሳብ ስለዝነበርና ግን፡ ካብቶም ቅድሜና ዝነበሩ ብዙሕ ተመኩሮ ክንቀስም ክኢልና። ዝበዝሐ ግዜና ኣብ መጽናዕቲ ክነሕልፍ ከምዘለና ኸኣ ተገንዚብና። ኣብቲ ፈለማ ክሳዕ ንለምዶ ይጽዕቀና ነይሩ። ደሓር ግን እናቀለለልካ’ዩ ዝኸይድ። ብጽቡቕ ድማ ክዛዝሞ ክኢለ።

◆ ኣብ ትምህርትኻ ብሉጽ ኲንካ ንኽትወጽእ ጽልዋ ዝሕደረልካ እንታይ ነይሩ?

ኣነ ኣብ ትምህርቲ ብሉጽ’የ ኣይብልን’የ። ግዳ ተወዳዳራይ ኰይነ ንኽወጽእ ዝሓገዘኒ፡ ኣጠቓቕማ ግዜ እዩ። ካብቲ ፈለማ ደረጃ ትምህርትኻ ጀሚርካ ብዕቱብ እንተ ሒዝካዮ ክኸብደካ ኣይክእልን’ዩ። እዚ ድማ ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናተባብዓካ ይኸይድ። ናይ ወለዲ ምትብባዕ ከኣ ካብቲ ኣዝዩ ወሳኒ ነጥቢ ምኽኑ’የ ዝኣምን። ካልእ ክጠቕሶ ዝደሊ እንተ ሃልዩ፡ ተወዳዳርነት ንባዕሉ ዕዉት ንኽትከውን ኣዝዩ ሓጋዚ’ዩ። ምኽንያቱ ተወዳዳሪ እንተ ዘይብልካ ኣብታ ዘለኻያ ኢኻ ትነብር። ኣብቲ ዓቕሚ ናትካ እውን ብዙሕ ፍልልይ ኣይተርእን ኢኻ። ምስቶም ካብ መባእታ ምሳይ መማህርተይ ዝነበሩ ሓያል ተወዳዳርነት ስለዝነበረና፡ ውጽኢተይ ክልዕል ካብ ዝሓገዘኒ ነጥቢ ምኳኑ ድማ ክጠቕስ እደሊ።

◆ ድሕሪ ትምህርቲ ምዝዛምካ፡ ናይ ስራሕ ተመኩሮኻ ከመይ ነይሩ?

ፈለማ ናብ ስራሕ ክንምደብ እንከለና፡ ብ‘ነርሲን’ ዲግሪ’የ ወዲአ ነይረ። ናይ ሓካይም ዋሕዲ ስለዝነበረ ግዳ፡ ኣብቲ ማእከላት ሕክምና ኢና ንምደብ ኔርና። ብዘይካ’ዚ እቲ ትመሃሮ ብክልሰ-ሓሳብ ስለዝኾነ ኣብ ስራሕ ክብደት ክህሉ ኸኣ ንቡር’ዩ። ምኽንያቱ ግብርን ክልሰሓሳብን በበይኑ’ዩ። ስለዚ ኣብ ትሕቲ ናይ ካልእ በዓል ሞያ ‘ሱፐር ቪዥን’የ’ ነይረ። ሽዑ ናይ ዞባ ሓላፊ ዝነበረ ኣሰፋው ገብረሚካኤል ብቐረባ ይከታተለኒ ነይሩ። ብቐረባ ምስቶም ኣብቲ ሕክምና ዝነበሩ ሰብ ሞያ ብምኳን ንኣስታት ሽዱሽተ ወርሒ ልዑል ተመኩሮ ክቕስም ክኢለ። በቲ ናታቶም ሓገዝ ከኣ ብዙሕ ባይታ ክፈጠረለይ ስለዝኸኣለ፡ ናይ ስራሕ ዓለም ክብድሃኒ ኣይከኣለን።

◆ ንትምህርትኻ ብተመኩሮ ምስ ደራዕካዮ፡ ኣብ ሃገረ ኩባ ትምህርትኻ ቀጺልካ። ስለዚ ካብቲ ዝለመድካዮ ከባብን ሕብረተ-ሰብን ወጺእካ ምምሃር፡ እንታይ ብድሆን ብልጫን ነይርዎ?

ልክዕ’ዩ፡ ፈለማ ኣብ ንኡስ ዞባ ክሰርሕ እንከለኹ፡ ናተይን ናይቲ ሕክምና ዝሓቶ ሞያን ብዓቢኡ ኸኣ እቲ ኣብ ከባቢና ዝረአ ዝነበረ ሕማማት ብዙሕ ጋግ ከም ዘሎዎ

ይረኣየኒ ነይሩ። ስለዚ ብኣድማዕነት ክሰርሕ እንተ ኾይነ፡ ብሞያይ ክዓቢ ኣሎኒ ዝብል ሓሳብ ሒዘ። ካብዚ ብምብጋስ ብዙሕ እውን ብትምህርቲ ኽዓቢ ከምዘለኒ ኣሚነ ይጽዕር ነይረ። ሚኒስተር ጥዕና ኣሚና ኑርሑሴን እውን ነዚ ኣብ ግምት ኣእትያ ዕድል ክወሃበኒ ብዙሕ ኣበርክቶ ገይራ እያ። ኣብ ማእከላይ ቤት-ጽሕፈት ሚኒስትሪ ጥዕና ዝነበሩ ነዚ ዕድል ንኽረክብ ብዙሕ ጽዒሮም እዮም። ስለዚ ኣብቲ ትምህርቲ ከይደ ዕዉት ክኸውን፡ ብመጀመርታ ኑብሰይ፡ ደሓር ከኣ ንህዝበይን ሃገረይን ዝኾነሉ ዓቕሚ ኽጥሪ ከምዘለኒ ተረዲአ።

እቲ ዝነበረ ፍልልይ፡ ኣብዚ ዝተመሃርኩሉ ቋንቋ እንግሊዝ ነይሩ። ኣብቲ ዝኸድኩሉ ዓዲ ብቋንቋ እስጳኛ ስለዝነበረ፡ ፍልልይ ነይሩ። ብዘይካ'ዚ

ኸኣ ናይ ሕክምና ቋንቋ ኣዝዩ ከቢድ እዩ። ዕዉት ክትከውን እንተ ኼንካ ነቲ ቋንቋ ብግቡእ ክትመልኮ ኣለካ። ካብ ኣፍሪቃ ጥራይ ካብ ልዕሊ 43 ሃገራት ዝመጻእና ተመሃሮ ኔርና። ካብ ኤስያ ካብ ካልእ ክፍላተ ዓለም ዝመጽኡ'ውን ነይሮም። ስለዚ ነቲ ቋንቋ ኣጽኒዕካ ምስኦም ተወዳዳሪ ክትከውን ከቢድ'ዩ። ግን ክገብር'የ ዝብል ኒሕ እንተ ሃልዩካ ዘይክኣል የለን። እቲ ንውሓት ግዜ ንባዕሉ ሸውዓተ ዓመት ነዊሑ ዝብሉ ነይሮም። ኣነ ግን ኣብ ቅድመይ ዝርእዮ ሕልሚ ስለ ዝነበርኒ ንዓይ ቀሊል'ዩ ነይሩ። ስለዚ ክትገብሮ ከምትኽእል ንነብስኻ ኣእሚንካ ምብጋስ ዝዓበየ ምስጢር ዓወት'ዩ።

ካልእ ከኣ ዕላማኻ ንጹር ክኸውን ኣለዎ። ኣነ ኣብ ነፍስወከፍ ናይተን ዝተማሃርኩለን ዓመታት ኣብ ዓድና ዘሎ ናይ ሕክምና ሽግራት ይረኣየኒ ነይሩ። ስለዚ ትምህርተይ ዛዚመ ኣብ ባይታ ዝሰርሓሉ ግዜ'ዩ ዝረኣየኒ ነይሩ። ሓደ ሓደ ግዜ ብሓሳብ ናብቲ ከባቢና ይጉዓዝ ነይረ። እዚ ውሽጣዊ ድሌት እዚ ኸኣ ምሒር ዘተባብዓኒ ዝነበረ'ዩ። ብኽምዚ ኰነተ ኣእምሮ ኑብሰይ ኣእሚነ ስለዝነበርኩ ድማ ክዕወት ክኢለ።

◆ ካብኡ ምስ ተመለስካ ብግብሪ ነቲ ስራሕ ከመይ ረኺብካዮ?

ሓደ ካብቲ ጽቡቕ ነገር፡ ኵባ ሓንቲ ካብተን ብሕክምና ዝፍለጣ ሃገራት ዓለም'ያ። ካልእ እታ ኣነ ዝተመሃርኩላ ዩኒቨርስቲ እውን ብዙሓት ካብ ዓለምና ዝመጽኡ ዝመሃሩላ ስለዝኾነት ብዙሕ ብግብሪ ክትመሃሮ እትኽእል ዕድላት ኣሎ። እታ ዩኒቨርስቲ 'ላቲን ኣሜሪካ ሜድስን ስኩል' እያ ትብሃል። ካብቲ ቀዳማይ ዓመት ጀሚርካ ብግብሪ እትመሃሮ ብዙሕ እዩ። ስለዚ ትምህርተይ ዛዚመ ክመጽእ እንከለኹ ብተመኲሮን ግብርን ዝኣክል ፍልጠት ኣዋህሊለ'የ መጺአ። ናብ ስራሕ ምስ ኣተኹ ብዙሕ ብድህታት ኣይገጠመንን። ብዘይካኡ ኸኣ ነቲ ከባቢ ብግቡእ ስለዝፈልጦ ኣብ ስራሕ ምስ ኣተኹ ኣይከበደንን። እቶም ቅድሜና ኣብቲ ስራሕ ተዋፊሮም ዝጸንሑ ሓካይምን እውን ብዙሕ ኣማእዚኖምና'ዮም። ሕክምና ተቐያያሪ'ዩ ተማሂረ ኢልካ ተቋርጾ ኣይኮነን። ሎሚ ኣብ ግብሪ ዘሎ መድሃኒት ድሕሪ ገለ ግዜ ካብ ስራሕ ወጻኢ ክኸውን ይኽእል'ዩ። ስለዚ ኣብ ስራሕ እንከለኻ ኣብ ቀጻሊ ትምህርቲ ከምዘለኻ ኣሚንካ ትጎዓዝ ማለት እዩ። ሚኒስትሪ ጥዕና ኸኣ ዝተፈላለየ ኮርሳት ይህብ'ዩ። እዚ ኵሉ ደሚርካ ኣብ መወዳእታ ርእሰ ተኣማንነት ተጥሪ፡ ኣብ ስራሕካ ከኣ ባይታ ይፈጥረልካ ማለት'ዩ። ብድሕሪኡ ኣብዚ ምስ መጻእኩ እውን እቲ ጻዕሪ ኣየቋረጽኩን። ስለዚ እቲ ዝወዳእኩሉ ሞያ 'ሜዲካል' እዩ ነይሩ። ኣብዚ ምስ መጻእኩ ድማ ናይ መብጣሕቲ ሕክምና ሽግር ተዓዚበ። ናይ ዝተፈላለየ መብጣሕቲ ዘድልዮ ከም ዕጉት ሕርሲ፡ ፌስቱላን ካልእን ሽግራት ስለ ዝነበረ ሚኒስትሪ ጥዕና ዕድል ሂቡና ንዕኡ ኸኣ ከጽንዕ ክኢለ። ናይ ህጹጽ መጥባሕቲ ናይ ወሊድ

> **ኣብ ከባቢኻ ጸገም ሕብረተሰብ ዝፈትሕ ኣበርክቶ እንተ ጌርካ፡ ካብኡ ዝዓቢ ሓጐስ ዝፈጥረልካ ነገር የለን።**
>
> ዶክተር ዓሊ ሃሰ

ኣዴታት ኮይነ ተመሪቐ።

◆ ሕራይ ዶክተር ዓሊ፡ ንስኻ ብውልቅኻ ኣብ ከባቢኻ እንታይ ዓይነት ጽልዋ ከተሕድር ክኢለ ትብል?

ንትምህርቲ ናብ ኵባ ምስ ከድኩ ኣቦይን ኣደይን ካብዛ ዓለም ተፈልዮም ጸኒሖምኒ። ሓዘን ኣሎ፡ ግን ህዝብና ኩሉ ስድራኻ'ዩ ዝኸውን። ነዚ ሕብረተሰብ ምግልጋል ጽልዋኻ ምስፋሕ ድማ ናይ ግድን'ዩ። ኣብ ከባቢኻ ጸገም ሕብረተሰብ ዝፈትሕ ኣበርክቶ እንተ ጌርካ፡ ካብኡ ዝዓቢ ሓጐስ ዝፈጥረልካ ነገር የለን። ብፍላይ ከኣ ኣብቲ ትነብረሉ ከባቢኻ እወታዊ ለውጢ ክተምጽእ ምኽኣል ቀሊል ነገር ኣይኮነን። ካልእ፡ ኣብ ዝኾነ ከባቢታት ብስራሕ ኣብ ዝንቀሳቐሰሉ ንዓኻ ክርእዩ እንከለዉ፡ ትምህርቲ ተማሂሮም ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ክበጽሑ ህንጡይነት ከሕድሩ ግድን እዩ። ስለዚ ንስኻ ከም ኣብነት ኰይንካ ነጥበ መቐይሮ ክትኮኖም ትኽእል ኢኻ። ብቐጥታ ናባይ ብምምጻእ እውን ብኸመይ ኣጽንዕ ከምዝነበርኩ ዝሓቱኒ ኣለዉ። ብፍላይ ቅድሚ ሳዋ ምኻዶም ይመጽኡኒ'ዮም። መተባብዒ ምእንቲ ክኾኖም ከኣ ውልቃዊ ኣብነታት እናሃብኩ የተባብዖም። ንዓይ ርእዮም ናብ ዝለዓለ ደረጃ ክበጽሑ፡ ካባይ ንላዕሊ እውን ከም ዝኾኑ ዘጠራጥር የሎን። ተማሂርካ ኣብ ከባቢኻ ለውጢ ከተምጽእ ከምትኽእል ድማ ድሮ ካባና ርእዮሞ ኣለዉ።

> **ኣብ ሳዋ ኩሉነገር ኢኻ ትመሃር።**
>
> ዶክተር ዓሊ ሃሰ

◆ ብመንገዲ መጽሔት መንእሰይ፡ እንታይ መልእኽቲ ኸተመሓላልፈሎም ትደሊ?

ትምህርቲ ካብ ነብስኻ ዝጅምር ለውጢ እዩ። ንነብስኻ ምስ ኮንካ ንስድራኻ፡ ንህዝብኻን ሃገርካን ክትከውን ትኽእል። መወዳእትኡ እውን ብልጽቲ ሃገር ክትሃንጽ እንተ ኼንካ እቲ ውህሉል ውልቃዊ ጻዕሪ እዩ። ስለዚ መንእሰያት ኣብ ነብሶም ኣድሂቦም ክሰርሑ ከምዘለዎም ምንጋር ዘድልዮ ኣይኮነን። ንሃገርን ሕብረተ-ሰቦን ዝኾኑ መንእሰያት ክህልዉ እንተ ኾይኖም ካብ መባእታ ጀሚርካ ክትሰርሓሉ ኣለካ። ብፍላይ ኣብ ሳዋ፣ ናይ ተወዳድርነት መድረኽ ስለዝኾነ ብዙሕ ዕድላት ክረኽቡ ይኽእሉ እዮም። ሳዋ መምሃሪት ናይ ኩሉ እያ። ብፍላይ ድማ ኣብ ማሕበራዊ መዳይ ብዙሕ ትመሃር ኢኻ። ምኽንያቱ ካብ መላእ ሃገር ምስ ዝመጽኡ፡ ኩሉ ዓይነት ድሕረ-ባይታ ዘለዎም ሰባት ክትረክብ ዕድል ኣሎካ። ስለዚ መንእሰያት ተጠቐምቲ ናይዚ ዕድላት ክኾኑ ኣሎዎም።

◆ ሕራይ ዶክተር ክንዛዘም፣ ናይ መጻኢ መደባትካ እንታይ ይመስል?

ኣምላኽ እንተ ሓጊዙኒ ኣብዚ ቐረባ ግዜ 'ስፐሻላይዝ' ክገብር ይደሊ ኣለኹ። ብፍላይ ከኣ ኣብ መብጣሕቲ ማለት እዩ። ድሮ እውን ገለ ዝጀመርኩዎ ነገራት ስለዘሎ እንሻላህ በቲ ሞያ ወዲአ፡ ንህዝቢ ዝግበኦ ኣገልግሎት ክህቦ'ዩ ድሌተይ። ስለዚ ናይ መጻኢ መደባተይ ነዚ ይመስል።

◆ ዶክተር ዓሊ ሓሎ፡ የቐንየለይ፡ ጽቡቕ ዕድል ይምነየልካ።

መንእሰያትን ማሕበራዊ መራኸብን

ሄኖክ በራሁ

"ነቲ ትጥቀመሉ ዘለኻ ፍርያት ዘይትኸፍለሉ እንተ ኼንካ: ንስኻ ኢኻ እቲ ፍርያት"

ትሪስታን ሃሪስ

ማሕበራዊ ሚድያ ኣብ መፋርቕ 1990ታት: ሓደ ዓመት ድሕሪ ምዕጻው ናይ'ቲ ቅድሚኡ ዝነበረ ኣርፓኔት ዝተባህለ ኤጀንሲን: ምስ ምምሃዝ መድረኽ ወይ platform ከም በዓል GeoCities, Classmates.com ከምኡ'ውን SixDegrees.com ዝበሃሉ መርበብ ሓበሬታት'ዩ ክቀላቐል ጀሚሩ። ኣብዚ ግዜ'ዚ ዋላ'ኳ ቀልጢፍካ መልእኽቲ ናይ ምትሕልላፍን ምርኻብን ኣገባባት እንተነበረ: ብፍላይ እቲ SixDegrees.com ዝበሃል ካብቶም ካልኦት ፍልይ ዝበለ ኣገባብ: ማለት ሰባት ሓቀኛ ስሞም ተጠቒሞም ኣብ መስመር ኮይኖም ንሓድሕዶም ክረኸቡ ዝገብር ኣገባብ ኔርዎ። ኣብ 2004 ናይ ሽዑ ወናኒ ፈይስቡክ ዝበሃል ዝነበረ ኣብዚ ሕጂ እዋን ድማ ሜታ ዝበሃል ዘሎ ኩባንያ ማሕበራዊ መራኸቢ: ማርክ ዘከርበርግ ምስ ብጾቱ ኮይኖም: ተመሃሮ ካልኣይ ዓመት ዩንቨርስቲ ሃርቫርድ ኣብ ዝነበርሉ: ከመይ ጌርና ኣብዚ ዉሽጢ ዩንቨርስቲ ብዝቐለለ ምስ ኣዕሩኽትና ንራኸብ ዝብል ሓሳብ ሒዞም ተበጊሶም። ከም ዉጽኢቱ ድማ ንፈይስቡክ ክምስርቱ ከኣሉ። ኣብ ዉሽጢ 6 ዓመታት ጥራይ ከኣ ካብቲ ካምፓስ ናይቲ ኮሌጅ ተበጊሱ፡ ብዝቕልጠፈ ናህሪ ክሳብ ዋይት ሃውስ: ቤት ጽሕፈት ፕረዚደንት ናይ ሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካ ክበጽሕ ክኢሉ። ማርክ ዘከርበርግ ኣብዚ ሕጂ ሰዓት ብልዕሊ 200 ቢልዮን ዶላር 3ይ ናይ ዓለምና ዝሃብተመ ሰብ እዩ።

ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢ ብሓንቲ ግዜ ብመልክዕ ጽሑፍ: ድምጺ: ቪድዮን: ስእሊን: ብኣዝዩ ስማዊ ዝበሃል ክፍሊት ኣብ ዉሽጢ ውሑዳት ካልኢታት ጥራይ ናብ ሚልዮናት ዝኣኽሉ ሰባት መልእኽቲ ክትሰድድ ትኽእል ኢኻ። ከምኡ ስለዝኾነ ኢና ኸኣ ማሕበራዊ መራኸቢ ኢልና ንጽውዖ። ማሕበራዊ መራኸቢ ዘጠቓልሎ: ብዙሕ እኳ እንተኾነ፡ ገለ ካብቶም ፍሉጣት መተግበሪ ወይ ድማ ኣፕሊኬሽናት ንምጥቃስ ግና፣ ፈይስቡክ፣ ኢንስታግራም: ዋትስኣፕ: መሰንጀር፡ ወዘተ. ኩላቶም ናይቲ ኣቐዲና ዝጠቐስናዮ ስሙ ካብ ፈይስቡክ ናብ ሜታ ዝቐየረ: ዓርሞሽሻዊ ኣመሪካዊ ኩባንያ'ዮም። ካልኦት ድማ ከም በዓል ስናፕቻት: ቴለግራም: ረዲትን ኣቐዲሙ ትዊተር ሕጂ ኤክስ ዝበሃል ዘሎ: ኣብዚ ሕጂ ሰዓት ከኣ ዳርጋ ዓለም ምሉእ ተቖጻጺሩ ዝርከብ ቲክቶክን ካልኦትን ይርከብዎም።

ኣብዚ ሕጂ ሰዓት ማሕበራዊ መራኸቢ ኣብ መንእሰያት ኣዝዩ ዓቢ ጽልዋ እዩ ዘለዎ።

ዛጊት ተኻይዱ ብዘሎ ዳህሳስ ድማ፡-

- ኣብ ሓደ መዓልቲ ልዕሊ 3.2 ቢልዮን ስእልታትን: 720,000 ሰዓታት ቪድዮታትን ብተጠቀምቲ ማሕበራዊ መራኸቢ ይዘዋወር።
- መዓልታዊ 4.74 ቢልዮን ንጡፋት ተጠቀምቲ ኣለዉ።
- ልዕሊ ፍርቂ ካብ ህዝቢ ዓለም ማሕበራዊ መራኸቢ ይጥቀም።
- ኣብዚ ሕጂ እዋን: ሓደ ኮተቴ ብገምጋም 8.5 ሕሳባት ናይ ማሕበራዊ መራኸቢ ኣለዎ።
- 81% ሚእታዊት ካብ ኣመሪካውያን ኣብ ግዜ መኣዲ ሞባይሎም ይፍትሹ።
- 90 ሚእታዊት ኣብ ክሊ ዕድመ 13 ክሳዕ 17 ዝርከቡ

መንእሰያት፡ እንተ ወሓደ ሓደ ካብ ዓይነታት ማሕበራዊ መራኸቢ ይጥቀሙ።

- 75 ሚእታዊት ካብ ተጠቀምቲ ብዛዕባ ነብሶም ዝምልከት ሓበሬታ ወይ ፕሮፋይል ይዝርግሑ።
- 51 ሚእታዊት እንተ ወሓደ ሓደ ግዜ ኣብ መዓልቲ ኣመት ናይ ማሕበራዊ መራኸቢ ይገብሩ።
- 2/3 ሚእታዊት ኣብ ሞባይላቶም ናይ ኢንተርነት ምጥቃም ተኸእሎ ኣለዎም።
- ብሓፈሻዊ ገምጋም ኮቴቴታት፡ ኣብ መዓልቲ 9 ሰዓታት ካብ ግዚኦም ኣብ ኢንተርነት የሕልፍዎ።

ስለዚ እዚ ካብ ኮነ እቲ ሓቂ፡ ዘለዎ ጽልዋ እወታውን ኣሉታውን ኢልና ኣብ 2 ከፊልና ክንርእዮ ኢና። በቲ እታዊ መዳዩ ክንጅምር። መንእሰያት ንማሕበራዊ መራኸቢ በቲ እወንታዊ ሸነኹ እንተ ተጠቂሞምሉ ብዙሕ ረብሓታት ኣለዎ።

እወንታዊ መዳይ ማሕበራዊ መራኸቢ

- ሓድሽን እዋናውን ሓበሬታ ንምእራር ይሕግዞም
- ሓደስቲ ኣዕሩኽ ከጥርዩሉ ይኽእሉ።
- ሓሳባቶም ንኻልኦት ከካፍሉን ቀሊል ናይ ኢሂን ምሂን መድረኻት ክፈጥረሎምን ይሕግዞ።
- ውሑዳት መላጉም ብምጥዋቕ ጥራይ፡ ዝደለይዎ ዓይነት ፍልጠት ክረኽቡ ይኽእሉ።
- ምስ መሓዙቶምን ኣዕሩኽቶምን ክራኸቡ ይገብር።
- ምስ ከም ናታቶም ዝኣምሰለ ዝምባለ ዘለዎም ሓደስቲ ኣዕሩኽ ክራኸቡ ዕድል ይፈጥር።
- ንሓደ ዝተወሰነ ስራሕ ሓገዝ ናይ ኮሚኒቲ ንኽረኽቡ ዕድል ይፈጥረሎም።
- ገዛእ ነብሶም ክፈልጡን ንኻልኦት ከፋልጡን
- ንሓድሕዶም ስርሓት ስነ ጥበብ ከለዋወጡ
- ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢ፡ 20 ዓመት ዝጠፍኣካ ዓርከኻ ወይ ፈታዊኻ ወይ ናይ ሂወት መናብርትኻ ብቐሊሉ ክትረክብ ትኽእል
- ብተወሳኺ ሎሚ ብዙሓት መንእሰያት፡ ንኽም ዩቱብን ካልኦት ማሕበራዊ መራኸብን ተጠቂሞም ከም ምንጪ ኣታዊ ይጥቀሙሉ ኣለዉ።

ኣሉታዊ መዳይ ማሕበራዊ መራኸቢ፡-

- እቲ ዝኸፍአ ኣሉታዊ ሳዕቤን፡ መንእሰያት ናታቶም ምዕራፍ ሓደ፡ ምስ ናይ ካልኦት ምዕራፍ 20 ብምውድዳር ካብ ሰቦም ብዙሕ ዝተረፉ ኮይኑ ከም ዝስምዖም ይገብር። ብተወሳኺ ቅርጺ ኣካላቶም ብምውድዳር ንምንታይ ኣነ ኸምኡ ዓይነት ቅርጺ ኣካላት ዘይብለይ ብምባል ኣደዳ ዝተፈላለየ ሕማማትን ማህሰይቲን ይኾኑ
- ብኣካል ብቕጥታ ምስ ሰባት ናይ ምብህሃል ክእለቶም ኣብ ሓደጋ የእቱ
- ብስም ረብሓ ዘይብሉ መን ተዓወተ ዝበሃል ፈተነ (Challenge) እናበሉ ንሂወቶም ኣብ ኣዝዩ ዝፈታተን ነገራት ክገብሩ ይደፋፍኦም
- ብሓገዝ ኣፕሊኬሽናት ተጠቂምካ ንነብስኻ ካልእ ሰብ ኣምሲልካ ብምቕራብ፡ ንባዕልኻን ካልኦት ሰባትን ምግጋይ
- ዘይቅኑዕ ሓበሬታ የተሓላልፍ
- ደቂ ኣንስትዮ ብቕርጺ ሰብነተን ከምዘይዓግባ ይገብር። ከምዉጽኢቱ ኸኣ ብሰንኪ ብዘለወን ዘይዕጋበት ኣካላዊ ኣቃዉማ፡ ኣሽሓት ዶላራት ብምፍሳስ፡ ነቲ ተፈጥሮ ዝዓደለን ቅርጺ ገዲፈን፡ ከምቲ ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢ ዝርእይኦ ዝበዝሐ ሰዓብቲ ዘለዎ ቅርጺ ኣካላት ንኽህልወን ብዙሕ ዓይነት መጥባሕቲ ይገብራ ኣለዋ።
- ብቐሊሉ ንሓደገኛን ሃሳይን ዝኾነ ትሕዝቶታት ዘለዎም፡ ከም ንጾታዊ ርክብ፡ ዘቤታዊ ጎነጽ፡ ሓሸሽ፡ ጎነጻዊ ባህሪ ወዘተ ይቃልዑ፣
- ብተወሳኺ ኣብ 2023 መጽሄት ፎርብስ ዝተዘርግሐ ሓበሬታ እንተርኢና፡ ብሰንኪ ፈይስቡክ፡ ሓደ ካብ 5 ኣመሪካዉያን መጻምድቲ ብሰንኪ ፈይስቡክ ይፋትሑ፡ እዚ ድማ ብስታትስቲካዊ ቁጽሪ፡ ፈይስቡክ 20 ሚእታዊት ጠንቂ ናይቲ ጠቕላላ ኣብ ኣመሪካ ዚጋጥም ፍትሓት ኮይኑ ኣሎ።
- ጸገማት ድቃስን፡ ምምዝባል ናይ ኣመጋግባን የኸትል
- ልዕሊ ዓቕን ናይ ሰባት ኢደህቦ ምድላይ
- ንሓደገኛታት ሰባት ይቃልዑ
- ንጸርፊ ሳይበር፣ እዚ ኸኣ ጠንቂ ቅዛንነትን ነብሰ ቕትለትን የቃልዕ
- ብዛዕባ ነብሶም ልዕሊ ዓቕን ሓበሬታት ከምዝካፈሉ ይገብር፡ ብሕትዉንኦም ኣብ ሓደጋ ይኣቱ።
- ንልዕሊ ዓቕን ምዉዕዋዕ ይቃልዑ፡ ከም ዉጽኢቱ ኣዝዮም ሓሸሽቲን ዘረዉቲ ገንዘብን ይኾኑ

- ምኩልላፍ ናይ ስድራቤታዊ ግዜ: ናይ ድቃስ ግዜ፣ ዕዮ ገዛ ወዘተ የሰናኽል
- ክሳብ ደረጃ ወልፊ ክዓርግ ይኽእል
- መወዳእትኡ ድማ: ሓፈሻዊ ፍርያምነትን ብቕዓት ናይ ስራሕ የጉድል።
- ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢ ሓደ ቅመራ ናይ ኣገባባት ወይ ብእንግሊዘኛ ኣልጎሪዝም ዝበሃል ኣዝዩ ረቂቕ መስርሕ ኣሎ፡ ቀንዲ ስራሕ ናይዚ ኣልጎሪዝም ዝበሃል: ካብቲ ድሮ ኣካይድካዮ ዘለኻ ንጥፈታት ተበጊሱ: ንስኻ ትደልዮ ሓበሬታትን ሰባትን ጥራይ ይቕርበልካ: ናይዚ ሳዕቤን ድማ ዘለዉኻ ሓበሬታታት ናብ ሓደ ኣንፈት ጥራይ ዝዛዘዉን ምሉእነት ዝጎደሎምን ይኾኑ'ሞ ጌጋ ዉሳነ ክትወስድ ዝለዕለ ተኽእሎ ኣሎ።
- ኣደዳ ዝተፈላለዩ ስዉራት ሰረቕቲ ይቃልዑ
- ምስ ዕድምኦም ዘይከይድ ትሕዝቶታት ክዕዘቡ ይገብር
- ኣብ ካልእ ንጥፈታቶም ተገዳስነት ከምዘጉድሉ ይገብር
- ካብ ስዳራቤቶምን መሓዙቶምን ከምዝገንጸሉ ይገብር

ሓቅታታ ማሕበራዊ መራኸቢ ከምዚ ኣብ ላዕሊ ዝተገልጸ ካብ ኮነ እምበኣር: ቀጺሊ ሓደ ሓደ መፍትሒታት ከቕምጥ:-

- ኣቐዲምካ ቅድሚ ማሕበራዊ መራኸቢ ምጥቃምካ:ብዛዕብኡ እኹል ተረፍ ዝኾነ ሓበሬታ ክህልወካ ምግባር እዩ: ከምዚ ብምግባር ጥራይ ካብቲ ብዘይ እኹል ኣፍልጦን መጽናዕትን ብሃውሪ ትገብሮ ንጥፈታት ብዙሕ ከድሕነካ ይኽእል እዩ።
- ካልኣይ ነገር ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢ ምንባርን ኣብ ናይ ብሓቂ ዓለም ምንባርን ዘሎ ፍልልይ ምፍላጥ ኣገዳሲ እዩ
- ኩሉ ግዜ ሓደሽቲ ኣዕሩኽ ኣብ ምጥራይ ማለት:ኣብ ምቕባልን ምስዓድን ኣዕሩኽቱኻ ክኾኑ ትደልዮም ሰባት: ኣዚኻ ጥንቁቕን መሪጽን ምኻን
- ብዛዕባ ናይ ዉልቃዊ ድሕረ ባይታኻ ኣመሓድሮን: ብዙሕ ብዛዕባ ዉልቃዊ መንነትካ ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢ ዘይምዝርጋሕን
- ፓስዎርድኻ ኩሉ ግዜ ቀያይሮ
- ዘይትጥቀመሉም ናይ ቀደም ሕሳባትካ ዕጸዎም
- ኣብ መወዳእታ ሕጊ 24 ሰዓታት ምኽታል: ሕጊ 24 ሰዓታት ዝበሃል ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢ ዝኾነ ነገር: ስእሊ: ቪድዮ: ጽሑፈት ክኸዉን ይኽእል: ቅድሚ ምልጣፍካ ወይ ፖስት ምግባርካ: ን24 ሰዓታት ደው ኣብሎ: ነዛ ትሕዝቶ እዚኣስ ድሕሪ 24 ሰዓታት ምሰቐልክዋ'ዶ ኢልካ ንነብስኻ ድሕሪ ምሕታትካ: ድሕሪ 24 ሰዓታት እቲ መልሲ እወ ኮይኑ እንተረኺብካዮ: ለጥፎ። ከምዚ ዓይነት ሜላ ኣቐዲምካ ፈሊጥካ ምጽናዕ ሓጋዚ እዩ።
- ብዝተኻእለ መጠን ትረኽቦ ሓበሬታ: ምንጩ ካብ ልዕሊ ሓደ ንላዕሊ ማሕበራዊ መራኸቢ ክትረኽቦ ፈትን
- ኣተኩሮኻ ኣብቶም ቀንዲ ቀንዲ ዝኾኑ ሓበሬታት ግበሮ
- ምእንቲ ሓደ ዝተማልአ ኣጠማምታ ክህልወካ ዝረኸብካዮ ሓበሬታታት: ምስቲ ዘለካ ዉህሉል ፍልጠት ኣወሃሂድካ ተጠቀመሉ
- እቲ ተለጢፉ ዘሎ ሓበሬታ ኣብቲ መቦቆላዊ ቦትኡ ድዩ ዘሎስ: ወላ ኣብ ካልእ እዩ ዘሎ ኣረጋግጽኣብቲ መርበብ በዓል መንዮም ዘለዉ: ንዓኦቶምከ በዓል መንዮም ዝስዕብዎም ፍለጥ
- ኣብ መወዳእታ እቲ ረኺብካዮ ዘለኻ ሓበሬታኽ: ኣብ ካልእ ማሕበራዊ መራኸቢታት ኬድካ ክረጋገጽ ይከኣል።

ከም ወልፊ ንኸይስዕርር፡-

1. ማሕበራዊ መራኸቢ ኣብ ምጥቃም ተጥፍኦ ዘለኻ ግዜ: ኣብ ወረቐት መዓልታዊ: ሰሙናዊ: ወርሓዊ እናበልካ መዝግቦ'ሞ: ነብስኻ ኣብ ከመይ ደረጃ ኣላ ብቐሊሉ: ክትፈልጣ ኢኻ
2. መዉሃቢ ምልክታ ወይ Notification: ኣጥፍኣዮ ማለት off ግበሮ
3. ብዙሕ ግዜ ሞባይልካ ካብ ምጥዋቕ ተቖጠብ
4. ኢንተርነት መዓስ ከም ትጥቀም ንጹር መደብ ይሃሉኻ
5. ስራሕ ኣብ ዝሓዝካሉ እዋን ሞባልካ ዕጸዎ፣ ጠንቂ ረብሻ ክትኮነካ ስለ ትኽእል
6. እንተተኻኢሉ ማሕበራዊ መራኸቢ ጥራይ ትጥቀመላ፣ ተወሳኺት ሞባይል ምሓዝ
7. ብኣካል ምስ ኣዕሩኽትኻ ግዜ ምሕላፍ
8. ዕቱብ ነብሰ ቁጽጽር ምግባር
9. እዚ ኹሉ ጌርካ እንተዘይተዓዊትካ: ኩሎም መተግበሪ ወይ ኣፕሊኬሽናት: ናይ ማሕበራዊ መራኸቢ ካብ ሞባይልካ ደምስሶም።

ማሕበራዊ መራኸቢ ከም ሓደ ኣካል ናይ ቴክኖሎጂ መጠን: ናቱ ኣወንታውን ኣሉታውን ሸነኽ ኣለሊኻ ኣብ ጥቕምኻ ከተዉዕሎ ምግባር: ንቕሓትን ኣፍልጦን ጥራይ እዩ ዝጠልብ።

ምንጪ:- gameequitters.com

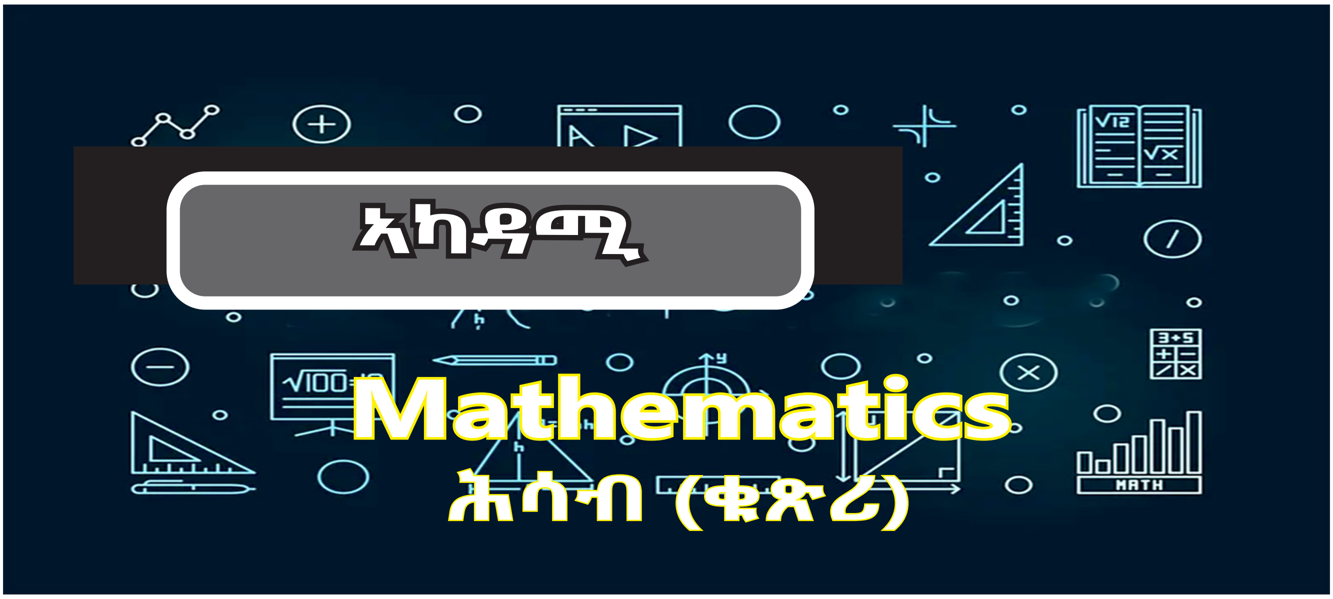

ልዕሊ ኹሎም ብምኳኑ ዝለዓለ ኣቓልቦ ዝጠልብ ዓውደ-ትምህርቲ

ብርሃነ በርሀ

“ፍልጠት ሓይሊ’ዩ!” ዝብል ኣበሃህላ ንመብዛሕትና ሓድሽ ኣይኮነን። እዚ ኣበሃህላ’ዚ ፍልጠት ክሳዕ ክንደይ ኣገዳሲ ምዃኑ ንምግላጽ ዝተባህለ’ዩ። ኣብ ኩሉ ንጥፈታትና ሓይሊ ክንረክብ እንተድኣ ኰንና ፍልጠት ክህልወና ናይ ግድን ይኸውን። ፍልጠት ብወግዓውን ዘይወግዓውን ኣገባባት ክንረክብ ንኽእል ኢና። ካብ ቤት ትምህርቲ እንረኽቦ ፍልጠትን ክእለትን እቲ ቀንዲ ምንጪ ፍልጠት እንረኽበሉ ወግዓዊ መገዲ’ዩ። ካብ ማዕከናት ዜና፡ ማሕበራዊ መራኸቢታት፡ ካብ እነንብቦም መጻሕፍን ካልእ ጽሑፋትን፡ ካብ እንዕዘቦም ፊልምታት፡ ኣብ ከባቢና ካብ ዝርከቡ ሰባት፡ ወዘተ. እንረኽቦ ፍልጠትን ክእለትን ከኣ ዘይወግዕዊ ፍልጠት እንረኽበሉ መንገዲ’ዩ። ኣብ ኣብያት ትምህርቲ ካብ ንረኽቦም ዓይነታት ትምህርቲ ቊጽሪ (mathematics) ብቐዳምነት ዝስራዕ ዓውዲ እዩ። ቊጽሪ (ሕሳብ) ስፍሓቱን ዕምቆት ትሕዝቶኡን ዝፈላለኳ እንተ ኾነ፡ ዳርጋ ኣብ ኩሉ ዓይነት ዓውዲ ብውሑድ ይኹን ብብዙሕ መጠን እንረኽቦ ብምዃኑ፡ “ልዕሊ ኹሎም ዓውድታት ትምህርቲ ዝስራዕ’ዩ።” እንተ ተባህለ ምግናን ኣይከውንን።

ቊጽሪ (ማተማቲካ፡ ሕሳብ፡ ኣልጀብራ፡ ትሪጎኖመትሪ፡ ጂኦመትሪ፡ወዘተ. ዘጠቓልል) ካብ ዕለታዊ ንጥፈታት ናብራና ክሳዕ ዝለዓለ ምዕባለ ተክኖሎጂ ዝዝርጋሕ፡ ሓደ ካብቶም ክንፈልጦም ዝግበኣና ኣገደስቲ ዓውድታት ናይ ፍልጠት ይገብሮ። በዚ ኸኣ፡ “መሰረት ናይ ኩሎም ናይ ፍልጠት ዓውድታት’ዩ።” ተባሂሉ ክጽዋዕ ይንእሶ’በር ኣይውሕዶን።

እዚ ኾይኑ ከብቅዕ ግን፡ ቊጽሪ ከም ዓይነት ትምህርቲ ብደረጃ ዓለም ክርአ እንከሎ፡ ተመሃሮ ንቊጽሪ ናይ ምምሃር ሸውሃቶምን ተገዳስነቶምን እናጎደለን እናንቆልቆለን ይኸይድ ከም ዘሎ’ዩ ዝሕበር።ተማሃሮ ናይ’ተን ምዕቡላት ዝበሃላ ሃገራት ከይተረፉ ኣብ ቊጽሪ ደኺሞም ከም ዘለዉ’ዩ ጸብጻባት ዘመልክቱ። ኣብዚ ሕጂ እዋን ኣብ 15 ዓመት ኣብ ዝዕድሚኦም ተመሃሮ ዝተገብረ እዋናዊ መጽናዕቲ መሰረት ብምግባር ዝተዘርግሐ ሓበሬታ ከም ዘመልክቶ፡ ናይ ምብራቕ እስያ ሃገራት ተመሃሮ ዝሓሸ ውጽኢት ብምምዝጋብ፡ ኣብ ቅድሚት ተሰሪዐን ከም ዘለዋ እዩ ዘርኢ። ቻይና፡ ደቡብ ኮርያ፡ ቬትናም፡ ኢራን፡ ጃፓን፡ ታይዋን፡ ታይላንድ፡ ሲንጋፖር፡ ሰሜን ኮርያን ህንድን ቀዳሞት 10 ሃገራት’ዮም። ብደረጃ ኣፍሪቃ እንተ ርኢና ኸኣ ሲሸልስ፡ ሞሪታንያ፡ደቡብ ኣፍሪቃ ኣብ ቅድሚት ተሰሪዐን ንረኽበን።

ኣብ ወርሒ ጥቅምቲ 2024 ‘ሕሳብ ምሕሳብ’ ብዝብል ኣርእስቲ ኣብ ሓዳስ ኤርትራ ኣብ ኣርባዕተ ተኸታተልቲ ክፋላት ኣብ ዝወጽአ ጽሑፍ፡ ናይ ነዊሕ ዓመታት ተመክሮ ዘለዎም ሊቃውንቲ፡ መምህር ጊደዎን ኣባይን መምህር ብእምነት ተኽልዝግን፡ “ሕሳብ (methematics) ዝበሃል ዓይነት ትምህርቲ፡ ቊጽሪ ጥራይ ኣይኮነን ዝሓቊፍ። ቊጽሪ ማለት ምቝጻር እዩ። እዚ ኣጸዋውዓ፡ ኣብ ኣርብዓታት ካብ እተጻሕፈ ‘መባእታ ቊጽሪ’ ዘርእስቱ መጽሓፍ ብልምዲ ዝተራዕመን ክሳዕ ሕጂ ንጥቀመሉን

ዘለና ግጉይ ስያመ ከም ዝኾነ ብምምጓት፡ እቲ ቅኑዕን ንኹሉ ዝሓቝፍን መጽውዒ ‘ሕሳብ’ ከም ዝኾነ እዮም ኣገንዚቦም። በዚ ኸኣ ካልኦት ሴማውያን ቋንቋታት “ሂሳብ፡ ሂሳቡ፡” ዝብል ቃል ከም ዝጥቀሙ ብኣብነት ብምቕራብ፡ ነቲ ዘልዓልዎ ስነ-መጎት ዝድርዕ ጭብጢ ኣቕሪቦም። ከብዚ ብምብጋስ ኣብዚ ጽሑፍ ንኽልቲኡ ቃል ኣብ ሓደ ተጠቒመ’የ ከቕርቦ ፈቲነ ዘለኹ’ሞ ከም ርዱእ ክትወስድዎ ኣቐዲመ እሕብር።

እዞም ገዳይምን ምኩራትን መምህራን፡ ነቲ ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ)ዝርአ ዘሎ ምንቁልቋል ተገዳስነትን ውጽኢት ተመሃሮን ንምፍታሕ ብምሕላን፡ ኣብ ዝሓለፉ ክልተ ዓመታት ኣብ ናይ ዕረፍቲ ግዚኦም ኣብ እዋን ክረምቲ ናብ ሃገሮም ብምምጻእ ምስ መምህራን ናይ ስልጠናን ልዝብን መደባት ከም ዘካየዱ ሓቢሮም። ነቲ ድኽመት ዝሕግዙ ዝበልዎም ዝተፈላለዩ ሓሳባትን መደባትን’ውን ኣቕሪቦም እዮም።

ኣብ ሃገርና ጽጹይ መጽናዕቲ ዝሓትት’ኳ እንተኾነ ፡ ኣብ ሃገራዊ መርመራ 12 ክፍሊ(ማትሪክን) ናይ 8ይ ክፍልን መርመራን (ጀነራል)፡ ተመሃሮ ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ) ዘመዝግብዎ ዘለዉ ውጽኢት፡ ዓመት መጽአ እናጎደለ ይኸይድ ከም ዘሎ እዩ ገምጋማት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ዘርኢ። እዚ ገምጋም ተመሃሮ ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ) ዘለዎም ተገዳስነትን ናይ ምምሃር ሽውሃትን እናንቆልቆለ ከም ዝመጽአ’ዩ ዘነጽር። ካብ ግዜ መግዛእቲ ሃይለስላስ ክሳዕ እዋን ፈለማ ስርዓት ደርጊ ዝነበረሉ፡ ኤርትራውያን ተመሃሮ ኣብ ቍጽርን ምስኡ ዝተሓሓዝ ፊዚክስን ብደረጃ ኢትዮጵያ እቶም ዝሓየሉን ዝነፍዑን ከም ዝነበሩ’ዩ ብዙሕ ግዜ ዝግለጽ። እዚ መንፍዓትን ድሌትን ግን ብብግዚኡ እናጎደለ እዩ ክኸይድ ጸኒሑ። ኣብ ፈለማ ናይ ናጽነት ዓመታት እቲ ተገዳስነትን መንፍዓትን ብመጠኑ ክብርኽ’ኳ እንተ ተራእየ፡ ድሒሩ ግን ጠንቁ ብዘይተፈልጠ ምኽንያታት ብብቕሉብ ክንኪ እዩ ተራእዩ።

ምስ ምቕሊቃል ዝተፈላለዩ ናይ ተክኖሎጂ መሳርሒታት፡ ሰባት ኣብ’ዞም ነገራት ጽግዕተኛ እናኾኑ ብምምጽኦም፡ ኣብ ክንዲ ብሓንጎሎም ሓሲቦም ዝቕምሩን ዝሰርሑን በዞም ሓገዝቲ ነገራት ምጥቃም የዘውትሩ ብምህላዎም፡ ሓንጎሉም ከም ዝለምስን፡ ከይተረዶም ናይ ምቕማርን ምዝካርን ዓቕሞም እናሰነፈ ከም ዝኸይድን ይገብሮ’ሎ። ቀደም ብዓሰርተታት ናይ ዝቑጸሩ ናይ ተለፎን ቁጽርታት ብሓንጎሉ ዝሕዝ ዝነበረ ሰብ ፡ ምስ ምምጻእ ተንቀሳቓሲ ተሌፎን ናይ ቀረባ ሰቡ ቍጽሪ ቴለፎን ኣብ ዘይዝክረሉ ደረጃ’ዩ በጺሑ ዘሎ። ኣብ ምቕማር 4 ተግባራት ሕሳብ (ቍጽሪ) እንተ ርኢና’ውን፡ ቀደም ብዘጽንዖ ናይ ምርባሕ ሰሌዳ ተጠቒሙ ብሓንጎሉ ብምሕሳብን ኣብ ወረቐት ብምስራሕ’ዩ ነቲ ዝደለዮ ውጽኢት ዝረኽቦ ነይሩ። ሎሚ ግን ዋላ ነቲ’ ዝቐለለ ናይ ሓደ ኣሃዝ ምድማር፡ ምጒዳል፡ ምርባሕን ምምቃልን ከይተረፈ ኣብ ሞባይሉ ብዘሎ ካልኩሌተር ክሰርሕ ምርኣይ ልሙድ ኮይኑ’ሎ። እዚ ኸኣ ሓደ ከም መርኣያ ጠንቂ ንምንቁልቋል ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ) ክውሰድ ይከኣል።

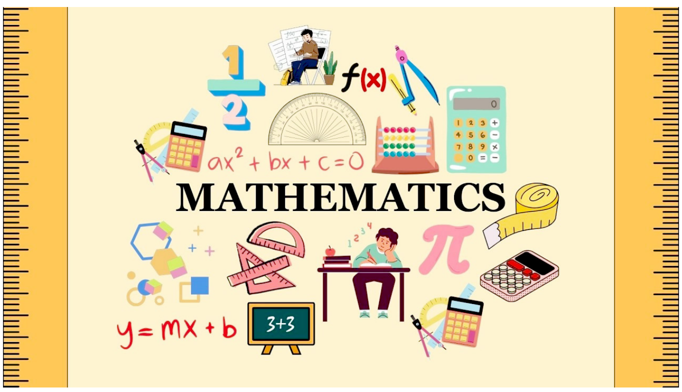

እቲ ቀንድን መሰረታውን ክፍለጥ ዘለዎን ነገር ግን፡ ተመሃሮ ደቅና ንሕሳብ (ቍጽሪ)፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ክመሃርዎ ዘለዎም ዓይነት ትምህርቲ’ምበር፡ ኣገዳስነቱ ተረዲእዎም ይመሃሩ ዘይምህላዎም እዩ። ብወገን መማህራን’ውን ነቲ ዓይነት ትምህርቲ ክምህሩ ስለ ዝተመደቡ፡ ብመሰረት እቲ ኣብ መምሃሪ መጽሓፍ ዝቐረበ መምርሒ፡ ነቲ ትሕዝቶ ናይ’ቲ መጽሓፍ ኣብ ምሽፋንን ኣብ ምጭባጥን ኣተኲሮም እዮም ዝምህሩ። ኣብቲ ናይ መምህር መምርሒ ይኹን ኣብ’ቲ መምሃሪ መጽሓፍ፡ ንኣገዳስነትን ጠቕምን ናይ’ቲ ዓይነት ትምህርትን ኣብ መዓልታዊ መነባብሮ ዘለዎ ኣገዳስነትን ዘብርህ ተወሳኺ ሓበሬታ ብዘይ ምህላዉ፡ ኪኖ’ቲ ነቲ ትሕዝቶ ምሽፋን ዝኸይድ ምድላዋት ዝገብሩ ኾይኑ ኣይስመዓንን።

ስለዚ ሕጂ’ውን፡ “ተገዳስነት ተመሃሮ ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ) ስለምንታይ ይጎድል ኣሎ? እቲ ውጺኢት’ከ ስለምንታይ ትሑት ይኸውን ኣሎ? እቲ ጠንቂ ወይ ምኽንያት እንታይ’ዩ?” ኢልና ክንሓትት እንተድኣ ኴንና፡ ብዙሓት ረቛሒታት ኣብ ዝግምት ዘእትወ ብዙሕ መጽናዕቲ ዝደሊ፡ ነዊሕ ግዜ ዝወስድን ብዙሕ ክኢላዊ ዓቕምን ምወላ ገንዘብን ንዋትን ዝሓትትን መስርሕ ብምዃኑ፡ ኣብ ሓጺር እዋን ክፍታሕ በዳሂ ክኸውን ዝኽእል ኮይኑ ይስመዓኒ።

እቲ ቀንዲ ክትኩረሉን ኣቓልቦ ተዋሂብዎ ክስረሓሉ ዘለዎን ነገር፡ ነዚ ኣብ ተመሃሮ ዘሎ ክፍተት ወይ ጋግ ናይ መረዳእታን ተገዳስነትን ክብርኽ ዝሕግዝ ስራሕ

ቀዳምነት ተወሂብዎ ክስርሓሉ ዝያዳ ሓጋዚ ምኾነ። ተመሃሮ ደቅና ሕሳብ (ቍጽሪ) ከም ዓይነት ትምህርቲ ካብ ቅድመ ትምህርቲ ክሳዕ ኮለጃት ብቀዋምነት ከም መሰረታዊ ዓውዲ ተወሲዱ ክመሃሩ ዝተደለየሉ ምኽንያት ብዝግባእ ክንገሮምን ክሕበሮምን ኣለዎ። ሕሳብ (ቍጽሪ)ኣብ'ዞም ሕጂ ንጥቀመሎም ዘለና መሳርሒታት፡ ትሕተ ቅርጺ፡ ዕደና፡ ሕርሻ፡ ምህንድስና፡ ጥዕና፡ ኮምፒተር፡ ሮቦቲክስ፡ ጠፈራዊ ምርምር፡ በረራ (ኤሮስፐስ)፡ ስነ መድሃኒት፡ ስነ ቀመም፡ ሰብ ሰርሖ ብልሒ (AI)፡ ወዘተ. ዓቢ ኣስተዋጽኦ'ዩ ዘለዎ። ሎሚ ዓለም ትድነቐሉ ዘላ ውጽኢት ቴክኖሎጂን ፍሉያት ህንጻታት፡ ማሺነሪታትን ኣብ ህዋ ዝግበር ዘሎ ምርምራትን ኩሎም ውጽኢት ሕሳብ (ቍጽሪ)እዮም። ቍጽሪ ከም ዓውዲ እንተ ዘይህሉ እዚ ሕጂ ኣብ ዕለታዊ ናብራና ንጥቀመሉ፡ ካብ ዝነኣሰን ዝቐለለን ክሳብ ሕጂ ምዕባለ ዘምጽኡ ውጽኢት ቴክኖሎጂያዊ መሳርሒታትን ኣምበይምተበጽሐን ነይሩ።

እሞ ደኣ ሕሳብ (ቍጽሪ) ከም ዓውዲ ከምዚ ኣብ ላዕሊ ዝተገልጸ ዓይነት ኣበርክቶ ከም ዘለዎ፡ ንተመሃሮ ከከም ደረጃ ዕድሚኦምን ክፍሎምን፡ ኣብ መዓልታዊ ንጥፈታትና፡ ኣብ ቤትናን ካብ ቤትና ውጻእን ዘለዉ ነገራትን ከም ኣብነት እናረኣና፡ ንኣገዳስነቱ ብቐረባ ከም ዝፈልጥዎን ዝርድእዎን ክንገብሮ እንተ ኽኢልና፡ እቲ ጸገም ኣብ ሓጺር እዋን ክመሓየሽ ከም ዝኽእል ዘጠራጥር ኣይኮነን። ዛዕባና ሕሳብ (ቍጽሪ)ስለዝኾነ፡ ዝያዳ ኣተኵሮ ሂብናሉ'ምበር፡ ኩሉ ኣብ ቤት ትምህርቲ ዝወሃብ ናይ ትምህርቲ ዓውዲ፡ ዘለዎ ጠቕምን ኣገዳስነትን ብኸምዚ ኣገባብ ክነረድኦምን ክንሕብሮምን እንተ ኽኢልና፡ እቲ “ፍልጠት ሓይሊ'ዩ!” ዝብል ኣበሃህላ ክሳዕ ክንደይ ሓቅን ኣገዳስን ከም ዝኾነ ብቐሊሉ ክበርሃሎም ይኽእል'ዩ።

ስለዚ እቲ ተገዳስነትን መረዳእታን ተመሃሮና ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ)ንምስፋሕን ናብ ዝለዓለ ደረጃ ንምብጻሕን፡ ሕሳብ (ቍጽሪ)ካብቶም ካልኦት ዓይነታት ትምህርቲ ዝፈልዮ ረቓሒታትን ብኸመይ ኣገባብ ክንምህሮም ከም ዘለናን ምፍላጥ ኣገዳሲ እዩ።

1. ሕሳብ (ቍጽሪ) ከም ዓይነት ትምህርቲ ሓንጎል ምስ ኢድ ተኣሳሲሩ ዝስራሕ ዘም ዝኾነ ምፍላጥ። ነቲ ሓንጎልና ዘመሓላልፎ መልእኽቲ ኢድና ተረዲኡ ነቲ ቀመር ኣብ ወረቐት የስፍሮ። ስለዚ ሕሳብ (ቍጽሪ)መዓልታዊ ኣብ መምሃሪ መጽሓፍትና ንዘለዉ ሕቶታት ብቐጻሊ ብምልምማድን ብምስራሕን ከነማዕብሎ ይከኣል'ዩ።

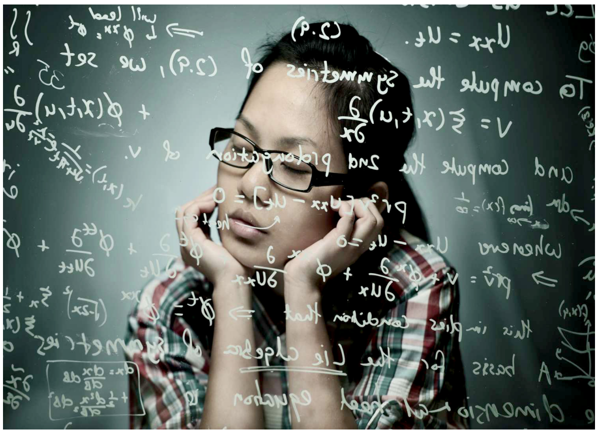

- ዝተፈላለዩ ናይ ሕሳብ (ቍጽሪ) ሕቶታት ኣብ ወረቐት ብምጽሓፍ፡ ኣብ ጁባና ብምምላእ፡ ኣብ ዝኾነ እዋንን ቦታን፡ ንበይንና ኣብ ንህልወሉ ይኹን ምስ መማህርትና፡ ከም ናይ ሞባይል ገይም (ጸወታ) እናተዘናጋዕና ክንሰርሖ እንተ ኽኢልና፡ እቲ ከም በዳሂ ወይ ከቢድ ኮይኑ ዝስመዓና ኣተሓሳስባን ስምዒትን ብምጒዳል፡ ከም ኣዘናጋዕን ኣዛናይን ንጥፈት ወሲድና ክንፈትዎን ዝነበረና ዓቅሚ ክውሰኽን ኣብ ምግባር ርኡይ ለውጢ ስለዘለዎ፡ ብኸምዚ ኣገባብ ክንሕዞን ክንትቀመሉን ይምከር።

2. ኣገባብ ኣጸናንዓ ሕሳብ (ቍጽሪ)ምፍላጥ። ቍጽሪ ከም'ቶም ካልኦት ዓይነታት ትምህርቲ ብምስማዕን ብምንባብን ጥራይ ምሉእ ብምሉእ ክንፈልጦን ክንርድኦን እንኽእል ዓውዲ ኣይኮነንን። ነቲ ብምስማዕን ብምርኣይን ዝቐሰምናዮ ፍልጠትን ሕግታትን ኣገባብ ኣሰራርሓን ብምርዳእ፡ መዓልታዊ ብርክት ዝበሉ ተመሳሳሊ ሕቶታት ኣብ መላመዲ ጥራዝና ብምስራሕ ኢና እነማዕብሎን ዝያዳ ክንርድኦን እንኽእልን። ንዝያዳ ኣፍልጦና ድማ ካልኦት ምስቲ ንመሃሮ ኣርእስቲ ዝተኣሳሰሩ ሓገዝቲ መወከሲታት ወይ መጽሓፍቲ ምጥቃም ተመራጺ እዩ።

3. ሕሳብ (ቍጽሪ)ምሉእ ኣድህቦን ኣተኩሮን ሂብና እንሰርሖ ዓውዲ ከም ዝኾነ ምፍላጥ። ንኣብነት፡- ኣብ መባእታ ኣብ ቀዳማይ ክፍሊ ተመሃሮ ሕንጻጻት ኣብ ወረቐት ብምሕንጻጽን ጻብዕቲ ኣእዳዎምን ካልእን ንምፍቃድ ዝሕግዞም ነገራትን ብምጥቃም'ዮም ምድማርን ምጒዳልን ዝሰርሑ። ኣብ ምሕንጻጽ ሕንጻጻት ወይ ኣብ ምፍቃድ እንተ ተጋግዮም፡ ነቲ ኣሰራርሓ ፈሊጦሞ እንከለዉ፡ ብሰንኪ ምውሳኽ ወይ ምጒዳል ናይ ሓደ ፍቕዲ ይጋገዩ። ኣብ ማእከላይን ካልኣይን ደረጃ'ውን ነቲ ሕግን ኣገባብ ኣሰራርሓን እናፈለጥዎ ኣብ መንጎ ኣቓልቦኦምን ኣድህቦኦምን ስለ ዘጒድሉ ብዝፍጽምዎ ንእሽቶ ጌጋ ነቲ መልሲ ይጋገይዎ። ስለዚ ነቲ ሕቶ ብምሉእ ኣድህቦን ጥንቃቐን ክሰርሕዎን ኣብ መወዳእታ ድማ ነቲ ዝተረኽበ

መልሲ ደጊሞም ከረጋግጽዎን የድሊ።

4. ኣብ ሕሳብ (ቀኣጽሪ) እቲ መልሲ ሓደን ፍሉጥን ብምዃኑ ዕግበትን ንጹርነትን ኣለዎ።

ናይ ቀኣጽሪ(ሕሳብ) ሕቶታት ኣብ ንሰርሓሉ እዋን፡ እቲ መልሲ ብእንተታት ዝምለስ ዘይኮነስ፡ ዝኾነ ሰብ ሕግን ኣገባባትን ተኸቲሉ እንተ ሰሪሕዎ ኣብ መወዳእታ እቲ ውጽኢት (መልሲ) ሓደ'ዩ ዝመጽእ። ስለዚ ነቲ ዝተረኽበ መልሲ ቅኑዕ ምዃኑን ኣብቲ ሕቶ ተመሊስካ ብምኻድ ብጥንቃቐ ብምርግጋጽ፡ ንቅኑዕነት ናይቲ መልሲ ምስ እትረጋግጽ ዕግበት ዝሀብ ብምዃኑ ናቱ ብልጫ ኣለዎ። ።

ኣብ ርእሲ'ዚ ዝተጠቕሰ ሓሳባት ካልእ ኣብ ግምት ክኣትዉ ዘለዎም ኣገደስቲ ነገራት እውን ኣለዉ።

ሀ/ ንኣገዳስነት ናይቲ ኣርእስቲ ወይ ትሕዝቶ ትምህርትን ኣብ ሂወቶ ዘለዎ ረብሓን ምትእስሳርን ምምሃር።

መምህራን ቅድሚ ናብቲ ዝምህርዎ ኣርእስቲ ምእታዎም፡ ንተመሃሮ ብዛዕባ'ቲ ክምህርዎ ዝደለዩ ኣርእስቲ ምስ መዓልታዊ መነባብሮኦም ዘለዎ ምትእስሳር ብመልክዕ ሕቶን መልስን ብምሕታት፡ ጭቡጥ ኣብነታት እናርኣዩ ኣብ ሂወቶም ብኸመይ ከም ዝጥቀምሉን ዘለዎ ኣገዳስነትን ከም ዝበርሃሎም ምግባር።

ለ/ ንተመሃሮ ኣብ ክንዲ ኣብቲ ኣብ መጽሓፎም ዘሎ መላመዲ ሕቶታት ጥራይ፡ ንጥቕምን ኣበርክቶን ናይ'ቲ ኣርእስቲ ዝገልጹ ተወሳኺ ሕቶታት ብምድላው ከም ዝሰርሕዎም ምግባር።

1. ኣመዳድባ መምህራን፡- ኣብ ኣመዳድባ መምህራን ብፍላይ ኣብ መዋእለ ሕጻናትን መባእታን እቶም መምህራን ብሓፈሻዊ ትምህርቲ ተመሪቖም ዝመጽኡ ብምዃኖም፡ ዝበዝሕ እዋን ኣብ ዝኾነ ዓይነት ትምህርቲ ተመዲቦም ከም ዝሰርሑ እዩ ዝግበር። ካብ መምህር ናብ መምህር ኣብ ሕሳብ (ቀኣጽሪ)ዘለዎም ተገዳስነትን ድሕረ ባይታን ክፈላለ ናይ ግድን እዩ። ሰለዚ እቲ ዝሓሸ ድሕረ ባይታን ተገዳስነትን ዝጸንሖ መምህር ምስቲ ጽቡቕ ድሕረ ባይታን ተገዳስነትን ዘይብሉ መምህር ክነጻጸር እንከሎ፡ ነቲ ፍልጠት ብዝሓሸን ብተገዳስነትን ናብ ተመሃሮኡ ኣብ ምትሕልላፍ ዝሓሸ ብቕዓትን ተኽእሎን ኣለዎ። ሙብዝሕትኦም ኣብ ማእከላይን ካልኣይን ደረጃ ዝምደቡ መምህራን፡ በቲ ዝተመረቑሉ ዓውዲ ዝምህሩ ብምዃኖም ኣብ ኣመዳድባ ካብቲ ታሕተዋይ ደረጃ ዝሓሸ እዩ። ይኹን'ምበር ኩሎም መምህራን ነቲ ዝተመረቑሉ ዓውዲ ናብ ተመሃሮ ኣብ ምትሕልላፍ ማዓረ ብቕዓት፡ ተገዳስነትን ዕቱብነትን ኣለዎም ማለት ኣይኮነን። ኩሉ ከም መምህር ዝምደብ በቲ ዝተማህረሉ ዓውዲ ይምደብ ማለት'ውን ኣይኮነን። ምስ ምብዛሕ ወይ ምውሓድ ናይ'ቶም ብሓደ ዓይነት ዓውዲ ዝተመረቑ መምህራን፡ ዘሎ ሃጓፍ ንምምላእ ገለ ገለ መምህራን ብዘይ ተመረቕሉ ዓውዲ ክምህሩ ይግበር'ዩ። ብፍላይ ኣብ ርሑቕ ገጠራት ኪጋጥም ግድነት እዩ።

ስለዚ ኣብ ኣመዳድባ መምህራን ብዝተኻእለ መጠን ብፍላይ ኣብ ሕሳብ (ቀኣጽሪ) ብቐዳምነት ብድሌት ናይቶም መምህራን ክኸውን፡ እተን ኣብያተ ትምህርቲ ድማ፡ ንድሕረ ባይታ፡ ተገዳስነትን ዓቕምን ናይ'ቶም ዝምደቡ መምህራን ብዕቱብን ብደቂቕን ብምጽናዕ፡ ነፍሲወከፍ መምህር ኣብ ዝፈትዎን ዘድምዓሉን ዓይነት ትምህርቲ ከም ዝምደብ ክግበር እንተ ተኻኢሉ ኣብ ሓጺር እዋን ገለ ለውጢ ከም ዝርአ ኣየጠራጥርን።

2. ብቐጻሊ ውሽጣዊ ስልጠናን ምልውዋጥ ተመክሮን ምውዳብ፡- ነፍሲ ወከፍ ቤት ትምህርቲ፡ ዓመት ምሉእ ብስሩዕን ብቐጻልን ዝኸይድ ውሽጣዊ ስልጠናን መድረኽ ምልውዋጥ ተመክሮን ብምክያድ፡ ኣብ መንን እቶም መምህራን ናይ ፍልጠትን ክእለትን፡ ኣገባብ ኣመሃህራ፡ ኣጠቓቕማ ሓገዝቲ መሳለጥያ ምህሮ፡ ምድላው ውጥን ምህሮ፡ ኣጠቓቕማ ግዜን ካልእን ዘጠቓለለ ምልውዋጥን ምስግጋርን ተመክሮን ዝነብሩሉ ባይታ ምፍጣር።

- ካብ መምህራን ዝለዓሉ በዓሂ ሕቶታትን ኣርእስታትን ብምልዓል ኣብቲ ዝተልዓለ ትሕዝቶ

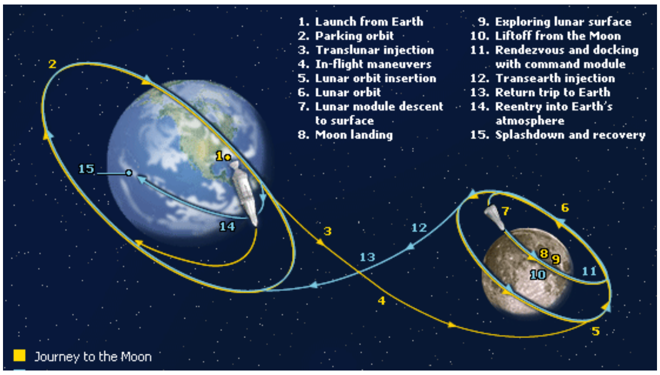

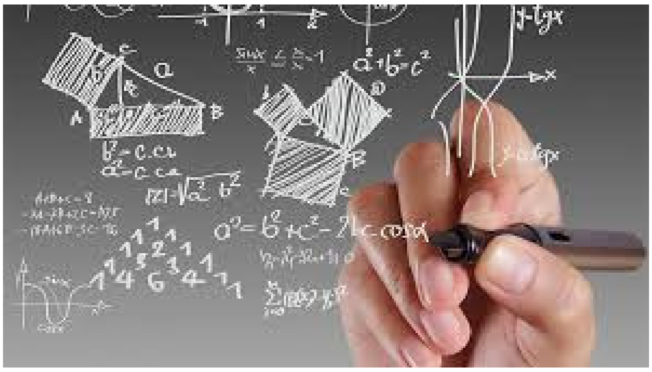

ሓባራዊ መረዳእታን ምዕሩይ ፍልጠትን ከም ዝህልዎም ምግባር።

3. መምህራን ንሓድሕዶም ኣብ ክፍሊ እናኣተዉ ኣብ ኣገባብ ኣመሃህራን ኣተሓሕዛን ኣተኣላልያን ተመሃሮ፡ ሓድሕዳዊ ተመክሮ ከም ዝለዋወጡ ብምግባር፡ ርእይቶ ከም ዝወሃሃቡ ምግባር።

- ኣብ ሓደ ዓይነት ክፍሊ ዝምህሩ መምህራን ውጥን ምህሮ ብሓደ ከም ዘውጽኡን ክፍሊ እናተቐያየሩ ከም ዝምህሩ ምግባር፡ ከም'ኡ'ውን ብብጽምዲ እናኾኑ ኣብ ክፍሊ ብሓባር ከም ዝምህሩ ምግባር።

3. ክኢላታት ናይቲ ዓውዲ ብምዕዳም ተወሳኺ ተሞክሮ ምቕሳም

- ናይ ኮለጃት መምህራንን ኣብ ቍጽሪ ልዑል ብቕዓት ዘለዎም ውልቀ ሰባትን፡ ናብ ቤት ትምህርቲ ብምዕዳም ተመኲሮን ፍልጠቶምን ከም ዘካፍሉ ምግባር። ኣብቶም ኣብ መምሃሪ መጽሓፍቲ ዘለዉ ንመምሃራን ዝብድሁ ኣርእስትታትን ሕቶታትን ፈሊኻ ብምውጻእ፡ ንኣገባብ ኣሰራርሓን ካልእ ኣማራጺታትን ምላሽ ከም ዝረኽቡን ሓባራዊ መረዳእታ ከም ዝህልዎምን ምግባር።

5/ ኣማራጺ ኣገባባት ምርኣይ

- ናይ ተመሃሮ ናይ ምቕባል ዓቕሚ፡ ኣብ ቍጽሪ ዘለዎም ድሕረ ባይታ፡ ብቕዓትን ፍልጠትን፡ ድሕረ ባይታ ስድራ ቤትን ዝተፈላለየ ብምዃኑ፡ ነዚ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ከከም ደረጃ ዕድሎም፡ ክፍልን ዝነብሩሉ ከባብን ዝኸይድ መርኣያ ኣብነታትን ኣማራጺ ኣገባብ ኣሰራርሓን ተጠቒምካ ምምሃርን፡ ሓጺርን ዝቐለለን ኣገባብ ኣመሃሃራ ምርኣይን።

6. ናይ ዝሓለፈ ዓመት ትሕዝቶ ምስ'ቲ ሎሚ ዓመት ዝመሃርዎ ብምትእስሳር ምምሃር።

መምህራን ናይ ሕሳብ (ቍጽሪ) ንትሕዝቶ ናይ'ቲ ዝምህሩሉ ዘለዉ ደረጃ (ኣብ መባእታ ዝምህሩ መምህራን ካብ 1ይ ክሳዕ 5ይ ክፍሊ፡ ኣብ ማእከላይ ደረጃ ካብ 6ይ - 8ይ፡ ኣብ ካልኣይ ደረጃ ድማ ካብ 9ይ - 12 ክፍሊ) ዝርከቡ ኣርእስትታትን ትሕዝቶታትን ሓፈሻዊ ኣፍልጦ ክህልዎም ተመራጺ'ዩ። ብዝያዳ ኸኣ ነቲ ክምህሩሉ ዝተዋህቦም ክፍሊ ናብ ተመሃሮ ብዝግባእ ክምህሩን ከመሓላልፉን እንተኾይኖም፡ ንትሕዝቶ ናይ'ቲ ቅድሚኡን ድሕሪኡን ዘሎ ክፍልታት ኣቐዲሞም ክፍትሽዎን ክፈልጥዎን ምስ ዝኽእሉ፡ ነቲ ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ዝተማህርዎ ትሕዝቶ ከም መበገሲ ተጠቒሞም ምስቲ ሕጂ ዘለውዎ ክፍሊ እናተኣሳሰሩ ክምህርዎም ኣዝዩ ሓጋዚ ይገብሮ። ነቶም ተመሃሮ ድማ እቲ ትሕዝቶ ኣቐዲሞም ዝፈልጥዎ ብምዃኑ፡ ክሰርሕዎ ከም ዝኽእሉን ከም ዘይከብዶምን ብምግባር፡ ዝያዳ ርእሰ ምትእምማን ንኽህልዎም ይሕግዞም።

7. ካብ መባእታ ናብ ማእከላይ፡ ካብ ማእከላይ ናብ ካልኣይ ደረጃ ኣብ ዝሰጋገሩሉ እዋን መታን ክሕግዞም፡ ንቐንዲ ትሕዝቶ ናይ ነፍሲወከፍ ኣርእስትን ኣገደስቲ ቃላትን ጎኒ ጎኒ ናይቲ ትምህርቲ ከም ዝፈልጥዎ ምግባር። ንኣብነት ኣብ 4ይን 5ይን ክፍሊ ምስ በጽሑ፡ ነቲ ኣርእስታትን ኣገደስቲ ዝኾኑ ቃላትን (terms) ብቛንቋ እንግሊዝ ከፍልጥዎም እንተ ኺኢሎም፡ ኣቐዲሞም ፈሊጦም ስለ ዝጸንሑ ኣብ 6ይ ክፍሊ ኣይሕድሶምን'ዩ። ኣብ ማእከላይ ደረጃ ንዘለዉ ተመሃሮ ድማ፡ እቶም ኣርእስቲ ኣብ 2ይ ደረጃ'ውን ከም ዘለዉን ብዝሰፍሐ ክመሃርዎም ከም ዝኾኑን ብምንጋር፡ ተገዳስነቶም ከም ዝዓቢ ብምግባር እወንታዊ ድርኺት ኣብ ምፍጣር ተራኡ ቀሊል ኣይኮነን።

እዚ ኣብ ላዕሊ ዝቐረበ ኣማራጺ ሓሳባት ብደረጃ ቤት ትምህርቲ ጥራይ ክትግበር ኣጸጋሚ ስለዝኾነ፡ ንኡስ ዞባ፡ ዞባ፡ ብዓቢኡ ኸኣ ኣብ ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ዝርከብ ክፍሊ ስርዓት-ትምህርቲ (ካሪክለም) ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ)ፍሉይ ተገዳስነት ብምግባር ብምሉእ ዓቕሞም ክነጥፉሉን ክዋስኡሉን ይግባእ። ሓደ ኻብኡ፡ መወከሲ መነቓቕሒ ጽሑፋት ብምድላው ናብ ኣብያተ ትምህርቲ ምርጋሕ ክኸውን ይኽእል።

ነቲ ብመምህር ጊደዎን ኣባይን መምህር ብእምነት ተኸልዝጊን ብደረጃ ሃገር ኣብ ሕሳብ (ቍጽሪ)ንዝርአ ዘሎ ትሑት ውጽኢትን ምንቅልቓል ዘይተገዳስነት ንምፍታሕ ዝተጀመረ መደብ፡ ጨንፈር ትምህርቲ ዞባ ማእከል፡ ኣብ ነፍሲወከፍ ኣብያተ ትምህርቲ ናይ ሕሳብ (ቍጽሪ)ክለባት ከም ዝቖማ ብምግባር፡ ብደረጃ ንኡሳን ዞባታትን ኣብያተ ትምህርትን መዓልቲ ሕሳብ (ቍጽሪ)ብምውዳብ፡ ነቲ ዓውዲ ዝገልጹ ትሕዝቶታት ብተመሃሮ ከም ዝቐርቡን፡ ተመሃሮ፡ ወለድን ሕብረተሰብን ከም ዝዕዘብዎን ብምግባር ነዚ ዝተበገሰ መደብ ተጸንቢርዎ ኣሎ።

እዚ ብግዱሳት መምህራን ኣብ ዞባ ማእከል ተጀሚሩ ዘሎ ወለንታዊ ተበግሶ፡ ነቲ ብደረጃ ሃገር ዝድለ ለውጢ ንቕድሚት ዘሰጕምን ድርኺት ዝፈጥርን ብምዃኑ፡ ኩሉ ዝምልከቶ ኣካል ክጽንበሮን ንምዕዋቱ ብዕቱብ ክሰርሓሉን ግዚኡ ዝጠልቦ መድረኽ'ዩ።

ኣተሃናንጻ ክብርታት

እንጂነር ሚኪኤል በርሀ

ፍሉጥ ግሪኻዊ ፍላስፋ ኣሪስቶትል፡ ኣብ ሓደ ኣጋጣሚ፣ “ምዕባለ ናይ ሓደ ሕብረተሰብ፡ ብምህናጽ ጥዕና ዘለዎ ባህሪ መንእሰያት እዩ ዝጅምር፡” ብምባል ተዛሪቡ ነይሩ። እዚ ማለት ድማ ዝኾነ ኣብ ህይወት ዝርከብ ዕቤት፡ ብምምሃርን ብምህናጽን ጥዕና ዘለዎ ባህሪ ከም ዝርከብ ዘኣንፍት እዩ። ባህሪ ናብ ክብርታት ምዕባዮም ድማ መሰረታዊ እዩ። ክብርታት በዞም ዝስዕቡ ሰለስተ ኣገባባት ክንመሃሮም ንኽእል ኢና። ብምምሃር፡ ብምልምማድን ብምህናጽን። እስከ ነዞም ሰለስተ ነጥብታት በብሓደ ንርኣዮም።

ንደቅኻ ክብርታት ምምሃር፣ ሓደ ካብ ዓበይቲ ዕማማት ወለዲ እዩ። ነዚ ንምግባር ድማ ልዑል ዓቕልን ዘይምሕላልን የድሊ። ብተደጋጋሚ ከይሰልከዩ፡ ክሳብ እቲ ዝደልይዎ ዕላማ ዝወቕዑ ክምህርዎም ይግባእ። ዋጋን ኣገዳስነትን ናይቲ ክሃንጽዎ ዝደለ ዘሎ ክብርታት ጽቡቕ ገይሮም ንደቆም ከብርህሎም ኣገዳሲ እዩ። ወለዲ ንደቆም፡ ነጸ ኮይኖም ተራ ናይቲ ክህነጽ ዝደለ ዘሎ ክብርታት ኣብ ህይወት እንታይ ምዃኑ ብንጹር ክገልጹሎም ይግባእ። ምህላው ናይቶም ክብርታት ከምጽኦ ዝኽእል ፍልልያት ብኣብነት ተሰንዩ ክግለጸሎም ድማ ኣገዳሲ እዩ።

ቈልዑ ብባህሪኦም፡ ካብ ዝፈትውዎም ሰባት ብዝመጾም ምኽርን ማዕዳን ብቐሊሉ እዮም ዝጽለዉ። ብፍላይ ነቲ ካብ ወለዶም ዝመጾም ምኽሪ፡ ከም ሓደ ውዱእ ሓቂ ገይሮም እዮም ዝቕጽርዎ። ስለዚ ንስኻ ከም ወላዲ ናብ ደቅኻ እተሕልፎ ምኽሪ፡ መልክዕ ናይ ህይወቶም ናይ ምቕያር ሓይሊ ስለዘለዎ፡ ተጠንቂቕካ ክትብሎ ሓላፍነት ኣለካ። ልዕሊ ዝኾነ ነገር፣ እትመኽሮን ኣብ ደቅኻ ክትሃንጾ ደሊኻ ዘለኻ ክብርታትን ኣብ ባህርያትካ ክተንጸባርቖ መሰረታዊ እዩ፡ ደቅኻ ልዕሊ እቲ እትብሎምን እትምህሮምን፡ ንተግባራትካ እዮም ዝዕዘቡ። ኩሉ ግዜ ድማ እዮም ዝዕዘቡኻ።

ደቂ ሮክፌለር፡ በቲ ኣብ ንኡስ ዕድሚኦም ብዛዕባ ፋይናንሳዊ ንቕሓትን ክብርታትን ዝተማሃርዎ ኣዝዮም ፍሉጣት እዮም። ወላ'ኳ ሮክፌለር ዝተጋነነ ኣሜሪካዊ ተጃር እንተነበረ፡ ንደቁ ግና ገንዘብ ቅድሚ ምቕባሎም ክሰርሑ ይግድዶም ምንባሩ እዩ ዝግለጽ። ድሕሪኡ ነቲ ከም ፍረ-ጻምኦም ዝተዋህቦም ገንዘብ ብኸመይ ኣገባብ ከውፍርዎ ከም ዘለዎም፡ ክንደይ ካብቲ ገንዘብ ክዕቅብዎ ከምዘለዎም፡ ብሓፈሻ ድማ ብኸመይ ኣገባብ ክጥቀምሉ ከምዘለዎም ካብ ወለዶም እኹል ትምህርቲ ወሲዶም። ከም ውጽኢቱ ድማ ኣብ ንግዲ ዓለም ዕዉታት ኮይኖም ክወጹ ተራእዮም እዮም።

ነቲ ኣዚኻ ተድንቖ ክብሪ ኣጽንዓዮ፣ ንክብርታት ቀሪብካ ምስ እተጽንዮም ኢኻ ብዝያዳ ብዝነጸረ ኣገባብ ክትመሃሮም እትኽእል። ሕጊ ኣተኩሮ፣ “እቲ ኣብ ህይወትካ ዝያዳ ዝተገደስካሉን ኣተኩሮ ዝሃብካዮን ነገር ይዓብን ቦታ ይሕዝን፡” እዩ ዝብል። እዚ እንታይ ንምባል እዩ፣ ብዛዕባ ተድንቖ ሰብ ዝያዳ ቀሪብካ እሞ ድማ ብተደጋጋሚ ኣብ ተጽንዓሉ ኣጋጣሚ፡ ኣገባብ ኣካይድኡን ክብርታቱን ኣብ ኣእምሮኻ ክህነጽ ዝዓበየ ተኽእሎ ኣሎ። በዚ ኣገባብ እዚ ኣብ ውሽጥኻ ምስ ተሃንጸ፡ ከም ክብርታትካ ክተንጸባርቖ ኣብ ዝደለኻሉ ኣጋጣሚ፡ እቲ ዝሃነጽካዮ ባህሪ ናይ ምንጽባራቕ ዝያዳ ዕድል ኣሎካ ማለት እዩ።

ከም ኣብነት ኣገባብ ናይ ወተሃደራዊ ታዕሊም ክንወስድ ይከኣል እዩ። ኣብ ወተሃደራዊ ታዕሊም፡ ተዓለምቲ ዛንታታት ትብዓት፡ ጽንዓት፡ ድስፕሊንን ኣገዳስነት ንብጻይካ ምሕጋዝን እዩ

ዝንገሮም። እሞ ድማ ብተደጋጋሚ። እዞም ዛንታታት ብተደጋጋሚ ምስ ተነግሮም፡ ነንሕድሕዶም ምስ ተዘራረብሉ፡ በይኖም ድማ ምስ ሓሰቡሉ፡ ከይተረደኦም ከም ክብርታት ኮይኖም እዮም ኣብ ውሽጦም ዝህነጹ። ነዚ ዝሃንጸዎ ባህሪ ድማ ኣብ ትሕቲ ልዑል ጸቕጥን ኲናትን ከጥቀምሉ ይረኣዩ።

እቲ መሰረታዊ ነጥቢ ናይ ምዕቡል ባህሪ፡ ሓቂ ምዝራብ እዩ። ሓቂ ምዝራብ፡ ንዓኻ ይኹን ንካልኦት ምቕኡነት ዘይፈጥር ነገር ወላ ይኹን፡ ሓቂ ብምዝራብካ ጥራይ ጽቡቕ ክስመዓካን ናይ ካልኦት ሰባት ክብሪ ክትረክብን ኢኻ። ኣብ ህይወት ክትረኽቦ ካብ እትኽእል ዝዓበየ ነገር ድማ ካልኦት ሰባት ከም ሓደ ሓቀኛ ሰብ ገይሮም ክቕጽሩኻን ከም መወከሲ ክወስዱኻን ከለዉ እዩ።

ነቶም ኣዚኻ ተድንቖም ሰባት ምሰል፣ እቲ ዝበዝሐ ክፋል ናይ ባህርያትካ በቶም ኣዚኻ እተድንቖም ሰባት ዝተሃንጸ እዩ። እቶም ሰባት ብህይወት ዘለዉ ወይ ድማ ብህይወት ዘየለዉ ክኾኑ ይኽእሉ እዮም። ብልክዕ መነመን እዮም ንምፍላጥ ናብ ሕሉፍ ህይወትካ ጠምት። ናይ ኩሎም እቶም እተድንቖም ሰባት ኣስማቶምን እተድንቖ ባህርያቶምን ብዝርዝር ጸሓፎ። ካብቲ ዝዘርዘርካዮ ክብርታት፡ እቲ ብዝያዳ ምሳኻ ዝመሳሰል ክብሪ ፈሊኻ ኣለልዮ።

ምስ ሓደ ካብቶም ኣዚኻ እተድንቖም ሰባት፡ ፍርቂ መዓልቲ ንክተሕልፍ ዕድል እንተዝወሃበካ፣ ግዜኻ ምስ መን መሕለፍካዮ፧ ስለምንታይ ኢኻ ኸ ነዚ ሰብ እዚ መሪጽካዮ፧ ኣብታ ዝተዋህበትካ ግዜ ኸ ብዛዕባ እንታይ ከተዕልል ምመረጽካ፧ ወይ እንታይ ዓይነት ሕቶታት ምሓተትካዮ፧

በቲ ሓደ ሸነኽ ከኣ፡ እዚ ዝመረጽካዮ ሰብ ስለምንታይ ምሳኻ ግዜ ከሕልፍ ይደሊ ይኸውን፧ ኣገዳሲ ሰብ ንምዃን ዘማዕበልካዮም ክብርታትን ልሉያት ባህርያትን ኣለዉኻ ዶ፧ ኤፒክቲተስ ዝተባህለ ሮማዊ ፍላስፋ፡ ሓደ ግዜ፣ “ኣሸገርቲ እዋናት ንሰብ ኣይሰርሕዎን እዮም። እንታይ ድኣ ምስቲ ሓቀኛ መንነቱ ከም ዝራኸብ እዮም ዝገብርዎ፡” ኢሉ ነይሩ። ጸገማት ኣብ ዘጋጥምሉ እዋን፡ ሰባት በቲ ኣቐዲሞም ሃኒጸሞ ዝጸንሑ ክብርታት ተደፊኦም እዮም ቀጥታዊ ግብረ መልሲ ዝህቡ። እቲ ዝህብዎ ግብረ መልሲ፡ ሕማቕን ዘየድምዕን እንተኾይኑ፣ ነቲ ኣብ ሕሉፍ ህይወቶም ዝሃነጽዎ ክብርታት ዳግመ-ግምት ክገብሩሉ ኣለዎም ማለት እዩ።

ክብርታት ደጋጊምካ ብምልምማድ እዮም ዝህነጹ። ክሳብ ናብ ልምዲ ማዕቢሎም ኣካል ናይ ህይወትና ኮይኖም ናብ ትሕተ ውነና ዝሰርጹ፡ ነቲ ከነማዕብሎ እንደሊ ክብሪ ብተደጋጋሚ ክንለማመዶ ግድነት እዩ። እቶም ልዑል ክብርታትን ልሉይ ባህርን ዘውንኑ ሰባት፡ ውጽኢት ናይቲ ዝሓለፍዎ ነዊሕ መስርሕን ዝገበርዎ ልዑል ጻዕርን ምዃኑ ክንዝክር ድማ ኣገዳሲ እዩ።

ካብ መጽሓፍ “ኣይተመኽኒ”

ሓንቲ ሕቶ ኣላትኒ

ምስዳድ ጥንሲ

ሕቶ፥ ***ዝፈትዎ ዓርኪ ኣለኒ። ካብኡ ኽኣ ዘይመደብናዮ ጥንሲ ሒዘ። ዋላ ኳ ናቱ ምዃኑ እንተ ኣመነ፥ በቲ ዘጋጠመ ጉሁይ እዩ። ካብ ክውለድ ክሰዶ እዩ ዘተባብዓኒ ዘሎ'ሞ፥ እንታይ ክገብር?***

ስመይ ንዓኹም ጥራይ

መልሲ፥ ሂወት ውጽኢት ምርጫታት'ያ። ዝበዝሐ ግዜ ብምርጫና ንሃንጸ ወይ ከኣ ነዕንዋ! ሓንሳብ ከኣ ሰንከልከል ኣቢልና ንመልሳ። ብዛዕባ ሕሉፍ ውሳነኺ ትርጉም ስለ ዘይብሉ ኣብ ህሉውን ወሳንን ኩነታት ሂወትኪ ከነተኩር። ዕርክነት መቐነት እናተጠቐምካ እትጓዓዞ ናይ መመዛዘኒ መድረኽ'ኳ እንተ ኾነ፥ ሓደጋ ኣየጋጥምን ማለት ግን ኣይኮነን። ነቲ ዘጋጥም ሓደጋታት ከኣ ብማዕረ ሓላፍነት ከም እንወስደሉ ዘይምዝንጋዕ። እዚ ኩነተ-ኣእምሮ ኣብ ዕርክነት ካልኣይ ዘይብሉ ሞራላዊ ሕቶ'ዩ። ይኹን እምበር ኩሉም ኣዕሩኽ ሓላፍነቶም የልዕሉ ማለት ኣይኮነን። ዝያዳ ግን እቲ ዝበዝሐ ሳዕቤን ክወርዶ ዝኽእል ሰብ ዝያዳ ውሳነ ክህልዎ ይግባእ።

ዓርክኺ ካብዚ ሞራላዊ ሓላፍነት ብምርሓቕ ንህይወትኪ ኣብ ሓደጋ ዘእቱ ዘይሕጋዊ ምንጻል ጥንሲ ክትገብሪ ይደፍኣኪ ኣሎ። እንተኾነ ብሰንኪ ዘይሕጋዊ ምንጻል ጥንሲ ክስዕቡ ዝኽእሉ ጸገማትን ሓደጋታትን ብዙሓት'ዮም። ገለ ኻብቶም ቀንዲ ጸገማት ንምጥቃስ፥

- ማሕጸን ወይ ኣፍ ማሕጸን ይቑስል
- ብብዝሒ ደም ናይ ምፍሳስ ጸገም የጋጥም
- ኣብ ውሽጢ ማሕጸን ናይ ጥንሲ ቁርጽራጽ ነገር ክተርፍ ይኽእል
- እቲ እተቐራረጸ ጥንሲ ብኸፊል ዕቤቱ ክቕጽል ይኽእል
- ቀጸላታት ማሕጸን ክጕዳእ ይኽእል
- በቲ ዝተወስደ መድሃኒት ዝተላዕለ ምምራዝ ኪጋጥም ይኽእል
- ኣብ መወዳእታኡ ሞት'ውን ከስዕብ ይኽእል።

ስለዚ ንሂወትኪ ኣብ ቀራና ሞትን ድሕነትን ኣቐኒዑ ነቲ ጸጋመይቲ መንገዲ ጥፍኣት ንዝመረጸልኪ'ሞ እንታይ ክበሃል'ዩ። ብዛዕባ ኣብ ምስዳድ ጥንሲ ዘሎ ሓደጋ ብዝግባእ ኣረድእዮ። ናይ ሓቂ ዓርክኽን ኣፍቃሪኽን ኮይኑ ክቕጽል ክትድርኽዮ ፈትኒ። ብውሕዱ እቲ ናብ ከምኡ ውሳነ ዘብጽሖ እንታይ ምዃኑ ሕተትዮ። ካብኡ ብምብጋስ ከኣ ብኸመይ ነቲ መንቀሊ ሓደገኛ ሓሳብ ትፍውስዎ ተመያየጡ።

ዲያሪ ናይ ምሓዝ ልምዲ

ሕቶ፡- ዓመት መጸ መዝገበ ዕለት ክሕዝን ፍጻሜታት ክምዝግብን እደሊ'የ። እንተኾነ ጅምር ኣብል'ሞ፥ ብዘይርደኣኒ ምኽንያት ኣቋርጾ። ኣትኪለ ክሕዞ ናይ ወትሩ ባህገይ እዩ። እንታይ ክገብር እኽእል?

ኣያን ካብ ኣስመራ

መልሲ፡- እቲ ሕቶ 'ክጽሕፍ ደልየ' እንተ ኾይኑ፥ እቲ መልሲ ጽሓፍ'ዩ። እቲ ሕቶ ስሩዕ ድያሪ ክሕዝ ደልየ ምስ ዝኸውን ድማ እቲ መልሲ ብስሩዕ ምጽሓፍ'ዩ። ልምድታት ውጽኢት ምድግጋም ብምዃኖም፥ ደጋጊምካ ጸሓፍ። ምጽሓፍ እሞ ጀምር፥ መመሊስካ ጸሓፍ። ከምዚ ምግባር ምጽሓፍ ከም ትለምድ ብሉ ኣቢልካ ድማ ከም ትፈትዎ ክገብረካ'ዩ። ደሓር ከኣ ምጽሓፍ ልምዲ፥ ዝምባለ፥ ጻዕሪ ወይ ግዴታ ጌርካ ኣይትርኣዮ፥ ምጽሓፍ ኣድላዪ ክፋል ህይወት ምዃኑ ተረዲእካ ጸሓፍ።

ብፍላይ መዓልታዊ መዝገብ ዕለት ምሓዝ ንጥዕና'ውን ጠቓሚ ምዃኑ ድሒሮም ዝወጹ መጽናዕትታት ይገልጹ። ተመራመርቲ ዩኒቨርሲቲ ኦክስፎርድ ከም ዝብልዎ፥ ዲያሪ ምሓዝ ንወጥርን ጭንቀትን የቃልል። እቲ ዘተሓሳስበናን ዘጨንቐናን ጉዳያት ብጽሑፍ ኣብ እንስፍረሉ እዋን ሓንጎልና ነቲ ጭንቀት ንኸመኻኒ ወይ ሞጎታዊ መልሲ ክረኽበሉ ዕድል ይረክብ። እዚ ድማ እቲ ጉዳያት ክንርድኦን ክንቅበሎን የኽእለና'ሞ ወጥሪ የፋኹስ። ብዘይካ'ዚ 'ፎብያ' (ሕሉፍ ራዕዲ) ንዘለዎም ሰባት ተመክሮኦም ኣብ ድያሪ ምስፋር፥ ነቲ ዘርዕዶም ነገር ክገልጽዎን ትዕዝብቶም ክዘርዝሩ ከለዉ፥ ነቲ ኣርዓዲ ተሞኩሮ ብሓሳብ ስለ ዝደግምዎ በብቐሩብ ክደፍርዎ'ሞ ጽልዋኡ ክንክዩ የኽእሎም።

ናይ ምጽሓፍ ባህሪ ንምምዕባል፥ ክትጽሕፍ ኣለካ። ብተደጋጋሚ

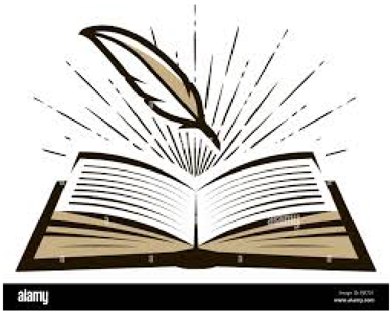

ኣብ ሓደ ልሙድ እዋን ክትጽሕፍ ከድልየካ'ዩ። ካብ ምጽሓፍ ዝዓናቕፉኻ ብዙሓት ምኽንያታት ክህልዉ ይኽእሉ፡ እቲ ፍታሕ ነቲ ምኽንያታት ዘይምቕባል'ዩ። ግዜ ዝሰኣንካ ኮይኑ እንተ ተሰሚዑካ፡ ዋላ ንዓሰርተ ደቃይቕ ጥራይ ትኹን ኩሉ ገዲፍካ መዝገብካ ገንጺልካ ጽሓፍ። ንኽምዝገብ ዝበቅዕ ዛዕባ ዘይረኸብካ ኮይኑ እንተ ተሰሚዑካ፡ ይጥቀም ኣይጥቀም ዝኾነ ነገር ከይነዓቕካ ውዕሎኻ ጽሓፍ። ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት ኣብ መዝገብ ዕለትካ ብውሑዱ ሓንቲ ቃል ከየስፈርካ ሓንቲ መዓልቲ'ውን ትኹን ከም ዘይተሕልፍ ምስ ነፍስኻ ተመባጺዕካ ጽሓፍ። ዘይምጽሓፍካ ሙብጻዓኻ ዘይምኽባር ምዃኑ ተረዲእካ ኣተግብሮ።

ነየነይተን ክመርጽ?

ሕቶ፥ ***ክልተ መሓዙት ኣለዋኒ። ምስ ክልቲአን ንነዊሕ ስለ ዝተዳዓዝኩ ኣዚየ 'የ ዝፈትወን። ኣብዚ ግዜ'ዚ ክምርጾ ኣብ ውሳነ በጺሐ'ለኹ። ምርጫይ ካብዘን ክልተ ዝፈትወን መሓዙተይ ዝሓልፍ ኣይኮነን። ካብ ክልቲአን እታ መጻምድተይ እትኾነኒ ብኸመይ ክመርጽ ከም ዘሎኒ ኣዝዩ ኣሸጊሩኒ ስለዘሎ፡ ህጹጽ ምኽሪ የድልየኒ ኣሎ። ንእትገብሩለይ ምኽራዊ ሓገዝ ኣቐዲመ ኣመስግን።***

ቸንቶ ወዲ ሰምበል

መልሲ፥ ንነዊሕ እዋን ካብ ትፈልጠን መሓዙትካ ክትምርጾ ምውሳንካ ዝተባባዕ ሓሳብ'ዩ። እታ "ንመነን?" እትብል ሕቶ ግን ናባኻ ምምላሳ ስለዘይተርፍ፡ ኣይትንጸጋ ኢኻ። ምኽንያቱ እንታይነተን ካባና ንላዕሊ ንስኻ ኢኻ ትፈልጠን። መን፡ ከመይ ዓይነት ሰብ'ያ፡ ዝሓሸ ኣፍልጦ ኣለካ። ብተዛማዲ እንተ ዘይኮይኑ፡ ሰብ ባብህሪኡ ምሉእነት ስለዘይብሉ፡ ምናልባሽ እታ ሓንቲ ዘለዋ ጽቡቕ ጎኒ፡ እታ ካልእ ኣይህልዋን። እታ ካልኣይቲ ዘለዋ ኸኣ ብኣንጻሩ ኣብታ ሓንቲ ክትስእኖ ትኽእል ትኸውን።

ብዝኾነ ነቲ ዓይነተን ኣብ ሚዛን ኮኺብካ'ም ስቐሎ፡ ኣየናይ ይመዝን ተዓዘቦ። ማለት ብመንጽር ንስኻ ትምነያ ዓይነታዊት ጓል'ሞ ርኣየን፡ ኣብ ጠባያ፣ ኣቀራርባኣ፣ ምስ ሰብ ዘለዋ ምውሳእን ልቦናን፣ መንፍዓት ኣብ ምብዳህ ሂወት፣ ትምህርቲ፣ እምነት፡ ሕያውነት፡ ሓልዮት፡ ኣተሓሳስባ፡ መልክዕ፡ ውሕልነት፡ ዕድመ... ካልእን ኣየነይተን ነታ ኣብ ውሽጥኻ ዘላ ሓሳባዊት ጓል ትመስል ኣስተብህል። ኣብዚ'ውን ብሓደ ወገን እታ ሓንቲ በቲ ሓደ ድማ እታ ካልእ ክበላለጻ ይኽእላ እየን። ብውሽጣዊ ሓሳብ ጥራይ'ውን ዘይክበርሃልካ ይኽእል ይኸውን'ዩ። ህድእ ኢልካ ሕሰበሉ። ፒሮን ወረቐትን

ሒዝካ ኮፍ በል። ናይ ሓንቲ ካብአን ጽቡቕን ሕማቕን ጎኒ ዘርዚርካ ጽሓፎ። ጸኒሕካ ኸኣ ናይ'ታ ሓንቲ። ሽዑ ካብ ውሽጥኻ ኣብ ደገ ምስ ወጸአ፡ ዝያዳ ክበርሃልካ ይኽእል እዩ። እዚ ኸኣ ንውሳነ ሓጋዚ ክኸውን ይኽእል እዩ።

በዚ ኾይኑ በቲ ግን፡ ካብ እመት ስድሪ ኣላታ ከም ዝበሃል፡ ካብ ክልቲአን ሓንቲ ዝያዳ ደሚቓ ክትረኣየካ ትኽእል'ያ። ካብ ኩሉ ግን ንዓኻ ዘየጣዕስ ንመጻኢ ሕልምታትካ ትሳነን ጓል ሕሰብ። ሓያል ትኩርነት ስለ ዝሓስብ ከኣ፡ ኰኖ ስምዒት ክትሓስብ ፈትን። እቲ ምንታይ'ሲ ምርጫ መጻምድቲ እምነ-ኩርናዕ ፍሱህ ሓዳር ስለዝኾነ።

ዓቕን ንወስዶ ጨው

ሕቶ፥ **ኣመና ጨው ስለዝፈቱ፡ ኣብ ጉዳይ ጨው ምስ ሰባት ኣይሰማማዕን'የ። ጨው ዘይኣተዎ መግብስ ይትረፍ፡ ጨው ዝወሓዶ'ውን ኣይጻወርን'የ። መግቢ ከስተማቕር እንተኾይነ፡ ቅድም ጉዳይ ጨው'የ ዘስተብህል። ኣብ ሕብረተሰብና'ውን፡ "ስነስርዓት ዘይብሉ ህዝቢ፡ ጨው ከም ዘይብሉ መግቢ" ዝብል ምስላ ኣሎና። እዚ ምስላ ወይ ብሂል፡ ጨው ክሳዕ ክንደይ ኣገዳሲ ምዃኑ'ዩ ዘመልክት። ምጩው፡ ምጭውቲ፡ ካዕቦ ጨው ... ዝብሉ ኣበሃህላታት'ውን ጽባቐን መቐረትን ንምንጽባራቕ ዝበሃሉ'ዮም።**

እንተ ኾነ፡ ኣብዚ እዋን ጨው ንጥዕና ሓደገኛ ምዃኑን ኣብ ጨው ዘሎኒ ፍቕሪ በብቕሩብ ክቕንሶ ከም ዘሎንን ብዝተፈላለየ ሸነኻት ማዕዳታት ይውሕዘኒ ኣሎ። ጨው ክሳዕ ክንድኡ ኣሉታዊ ሳዕቤን ክህልዎ ይኽእል ድዩ? ዝከኣለኩም እንተ ኾይኑ ገለ መብርሂ ክትህቡኒ

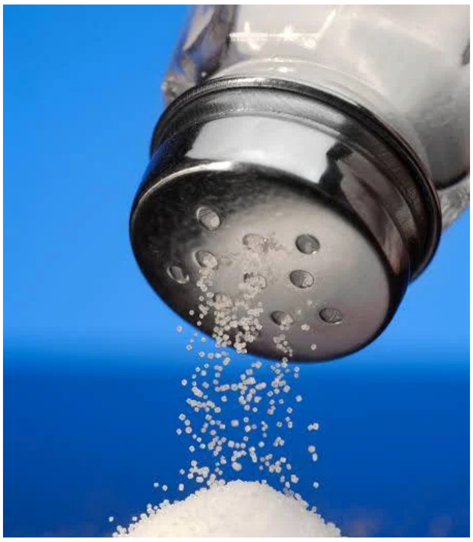

ምደለኹ።

ሳሌም (ጓል ገሬ) ካብ ኣስመራ

መልሲ፡- ጨው ኣብ መዓልታዊ ሂወት ደቂ-ሰብ ኣድላዪ ስለዝኾነ፡ ከም ጉዳይ ምልዓልኪ ዝድነቕ'ዩ። ጨው ንመመቀሪ መግቢ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ኣብ ጥዕና'ውን ዘይነዓቕ ጽልዋ'ዩ ዘለዎ። እቲ ጉዳይ ኣብ ዓቕን እኳ እንተኾነ፡ ንሕቶኺ ግቡእ መልሲ ክኸውን ዝኽእል፡ ኣብ ቢቢሲ ሓበሬታ ረኺብናልኪ ኣሎና።

ክንደይ ዝመጠኑ ጨው እዩ ንጥዕናና ጠቓሚ ወይ ጉዳኢ ክኸውን ዝኽእል፧ ገለ ተመራመርቲ ስነ-ፍልጠት፡ ውሑድ ጨው ዘለዎ መግቢ ምምጋብ ልክዕ ከምቲ ዝያዳ ጨው ዘለዎ መግቢ ምብላዕ ሓደገኛ ምዃኑ ይምጉቱ።

እቲ ሓቂ ግን እንታይ እዩ፧ ክኢላታት ሕክምና ዋላ እኳ መጠንቀቕታ እንተሃቡ፡ ዳርጋ ኩሉ ሰብ ጨው ደፍዲፉ እዩ ዘህልኽ። ኣብ መላእ ዓለም ዝርከቡ ሰባት ካብቲ ክወስድዎ ዝግበኦም ጨው ብዕጽፊ ይበልዑ። እዚ ድማ በብቑሩብ ናብ ጸገማት ጥዕና ይመርሕ ኣሎ። ብኣንጻሩ ግን እቲ ልዕሊ ዓሰርተታት ዓመታት ዝተኻየደ መጽናዕቲ ጥርጣረ ይፈጥርን ብዛዕባ እቲ ተፈታዊ ቀመም ሕቶታት የልዕልን ኣሎ።

እቲ ካብ ጨው ዝርከብ ቀንዲ ባእታ ዝኾነ ሶድየም፡ ሓፈሻዊ ሚዛን ፈሳሲ ኣካላትና ንምዕቃብ፡ ኦክስጅንን መኣዛታትን ንምጉዕዓዝን ስርዓተ መትንታትና ጸዓት ኤሌክትሪክ ንኽመሓላለፍን ኣገዳሲ እዩ። መብዛሕትኦም ሰባት ካብቲ ዝምከር ንላዕሊ ጨው ስለዝበልዑ ግን፡ ኣብ መላእ ዓለም ዝርከቡ ክኢላታት ጥዕና፡ መጠን እንበልዖ ጨው ክንቕንስ ክገብሩና ተቓሊሶም እዮም።

መዓልታዊ ክንደይ ጨው ክንወስድ ይግባእ፧ ውድብ ጥዕና ዓለም ኩሉ ሰብ ኣብ መዓልቲ ካብ ሓሙሽተ ግራም ዘይበዝሕ ጨው ክወስድ ይመክር። ብተወሳኺ፡ እንተ ተኻኢሉ ኣብ መዓልቲ ትሕቲ ክልተ ግራም ሶድየም ምግዳብ ዝበለጸ ምዃኑ ይገልጽ። ኣብ ኣሜሪካ ዝርከቡ ዓበይቲ ሰባት ኣብ መዓልቲ ትሕቲ 2.3 ግራም ሶድየም ክወስዱ ይምከሩ፣ እዚ ድማ ኣስታት ሓደ ማንካ ሻሂ ጨው እዩ። እዚ ድማ ኣስታት ሓደ ማንካ ሻሂ ወይ ካብ ሓሙሽተ ግራም ዘይበዝሕ ጨው ኮይኑ፡ ብሓፈሻ ኣብቶም ኣብ ምሉእ መዓልቲ ኣብ ዝተፈላለየ እዋን እንበልዖም መግብታት ይርከብ።

ኣብ 2022 ተመራመርቲ ኣብ መዓልቲ ካብ 3 ክሳብ 6 ግራም ጨው ምውሳድ ንሕማም ልቢ ንምንካይ ዝበለጸ ኣማራጺ ምዃኑ ገሊጾም። ሃገራዊ ኣገልግሎት ጥዕና ዓባይ ብሪጣንያ፡ ዓበይቲ ሰባት ኣብ መዓልቲ ካብ ሽዱሽተ ግራም ዘይበዝሕ ጨው ክወስዱ ከምዘለዎም ይመክር። እዚ ድማ ኣብ ገዛና እንሰርሖም መግብታት ጥራይ ዘይኮነ፡ ካብ ደገ እንበልዖም መግብታት እውን የጠቓልል።

ኣብ ዓባይ ብሪጣንያ ማእከላይ መጠን ጨው ኣብ መዓልቲ 8.4 ግራም ክኸውን ከሎ፡ ኣብ ኣሜሪካ ድማ 8.5 ግራም እዩ። ውድብ ጥዕና ዓለም ብወገኑ፡ ዓለማዊ ሃልኪ ጨው ኣብ መዓልቲ ናብ 10.8 ግራም ከም ዝዓበየ ብምግላጽ ስክፍታኡ ይገልጽ ኣሎ።

ንሕና ግን ርብዒ ናይቲ እንበልዖ ጨው ጥራይ ኢና ኣብቲ ባዕልና እንሰርሖ መግቢ ንውስኽሉ። እቲ ዝተረፈ ግን ኣብቲ እንገዝኦ መግብታት ተሓቢኡ'ዩ ዝርከብ።

ጨው ኣብ ባኒ፡ ፓስታ ፡ መረቕ ሓድሓደ ግዜ ድማ ምስ እኽሊ ተሓዋዊሱ ይሸየጥ። ኣፍረይቲ መብዛሕትኡ ግዜ ንቶም ኣብ ፋብሪካ ዝተዓሸጉ መግብታት ኣብ ክንዲ ጨው ሶድየም ብዝብል ዘደናግር ቃል ስለዝጥቀሙ፣ ንሕና ካብቲ ክንወስዶ ዝግባኣና መጠን ንታሕቲ ንወስድ ዘሎና ኑ ክስማዓና ይኽእል እዩ።

ጨው ውህደት ሶድየምን ክሎራይድን እዩ። ኣብ 2.5 ግራም ጨው እድሕር ሪኢና 1 ግራም ሶድየም ኣሎ። "ሓፋሽ ህዝቢ ነዚ ኣይርድኦን እዩ፡ ሶድየምን ጨውን ሓደ ነገር ምዃኑ'ውን ኣይስቆሮን እዩ። እዚ ዝነግረና ሰብ ድማ የለን" ትብል ክኢላ ኣመጋግባ ሜይ ሲምፐኪን።

ብመሰረት ማእከላት ምቍጽጻርን ምክልኻልን ሕማማት ኣመሪካ (CDC)፡ 40 ሚእታዊት ካብቲ ኣብ ኣመሪካ ዝውዳእ ሶድየም፡ ካብ ፒዛ፡ ቡሪቶ፡ ታኮ፡ ምቁር መግቢ፡ ስጋ ደርሆ፡ በርገርን ካብ ስጋ ሓሰማ፡ ደርሆን ስጋ ከብትን ዝስራሕ ኣብ ፋብሪካ ዝተሰርሑ ፍርያት ዝመጽእ እዩ።

ጨው ምውሳድ፡ ንዋሕዚ ደምና ብምጭባጥ፡ ልዑል ጸቕጢ ደም ከም ዘስዕብን፡ እዚ ድማ ንሓደጋ ወቕዒ ብ62 ሚእታዊት፡ ንሕማም ልቢ ድማ ብ49 ሚእታዊት ከምዝውስኽ ይገብር።

ዓመታዊ ድማ እዚ ልዑል ኣመጋግባ ሶድየም ምስ ሞት 1.89 ሚልዮን ሰባት ዝተኣሳሰር እዩ። ኣብ ዝሓለፉ 35 ዓመታት ዝተሓትሙ 13 መጽናዕትታት ዝተገብረ ትንተና፡ ኣብ መዓልቲ ልዕሊ 5 ግራም ጨው ምውሳድ፡ ንሓደጋ ሕማም ልቢ ብ17 ሚእታዊት፡ ወቕዒ ድማ ብ23 ሚእታዊት ከም ዝውስኽ ኣረጋጊጹዩ።

ብዙሕ ጨው ምብላዕ ንጥዕና ዘስዕቦ ሓደጋታት፡- ተመራመርቲ፡ ልዑል መጠን ጨው ምብላዕ ጸቕጢ ደም ክውስኽ ከም ዝኽእልን፡ እዚ ድማ ሕማም ልብን ወቕዒን ከስዕብ ከም ዝኽእል ኣረጋጊጾም። ነቲ ኣንጻር ጨው ምብዛሕ ዝተረኽበ ውጽኢት መጽናዕቲ ዘእምን ምዃኑ እውን ክኢላታት ኣይጠራጠሩን። ጨው ክንበልዕ እንከለና፡ ኣካላትና ማይ ይዕቅብ። እዚ ድማ ኩላሊትና ክሳብ ኣጻርየን ዘውጽኦኦ ጸቕጢ ደም ይውስኽ።

ብመሰረት ጸብጻብ ውድብ ጥዕና ዓለም፡ ንነዊሕ እዋን ልዑል መጠን ጨው ምውሳድ፡ ንዋሕዚ ደምና ብምጭባጥ…

መጠን እንበልዖ ጨው ምንካይ ዘለዎ ጥቕሚ፡- መጠን እቲ እነህልኾ ጨው ምንካይ፡ ኣሉታዊ ሳዕቤናት ኣብ ምውጋድ ዓቢ ኣበርክቶ ገይሩ እዩ። ኣብ ዓባይ ብሪጣንያ ዝተኻየደ መጽናዕቲ ከም ዘመልክቶ፡ ኣመጋግባ ጨው ኣብ መዓልቲ ብ1.4 ግራም ምንካይ፡ ንሓደጋ ልዑል ጸቕጢ ደምን ወቕዒ ልብን ብ42 ሚእታዊት፡ ምስ ሕማም ልቢ ዝተኣሳሰር ሞት ድማ ብ40 ሚእታዊት ከም ዝንኪ ኣረጋጊጹ።

ኣብ 2023 ዝተሓትመ መጽናዕቲ'ውን፡ ንሓደ ሰሙን ትሑት ሶድየም ዘለዎ ኣመጋግባ፡ ካብቲ ንልዑል ጸቕጢ ደም ዘለዎም ሕሙማት ዝወሃብ መድሃኒት፡ ጸቕጢ ደም ኣብ ምንካይ ዝያዳ ውጽኢታዊ ምዃኑ ኣረጋጊጹ። መንግስቲ ጃፓን ኣብ መወዳእታ 1960ታት ዜጋታቱ ጨው ክቕንሱ ንምትብባዕ ወፍሪ ድሕሪ ምጅማሩ፡ መዓልታዊ ዝወስድዎ ጨው ካብ 13.5 ግራም ናብ 12 ግራም ከጉድሉ ክኢሎም።

ኣብ ተመሳሳሊ እዋን ብዝሒ ልዑል ጸቕጢ ደም ዘለዎም ሰባትን ብወቕዒ ዝሞቱ ሰባትን ብ80 ሚእታዊት ከምዝነከየ ተገሊጹ።

ጨውን ሳዕቤናቱን፡- ካብ መጠን ንላዕሊ ጨው ምውሳድ ዘስዕቦ ኣሉታዊ ሳዕቤናት ጥዕና ካብ ሰብ ናብ ሰብ ይፈላለ እዩ። እዚ ድማ ብሰንኪ ጀነቲካዊ ኣቃውማና፡ ዕድመና፡ ክብደት ኣካላትናን ስብሒናን፡ ሓፈሻዊ ጥዕናና፡ ከምኡ'ውን ጀነቲካዊ ታሪኽ ልዑል ጸቕጢ ደምና እዩ።

ንጨው ኣዝዮም ተሃዋስያን ዝኾኑ ሰባት ምስ ጨው ዝተኣሳሰር ልዑል ጸቕጢ ደም ናይ ምምዕባል ሓደጋኦም ዝለዓለ እዩ። ኣብዚ እዋን'ዚ ግን ተመራመርቲ፡ ብዙሕ ጨው ምብላዕ ጥራይ ዘይኮነ፡ ውሑድ ምብላዕ እውን ንሓደጋ ልዑል ጸቕጢ ደም ክውስኽ ከም ዝኽእል ይምጉቱ።

ምስ ብዙሓት ካልኦት መጽናዕትታት ተተሓሒዙ ዝተሓትመ መጽናዕቲ፡ ውሑድ ጨው ምብላዕ ምስ ጸገማት ልብን ሞትን ዝተኣሳሰር ምዃኑ

ኣረጋጊጹ። ኣብ መዓልቲ ትሕቲ 5.6 ግራምን ልዕሊ 12.5 ግራምን ምውሳድ ምስ ኣሉታዊ ኩነታት ጥዕና ዝተኣሳሰር ምዃኑ እቶም ተመራመርቲ ገሊጾም።

ብተወሳኺ ኣብ 2020 ዝተሓትመ መጽናዕቲ ከም ዘመልክቶ፡ ኣመጋግባና ጨው ብጥብቂ ምቁጽጻር፡ ብፍላይ ኣብ መንእሰያትን ዘይጸለምቲ ውልቀሰባትን ንሓደጋ ሕማም ልቢ ከም ዝውስኽ ኣረጋጊጹ። ካልእ 170,000 ሰባት ዘሳተፈ መጽናዕቲ'ውን ናብ ተመሳሳሊ መደምደምታ በጺሑ።

ኣብ ዩኒቨርሲቲ ማክኣርተር ክኢላ ኣመጋግባ ኣንድሪው መንተ፡ ኣመጋግባ ጨው ካብ ልዑል ናብ ማእከላይ ደረጃ ምንካይ (ካብ 1.5 ክሳብ 2.5 ማንካ ሻሂ ጨው ምጥቃም) ጸቕጢ ደም ከጉድል ከም ዝኽእል ይዛረብ። ካብኡ ሓሊፉ ግን ንጥዕና ዝጠቅም የለን። ካብ ትሑት ናብ ንቡር ምዕባይ እውን ክሕግዝ ከም ዝኽእል ገሊጾም።

ዳይረክተር ብሪጣንያዊ ኒውትሪሽን ፋውንዴሽን ሳራ ስታነር፡ ምጉዳል ኣመጋግባ ጨው ጸቕጢ ደምን ሕማም ልብን ከጉድል ከም ዝኽእል ይሰማማዕ። ይኹን እምበር ኣዝዮም ውሑዳት ሰባት ኣብ መዓልቲ 3 ግራም ጨው እዮም ዝወስዱ። እዚ ከኣ ብመሰረት እዚ መጽናዕቲ ኣዝዩ ትሑት ምዃኑ ይገልጽዎ።

ኣብ ኣካላትና እነእትዎ ጨው ካብ ዝተፈላለዩ መግብታት ስለ ዝመጽእ፡ ክንቆጻጸሮ ክንጽግም ንኽእል ኢና። ስለዝኾነ ኣብ መግቢ ሰባት ዘሎ መጠን ጨው ንምንካይ ዝሕግዝ መፍትሒ፡ ኩባንያታት ከምቲ ኣብ ዓባይ ብሪጣንያ ዝተገብረ፡ ኣብ ፍርያተን ዝውስኽኦ መጠን ጨው ክቕንሳ እዩ።

ስታነር ወሲኹ፡ ጨው ኣብ ጸቕጢ ደም ዘለዎ ጽልዋ ንምምካት፡ ብፖታሽየም ዝሃብተሙ ፍረታትን ኣሕምልትን፡ ከምኡ'ውን ፍረታትን

ፍርያት ጸባን ምብላዕ ሓጋዚ ምዃኑ ገሊጹ። ስዩ ማቲያስ ካብ ዩኒቨርሲቲ ላንካስተር ብወገኑ ጨው ምብዛሕን ምውሓድን ሓደገኛ ምዃኑን ዝያዳ መጽናዕቲ ክግበር ከምዘለዎን ይዛረብ። ስለዚ ንጥዕናና ቁሩብ ጨው ምውሳድ ጽቡቕ ምዃኑ ምርዳእ ኣገዳሲ ምዃኑ፡ ብዙሕ ምውሳድ ወይ ጠቕሊልካ ምውጋድ ግን ሓደገኛ ከምዝኾነ ንረዳእ።

ኣብ 2022 ዝተሓትመ መጽናዕቲ ከም ዘመልክቶ'ውን፡ ማእከላይ መጠን ሶድየም ማላት ኣብ መዓልቲ ካብ 3 ክሳብ 6 ግራም ምውሳድ፡ ንሕማም ልቢ ንምንካይ ጠቓሚ እዩ።

ብዝኾነ ቁንጥር ኣቢልካ ብብቑ ምንስናስ ... ከይበዝሐን ከይውሓደን .. ፈይ ምባል ይሓይሽ።

መናውሒ መድሃኒት ኣሰልችዩኒ

ሕቶ፦ *ተሰካሚ ኤች.ኣይ.ቪ ምዃነይ ቅድሚ ኣርባዕተ ዓመታት'የ ፈሊጠ። ኣብ ፈለማ ኳ ብዙሕ እንተ ዘይተቐበልኩዎ ሕጂ ግን ተረጋጊአስ ድሮ'ኳ መናውሒ መድሃኒት ጀሚረ። እዚ መድሃኒት ቅድሚ ገለ ኣዋርሕ እንድየ ጀሚረዮ፡ በቃ ብዙሕ ዘይሰማምዓኒ። ተምላስን ካልእን ይገብረለይ። ክወሃቦ ከለኹ፡ ብዙሕ መብርሂ ተዋሂቡኒ እኳ እንተኾነ፡ ሕጂ ግን ኣሰልቺዩኒ። ከቋርጾ ይደሊ ኣለኹ'ሞ ክሳብ ክንደይ ሓደገኛ ይኸውን?*

ወደ'ስመራ

ዝኸበርካ ወደ'ስመራ፣ ኤች. ኣይ. ቪ. ዘይከምቲ ቀደም ንመብዛሕትና ዝመስለና ዝነበረ ቀታሊ ሕማም ኣይኮነን። እንተ ደኣ ብግቡእ ኣሊኻዮን ኣድላዪ ሕክምናዊ ክንክን ጌርካሉን ተራ ሕማም እዩ። መናውሒ መድሃኒት፡ ከምቲ ንቡር ሕማም ንዘለዎም ሰባት ዝወሃብ፡ ብሂወት ክሳብ ዘለኻ ወይ ካልእ ፍታሕ ክሳዕ ዝርከበሉ ብቐጻሊ ዝውሰድ እዩ። ምቁራጹ ኣዚዩ ከቢድ ሳዕቤን ከምዘለዎ ነቲ መድሃኒት ቅድሚ ምውሳድካ ዝተዋህበካ ምኽርን ማዕዳን ሞያውያን ምዝካር የድልየካ። እዚ መናውሒ መድሃኒት ሓንሳብ ምስ ጀመርካዮ ዘየቋርጽ መድሃኒት ጥራይ ዘይኮነስ፣ ዋላ ትወስደሉ ሰዓታት'ውን ብጥብቂ ምክትታል የድልየካ። ምናልባሽ እዚ ትብሎ ዘለኻ ናይ ዕግርግርን ተምላስን ካልእ ቀጨውጨውታን ገለ ካብቲ ኣብ ፈለማ ኣዋርሕ ምውሳድ እዚ መድሃኒት ዝረአ ጎድናዊ ሳዕቤን እቲ መድሃኒት ኮይኑ፡ ምስ ግዜ እናተመሓየሸ ክኸይድ ዝኽእል እዩ።

ስለዚ ወደስመራ ብዓቢኡ ብጉዳይ ሂወት ስለንዛረብ ዘለና፡ እሞ ኸኣ እቲ መድሃኒት ኣሸምባይዶ ተቛሪጹ፡ ሰዓታት ኣወሳስዳ'ውን እንተ ተመዛቢሉ ከስዕቦ ዝኽእል ሳዕቤን ቀታሊ ብምዃኑ ኣጸቢቕካ ክትሓስበሉ ኣትሪርና ንምሕጸነካ። ብዝያዳ ዝበለጸ ሓበሬታ ንምርካብ ከኣ ናብቲ ዝከታተለካ ዘሎ ሞያዊ ሓኪም ብምቕራብ፡ ምስ ህልው ኩነታት ጥዕናኻ ሰፊሕን ኣዚዩ ሓጋዝን ምኽሪ ክትረክብ ለበዋና'ዩ።

ባህልን ስነጥበብን

ዕላል ምስ ኮሜድያን
ሄኖክ ተኽለ (ዋሪ)

ኮሜድያን ሄኖክ ተኽለ (ዋሪ)፡ ብርክት ዝበሉ ኮሜዲታትን ፊልምታትን ከም ተዋሳኣይ፡ ደራስን ዳይረክተርን ኮይኑ ብምዕያይ ዝፍለጥ፡ ካብ ህቡባትን ፍትዎትን ስነ ጥበበኛታት እዩ። ብዘይካ'ዚ ስታንድኣፕ ኮሜዲታት ብምቕራብ እውን ብቕዓቱ ዘመስከረ እዩ። ንሱ ብስፍሓት ብማሕበራዊ መራኸቢታት ዝፍነዉ ዝተፈላለዩ ዕላላት፡ ቃለ መሕትትን ኣዛናዪ ውድድራትን ብምምራሕ ዓቢ ስም ዘትረፈ እዩ።

ንተመኩሮ ህይወቱን ስነ ጥበባዊ ኣበርክቶኡን ከካፍለና፡ ዕዱም መጽሔት መንእሰይ ገይርናዮ ኣለና። ምስኡ ዝገበርናዮ ዕላል ናባኹም ነብሎ። ሰናይ ንባብ!

◆ ብሓጺር ታሪኽካ ክንጅምር?

ይዝከረኒ.. ብመንገዲ ኣቶ ተኽለ ጊላጋብርን ወይዘሮ ምጽላል ነጸረኣብን ብ1993፡ ኣብ ምህራም ጭሮ - ከተማ ኣስመራ ተወሊደ። ብዘይተረድኣኒ መንገዲ ንነብሰይ ኮሜድያን ኮይና

ረኺበያ። ብዓቕመይ ምንጪ ሰሓቕ ሰባት ክኸውን እናፈተንኩ ኽኣ እነብር ኣለኹ። እዚኣ'ያ እታ ሓጻር ታሪኸይ.

◆ ቁሩብዶ ሓጺራ?

ሕራይ ቁሩብ ነስፍሓያ። ዕድመይ ንዓቕመ ትምህርቲ ምስ ኣኸለ፡ ኣብ 1999 ኣብ መዋእለ ሕጻናት ካቴድራለ ትምህርተይ ጀሚረ። ብድሕሪኡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ዓወት (ኣማኑኤል) ናይ መባእታን ማእከላይን ደረጃ ትምህርተይ ተኸታቲለ። ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርተይ ኣብ ቤት ትምህርቲ ሰማእታት ድሕሪ ምቕጻል፡ ኣብ 2010 ከኣ፡ ሳዋ ወሪደ ናይ 12 ክፍሊ ትምህርተይ ተኸታቲለን ተዓሊመን።

ኣብ መጀመርታ 2012 ከኣ፡ ናብ ባህላዊ ጉዳያት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ሕጂ ኣብ ኮሚሽን ባህልን ስፖርትን ዘሎ ተሳሒበ፡ ብሞያይ የገልግል ኣለኹ። ሕጂኸ ኣዕጊበካዶ?

◆ ብመጠኑ። ከም ቈልዓ ከመይ ነይርካ?

ምዕባየይ ክልተ ኣዋልድ ኣሓት ኣለዋኒ። ካብ ደቂ ተባዕትዮ ግን ካፒቴን ባዕለይ እየ። ኣዝዩ ውዑይ'የ ነይረ። ደሓር ናብ'ዚ ሞያ ዘእተወኒ እውን ንሱ ከይኮነ ኣይተርፍን'ዩ። ካብ ሽዑ ጀሚረ ናይ ደረፍቲ፡ ተዋሳእቲ ... ምንቅስቓሳት ይደግም ነይረ።

◆ ናብ ስነ ጥበብ ዝኣተኻሉ ኣጋጣሚ መዓስ ነይሩ?

ጽቡቕ ዕድል ኮይኑ፡ ኣቦይ ኣብ ምፍራይን ምዝርጋሕን ዝተፈላለዩ ስነ ጥበባዊ ስራሓት እዩ ዝሳተፍ ነይሩ። ኣብ ትካሉ ምስ ዝመጽኡ ብዙሓት ስነ ጥበበኛታት ክራኸብ ዕድል ነይሩኒ። ኣብ'ቲ እዋን ሰኣላይ ዝነበረ ኣለም ስብሃቱ (ስቤ)፡ ዋዒየይ ርእዩ ኩሉግዜ ከዋስኣኒ ይደሊ ነይሩ። ደሓር 'ሓራዳይ' ኣብ ዘርእስታ ኮሜዲ ወዶም ንኽብሮም (ጫዳ)ን ሰናይት ሓጐስን ገይሩ ኣዋሲኡኒ። ወዲ ሓሙሽተ ወይ ሽዱሽተ ዓመት'የ ነይረ። ሽዑ ዓቢ ተራ ዘለኒ ተዋሳኣይ ዝኾንኩ'ዩ መሲሉኒ ነይሩ። እዚኣ ከም መእተዊት ክንርእያ ንኽእል ኢና።

ጐድኒ ጐድኒ ናይ'ዚ ግን፡ ኣብ ቤት ትምህርትና ዝነበረት ጉጅለ ባህሊ ኣባል'የ ነይረ። እንታይ ትነጥፍ ነይርካ

እንተኢልካኒ ኸኣ፡ ኩሉ'የ ዝገብር ነይረ። ዝጸንሓኒ ዘበለ - ይስዕስዕ፡ ውድድራት ጌም ይመርሕ።

ከም ዕቱብ ዝሓዝኩዎ፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ኣማኑኤል ምስ ኣተኹ እዩ።

◆ እንታይ'ዩ ብዕቱብ ክትሕዞ ደሪኺካ?

ኣብ ቤት ትምህርቲ ዓወት፡ እናተማሃርና መምሃራን ክቀያየሩ እንከለዉ፡ ወጺኦ ናይ ነፍሲ ወከፎም ኣመሃህራን ምንቅስቓስን ምድጋም ስርሐይ እዩ ነይሩ። ብዙሕ ግዜ ብመማህራን ይተሓዝ፡ ይቕጻዕ ነይረ። ገሊኦም የንበርክኹኒ፡ ገሊኦም ይቐንጥዉኒ ... ግን ኣይስክሕን'የ ነይረ። ሓደ መዓልቲ ከም'ዚ ክገብር እንከለኹ ብመስኮት ዝረኣየኒ መም. ኤፍሬም ፍቓዱ ግን፡ ክሳብ ዝውድእ ብዓቕሊ ርእዩኒ። ኣብ ክንዲ መቕጻዕቲ ኣተባቢዑኒ። ካብኡ ንደሓር ግጥምታት፡ ምምራሕ መደብ፡ ጽሑፋት ስታንድኣፕ ኮሜዲ እናሃበ ከስርሓኒ ጀሚሩ።

ምስ ግዜ ካብ ቤት ትምህርቲ ወጻኢ፡ ኣብ ዝነበረ መደባት ባህላዊ ምሸታት የቕርቦ ነይረ። እንታይነቱ ከይተረድኣኒ፡ ስታንድ ኣፕ ኮሜዲ ካብ ሽው ጀሚረዮ።

ድሕር'ዚ፡ ኣብ ትሕቲ ጉጅለ ባህሊ ኣሰር ኮይንና ብመምህር ኤፍሬምን ፊሊሞን (ፊጐን) ናብ እትእለ ዝነበረት ጉጅለ ባህሊ ሕጻናት፡ ካብ 2000 ክሳዕ 2006 እሰርሕ ነይረ።

ብነጋሲ ገብረድንግል ተደሪሳ ብመም. ኤፍሬም ኣብ ዝተኣለየት፡ "ጾር ኩልና" ዘርእስታ ተኸታታሊት ናይ ቈልዑ ፊልም መሪሕ ገጸ-ባህሪ ሒዘ ተዋሲአ። ብዘይካ'ዚ ኣብ ከም ሃገራዊ ፈስቲቫል መንእሰያት - ሳዋ'ውን ዝተፈላለየ መደባት ነቕርብ ነይርና።

◆ ዋሪ ንስምካን ስም ኣቦኻን ዝተከአት ሳጓ'ያ። ብኸመይ ብፍሉይ ናባኻ ጠቢቓ?

እዚኣ ዋላ ንዓይ'ያ ትገርመኒ። ጉጅለ ባህሊ ዋሪ ኣብ 2006 ስም ሒዛ ኣብ ትሕቲ ሃ.ማ.መ.ተ.ኤ ኣብ ዝቈመትሉ፡ ኣባላታ ካብ 40 ክሳብ 45 ንበጽሕ ኔርና። ካብዚኦም ብምሉኦም ናባይ ምጥባቓ ግን ንጹር ኣይኮነን። ናይ ብሓቂ ልዕሊ ኩሎም ዝኸደ ኣበርክቶ ስለዝነበረኒ ድዩ ዶስ ምስታ ዋሪ ትበሃል ዑፍ'ዮም ኣመሳሲሎምኒ፡ ነቶም ዝጸውዑኒ ኢኻ ትሓቶም። ከም ዝመስለኒ ግን፡ ሓደ ኮሜድያዊ ተራ ሒዝካ ትኸይድ እንተ ኼንካ፡ እቲ ሰብ ቀልጢፉ'ዩ ዝቕርበካን መጸውዒ ዝህበካን።

◆ መን'ዩ ኣጥቢቕዋ?

ቀንዲ ኣብ ሳዋ'ዩ። ሄኖክ መን'ዩ? እቲ ጉጅለ ባህሊ ዋሪ ድዩ ገለ ይብሉ ነይሮም። ደሓር እታ ጉጅለ ተሪፉ 'ዋሪ' ናብ ዝብል ከይዳ።

◆ ኣበርክቶኻ ኣብዛ ጉጅለ ከመይ ነይሩ?

ኣብ ኩሉ ኢና ንሳተፍ ነይርና። መምህር ኤፍሬም፡ ዝምባለታትና እናለለየ፡ ከከም'ቲ ናትና ዓቕሚ ዝኸይድ ስራሓት እናዳለወ ይህበና ነይሩ። ኣብ ርእሲኡ ንእሽተይ ኣፋፍኖት እንተ ርእዩልና ባዕልና ክንሰርሕ ይገድፈና ነይሩ። በዚ ከኣ ምምራሕ መደብ፡ ስታንድኣፕ ኮሜዲ፡ ኮሜድያዊ ድራማታት፡ ምውሳእ ... ዳርጋ ኣብ ኩሉ እሳተፍ ነይረ።

◆ እሞ ደርፊ ጥራይ ኢኻ ዘይፈተንካ?

ፈቲነ። ክንደይ ራፕ ድየ ሰሪሐ! 'ገበን' ትብል ደርፈይ ከማን ኣብተን ዝነበራና ኣልበማት ኣብ ሓንቲ ኣትያ ነይራ። ከስምዓካዶ?

◆ ጽቡቕ።

ገበን ... ገበን ጸረ ሕጊ - ገበን'ዩ ባእሲ
ግዳይ ማእሰርቲ ዝገብር - ፍጹም ዘየናሕሲ
ለኸፍከፍ በሃሊ ነውራም ነገረኛ
ብሕጊ ተቐየድ ከይፈርደካ ዳኛ
(ሰሓቕ) ከምዚያ ትመስል። ቈቢዐይ ጠውየ ተፈቲለላ'የ ነዛ ዓለም።

◆ ከመይ ነይሩ'ሞ ግብረ መልሲ?

ኣዝዩ ጽቡቕ። ዝገርመካ፡ ነዚኣ ምስ ደረፍኩ ወናም ደራፋይ ዝኾንኩ መሲሉኒ፡ ምስ ደረፍቲ ናይ ጉጅለና ክወዳደር ጀሚረ። ኣይናትካን'ዩ ኢሎም ክሳብ ዝኣልዩኒ ክንደይ እየ ተሃላሊኸ።

◆ ግጥምታትከ?

ናብ ህዝቢ ስለ ዘየቕረብኩዎ፡ ገጣማይ እየ ክብል ኣይክእልን'የ። ንውልቀይ ግን ዝጽሕፎ ግጥምታት ኣሎ። ግጥም ጸኒሐ ንኑብሰይ የንብበላ ... ሕጉስ ምስ በልኩ ኸኣ፡ እንታይ ኣለዎ ገብርሂወት ጸሃየ ይብል'የ። እዚ ግን ኣብ በይነይ እዩ።

◆ ኣብ ሳዋ ዝነበረ ተመኩሮኻ ከመይ ትገልጾ?

ሳዋ ንዓይ ሓዳስ ኣይነበረትን። ብዙሕ ግዜ ኣብ ፌስቲቫል መንእሰያት ከይደያ እየ። እቲ ህይወት ናይ ታዓሊምን ትምህርትን ግን ኣዝዩ ምቁር'ዩ ነይሩ። ከም ትፈልጠኒ ሕውስ ስለ ዝኾንኩ፡ ማሕበራዊ ህይወተይ ጽቡቕ ነይሩ። ብዛዕባ ህዝብና፡ ብሄራትና፡ ባህልና ብዙሕ ክፈልጥ ክኢለ'የ። ናይ ክፍለ ሰራዊትና

ጉጅለ ባህሊ ጠርናፊ ብምንባረይ’ውን፡ ብዙሕ ስራሓት ኣበርኪተ’የ። መራሒ ክፍለሰራዊትና ዝነበረ ወዲ ዛፊር ከምኡ’ውን ሽኣ መራሒ ቦጦሎኒና ዝነበረ ወዲ ሽረ፡ ዝተፈላለየ መደባት ሂቦም ይከታተሉና ስለዝነበሩ ዝያዳ ናይ ጽሑፍ ክእለተይ ከዕቢ ዘኽኣለኒ’ዩ ነይሩ።

◆ ትምህርቲኸ?

ተመሃራይ ማእከላይ ደረጃ እንከለኹ ንፋዕ’የ ነይረ። ኣብ ካልኣይ ደረጃ፡ ቁሩብ ደኺመ። ኣብ መልቀቒ ፈተና ሽኣ፡ ናይ ሰርቲፊኬት ነጥቢ ኣምጺአ። ይኹን’ምበር፡ ካብ ትምህርቲ ስነ-ጥበብ መሪጸ፡ ናብ ጉጅለ ባህሊ ድራማ ምስሊ ተመዲበ። ዋላ እቲ ናይ ሰርተፊኬት ትምህርቲ ኣይዛዝሞ፡ ሰብ ደረጃ ትምህርቲ እንተኢሉኒ ግን 12+1 እየ ዝብሎ። እንታይ ደኣ መከባበሪ።

እዚ ክብለካ፡ ኣብ ትምህርቲ ዘርኣኹዎ ሸለልትነት ካብ’ቲ ዘጣዕሰኒ’ዩ። ኣብ ዝኾነ ዓውዲ ዝያዳ ክትዕወት ተራ ትምህርቲ ዓቢ እዩ።

◆ ካብኡ ዝቐጸለ ስራሓትካ ከመይ ይመስል?

ካብ ሳዋ ምስ ተመለስኩ፡ጐድኒ ጐድኒ እቲ ዝተመደብኩሉ ስራሕ፡ ብውልቀይ ክሰርሕ ጀሚረ። ምስ መጻእኩ ዝሰራሕኩዋ ናይ ፊለማ ስርሐይ ‘ንዓኺ ዝጥምት ወይልኡ’ ትብል ብምንቅስቓስ ዝቐረበት ኮሜዲ’ያ ነይራ። ንዘፍቀራ ጓል ካብ ጠመትታ ንምክልኻል፡ ኣብ ቅድሚኣ ዘርእዮ ናይ ምስልዩነት ትብዓትን ብድሕሪኣ ዘርእዮ ምምስሳልን እተርኢ’ያ ነይራ። ካልእ፡ ‘ፍቕርን ኣውደኣመትን’ ዝብል ስታንድኣፕ ኮሜዲ ምስ መሳርሕተይ መርሃዊ ወልዱ ኣቕሪበ። ኮሜዲታት’ውን ነይሩ። ከም ‘ንመላላእ’፡ ‘ብርቱዕ ዋርድያ’፡ ‘ተፈጥሮይ’. . ዝብል ማለት’ዩ።

◆ ከመይ ነይሩ ተቐባልነተን?

ኣዝዩ ኣተባባዒ’ዩ ነይሩ። ንኣብነት ብርቱዕ ዋርድያ፡ ሓደ ቸክሊስታ ጠባይ ምስ ኣዝዩ ገዚፍ ሓው ኣፍቃሪቱ ዝገብሮ ምትፍናን እተርኢ’ያ ነይራ። ኣብ’ቲ እዋን ህብብቲ ዝነበረት ናይ ናይጀርያ ደርፊ ብምምርኳስ ‘ሓዋ ሓዋ - ሓዋሎ’ ዝብል ደርፊ ኣርዒምና ዘቕረብናያ እያ ነይራ። ጽቡቕ ተቐባልነት ነይሩዋ።

ብድሕሪኡ ብርክት ዝበለ ኮሜዲታት፡ ከም ‘ሞዴል’ (2015)፡ ትኪ፡ ትብላዕ ኣላ (2018)፡ ብትኽ (2019)፡ ኣይትምከሩኒ (2021) ካልኦትን ሰሪሐ።

◆ ኣብ ፊልምታትን ተኸታታሊ ፊልምታትን ክትዋሳእ’ውን እርእየካ’የ።

እወ። ኣብ ብርክት ዝበሉ ፊልምታት ተዋሲአ’የ። ገለ ንምጥቃስ፡ ኣብ 2014 ኣቢታ ንመጀመርታ እዋን ኣብ ዩትዩብ ክትዝርጋሕ ዝጀመረት ‘ፍቕሪ ሎሚ ቕነ’ ዘርእስታ ብዘርእሰናይ ዓንደብርሃን ዝተዳለወት ኮሜድያዊት ተኸታታሊት ፊልም ከም ሄኖክ ኮይነ ተዋሲአ። ብድሕሪኡ ብኸብረኣብ ተስፋሚካኤል ኣብ ትዳሎ ዝነበረት ልዑል ተቐባልነት ዝነበራ ‘ኣየ ሰብ’ ዘርእስታ ሲትኮም ተዋሲአ። ቀጺለ፡ ኣብ ዋርዋርታ ዘርእስታ ፍቕራዊት ኮሜድያዊት ተኸታታሊት ፊልም ተዋሲአ። እዚኣ’ውን ምስ ደራስን ዳይረክተርን ዘርእሰናይ ዓንደብርሃን ዝሰራሕናያ’ያ ነይራ። ካልእ ምስ ሜሮን ሚካኤል (ቻኩር) ዝሰራሕናየን፡ “ኣረማዊት” ዘርእስታ ተኸታታሊት ፊልምን “ጠበሸ” ዘርእስታ ሲትኮምን ነይረን። ካልእ ሓጸርቲ ፊልምታት ከም “date”፡ “ፓራኖያ” ዝብላ’ውን ነይረን። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ከኣ ብኣልያን ምውሳእን ዝተሳተፍኩላ ‘ሳምራ’ ዘርእስታ ተኸታታሊት ሲትኮም ኣዳልየ።

◆ ከመይ ዓይነት ገጸ ባህርያት ሒዝካ ኢኻ ትዋሳእ?

መብዛሕትኡ እዋን ኮሜድያዊ ተራ ዘለዎም ጠባያት’ዮም። ብዙሕ እዋን ደጋፊ ናይ ቀንዲ ገጸ ባህርያት ኮይነ እየ ሰሪሐ። ኣብ ገሊኡ ፍቕሪ ዘይርድኦ፡ ኣብ ገሊኡ ፍቕሪ ዘይኮነሉ፡ ኣብ ገሊኡ ዘይሰምር ፍቕሪ ዘሕልፍ፡ ኣብ ካልእ ብፍቕሪ ፈፊው ዝብል ኮይነ’የ ሰሪሐ። ዝተፈላለየ ሞያታት ዝሓዙ፡ ናይ ህይወት ኣጋጣሚታት ዘንጸባርቑ’ዮም። ኣብ’ዛ ናይ መወዳእታ ሲትኮም ከኣ፡ ከም በዓል ሓዳር ኮይነ ሰሪሐ።

◆ ናይ ስታንድኣፕ ኮሜዲ ስራሓትካ እንታይ ይመስል?

ብዙሕ ግዜ ኣብ ምምራሕ መደብ ድዩ ካልእ ኣጋጣሚታት የቕርብ’የ። ከም ርእሱ ዝኸኣለ መደባት ግን፡ ኣብ 2011 “ፍቕርን ኣውደኣመትን” ዝብል ኣቕሪብና ነይርና። ናብ ህዝቢ ክቐርብ ኣይከኣለን። ኣብ 2015 ኣብ ሲነማ ሮማ ዘቕረብኩዎ፡ ‘ገንዘብ’ ዘርእስቱ ስታንድኣፕ ኮሜዲን ካልእ ሓጸርቲ ኮሜዲታትን ነይሩ። ንገንዘብ ብዝተፈላለየ ሸነኽ ዝዳህሰሰ’ዩ ነይሩ።

ኣብ 2024 ከኣ 'ስድራቤተይ' ዘርእስታ ስታንድኣፕ ኮሜዲ ኣቕሪበ። እዚኤን ናብ ህዝቢ ተዘርጊሐን እየን።

◆ ኣብ ዩ ትዩብ ዝተፈላለየ መደባት ተቐርብ ኢኻ። ዝያዳ ናብኡ ዝዘዘኻ ትመስል?

ሓቅኻ ብዙሕ መደባት'የ ኣቕሪበ። ብፍላይ ድሕሪ 2018፡ ዝያዳ ኣብ'ዚ እየ ጸቒጠ ክሰርሕ ጸኒሐ። ገሊኡ ታሪኽና፡ ባህልና፡ ኣብ ምፍላጥ ዝሕግዝ፡ ገሊኡ ኣዛናዪ ውድድር ዝሓቚፈ እዩ። ካልእ ምስ ውልቃዊ ተመኩሮታት ስነ ጥበበኛታት ዝተኣሳሰር ቃለ መሕትታት እዩ።

◆ ጽልውኡ ከመይ እዩ?

ተዓዛባይ ኣዝዩ ይፈትዎ እዩ። ንኣብነት፡ ብማህደርና ሾው ዝፍለጥ ኣብ መንገዲ ስነ ጥበበኛታት፡ ዝተኻየደ ውድድር ነይሩ። እቲ ቀዳማይ ወቕቲ ብምኽንያት ጽምብል በዓል ናጽነት ናብ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ ብምኻድ ዝተገበረ'ዩ ነይሩ። እቲ ካልኣይ ወቕቲ ኸኣ፡ ብምኽንያት ምጅማር ብረታዊ ቃልሲ ናብ ጕቦ ኣዳል ብምኻድ ዝተኻየደ'ዩ ነይሩ። ዓቢ ጽልዋ ዝገደፈ'ዩ ነይሩ።

ካልእ፡ ኣብ ዋካ ቲም ኢንተርተይመንት ዘቕርባ፡ ዕላል ምስ ስነ-ጥበበኛታት ብድሕሪ መጋረጃ ናይ ስነ-ጥበባዊ ስራሓት ንዘለዎ ተሞኩሮታት ብዕምቈት ዝድህስስ እዩ ነይሩ።

ኣብ'ዚ ሕጂ እዋን፡ ሰሙናዊት ትቐርብ፡ ብዙሕ መዳያት ታሪኽ፡ ተመኩሮ ሞያውያን፡ ክእለታት ቈልዑ፡ ዝሓዘት ምርኢት ናብ ህዝቢ ምቕራብ ጀሚርና ኣለና። 'ዋሪ ሾው' እያ ትብሃል። ምስ ዳይረክተር ኣብርሃም ዮሃንስ (ወዲ ዕቋር) ብምዃን ኢና ነዳልዋ ዘለና።

◆ ኣብ ስራሓትካ ናይ መን ጽልዋ ኣለኒ ትብል?

ኣብ ምውሳእ፡ ብዙሕ ጽልዋ ዘሕደሩለይ ኣለዉ። ብቐንዱ ግን ሚስተር ቢንን ማርቲን ላውረንስን ክጥቀሱ ይኽእሉ። ካብ ናይ ዓድና ኮሜድያን ሓጐስ (ሱዚኒና)፡ መምህር ሰለሞን'ውን ዘድንቐም'ዮም። ብሓሳባትን ዕምቈትን ኮሜዲ ከኣ ንዓይ ሳንድያጐ መዳርግቲ ዘይብሉ እዩ። ኣብ'ቲ ሞያ ነዊሕ ጻዕሪ ከም ዘድሊ ዘረድኣኒን ዝደረኸንን'ዩ።

◆ ኮሜድያን ክትከውን እንታይ የድልየካ - ተውህቦ ወይስ ጻዕሪ?

ገጣማይ ጉብረሂወት ጸሃየ ዝበለኒ ዘረባ ኣላ፡ 'ዋሪ ኣነን ንስኻን ዘመሳስል ኣለና፡' ይብለኒ። ብመልክዕና ድዩ ምስ በልክዎ፡ ንሱ ኣብ ቦታኡ እናሃለወ፡ ኣብ ሞያና እምበር። ኮሜድያንን ገጣማይን ይውለድ'ዩ። ምስ ሓሳቡ ይሰማማዕ'የ። ክወሃበካ ኣለዎ፡ እቲ ናትካ እጃም ከመይ ተዕብዮ'ዩ።

◆ ኮሜድያን ኮይንካ ምውላድ መርገም ድዩ ምርቓ?

ከም ኩሉ ዓውዲ ነናቱ ብልጫን ድኹምን ጐድኒታት ኣለዎ። ሰብ ቀልጢፉ'ዩ ዝቕበለካ፡ ዋላ ናይ ዕድመ ፍልልይ ይሃሉኻ ኩሉ ሰብ ከም ዓርኩ እዩ ዝቕበለካ። ቀልጢፍካ ቅርበት ክትሃንጽ ትኽእል ኢኻ። እዚ ምርቓ እዩ።

ሳሕቲ ግን ኣብ ናይ ብሓቂ ዝተሸገርካሉ ግዜ፡ እቲ ሰብ ኣይርድኣልካን። ካልእ ጉዳይካ ዓዚዙካ ተብ ተብ እናበልካ እናኸድካ፡ 'ገለ እስከ የዕልለና' ወይ እታ ናይ ሓደ መዓልቲ ደኣ ዘይትደግመልና ይብለካ። ንዕላል ክኾነና ሓደ ለይቲ ኣዝዩ ተጸሊኡኒ፡ ብሰብ ተሰንየ ኦሮታ ከይደ፣ እታ ተረኛ ካሜራ ሒዙ'ዩ መጺኡ ዝኸውን እናበለት ንኸባቢ 20 ደቒቕ ክትሰምዓና ኣይከኣለትን። እናሰሓቕካ ትመውት ማለት'ዩ። ኣብ ከም'ዚ ኣጋጣሚ ዋላ መርገም እዩ ክብሎ ኣይድፈር፡ ከቢድ ብድሆ'ውን ኣለዎ።

◆ ምንቅስቓስን ኣዘራርባታትን ሰባት ክትደግም ትርአ ኢኻ። ብኸመይ ኣማዕቢልካዮ?

ዋላ ንዓይ ኣይርድኣንን። ካብ ብቘልዓይ ዘማዕበልኩዎ እዩ። ገለ ዕላል ከተዕልል እንከለኻ፡ ምንቅስቓስን ዘረባን ክደግም እንከለኹ፡ ልክዕ ኣምጺኢካዮ ክብሉኒ ምስ ጀመሩ እየ። ብእኡ ኣቢሉ ተሰቢሉኒ።

◆ ምስ ሰብ ኣየባእሰካን?

ብገለ ሸነኹ ዝኹርዩ ኣይሰኣኑን። ሙብዛሕትኦም ግን ጽቡቕ የዛንዮም እዩ። ገለ ሰባት'ሞ ባዕሎም፡ እንታይ ደኣ ናተይ ከ ይብሉኻ እዮም።

◆ ካብ ዝሰራሕካዮ ትፈትዎ ገጸ ባህሪ?

ኣብ ዋርዋርታ ዘሎ - ሴም።

ብኹለንትንኡ ጥዑም ሰብ'ዩ። ብዙሕ ተራ ስምዒታት ዘይርድኦ ሰብ'ዩ።

◆ ትፈትዎ ሙዚቃ

መብዛሕትኡ እዋን ዘመናዊ እንክሎ፡ ግን ዝሑል። ከም ናይ ኣብርሃም ኣፈወርቂ ዓይነት።

◆ መስቈርቈሪ ኢኻ ማለት'ዩ?

ልዕሊ መጠን።

◆ ትፈትዎ ዓይነት ፊልም?

ፍቕራዊ ዛንታን ኮሜዲን ዝሓዋወሰ። ፍቕሪ ዝቕስቅስ ዓይነት ፊልም።

◆ ትፈትዋ ፊልም?

ብዙሕ ዝፈትዎ ፊልምታት ኣሎ። Three idiots፡ a walk to remember፡ "ፈቲሐዶ ክምርዓወኪ"፡ ወዘተ. ብዙሕ እዩ።

◆ ትፈትዎም ተዋሳእቲ?

ካብ ደቀንስትዮ ወይኒ ቺናን ሽዊት ሰረቕን። ካብ ደቂ ተባዕትዮ፡ ታንታን፡ ኣወል ስዒድ ዝፈትዎም'ዮም ነይሮም። ካብ'ዞም ናይ ሕጂ ኸኣ ናትናኤል ሰለሞን (ቦቲ) ኣዝየ ዘድንቖ'ዩ። ማርቲን ላውረንስን ሮማን ኣትኪንሰን (ሚስተር ቢንን ከይትርስዖም፡ ብደማቕ ከኣ ዲ ካፕርዮ በለለይ።

◆ ዘይተጠቕሰ የለን

እወ

◆ ዘዘናግዓካ ነገር?

ኵዕሶ ምርኣይ። ብፍላይ ናይ ኣርሰናል። ኵዕሶ ምጽዋት'ውን ዝፈትዎ'ዩ። ከማን ስነ-ጥበብ እንተ ዘይስዕረኒ፡ ተጻዋታይ ኵዕሶ ምኾንኩ ነይረ። ክኢላ'የ ነይረ።

◆ ቅዲ ኣጸዋውታኻ ምስ ናይ መን መመሳሰልካዮ?

ኣነ'ኳ ምስ ሜሲ ምበልኩ፡ መጻውተይ ግን ጋቱሶ እዮም ዝብሉኒ።

◆ ስለምንታይ?

ኣብ ሜዳ ሰብ ኣይፈትወንን'ዩ። መንጸርጸርን ጌጋ ዘይጸወርን'የ።

◆ ትፈትዎ ባህሪ?

ልግሲ። ናይ ካልኡት ሰባት ሓጐስ ካብ ምርኣይ ዝበልጽ ስለዘየለ።

◆ ትጸልኦ ባህሪ?

በለጽን ብዋጋ ሰብ ምጽዋትን

◆ ዝኹብደካ ነገር?

ምፍልላይ። ቀልጢፈ'የ ጀረብረብ ዝብል። ዋላ ንሓጺር ግዜ ዝመጽአ ሰብ ክቕበሎ'ምበር፡ ቻው ክብሎ ኣይፈቱን'የ።

◆ ሰለስተ ካብ ብልጫታትካ?

ሕማቕ ናይ ሰብ ዘይምሕሳብ። ዘሎ እኹል'ዩ ኢለ ዝሓስብ ኣመስጋናይ ምዃነይ። ከፍቅር እንከለኹ ከኣ ብምሉእ ልበይ እየ ዘፍቅር።

◆ ሰለስተ ካብ ድኹም ሸነኻትካ

ዋላ ቀልጢፈ ዝጠዓስ እንተኾንኩ፡ ሓራቕ'የ። ካልእ ቈጣቢ ኣይኮንኩን፡ ሳልሳይ... የብለይን።

◆ ሕሰብ።

የብለይን! ግድነት ኣምጽእ እንተኢልካኒ ግን፡ ኣብ ዝቕጽል ኢንተርቪው ሓድሽ ባህሪ ኣጥርየ ክመጽእ'የ።

◆ ጅግናኻ መንዩ?

ኣቦይ - ተኽለ ጊላጋብር። ብዛዕባ'ታ ዝሃነጸ ቤት ኣዝዩ ዝግደስን ቀዳምነቱ ዝገብራን ሰብ'ዩ። ዝሓዞ መደብ ኣብ መዕለቢኡ ከየብጽሓ ዘይድቅስ እዩ። ኑብሰ ክንክን፡ ኣመጋግባ፡ ስፖርት ምዝውታር፡ ናይ ቁጠባን ምሕደራን ክእለት ዝሓዘ'ዩ።

◆ ጉዳይ ፍቕርን ሓዳርን?

ፍቕራዊ ህይወተይ መዕረፊ ረኺቡ እዩ። ኣብ 2026 ከም ፍቓድ ኣምላኽ መርዓ ተቘጺሩ ኣሎ። 'ኣቶ'፡ ሰብኣይ ኩስቶ፡ ኣቦ ኩስቶ ክበሃል ኣብ ምርሳን እየ ዘለኹ። ዕድመ ጥራይ ኣጽሒፎም ዝኸዱ እንተ ኾይኖም፡ ንኹሎም ኣንበብቲ 'ዛ መጽሔት ክትዕድሞም ትኽእል ኢኻ።

◆ ደጋፊ ኣርሰናል ምዃንካ ነጊርካኒ።

ኣርሰናል ሎሚ ዘበን ዋንጫ ትዓትርዶ ይመስለካ?

ብዘይጥርጥር። ድርብ ጽምብል ክኾነለይ ኢለ እኮ'የ መርዓይ ንወርሒ ግንቦት ቈጺረዮ።

◆ ንመንእሰያት ተሕልፎ መልእኽቲ?

ኣይከውንን'ዩ ዝበሃል ነገር ክህሉ የብሉን። ኣብ ዓራትካ ኮይንካ ዘይኮነ ግን ቁልፍኻ ሸጥ ኣቢልካ ምስራሕ የድሊ። ኩል ግዜ ንኣካል፡ ንመንፈስን ኣእምሮን ዝኸውን መግቢታት ክምገቡ ድማ ኣለዎም እብል።

◆ ከተመስግን ዕድል ክህበካ?

ንወለደይ። ብፍላይ ከኣ ነታ ወትሩ ብጸሎታን ብኹለንትናኣን ትድግፈኒ ምጽላለይ። ከምኡ ኸኣ፡ ኩሎም ኣብ ጉዕዞ ህይወተይ ኣበርኪቶ ዝገብሩ ሰባትን፡ ኣብ ሞያይ ዘተባብዑኒ ተኸታተልተይን።

◆ የቐንየልና!

ምስትምቓር ጥበብ

መንእሰያት ጥበበኛታት ካብ ዝሓለፉ እንታይ ተትርፉ፧

ስምኦን ወልደሚካኤል

ሃያሲ ኣማኑኤል በርሀ፡ ሩሕ ራእሲ ሃገራዊ ባህሊ (ራሃባ) ጥበበኛ በረኸት መንግስተኣብ ሓመድ ኣዳም ምስ ለበሰ “ንበረኸት ዝቕብር ሰብ የለን፣ በረኸት ኣይተቐብረን፣” ዝማእከሉ ጽሙቕ ዝበለ ሓሳባት ዘንጸባረቐሉ ቪድዮ ምስ ረኣኹ፡ ነቲ ሓሳብ ሰሚዐ ክሓልፎ ኣይደለኹን። ሰብ መዋቲ ፍጥረት እንከሎ ሞይቱ ዘይመውት፡ ሰብ ምስ ሞተ ብሓመደ-እምኒ ክድፈን ዕጭኡ እንከሎ፡ ተቐቢሩ ዘይቅበር ከም ዘሎ ተዘኻኺር ስለ ዝኾነት ኣብ ርእሲኣ ምምላእ ኣገዳሲ ኮይኑ ይስመዓኒ። በሃር ድምጻዊ በረኸት መንግስተኣብ ኣብ ግዜኡ ብዘፍረዮ ብዝሕን ጣዕምን ሙዚቃዊ ፍረ ንወለዶ 60ታት፡ 70ታት፡ 80ታት ዘሰራሰረን ዝሰርሰረን ሓርበኛ ስነ ጥበበኛ እዩ። ድሕሪ ናጽነት ከኣ ‘ውረስ ተወራረስ’ ዝመስመሩ ሓርበኛዊ ስነ ጥበባዊ ኣበርክቶኡ ድርዒ ኤርትራዊ ሃገራዊ መኸተ ኮይኑ ኣገልጊሉ። ንምርድኡ ንኽጥዕመና ኢልና ቅድምን ድሕርን ናጽነትን ኢልና ኣብ ክልተ መድረኻት ከፊልና ንርኣዮ’ምበር መስመር ቅኒት፡ ዜማ፡ ግጥምን ሓሳብን ሓርበኛ ድምጻዊ በረኸት መንግስተኣብ ሓንትን ዘይትብተኽን እያ- ኤርትራዊ ሃገራውነት፡ ኤርትራዊ ባህሊ።

ደርፊ ጥበበኛ በረኸት መንግስተኣብ ከይተሰምዓላ ዝሓለፈት ዕለት ከም ዘይነበረት ብድሕሪ ሕልፈቱ’ውን ኣይክትህሉን እያ። ልዕሊ ኹሉ፡ ኣብ ዝኽሪ ኤርትራውያን ተቐሚጡ ዘሎ ግጥምን ድሃይን ቅሙም ዜማን ራሃባ በረኸት መንግስተኣብ ከም ዝኾነ ካልእ ዝኽሪ ግዳይ ምርሳዕ ከም ዘይከውን ተወቒሩ’ዩ። ሰብ ልዕሊ

ብኣካላዊ ህላወኡ ብፍረ ስርሑ እዩ ህላወኡ ዝምስክር። እቲ ሓላፊ ሰብ ዘይሓልፍ ዕዮ ሰሪሑ እንተ ሓሊፉ ምስ ዕዮኡ ተጎዛጒዙ ዘልኣለማዊ ኮይኑ’ዩ ዝነብር። በሃር በረኸት መንግስተኣብ ብጥበባዊ ስርሑ ምስ ዘልኣለማውነት ስለ ዝተሓወሰ ዘዝመጸ ወለዶ ኤርትራ ክዝክሮ፡ ከኽብሮ፡ ክውክሶ ክነብር እዩ። ደርፍታት በሃር በረኸት መንግስተኣብ ብኹለንትንኡ ኤርትራዊ ስለ ዝኾነ ንዘዝመጸ ኤርትራዊ ሃንገፍ ክብሎ ግድን’ዩ። ደርፊ ናይ ደራፊኡን ነቲ ዝውክሎ ሕብረተሰብ ዝምጥን ምስ ዝኸውን ብንፋስ ዘይበንን ሃንገፍታ ኣለዎ።

ኣብ ዓውዲ ስነ ጥበብ ብፍላይ ከኣ ደርፊ ዘለና መንእሰያት ደርፊ ዝድይቦ ጫፍን ዝበጽሖ ዕምቆትን ልዕሊ ጽፍሒ መረዳእታና ምኻኑ ካብ ደርፍታት በሃር በረኸት ተረዲእና እንተለና እቶም ኣብቲ ቀብሪ ዝወዓልና ‘ኣይቀበርናን’ እቲ ዝቐበርናዮ ከኣ ‘ኣይተቐብረን’ ክንብል ንኽእል። ደርፊ መሳዕስዒ፡ መውጽኢ ወኒ ጥራይ ኣይኮነን። ከም ሞያ እንተ ሓሲብናዮ ኸኣ መብልዒ እንጀራ ጥራይ ኣይኮነን። ደራፋይ ከኣ ብእኡ ልክዕ ንድምጹ ምስ ግጥምን ዜማን ኣሊሙ ኣብ ዘዝተበርሆ ደርፊ ዘሕትም ኣይኮነን። ምጅማርን ብሉጽ ምኻንን ኣብ ስነ ጥበብ ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ዝኾነ ዓውዲ ኀብለል ወይ ኣርሓ

ኣይገብርን እዩ። ኣብ ዝተፈላለየ እዋናት ተቐልቂሎም 'ኣበይ ነይሩ'ታ' ዝተባህሉ መንእሰያት ኣበይ ከም ዘለዉ ህጣሞም ዝጠፍኡ መሊኦም እዮም። ካብ በዓል ራሃባ በረኸት ከም ትምህርቲ ክንወስዶ ዘለና ዓቢ ቁምነገር ክትውላዕ ምኽኣል ዘይኮነስ ተወሊዕካ ዘይምቕሃም ወይ ዘይምጥፋእ'ዩ።

ድምጻዊ ማለት ግጥምን ዜማን ኣቀናቢሩ ጣዕሚ ሙዚቃ ፈጢሩ ዝደርፍ ጥራይ ኣይኮነን። ድምጻዊ ዘዳምጽ'ዩ። እቶም ሕብረተሰብ ኣብ ልቡ ዘእተዎም ዓበይቲ ድምጻውያን ንድሃይ ውሽጡ ስለ ዝሰምዑ፡ ሰሚዖም ከኣ ድምጺ ስለ ዝኾንዎ እዩ። እዝኒ ዝኸፈተን ዝዕጾን ማዕጾ ዘይብሉ'ኳ እንተመሰለ፡ ንዝኾነ ድምጺ ዝሰምዖ ክፉት ሸሓኒ ኣይኮነን። ምስ ኣብ ውሽጥና ዘሎ ባህጊ፡ ስግኣት፡ ተስፋ፡ ራእይ፡ ዕላማ፡ ወዘተ. ዝሳነ ድምጺ ክሰምዕ እንከሎ'ዩ ምሉእ ብምሉእ ዝኽፈት። ኣብ ውሽጢ ኣትዩ መቐመጢ ንዘይረኸበሉ ድምጺ ንውሽጢ ክሰሉኽ ኣየፍቅደሉን'ዩ። ብዙሓት ድሃያት ብመጉልሕን መበተንን ድምጺ እናተቓልሑን ኣብ ዘዘለናዮ እናበጽሑን ዘይስምዑሉ ምኽንያት እዚ ከይኮነ ኣይተርፍን'ዩ። እቲ ይትረፍ ሂወት ዘለዎ፡ ምዉት'ኳ ዘተንስእ እናተባህለ ዝግለጽ ጽራይ ኳይላታትና ብመንእሰያት ድምጻውያን ምስጢሩ ተጸኒዑ ዳግማይ ክውለድን ክእጎድን ኣለዎ። "ወይለኻ ድቁስ" እናበልና ንሰምዖን ንስዕስዓሉን ሙዚቃ፡ ሕሉፍና ንዝክረሉን መጻኢና ንርእየሉን፡ እሱራት መዓልታዊ ናብራ ጥራይ ከይንኸውን ዝገብር ኣሓያሊ ሙዚቃ ኣብ ምፍራይ ተዓጢቖም ዘለዉ መንእሰያት ክስስኑን ተወሊዖም ከይጠፍኡን እንተ ወሓደ ኣጆኹም ክንብል ግቡእና እዩ።

ብናይ ፈለማ ስርሖም ንዘዕጎግዎ ሰማዒ ከጽግብዎስ ይትረፍ፡ ካልኣይቲ ከይደገምዎ ዝጠፍኡ መንእሰያት ውሑዳት ኣይኮኑን። ከም ክርቢት ተወሊዕካ ካብ ምጥፋእ ዝኸፍእ የለን። እቲ ጀሚሮም ዘወድኡ በሃራት ጥበበኛታት ዝፈልጥ ህዝቢ፡ ተወሊዖም ዝበርሁን ዘብርሁን መንእሰያት ስነ ጥበበኛታት እዩ ዝደሊ። ድምቀት ብርሃንካ በብግዜኡ ክለዋወጥ ንቡር'ዩ። ከም ጸሓይ፡ ከም ወርሒ፡ ከም ኮኾብ ትበርሃሉ እዋናት ክህሉ ግድን'ዩ። እቲ ግናይ ግብ ኢልካ ምጥፋእ እዩ። ክንውላዕን ተወሊዕና ዘይንጠፍእ ክንከውንን ከም ስነ ጥበባውያን ንሬሳ ጥበበኛ ብኽብሪ ኣሲኒኻ ኣብ መዓርፎኡ ምብጻሕ እኹል ኣይኮነን። ነቲ ባዕልና ዝቐበርናዮ ሓርበኛ ጥበበኛ ቀባራይ ምስ ኣልገሰ ክንፍሕሮ ኣለና። ካብ ቀበርቲ፡ ፈሓርቲ ምኳን ይሓይሽ። እቲ ንረቂቕ ጥበብ፡ ሒዝካ ናይ ዘይምፍናው

ኒሕ፡ ሞያዊ ሓላፍነት ናይ ምልዓል ብቕዓት፡ ሞያዊ ትግሃት፡ ፍቕሪ ባህሊ፡ ሓርበኘነትን ባህላዊ ኩርዓትን ናይ ኣርካናት ጥበበኛታት ፍሒሩ ዘውጽእ ጠበበኛ መንእሰይ ንጉስ ናይ ግዜኡ ከም ዝኸውን ዘጠራጥር የለን። ከምዚ ክብል እንከለኹ፡ ደጋሚ ናይ ዝሓለፉ ንምኳን ኣይኮነን። ብዛዕባ እቶም ብስም ምድጋም ንብሉጽ ደርፍታት ቀደም እናልዓልካ ኣብ ምድዋን ተዋፊሮም ዘለዉ መንእሰያት ንእግረ-መገድኻ ተማሊእካዮ እትሓልፍ ጉዳይ ስለ ዘይኮነ ሕጂ ኣይከልዕሎን። ዝሓልፉ ዘለዉ ጥበበኛታትና ንፍሓሮም ክበሃል እንከሎ፡ ሃገራዊ ስነ ጥበብና ካብ ዝበጽሖ ብራኸ ተበጊስና ንምብራኽ እዩ። ከምዚ ምግባር እንተ ወሓደ ካብ ኣብ ዕነ ረጊጽካ ምጅማር ዘድሕን ስለ ዝኾነ ብፍላይ መንእሰያት ንብሉጽ ስርሓት ቀዳሞት ክንመሃረሉ ንሰራሕቱ ኸኣ ከም ኣብነት ክንወስዶም ኣለና።

ካብ ዝሓለፉ እንታይ ተትርፉ ዝብል ሕቶ መንእሰያት ጥበበኛታት ንበይኖም ክምልስዎ ኣይክሓድጎምን'የ። ናይ ስነ ግጥማውን ሙዚቃውን ክእለት ስእነት ከጋጥመና'ዩ ዝብል ስግኣት የብለይን። ኣብ ዓውዲ ስነ ጥበብ ዘለኒ ስክፍታ ቅልዕ ኣቢለ ክነግር እንተ ኾይነ ሞያዊ ትግሃት፡ ሞያዊ ሓላፍነትን ባህላዊ ኩርዓትን ኣብ ዝብላ ነጥብታት ክጠቓለል ይከኣል። ምስ ምሕላፍ ራእሲ ሃገራዊ ባህሊ፡ ሃገራዊ ባህልና ርእሱ ከም ዘይቁረጽ ውሕስነት ዝህቡ ብዙሓት መንእሰያት ኣለዉና'ዮም። እዞም ተቐልቂሎምን ነዊሕ ተጓዒዞምን ዘለዉ መንእሰያት ከም ጸሓይ፡ ከም ወርሒ፡ ከም ኮኾብ እናበራረዩ ዝውልዑ ክኾኑ፡ እዝኒ ዝጠምዮን ዝጸምኦን ጣዕሚ ዜማ እናፍረዩ ሕጽረት ቀረብ ጣዕሚ ዜማ ከየጋጥም ኣበርቲዖም ክዓዩ ክላቦ ግን ይደሊ። ምልውዋጥ ናይ ድምቀት ተጻዋሪ እዩ። እቲ ዘይጽወር ተወሊዕካ ምጥፋእ እዩ፣ ምስኣ ከኣ ምድማጽን ድምጺ ምኳንን። ድሓን ኩኑ!

ሰራሕተ ግን ከኣ ዘይነገርተ ዲና፣

“ዝገብር ኑዲኡ ኒይነግር!” ህቡብ ምስላና እዩ።

ሓደ ሕብረተሰብ፡ ሓያል ሰራሒ ታሪኽ እንተ ደኣ ኾይኑ፡ ሓያል ነጋሪ ታሪኽ ክኸውን ኣለዎ። ታሪኽ ብምልኣትን ዕምቆትን - ክልቲኡ ብምልኣት'ኳ እንተኾነ - ዝሰርሖ ቅያ፡ ዝሓለፎ መስገደል፡ ዝተጓናጸፎ ዓወት፡ ወዘተ፡ ዝቕጽል ወለዶ ብዝርድኦ ኣገባብ እንተ ዘይሰኒዱዎ፡ ኣዘንትዩዎን ኣመሓላሊፉዎን ትርጉሙን ጥርዚ ዋጋኡን ክንኺ ግድን'ዩ። ብሓዊ ዝተለብለበ፡ ብሓዊ ንዘይተለብለበ፡ ምልብላብ ብሓዊ እንታይን ከመይን ምዃኑ ብዝስወጦ ኣገባብ ከረድኦ እንተ ዘይክኢሉ፡ እቲ ሕሉፍ፡ ኣብ ሎምን ኣብ መጻእን ቀሊል ክመስል ይኽእል'ዩ።

ታሪኽ፡ ንፉዓት ነገርቲ ታሪኽ የድልዩዎ፣ ዛንታ፡ ብቑዓት ኣዘንተውቲ ይደሊ። ዛንታና፡ ሰፊሕ፡ ዓሚቕ፡ ሕልኽላኽ ዝመልኦ፡ ጻዕቂ ፍጻመታት ዝተጎልበበ፡ ኣብ ንሓድሕዱ ዝተጠናነገ፡ ውሽጣውያንን ግዳማውያንን ተዋሳእቲ ብብዝሒ ዘሳተፈ፡ ዛንታ ወራር፡ መግዛእቲ፡ ጥልመት፡ ውዲት፡ ትብዓት፡ መኸተ፡ ኣብ መወዳእታ ከኣ ዛንታ ሃገራዊ ዓወት'ዩ።

ዋጋ ትማሊ ኣብ ሎምን ጽባሕን ከመይ ይትርጎም ኣሎን ክትርጎምን'ዩ፣ ግደ ሓቂ፡ እቲ ምኽፉል ዋጋ ክሳዕ ሎሚ ስለ ዘይነከየ፡ ወለዶታት ኤርትራ ኣብ ርእሲ-ርእሲ ናይ መኸተ ያታ እዮም ኣማዕቢሎም። እዚ ያታ'ዚ በቲ ዝለዓለ ጥበብ ኣዘናትዋ - ንዓናን ንኻልኦትን ብዘእምን ኣገባብ - ክዝንቶ ድማ ሰፊሕ ሃገራዊ ወፍሪ የድልየና።

ኣብ ምስናድ ፖለቲካዊ ታሪኽ ሃገርና ዕዙዝ ኣበርክቶ ካብ ዝገበሩ ሓደ ኣቶ ኣለምሰገድ ተስፋይ እዮ። ኣለምሰገድ፡ ነቲ ካብ 1941 ክሳዕ 1962 ዝዝርጋሕ ኣመና ዝተሓላለኸን ሰፊሕ ግዳማዊ ውዲትን ምትእትታውን ዝረኣየን ክልተ ዕቑድ፡ ኣብ ሰለስተ ቅጺታት ኣሕቲሙዎ። እዚ ብቛንቋ ትግርኛ ዝተጻሕፈ መበቆላዊ ዕዮ'ዚ ናብ ቛንቛታት ትግራይትን ዓረብን ተተርጒሙ ንዝሰፍሐ ኣንባቢ ተቐሪቡ'ዩ። ክንዮኡ ብምኻድ ኣለምሰገድ፡ ነዚ ሰለስተ ቅጺታት ናብ ሓንቲ ብምጽማቕ ብእንግሊዝኛ ኣዳልዩዎ'ሎ። እዛ፡ “AN AFRICAN PEOPLE’S QUEST FOR FREEDOM AND JUSTICE” ዝተሰምየት መጽሓፍ'ዚኣ፡ ብኣሕታሚ ሀርስት ኣብ ለንደን፡ ዓዲ-እንግሊዝ ተሓቲማ፡ ብፍቓድ ናይቲ ኣሕታሚ ድማ ኣብ ኤርትራ ዳግማይ ተሓቲማ ትዝርጋሕ ኣላ።

ፈጻሚ በደል ረሲዑ፡ ዝተበደለ ምስ ዝርስዕ፡ ክልተ ጽፍዒት'ዩ። ሕቡራት ሃገራት ብረብሓ ሓያላን ሃገራት ተደሪኹ ውሳነ ፌደረሽን ኤርትራ ምስ ኢትዮጵያ ክውስን እንከሎ፡ ኣብ ትማሊ ኮይኑ ንሎሚ ኣይረኣያን። ኣብ ሎሚ ኴንና ንትማሊ ክንርኢ ዘገድደና'ምበኣር፡ እቲ ዝተኸፍለ ዋጋ'ዩ። ኤርትራ ከም ሃገር ንኽትህሉን ንኽትቕጽልን ዝተኸፍለ ዋጋ ኣብ መንፈስ ሕልናና ኣሎ። እቲ ኣብ መጋባእያ ሕቡራት ሃገራት፡ ኣብ ጥጡሕ መንበር ተኾይጡ ክብረትና ዝሸጠ፡ ዝሓለፍናዮን ዝኸፈልናዮን ኣይንታዩን'ዩ። ውሳነኡ ሂቡ፡ ብዕራይ ከም ዝወሓጠ ገበል፡ ኣብ ከቢድ ድቃስ ኣትዩ። ዝኸፈል ከፊልና ኢና ኣበራቢርናዮ። ዛንታና ብዝርድኦ ቛንቛ ክንነግሮ ድማ ግቡእና'ዩ።

መጽሓፍ ኣለምሰገድ ተስፋይ፡ ብ16 ጥሪ ኣብ ኣስመራ ኣብ ኣዳራሽ ሲነማ ሮማ ብዉዕዉዕ መንፈስ ተመሪቓ። ብፍላይ፡ ብዛዕባ ታሪኽ ኤርትራ ጌጋ ክንገሮም ንዝጸንሑ ወጻእተኛታት ህጡር መኣዲ'ያ። እዛ መጽሓፍ'ዚኣ ናብ ኣምሓርኛ

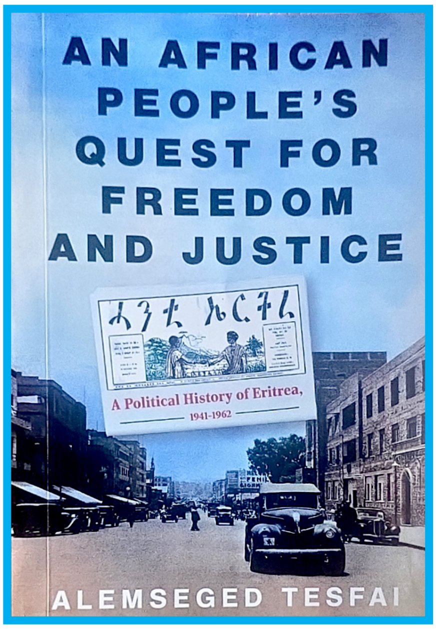

ተተርጒማ፡ ክንዲ ሓቂ ሓሶት ክንገሮ ዝጸንሐ ህዝቢ ኢትዮጵያ ከንብባ'ውን ግድን ክስርሓሉ ኣለዎ።

ኣለምሰገድ ተስፋይ፡ በቲ ኣብ ሜዳን ድሕሪኡን ኣብ ስነ ጽሑፍ ኤርትራ ዘበርከቶ፡ ዓቢ ክብሪ ኣጥርዩ እዩ። “ወዲ ሓደራ - ካብ ባድመ ናብ ሳሕል”፡ “ክልተ ቕነ ኣብ ድፋዓት”፡ “ድራማ”፡ “ስነ ጽሑፍ፡ ኣመዓባብላኡን ተራኡ ኣብ ሰውራን”፡ “ጥምጥም ኣብ ገጀረት”፡ “ጊታኖ” ዝብላ መጻሕፍቲ'ውን ኣሕቲሙ'ዩ። “Nurenebi Files” ናይ ተስፋዬ ገብረኣብ ናብ እንግሊዝኛ ክትርጉማ እንከሎ፡ “ምስ ተበርሃኒ እምርያ” ናይ ብዓል ንጉጊ ዋትያንጎ ድማ ናብ ትግርኛ ተርጒሙዋ። ከም ብዓል “ልኡል”፡ “እቲ ካልእ ኩናት” ዝብላ ህቡባብት ድራማታት ሜዳ እውን ኣፍርዩ እዩ።

ኣብ ምዝንታዉ ታሪኽ፡ እቲ ዝገብር ኑዲኡ ክነግር ኣለዎ!

ሃገራዊ ብርዕና ይሰስን!

ER Media

ሞናሊዛ ኣርኣያ

ስም ሃገራ ክትኩልዕ ትጽቢት ዝንበረላ ኣትለት

ሸዊት ገብረብርሃን

“ሞናሊዛ ኣርኣያ ምስ ብጾታ ሱዛን ፍስሃን ደሊና ግርማይን፡ ኣብ ወርሒ ሚያዝያ 2017፡ ኣብ ንኡስ ዘባ ዓዲ-ኳላ ኣብ ዝካየድ ዝነበረ ቅድድም ብሽክለታ፡ በተን ጸባ ዘመላልሳለን ዝነበራ ብሽግለታአን ውድድር ፈሊመን። ኣብ ናይ መጀመርታ ውድድረን ከኣ፡ ሞናሊዛ ኣብ መንጎ ተቖርቂራ ብምውዳቓ፡ ምስኣ ዝነበር ስንብራት ኣትሪፋ። እዛ ሕጂ ኣብ ፍሸኽታኣ ጎሊሓ እትርአ ሰባር ስና፡ ኣብቲ እዋን ዝወደቐታ’ያ”

ሓላፊ ኣሃዱ ባህልን ስፖርትን ንኡስ ዘባ ዓዲኳላ
መንእሰይ ፊልሞን ገብረየሱስ

“ንሞናሊዛ ቅድሚ ኣብ ክለብ ደቡብ ኣሰልጣኒኣ ምኳነይ፡ ሃገራዊት ጋንታ ንምቛም ኣብ ዝግበር ዝነበረ ልምምድን ውድድራትን፡ ፍሉይ ኣካላዊ ብቕዓትን ተውህቦን ተዓዚበላ ነይረ’የ። ኣብ ልዕሊ ሞናሊዛ ዘሎኒ ትጽቢትን ራእዪን ድማ፡ ኪኖ’ዚ ተጐናጺፋቶ ዘላ ዓወትን ተኸፊቱላ ዘሎ ዕድላትን ዝኸይድ ምኳኑ’የ ዝኣምን።”

ኣሰልጣኒ ክለብ ቅድድም ብሽክለታ ዘባ ደቡብ
ኣቶ ሚካኤል ትኩእ

መጽሔት መንእሰይ፡ ምስ’ዛ ስም ሃገርና ክትኵልዕ ትጽቢት ዝንበረላ ዘሎ ፕሮፈሽናል ኣትለት ሞናሊዛ ኣርኣያ ዛጊት ኣብ ቅድድም ብሽግለታ ገይራቶ ዘላ ገስጋስን መጻኢ መደባታን ኣመልኪታ ዘካየደቶ ቃለመጠይቕ ስዒቡ ይቐርብ፦

◆ ሞናሊዛ፡ እንቋዕ ደሓን መጻእኪ። ፈለማ ምስ ኣንበብቲ ኩተላልይና?

የቕንየለይ። ሞናሊዛ ኣርኣያ እብሃል። ካብ ኣቦይ ቀሺ ኣርኣያ ቺነስላሴ ከምኡ’ውን ኣደይ ወይዘሮ ኣበባ ኣብርሃም፡ ኣብ 2003 ኣብ ዓዲ ዓኼሎ ንኡስ ዘባ ዓዲ-ኳላ ተወሊደ፡ ኣብ’ኡ ድማ ዓብየ።

◆ ትምህርቲ?

መባእታ ኣብ ቤት ትምህርቲ መባእታ ዓዲ ኳላ፡ ማእከላይ ኣብ ቤት ትምህርቲ ማይ ላፎ፡ ካልኣይ ደረጃ ድማ ኣብ ቤት ትምህርቲ 2ይ ደረጃ ዓዲ ኳላ’የ ተማሂረ።

◆ ካብ መዓስ’ዩ ፍቕሪ ብሽግለታ ኩሓድረኪ ጀሚሩ? ተዘክሮኺ ከተካፍልና...

ብሽግለታ ገና ብቑልዕነተይ እየ ክኢለያ። ካብታ ዝኽእልኩላ መዓልቲ ድማ ኩሉ መዓልታዊ ንጥፈታተይ ብብሽግለታ ኾይኑ። ናብ ትምህርቲ፡ ናብ ልኡኽ፡ ናብ ስራሕ፡ ናብ ዓማዊል ጸባ ምምልላስ፡ ወዘተ. ኩሉ ብብሽግለታ’ዩ። ስለዚ እቲ ፍቕሪ ካብዚ ታት’ዩ ዝጀምር።

ብውድድራት ኣብያተ ትምህርቲ ኣቢለ ኸኣ፡ ኣብ ንኡስ ዞባ ዓዲ-ኳላ ኣብ ዝካየዱ ዝነበሩ ውድድራት ክሳተፍ ጀሚረ።

◆ ናይ መጀመርታ ውድድር ከመይ ትዝክርዮ?

ኣብ ማውንቴን ባይክ እዩ ነይሩ። ካብ ፈለማ ኣትሒዘ ድሓን ዝኾነ ውጽኢት እናመዝገብኩ'የ ጉዕዞ ቅድድም ብሽግለታ ፈሊመዮ። ሱዛን ፍስሃ፡ ደለና ግርማይን ኣነን ድማ ተቐላጢፍና ኢና ናብ ዞባዊ ውድድራት ሰጊርና። ካብ ፈላማ ዕዉት ዝኾነ ጉዕዞ'ዩ ነይሩና። ካብኡ ቀጺልና ናብ ክለብ ዞባ ደቡብ ተጠርኒፍና ማለት'ዩ።

◆ ኣብ ክለብ ዞባ ደቡብ ዝነበረኪ ሂወት ከመይ ትዝክርዮን ትገልጽዮን?

ክለብ ደቡብ፡ እታ መጀመርታ ኮስኩሳ ዘዕበየትኒ ክለብ'ያ። ኣብ'ዛ ክለብ ኣብ ዝነበርኩሉ እዋን'የ ብቕዓተይ ከርእን ዓወታት ከመዝግብን ክኢለ። ዝበዝሐ ዓወታተይ ድማ፡ ኣብ'ዛ ክለብ ኮይኑ ሳላ ውህደት ኣሰልጣንየይ፡ ደቂ ጋንታይን ምምሕዳር'ታ ክለብን'ዩ ነይሩ። እዚ ሕጂ በጺሐዮ ዘለኹ ደረጃ ንኽበጽሕ መሰረት ዝኾነትኒ ንሳ'ያ። ኣብ ዞባ ደቡብ ካብ ኣመሓዳሪ ዞባ ጀሚርካ፡ ኩላቶም'ዮም ንዓወትካ ዝሰርሑን ደድሕረካ ዝጎዩን። በዚ ኣጋጣሚ፡ እዚ በጺሐዮ ዘለኹ ደረጃ፡ ብናታቶም ድጋፍ ዝረኸብክዎ ስለዝኾነ፡ ልባዊ ምስጋናይ ከቕርበሎም እደሊ።

◆ ኣብ 2025 ናብ ክለብ ዓረግ ምስ ተሰጋገርኺ ኸ ከመይ ቀጺሉ ጉዕዞኺ?

ኣብ ዓረግ ሓደ ዓመት'የ ገይረ። ኣብኡ'ውን ጽቡቕ ግዜ'የ ኣሕሊፈ። ንዕኦም'ውን ምስጋናይ ዕዙዝ እዩ።

◆ ኣብ ኩሉ ዓውዲ ስፖርት ይኹን ሂወት፡ ሰባት ከም ሞዴል ዝርእይዎም ሰባት ኣለዉ። ናትኪ ሞዴል መን እዩ ወይ መን እያ?

ኣብ ቅድድም ብሽግለታ ሃገርና ከም ሞዴልካ እትርእዮም ብዙሓት እዮም ደቂ ተባዕትዮ ክኾኑ ይኽእሉ ዋላ'ውን ደቂ ኣንስትዮ። ብፍሉይ ግን ኣብ ናትኻ ክሊ ዕድመ ወይ ግዜ ኢኻ ተተኹር። ምስ'ዚ ብምትእስሳር ኑብሳ ይምሓር ኣብ'ዚ ቀረባ ዓመታት ብሞት ዝተፈልየትና ደሴት ኪዳነ እታ ብክብሪ ዝዝክራ ናተይ ሞዴል እያ።

◆ ኣብ ሃገራዊ ውድድራት ዝነበሩ ዓበይቲ ዓወታትኪ ክትገልጽልና

ኣብ ዝተፈላለየ ክሊ ዕድመ፡ ኣብ 2021፡ 2022 ከምኡ'ውን 2025 ኣብ ናይ ጽርግያ ውድድር ቀዳመይቲ ብምውጻእ ሻምፕዮን ኤርትራ ኾይነ። ኣብ ናይ ግዜ ውድድር'ውን፡ ኣብ 2021ን 2025ን ሻምፕዮን ኮይነ ነይረ። እዚኦን እተን ዓበይቲ'የን። በብእዋኑ ብፈደረሽን ዞባ ማእከል ኣብ ዝውደብ ውድድራት'ውን ዓወታት ኣመዝጊበ'የ።

◆ ኣብ ኣህጉራዊ ውድድራት'ውን ተሳቲፍኪ ኣለኺ? ኣበየናት ሃገራት ኬድኪ? እቶም ፍሩያት ዓወታትኪ ኸ ከመይ ይመስሉ?

ኣብ ኣህጉራዊ ውድድራት፡ ግብጺ፡ ኬንያን ጋናን ከይደ ውድድር ኣካይደ'የ። ኣብ ኬንያ ሻምፕዮን ኣፍሪቃ 2025 ከኣ፡ ኣብ ናይ ውልቂ ናይ ግዜ ውድድር ናይ ትሕቲ 23 ዓመት ሳልሰይቲ ወጺአ።

◆ ኣብ ሂወትኪ ዝተሓጎስክሉ ኣጋጣሚ?

ዝተሓጎስኩሉ ኣጋጣሚታት ብዙሕ እዩ። ብሕልፊ ሻምፕዮን ኤርትራ ምስ ኮንኩ ኣመና'የ ተሓጉሰ። ናብዛ ሕጂ ዝጽምበራ ዘለኹ ክለብ ክሰጋገር ኣብ ስምምዕ ዝበጻሕኩሉ እዋን'ውን

ብፍሉይ ዝዝክሮ'ያ።

◆ ዝሓረቕክሉኸ?

ኣብ ሻምፕዮን ኤርትራ ክትሰዓር እቲ ዘሕርቐኒ እዩ።

◆ ምናልባ ድሮ ሰለስተ ኣሰልጠንቲ ዓሊምሙኺ ኣለዉ። ስለ'ዚ ተራ ኣሰልጣኒ ኣብ ቅድድም ብሽግለታ ከመይ ትገልጽዮ?

ኣዝዩ ልዑል'ዩ። እዞም ሰለስተ ኣሰልጠንቲ፡ ኣብ ገግዚኦም ኩሎም ነናቶም ተራ ኣብ ሂወተይ ተጻዊቶም ኣለዉ። ዝበዝሐ ዓመታት ምስ ሚካኤል ትኩእ እየ ኣሕሊፈ። ዋላ ናብ ክለብ ዓረግ እንተሰገርኩ እቶም ናብ'ዚ ናይ ሕጂ ጉዕዞይ ኣስካላ ኮይኖም ናብዚ ደረጃ ዘደየቡኒ ዓወታት፡ ሳላ ናቱ ኣልያን ክትትል'ንየ ጨቢጠዮም። በዚ ኣጋጣሚ ንኣሰልጠንተይ ኣኽሊሉ ሃይለ፡ ሚካኤል ትኩእን ሳይሞን ተኽለኣብን ልዑል ምስጋና እቕርብ።

◆ ቅድድም ብሽግለታ ክትገድፍዮ ሓሲብኪ ትፈልጢዶ?

እወ፡ ኣብ ቅድድም ብሽግለታ ናይ መገሻ ዕድላት ክመጻካ ብሃንቀውታ ኢኻ ትጽበ። 'ተዘይመጺኡካ ናብ ምስልቻው፡ ናብ ዓቕሊ ምጽባብ ገጽካ ኢኻ ትኸይድ። ዘይግባእ እኳ እንተኾነ፡ ኣብ ገለ እዋንሲ ክሳዕ "ክገድፎዶ'ሞ

ኸኣ!” ዝበልኩሉ እዋንሲ ኣሎ።

◆ ክሳዕ ክንድኡ?

እወ። ናይ ወጻኢ ሃገር መገሻታት ኣብ ዝኾነ ውድድራት ኣገዳስነቱ ዕዙዝ'ዩ። ኣብ መገሻኻ ተመዝግቦም ዓወታት ጥራይ ዘይኮነ፡ ከም'ዚ ሕጂ ረኺበዮ ዘለኹ ኣብ ክለባት ናይ ምጽንባር ዕድል'ውን ኣብ ከምኡ ኢኻ ትረኽቦ። ክለባት ክጥምታኻን ኣቓልቦኦን ክትስሕብን እንተ ኼንካ ኣብቲ ርእስቲ ዘሎካ ብቕዓት፡ ናይ መገሻ ዕድል ክትረክብ ምኽኣል ኣገዳሲ'ዩ። በዚ ኣጋጣሚ ናይ መገሻ ዕድላት በብእዋኑ ክኸፈት ንሃገራዊ ፈደረሽን ምሕጽንታይ ኣቕርብ።

◆ ናይ ዓመት 2026 መደባትኺ ከመይ እዮም ዘለዉ?

ኣብ'ዚ ዓመት ጋንታ ረኺበ ኣለኹ፣ ጀርመናዊት ኮይና ካንዮን ስራም ትብሃል። በብእዋኑ ኣብ ሻምፕዮን ኣፍሪቃን ሻምፕዮን ዓለምን ዘመዝግቦም ዝነበርኩ ውጽኢታት ርእያ ምስኣ ክጽንበር ጸዊዓትኒ። ኣብዚ ዓመት ድማ፡ ኣብ ኩሉ ውድድራተይ ነታ ብሃንቀውታ ትጽበየኒ ዘላ ጋንታ ትጽቢታ ከስምረላ፡ ብኡ ኣቢለ ድማ ስመይን ስም ሃገረይን፡ ብኽብሪ ከጸውዕ እትስፎ።

◆ ብዛዕባ ኣብ ኬንያ ናይ ዝተኻየደ ሻምፕዮን ኣፍሪቃ 2025 ክተዕልልና። ከመይ እዩ ነይሩ?

ኣብ ኬንያ ዝተኻየደ ሻምፕዮን ኣፍሪቃ 2025፡ ከምቲ ኣቐዲመ ዝጠቐስክዎ ኣብ ክሮኖ ሜተር ሳልሳይ ደረጃ ሒዘየ፤ ኣብ ናይ ጽርግያ ግን ውጽኢት ኣየምጻእኩን። ብዝኾነ ኣብ ከምዚ ዓይነት ውድድራት ምስታፍ ንባዕሉ ተመኩሮ ይኾነኻ'ዩ፣ ስለዚ ጽቡቕዩ ነይሩ።

◆ ኣብ 2025 ኣብ ናይ መወዳእታ ሽዱሽተ ኣዋርሕ ውድድራት ብዘይምስርዖ፡ እንታይ ሃጓፋት ፈጢሩ? እንታይ መልእኽቲ'ኺ ተመሓላልፊ?

ብዘይ ውድድር ምኻድና፡ ኣብ እዋኑ ከም ዝተገልጸ ንውጽኢትና ብኣሉታ ጸልይዎ'ዩ። ሃገራዊ ፈደረሽን ይኹን ፈደረሽን ቅድድም ብሽግለታ ዞባ ማእከል ድማ፡ ነዚ ሃጓፍ ክዓብስ ምሕጽንታይ ደጋጊመ ኣቕርብ።

◆ ኣብ 2022 ሻምፕዮን ኤርትራ ድሕሪ ምኳንኪ፡ ሃገራዊ ግቡእኪ ክትፍጽሚ ካብ ኮረሻ ብሽግለታ ተኣሊኺ ኔርኪ። ብኸመይ ናብቲ ዝነበርክዮ ቁመና ተመሊስኪ?

ብመጀመርታ ነቶም ኣብቲ ቦታ ዝጸንሑኒ ናይ ቀረባ ሓለፍተይ ከመስግኖም እፈቱ። ኣዝዮም እዮም ተሓባቢሮሙኒ። ልምምድ ክገብር የተባብዑኒ ነይሮም። ሃገራዊ ግቡኣይ ፈጺመ ክምለስ'ውን ፈቒዶሙለይ። ኣብ'ቲ ቦታ ዝተገብረለይ ምትሕብባር ድማ፡ ነዚ ሕጂ በጺሐዮ ዘለኹ ክበጽሕ ደራኺ ባይታ ምንባሩ ርዱእ እዩ። ቁሩብ ክብደት ወሲኸ ስለዝነበርኩ፡ ናብ ጸወታ ምስ ተመለስኩ ካብ ብቕዓተይ ኣዝየ እየ ጎዲለ ነይረ። ኣብ'ዛ ጉዳይ ሕጂ'ውን ሚካኤል ትኩእ እቲ ብፈለማ ከመስግኖ

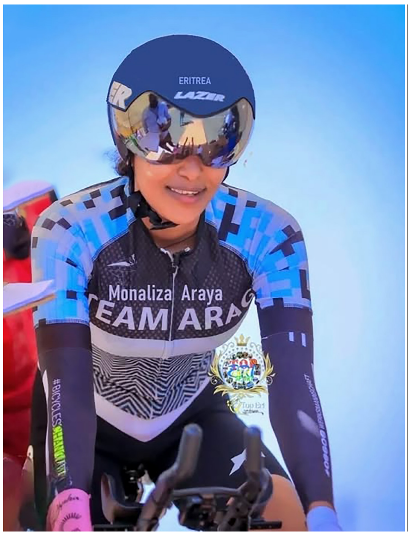

ዝደሊ ሰብ እዩ። ናብ ቁመናይ ክምለስ ዝገበረለይ ሞራላዊ ሓገዛት ቀሊል ኣይኮነን። ከይተሓለለ ብቑዕ ዝኾነ ልምምዳት ክገብር ጽዒሩ እዩ። ተራ ኣሰልጣኒ ድማ፡ ኣብ’ዚ ጎሊሑ ይወጽእ። ኣብ’ቲ እዋን ናተይ ደገፍቲ እንታይ ኮይና ጎዲላ ኢሎም ዝሓረቑሉ እዋን ምንባሩ ከኣ እዝክር።

◆ ኣበርክቶን ሞራልን ፕሮፈሽናላት ተቐዳደምቲ ብሸግለታ ሃገርና፡ ኣብ ተካእቲ ስፖርተኛታት ከመይ ትገልጽዮ?

ኣዝዩ ልዑል እዩ። ኣዝዩ’ምዩ’ም ዘተባብዑኻ። በዚ ኣጋጣሚ ኣብ ኩሉ ሂወተይ ኣጆኺ ዝበለኒ ፕሮፌሽናል ተቐዳዳማይ ዩኤል ሃብተኣብ ከመስግኖ እደሊ። ከምኡ’ውን ኣብ ናይ 2025 ናይ ግዜ ውድድር፡ ብሽግለታ ዝሃበኒ ፕሮፌሽናል ተቐዳዳማይ ናትናኤል ተስፋጽዮን ምስጋናይ ልዑል እዩ።

◆ ሞናሊዛ ንስለ ግዜኺ ኣዝየ እናመስገንኩ፡ ኣብ መወዳእታ ከተመስግኒ ዕድል ክህበኪ?

መጀመርታ ነዚ ኣብዚ ደረጃ ንኽበጽሕ ምሉእ ጥዕና ዝሃበኒ ልዑል ፈጣሪ ኣመስግኖ። ቀጺለ ወለደይ ኣብ ዝኸድክዎ ድሃየይ ዝሓቱን ኣጆኺ ብምባል ዘተባብዑንን ምስ ምሉኣት ስድራቤት ምስጋና ይግብኦም። ካብ ኣሃዱ ባህልን ስፖርትን ንኡስ ዞባ ዓዲ ኗላ ጀሚርካ ክሳብ ምምሕዳር ዞባ ደቡብን ክፍሊ ባህልን ስፖርትን ምስጋናይ ልዑል’ዩ። ኣብ ክለብ ደቡብ ኣሰልጣንየይ ዝነበረ ሚካኤል ትኩእ፡ ንዝገበረለይ ኩሉመዳያዊ ሓገዝን ምትብባዕን የቐንየለይ ራኢ’ኻ ክዉን ክገብሮ’የ እብሎ።

◆◆ ናይ ዩሲኣይ ስልጠና ክይወሰድኪ ፕሮፈሽናል ኳንኪ ናብ ውድድራት ኣቐኒዕኪ ዘለኺ ተቐዳዳሚት ብሽግለታ ሃገርና ሞናሊዛ ኣርኣያ እንቋዕ ሓጎሰኪ እናበልና፡ ናይ ዓወት ደወል ክንሰምዕ ሃንቀውታና ልዑል’ዩ። ከምቲ ብደቂ ተባዕትዮ ተበጺሑ ዘሎ ዝምስገን ዓወታትን ብዝሒ ፕሮፈሽናላት ተቐዳደምትን ከኣ፡ በዚ ፈሊምኪዮ ዘሎኺ ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ብቑጽርን ዓይነትን ኩብ ኩብል ዘሎና ትጽቢት ልዑል’ዩ። ደጊመ ጽቡቕ ዕድል እምነየልኪ፡ ፕሮፌሽናል ኣትሌት ሞናሊዛ።

የቐንየለይ። ክብረት ይሃበለይ ከኣ።

Calendar 2026

ጥሪ January

M	T	W	T	F	S	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

01 NEW YEAR
07 GEEZ-CHRIST-MAS
19 EPIPHANY

ለካቲት February

M	T	W	T	F	S	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

መጋቢት March

M	T	W	T	F	S	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

08 WOMENS DAY
20 RAMADAN

ሚያዝያ April

M	T	W	T	F	S	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

10 GOOD FRIDAY
12 EASTER

ግንቦት May

M	T	W	T	F	S	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

1 MAY DAY
24 INDEPENDENCE DAY
27 EID AL ADHA

ሰነ June

M	T	W	T	F	S	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

20 MARTIERS DAY

ሓምለ July

M	T	W	T	F	S	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

ነሓሰ August

M	T	W	T	F	S	S
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

26 MEWLID AL NEBI

መስከረም September

M	T	W	T	F	S	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

1 ARMED SRUGGLE
11 GEEZ NEW YEAR
27 HOLLY CROSS

ጥቅምቲ October

M	T	W	T	F	S	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ሕዳር November

M	T	W	T	F	S	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

ታሕሳስ December

M	T	W	T	F	S	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

25 CHRIST-MAS

ERI•YOUTH

NATIONAL UNION OF ERITREAN YOUTH AND STUDENTS